

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

«ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ, ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Με το πρώτο κεφάλαιο του Σχεδίου Νόμου επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για το σύμφωνο συμβίωσης προς δύο βασικές κατευθύνσεις: Αφενός η ισχύς του συμφώνου επεκτείνεται και στα ομόφυλα ζευγάρια, και αφετέρου η σημασία και οι συνέπειες του συμφώνου ενισχύονται, δεδομένου ότι αναγνωρίζονται οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ των μερών. Επίσης, ενισχύεται η ιδιωτική αυτονομία των μερών, ιδίως στις περιουσιακές τους σχέσεις. Γενικά, ο νέος νόμος επιδιώκει μια ισορροπία μεταξύ αφενός της ιδιωτικής αυτονομίας και αφετέρου της ανάγκης προστασίας των οικογενειακών σχέσεων, με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, δεδομένου ότι το σύμφωνο συμβίωσης αποτελεί μεν μια σύμβαση, δημιουργούνται ωστόσο οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών. Παράλληλα, τροποποιούνται και τέσσερις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, ώστε αυτές να εναρμονίζονται με τις προτεινόμενες στο παρόν Σχέδιο Νόμου διατάξεις.

Σε ό,τι αφορά τις ενώσεις των ομόφυλων προσώπων, η αναγκαιότητα της νομικής, επίσημης αναγνώρισής τους προκύπτει από τις αρχές της ισότητας των πολιτών και του σεβασμού της διαφορετικότητας, όπως αυτά προστατεύονται ήδη στο ελληνικό Σύνταγμα και στην ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου). Συνιστά, δηλαδή, υποχρέωση της πολιτείας να εγγυηθεί την ισότιμη απόλαυση των δικαιωμάτων για όλους, ως θεμελιώδη αρχή του εσωτερικού, διεθνούς

και ευρωπαϊκού δικαίου, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα μιας σύγχρονης έννοιας δημόσιας τάξης.

Ειδικότερα, από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα 2§1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4§1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 5§1 (καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 9§1 εδ. 2 (η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη). Στην ΕΣΔΑ εξάλλου χαρακτηριστικός είναι ο συνδυασμός του άρθρου 8, για το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των προσώπων, με το άρθρο 14, για την απαγόρευση των διακρίσεων ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η ΕΣΔΑ, με ιδιαίτερη αναφορά στις διακρίσεις λόγω «άλλης κατάστασης», στην οποία γίνεται ερμηνευτικά δεκτό ότι υπάγεται και ο γενετήσιος προσανατολισμός. Επίσης, το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδικάζει ρητά τις διακρίσεις που γίνονται με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό.

Ακόμη, το Συμβούλιο έχει εκδώσει διάφορες οδηγίες για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης προσώπων, ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εκδώσει κατά καιρούς σχετικά ψηφίσματα, με τελευταίο το ψήφισμα της 27^{ης}.2.2014, όπου επαναλαμβάνεται η σύσταση για την κατάργηση των διακρίσεων σε βάρος των ομοφυλόφιλων ατόμων.

Εξάλλου, πρέπει να αναφερθεί και η καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), στην υπόθεση Βαλλιανάτος κλπ. κατά Ελλάδος (7.11.13), για την παραβίαση των άρθρων 8 και 14 της ΕΣΔΑ, για το λόγο ότι ο ν. 3719/2008 αποκλείει τα ομόφυλα ζευγάρια από τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης.

Γενικότερα, το ΕΔΔΑ έχει διευρύνει σημαντικά την έννοια της «οικογενειακής ζωής», κρίνοντας ότι αυτή συνιστά πραγματικό ζήτημα, το οποίο εξαρτάται από την ύπαρξη ουσιαστικών στενών προσωπικών δεσμών (ΕΔΔΑ, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Κ. και Τ. κατά Φιλανδίας, 12.7.2001, παρ. 150). Με την ερμηνεία αυτή το ΕΔΔΑ αποτυπώνει την ποικιλομορφία των σύγχρονων οικογενειακών σχέσεων και την εξέλιξη των κοινωνικών αντιλήψεων κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι, πέρα από την οικογένεια που θεμελιώνεται σε γάμο, προστατεύονται επίσης οι δεσμοί που αναπτύσσονται εντός των defacto οικογενειακών σχέσεων (ΕΔΔΑ,

Kearns κατά Γαλλίας, 10.1.2008, παρ. 72, Johnston κατά Ιρλανδίας, 18.12.1986 παρ. 56). Ειδικότερα, ως προς τα ομόφυλα ζευγάρια, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι ένα ζευγάρι ομοφύλων το οποίο διαβιώνει σε σταθερή σχέση απολαμβάνει «οικογενειακή ζωή» (ΕΔΔΑ, Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, 24.6.2010, παρ. 94).

Σε ό,τι αφορά τη χώρα μας, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα είναι από τις τελευταίες χώρες της Ευρώπης όπου τα ομόφυλα άτομα δεν διαθέτουν κάποιο πλαίσιο επίσημης αναγνώρισης της σχέσης τους. Για τα ζευγάρια των ομοφύλων η ανυπαρξία νομικής αναγνώρισης της σχέσης τους προξενεί μεγάλες δυσκολίες και εμπόδια στην καθημερινή τους ζωή, αφού πέρα από το θέμα της κοινωνικής περιθωριοποίησής τους, δημιουργεί και πρακτικά ζητήματα, όπως λ.χ. προβλήματα περιουσιακής κατοχύρωσης, ασφάλισης ή φορολογίας. Οφείλει επομένως και η χώρα μας να δώσει μια λύση στα συγκεκριμένα ζητήματα. Η αναγνώριση εξάλλου της συμβίωσης των ομοφύλων ζευγαριών δεν θέτει σε κίνδυνο ούτε το γάμο, ούτε άλλους συνταγματικά προστατευόμενους θεσμούς και αξίες: και μετά από αυτή την αναγνώριση όποιος επιθυμεί να συνάψει γάμο μπορεί να το πράξει (άρα δεν υπάρχει αντίθεση με το άρθρο 21§1 Συντ. που προστατεύει το γάμο), αναγνωρίζεται όμως ότι και άλλες μορφές συμβιωτικών σχέσεων εγκαθιδρύουν οικογενειακούς δεσμούς.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι στη χώρα μας ως τώρα πρακτικά ζητήματα, όπως λ.χ. προβλήματα περιουσιακής κατοχύρωσης, ασφάλισης ή φορολογίας, αντιμετώπιζαν στην Ελλάδα όχι μόνο τα ομόφυλα, αλλά και τα ετερόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης κατά τις διατάξεις του ισχύοντος μέχρι σήμερα ν. 3719/2008. Τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης στερούνταν βασικών δικαιωμάτων σχετικών με την οικογενειακή ζωή, όπως, για παράδειγμα, το δικαίωμα συνυπηρέτησης που αναγνωρίζεται στους συζύγους σε διάφορους κλάδους (π.χ. στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο, στις ένοπλες δυνάμεις, κ.ά). Η συνυπηρέτηση καθιστά εφικτή τη συμβίωση δύο ατόμων, κατοχυρώνοντας έτσι την ουσιαστική προστασία και απόλαυση της οικογενειακής ζωής. Αντίθετα με ό,τι ισχύει μέχρι τώρα στη χώρα μας, στην πλειονότητα των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως επισημαίνει και το ΕΔΔΑ, παρά την ποικιλομορφία των επιμέρους ρυθμίσεων σε κάθε χώρα, τα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης αποκτούν ένα καθεστώς παρόμοιο με αυτό του γάμου, αφού αποκτούν δικαιώματα που σχετίζονται με τη φορολογία, την ασφάλεια υγείας, τα επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης και τις συντάξεις, τη δυνατότητα απόκτησης άδειας παραμονής και ιθαγένειας, την άρνηση

κατάθεσης ενώπιον Δικαστηρίου σε βάρος του συντρόφου, την αναγνώριση του συντρόφου ως οικείου για ιατρικά θέματα κλπ. (ΕΔΔΑ, Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, 24.6.2010, παρ. 31-34).

Επιπλέον, ειδικά ως προς τα ομόφυλα ζευγάρια, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), διαφοροποιήσεις σε εργασιακά δικαιώματα των ζευγαριών αυτών που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ που απαγορεύει τις διακρίσεις στην εργασία με βάση, μεταξύ άλλων, το σεξουαλικό προσανατολισμό (ΔΕΕ, Αποφάσεις C-267/12, C-147/08, C -267/06)».

Συγκεκριμένα, ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου συμπυκνώνεται σε τρία βασικά σημεία: α) Τα μέρη του συμφώνου εμπίπτουν στον όρο «οικογένεια» με την έννοια του νόμου, και ασφαλώς έχουν ο ένας έναντι του άλλου την ιδιότητα του «οικείου». β) Οι διατάξεις του Νομοσχεδίου προωθούν κατά κανόνα την αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, δηλαδή σέβονται την ιδιωτική βούληση, ιδίως στον τομέα των περιουσιακών σχέσεων, όπου τα μέρη αφήνονται ελεύθερα να τις ρυθμίσουν όπως επιθυμούν. Έτσι, σε αντίθεση με το γάμο, τα μέρη μπορούν να ρυθμίσουν τα ίδια τις περιουσιακές τους σχέσεις, σύμφωνα όμως με τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, διατηρώντας σε μεγαλύτερο βαθμό την περιουσιακή τους αυτοτέλεια, εφόσον το επιθυμούν, ακόμη και σε κληρονομικά θέματα. Εάν ωστόσο δεν το επιλέξουν, έχουν πλήρη δικαιώματα, περιουσιακά και κληρονομικά. Αυτό αντανακλά μια σύγχρονη θεώρηση του οικογενειακού δικαίου, το οποίο αντιλαμβάνεται τα άτομα ως αυτεξούσιες, ανεξάρτητες και ισότιμες προσωπικότητες, ικανές να ρυθμίσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, χωρίς περιττές παρεμβάσεις του νομοθέτη, πλην αυτών που θεωρούνται απολύτως αναγκαίες για την προστασία των μερών και, κυρίως, των τέκνων. Συνακόλουθα, γ) δεν λείπουν και αναγκαστικού δικαίου διατάξεις εκεί όπου αυτό επιβάλλεται (όπως στο τεκμήριο πατρότητας των τέκνων, το επώνυμο των μερών και των τέκνων τους ή στα ζητήματα της γονικής μέριμνας).

B. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Στο άρθρο 1 του Νομοσχεδίου επαναλαμβάνεται περίπου η διατύπωση του ν. 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης, με τη διαφορά ότι οι λέξεις «η

συμφωνία δύο ενήλικων ετερόφυλων προσώπων» αντικαθίστανται με τη διατύπωση «η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους,», έτσι ώστε οι νέες διατάξεις να ισχύουν εφεξής και για τα ζευγάρια των ομοφύλων.

Στο άρθρο 2, για τις προϋποθέσεις του συμφώνου συμβίωσης, επίσης επαναλαμβάνεται η διατύπωση του αντίστοιχου άρθρου 2 του ν. 3719/2008, προστίθεται όμως και η ρητή διευκρίνιση ότι «ακυρότητα συνεπάγεται και η εικονικότητα του συμφώνου», ώστε να είναι σαφές ότι, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στο γάμο όπου η εικονικότητα δεν συμβιβάζεται με την ανάμιξη στην τέλεσή του δημόσιας αρχής, τα εικονικά σύμφωνα (όπως και οι λοιπές εικονικές δικαιопραξίες) είναι άκυρα. Επίσης, διευκρινίζεται ότι διατηρείται η διατύπωση του άρθρου 2 του 3719/2008 περί πλήρους δικαιοπρακτικής ικανότητας ως προϋπόθεσης για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης. Η προϋπόθεση αυτή διαφοροποιείται από τους όρους σύναψης γάμου, διότι κρίθηκε ότι αυτό που πρέπει πρωτίστως να διασφαλίζεται είναι η προστασία ευάλωτων ομάδων (π.χ. των ανηλίκων) από το ενδεχόμενο να τύχουν εκμετάλλευσης ακόμη και από το στενό τους περιβάλλον, λόγω της έλλειψης διατυπώσεων δημοσιότητας του συμφώνου συμβίωσης και της ευκολότερης σε σχέση με το γάμο διαδικασίας σύναψης και λύσης του.

Με το άρθρο 3, για το άκυρο και ακυρώσιμο σύμφωνο: α) Διατυπώνεται με σαφήνεια ότι στην περίπτωση της ακυρότητας του συμφώνου απαιτείται διαπλαστική αγωγή ακύρωσης και ότι για την ανατροπή του συμφώνου χρειάζεται η σχετική διαπλαστική απόφαση να γίνει αμετάκλητη. β) Ορίζεται ότι το έννομο συμφέρον του τρίτου για την άσκηση αυτής της αγωγής πρέπει να είναι «οικογενειακής φύσης» (και όχι και «περιουσιακής» όπως κατά το ν. 3719/2008), Έτσι η διάταξη προσαρμόζεται σ' αυτό που έχει υποστηριχτεί και ερμηνευτικά, δηλαδή θα μπορεί να επικαλείται την ακυρότητα μόνο όποιος συνδέεται με το μέρος ή τα μέρη του συμφώνου με οικογενειακό δεσμό και γι' αυτό έχει οικογενειακής φύσης έννομο συμφέρον, στο οποίο εννοείται ότι περιλαμβάνεται και το κληρονομικό, όχι όμως και το απλό περιουσιακό έννομο συμφέρον των προσώπων που δεν έχουν οικογενειακό σύνδεσμο, όπως λ.χ. ο ασφαλιστής. γ) Γίνεται ρητή αναφορά και στην περίπτωση της ακυρωσίας, ώστε να μη χρειάζεται να καταφεύγουμε σε ερμηνείες, καθώς στο Σχέδιο Νόμου ορίζεται ρητά ότι «σε περίπτωση ελαττωμάτων της βούλησης εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τον ακυρώσιμο γάμο». Και δ) ορίζεται ρητά ότι η ακύρωση του άκυρου ή ακυρώσιμου

συμφώνου έχει αναδρομική δύναμη, δεν επηρεάζει όμως την πατρότητα των τέκνων. Παραμένει τέλος, όπως και στο γάμο, η δυνατότητα του εισαγγελέα να ζητήσει την ακύρωση του συμφώνου αποκλειστικά για τους λόγους ακυρότητας του άρθρου 2 και μόνο όταν τα άκυρα αυτά σύμφωνα συμβίωσης προσκρούουν στη δημόσια τάξη, για να αντιμετωπισθούν περιπτώσεις εκμετάλλευσης ανηλίκων ή άλλων ατόμων από το ίδιο το οικογενειακό τους περιβάλλον, καθώς και οι περιπτώσεις εικονικότητας του συμφώνου. Εξυπακούεται ότι η αμετάκλητη δικαστική απόφαση που ακυρώνει το σύμφωνο συμβίωσης καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του.

Το άρθρο 4 περιέχει τη ρύθμιση για το επώνυμο των μερών, που είναι ακριβώς η ίδια με τη ρύθμιση του άρθρου 5 του ν. 3719/2008 και δεν αναπαράγει την αναχρονιστική ρύθμιση του άρθρου 1388§3 ΑΚ.

Στο άρθρο 5 ρυθμίζονται οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους. Η πρώτη παράγραφος αναφέρεται στις αμιγώς προσωπικές σχέσεις, για τις οποίες κρίνεται σκόπιμο να εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, αν δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση σε αυτόν ή σε άλλο νόμο. Η δεύτερη παράγραφος αναφέρεται στις μη προσωπικές σχέσεις των μερών μεταξύ τους, δηλαδή αφενός στις μικτές, όπου υπάγονται και οι διατροφικές αξιώσεις (συμβολή στις οικογενειακές ανάγκες ή διατροφή στη σπάνια βέβαια εδώ περίπτωση της διάστασης), και αφετέρου στις αμιγώς περιουσιακές. Σ' αυτές τις μη προσωπικές σχέσεις καθιερώνεται με έντονο τρόπο η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, καθώς ορίζεται ότι, ναι μεν εφαρμόζονται και εδώ αναλόγως οι αντίστοιχες διατάξεις για τις σχέσεις των μερών από το γάμο, προβλέπεται όμως παραπέρα ότι τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίσουν τις σχέσεις αυτές με συμφωνία τους κατά την κατάρτιση του συμφώνου, όπου ένα μόνο δεν μπορούν να κάνουν, όπως ορίζεται ρητά: να παραιτηθούν συνολικά και εκ των προτέρων από την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα. Η πρόβλεψη αυτή στηρίζεται στη σκέψη ότι η ρύθμιση για την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα αποτελεί έντονη έκφραση της αρχής της ισότητας, έτσι ώστε τα μέρη του συμφώνου ναι μεν να μπορούν να τροποποιούν τους όρους της αξίωσης, αλλά να μην μπορούν να παραιτηθούν ολοσχερώς από αυτήν πριν από τη γέννησή της.

Στο άρθρο 6 ρυθμίζεται το ζήτημα της τύχης των αποκτημάτων στην περίπτωση της απλής ελεύθερης συμβίωσης χωρίς σύμφωνο, και ορίζεται ότι στην περίπτωση αυτή η τύχη των περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποκτηθεί μετά την έναρξη της συμβίωσης (αποκτήματα) κρίνεται κατά τις γενικές διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η προσθήκη της διάταξης αυτής είναι απαραίτητη λόγω των αντιφατικών δικαστικών αποφάσεων που ανέκαθεν εκδίδονταν σχετικά, και ιδίως επειδή μετά το ν. 3719/2008 φάνηκε να διαμορφώνεται στη νομολογία η τάση να μην αποδίδονται τα αποκτήματα στην απλή ελεύθερη συμβίωση ούτε καν κατά τα άρθρα 904 επ. ΑΚ. Αυτή η άποψη έρχεται σε αντίθεση με το γράμμα και το σκοπό των γενικών αυτών άρθρων. Επιβάλλεται, άρα, να υπάρχει μια ρητή ρύθμιση, και μάλιστα, ενόψει του ότι ενδεχομένως εκκρεμούν σχετικές υποθέσεις, ορίζεται επιπλέον ότι οι διατάξεις των άρθρων 904 επ. εφαρμόζονται και σε εκκρεμείς δίκες.

Στο άρθρο 7, για τη λύση του συμφώνου, αλλάζει ο τρόπος της μονομερούς λύσης σε σχέση με το άρθρο 4§1β του ν. 3719/2008, δηλαδή ορίζεται ότι από τη μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση για τη λύση θα πρέπει να έχει προηγηθεί - και επιδοθεί με δικαστικό επιμελητή - πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και να έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση. Το αποδεικτικό επίδοσης της πρόσκλησης θα πρέπει να επισυνάπτεται στο συμβολαιογραφικό έγγραφο για τη μονομερή λύση.

Η ρύθμιση αυτή εκφράζει την αντίληψη ότι η δυνατότητα να λύνεται το σύμφωνο μονομερώς συνάδει μεν με το πνεύμα του νόμου, όμως ο αιφνιδιασμός του άλλου μέρους δεν συνάδει με μια μονομερή λύση άμεσης ισχύος, ιδίως δε όταν ρητά αναγνωρίζεται ότι δημιουργούνται οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών. Ακόμη το άρθρο 7 διαφέρει από το προηγούμενο δίκαιο και στο μέτρο που κατά το Νομοσχέδιο μόνο ο γάμος μεταξύ των μερών του συμφώνου αποτελεί λόγο αυτοδίκαιης λύσης του συμφώνου, και όχι και ο γάμος του ενός μέρους με τρίτον (άρθρο 4§1γ του ν. 3719/2008). Και αυτό επειδή η αυτόματη λύση του συμφώνου μέσω ενός μεταγενέστερου γάμου με τρίτον δεν συνάδει με το πνεύμα του παρόντος νόμου που, όπως προαναφέρθηκε, αναγνωρίζει τις οικογενειακές σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των μερών ούτε με το ιδεολογικό του στίγμα που εμπνέεται από τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης.

Τέλος, στο άρθρο 7 περιλαμβάνεται και τρίτη παράγραφος που αφορά τη διατροφή μετά τη λύση του συμφώνου, ως προς την οποία ορίζεται ότι εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη διατροφή μετά το διαζύγιο, μπορούν όμως τα μέρη του συμφώνου, κατά τη σύναψή του, να παραιτηθούν από το σχετικό δικαίωμα. Σε αντίθεση με την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα που αποτελεί έκφραση της αρχής της ισότητας, δεδομένου ότι ο έχων την αξίωση συνέβαλε στην αύξηση της περιουσίας του άλλου, η πρόβλεψη περί παραίτησης από το δικαίωμα διατροφής στηρίζεται στη σκέψη ότι τα μέρη αποτελούν αυτεξούσιες, ανεξάρτητες και ισότιμες προσωπικότητες, ικανές να ρυθμίσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Στο άρθρο 8 τα μέρη του συμφώνου εξομοιώνονται απόλυτα με τους συζύγους ως προς το μεταξύ τους κληρονομικό δικαίωμα, με τη μόνη εξαίρεση να αφορά τη νόμιμη μοίρα, για την οποία ορίζεται ότι το κάθε μέρος μπορεί, κατά τη σύναψη του συμφώνου, να παραιτηθεί από το δικαίωμά του στη νόμιμη μοίρα. Και τούτο διότι εάν τα μέρη επιλέξουν να διατηρήσουν την περιουσιακή τους αυτοτέλεια, μπορούν να παραιτηθούν εξ αρχής από το δικαίωμα στη νόμιμη μοίρα και να ρυθμίσουν διαφορετικά την κληρονομική τους διαδοχή, με το σκεπτικό που εκτέθηκε και πιο πάνω.

Το άρθρο 9 καθιερώνει ρητά ως προς την πατρότητα των κοινών τέκνων που αποκτούν τα μέρη του συμφώνου, τεκμήριο παρόμοιο με αυτό που ισχύει στο γάμο.

Στο άρθρο 10, για το επώνυμο των τέκνων, προστίθεται (σε σχέση με το ν. 3719/2008) ρύθμιση κατά την οποία στο σύνθετο επώνυμο από τους δύο γονείς, που θα αποκτά το τέκνο αν οι γονείς του δεν έχουν κάνει σχετική συμφωνία, θα τίθεται ως πρώτο το επώνυμο που προηγείται στην αλφαβητική σειρά. Αποτυπώνεται έτσι και στο νόμο η ερμηνεία που είχε υποδειχτεί για την κάλυψη του νομικού κενού, υπό το καθεστώς του ν. 3719/2008 ως προς το ζήτημα τίνος γονέα το επώνυμο προηγείται στο σύνθετο επώνυμο που θα πάρει το παιδί. Ήδη από τον 3719/2008 είχε ορθώς προκριθεί να μην επαναλαμβάνεται η αναχρονιστική και αντίθετη στην ισότητα των φύλων διάταξη του άρθρου 1505§3 ΑΚ που προβλέπει ότι σε περίπτωση παράλειψης της δήλωσης περί του επωνύμου των τέκνων, αυτά αποκτούν το επώνυμο του πατέρα τους.

Στο άρθρο 11 περιλαμβάνεται η ρύθμιση για τη γονική μέριμνα των κοινών παιδιών του ζευγαριού. Η ρύθμιση αυτή παραπέμπει σε όσα ισχύουν για τη γονική μέριμνα των παιδιών που γεννιούνται σε γάμο.

Το άρθρο 12 αναφέρεται στην ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων νόμων που αφορούν συζύγους και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση που να αφορά συγκεκριμένα τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Με την διάταξη αυτή αναγνωρίζονται δικαιώματα, τα οποία μέχρι σήμερα τα μέρη δεν απολάμβαναν. Τα δικαιώματα αυτά ενυπάρχουν σε όλη την εθνική έννομη τάξη και σε πληθώρα διατάξεων και κλάδων δικαίου (ασφαλιστικό, συνταξιοδοτικό, φορολογικό, εργατικό, δημοσιοϋπαλληλικό κ.α.), με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η εξαντλητική απαρίθμησή τους. Για τον λόγο αυτό, και για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο περιοριστικής ερμηνείας της εν λόγω διάταξης, προκρίθηκε η συγκεκριμένη διατύπωση, η οποία κατοχυρώνει όλα τα δικαιώματα των συζύγων που απορρέουν από άλλες διατάξεις νόμων και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Έτσι, διασφαλίζεται η απόλαυση της οικογενειακής ζωής, αλλά και ο σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού, σύμφωνα με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

Ειδικά για την άσκηση εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων, κρίθηκε αναγκαία η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των σχετικών διατάξεων και συμπεριλήφθηκε εξουσιοδοτική διάταξη στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 12. Ωστόσο, η ύπαρξη των εν λόγω δικαιωμάτων κατοχυρώνεται στον παρόντα νόμο και ειδικότερα στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 12, ενώ με το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα απλώς θα ρυθμίζονται οι επιμέρους λεπτομέρειες για την άσκησή τους.

Το άρθρο 13 ορίζει το πεδίο εφαρμογής του νόμου, δηλαδή ότι αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης που καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής, εφόσον, βέβαια, στη δεύτερη περίπτωση, για τη σύναψη τηρούνται και οι προϋποθέσεις που θέτει το Διεθνές Δίκαιο. Στην δεύτερη παράγραφο ρυθμίζεται το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου για τα αλλοδαπά σύμφωνα συμβίωσης και τα αποτελέσματα που αναπτύσσουν στην ελληνική έννομη τάξη. Λόγω της μεγάλης ποικιλομορφίας των συμφώνων αυτών και της ανάγκης να διαφυλαχθεί πρωτίστως η ασφάλεια δικαίου για τα μέρη που τα έχουν συνάψει,

προβλέπεται ότι οι προϋποθέσεις σύναψης, οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους και οι προϋποθέσεις και συνέπειες της λύσης των αλλοδαπών συμφώνων συμβίωσης διέπονται από το δίκαιο του τόπου όπου καταρτίστηκαν. Για την κληρονομική διαδοχή προβλέπεται ότι εφαρμόζονται οι σχετικοί κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Ως προς τα λοιπά αποτελέσματα των αλλοδαπών συμφώνων συμβίωσης προβλέπεται ότι αυτά αναπτύσσονται μεν στην ελληνική έννομη τάξη, αλλά δεν υπερβαίνουν τα αποτελέσματα του παρόντος νομοσχεδίου.

Με το άρθρο 14 τροποποιούνται τέσσερα άρθρα του Αστικού Κώδικα, ώστε το περιεχόμενό τους να εναρμονίζεται με τις προτεινόμενες στο παρόν Σχέδιο Νόμου διατάξεις για το σύμφωνο συμβίωσης.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 1354 ΑΚ προστίθεται ως κάλυμα γάμου και η ύπαρξη συμφώνου συμβίωσης μεταξύ του ενός συζύγου και τρίτου, εφόσον το σύμφωνο λειτουργεί, δηλαδή δεν έχει ακόμη λυθεί ή ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Η προσθήκη αυτή είναι απαραίτητη, εφόσον κατά το Νομοσχέδιο ο μεταγενέστερος γάμος του ενός μέρους του συμφώνου με τρίτον δεν αποτελεί λόγο αυτοδίκαιης λύσης του συμφώνου.

Στο άρθρο 1462 ΑΚ προστίθεται διάταξη όπου ορίζεται ρητά ότι αγχιστεία δημιουργείται και από το σύμφωνο συμβίωσης. Κρίθηκε σκόπιμο να λυθεί νομοθετικά το ζήτημα της δημιουργίας αγχιστείας μέσω του συμφώνου και να μην αφήνεται στην ερμηνεία, όπως συνέβαινε υπό το καθεστώς του ν. 3719/2008, όπου το ζήτημα, ως ερμηνευτικό πρόβλημα, ήταν εριζώμενο.

Στο άρθρο 1463 ΑΚ, στους ιδρυτικούς λόγους της συγγένειας με τον πατέρα και τους συγγενείς του προστίθεται και το σύμφωνο συμβίωσης.

Τέλος, και πάλι για το λόγο της εντονότερης προσέγγισης, κατά το παρόν Νομοσχέδιο, του συμφώνου προς το γάμο, το άρθρο 1576 ΑΚ τροποποιείται, έτσι ώστε λόγο αυτοδίκαιης λύσης της υιοθεσίας να αποτελεί πλέον όχι μόνο η τέλεση γάμου, αλλά και η σύναψη συμφώνου συμβίωσης μεταξύ του θετού γονέα και του θετού τέκνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Α. Γενικές παρατηρήσεις

Στην τελευταία πενταετία φαινόμενα ρατσισμού και μισαλλοδοξίας έγιναν ιδιαίτερα αισθητά. Η διάχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών ιδεών είχε μάλιστα συχνά βίαιη τροπή, όπως έχει καταγραφεί από διεθνή και εθνικά όργανα. Ομοίως υπήρξε και η διάδοση της ρατσιστικής ρητορείας.

Η ανάπτυξη των φαινομένων του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας τραυματίζει σοβαρά τον κορμό της κοινωνίας, η δε αντιμετώπισή τους δε μπορεί να περιοριστεί μόνο σε μέτρα ποινικής καταστολής. Η πολιτεία καλείται να αναλάβει σαφείς πρωτοβουλίες για την πρόληψή τους, πρωτοβουλίες που θα εκτείνονται σε μεγάλο εύρος της δημόσιας διοίκησης. Είναι λοιπόν αναγκαίος ο συντονισμός αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα, σε ό, τι αφορά στην αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας, σύμφωνα και με τις συστάσεις διεθνών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), προϋπόθεση για την ανάπτυξη των όποιων δράσεων αποτελεί η αξιόπιστη καταγραφή του φαινομένου, γεγονός που προαπαιτεί τον συντονισμό των ενεργειών των συναρμόδιων υπουργείων και φορέων. Υπό το πρίσμα αυτό, ήδη, από το Μάρτιο του 2015 συστάθηκε και λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ομάδα Εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Αστυνομίας (αρμόδια τμήματα δίωξης ρατσιστικής βίας), του Δικτύου Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας, της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καθώς και η Ειδική Εισαγγελέας για τη Ρατσιστική Βία. Στο πλαίσιο των εργασιών της ομάδας ήδη επισημάνθηκε η δυσκολία των δικωτικών αρχών να προσεγγίσουν τις κοινωνικές ομάδες που στοχοποιούνται, ενώ προέκυψε ως ευρύτερη ανάγκη η χάραξη στρατηγικής και ο συντονισμός όλων των πρωτοβουλιών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, που αναλαμβάνουν τα όργανα της Πολιτείας.

Β. Οι επιμέρους ρυθμίσεις

Με το άρθρο 15 του Σχεδίου Νόμου συνιστάται το «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας» ως συμβουλευτικό-γνωμοδοτικό όργανο για τη διευκόλυνση της διαβούλευσης και της συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών επί θεμάτων πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.

Με το άρθρο 16 ορίζεται η σύνθεση του ανωτέρω συμβουλίου ως κάτωθι από: α. Τον Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Πρόεδρο, β. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, γ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με

αρμοδιότητα σε θέματα Προστασίας του Πολίτη, δ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Μεταναστευτικής Πολιτικής, ε. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, στ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών, ζ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, θ. έναν εκπρόσωπο της Ελληνικής Αστυνομίας, ι. έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, ια. έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων, ιβ. έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ιγ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ιδ. έναν εκπρόσωπο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ιε. δύο εκπροσώπους του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, ιστ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία, και ιζ. έναν εκπρόσωπο της ΕΣΗΕΑ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη προσκαλείται και συμμετέχει στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου ως φορέας πρόωξης της αρχής της ίσης μεταχείρισης βάσει του νόμου 3304/2005 καταθέτοντας στοιχεία και παρατηρήσεις για τα υπό διαβούλευση θέματα. Προβλέπεται επίσης ότι ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί οποτεδήποτε, με αμετάκλητη δήλωσή του προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, να καταστεί εφεξής πλήρες μέλος αυτού με δικαίωμα ψήφου.

Με το άρθρο 17 προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου α) για την εναρμόνιση με διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες και με πρακτικές, και β) για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών σε όλο το φάσμα της Διοίκησης με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου ή αναπηρίας.

Ειδικότερα, για την συντεταγμένη αντιμετώπιση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας από την Πολιτεία προβλέπεται η εκπόνηση εθνικού σχεδίου δράσης με σαφείς ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, το οποίο θα αναπτύσσεται στα ακόλουθα στάδια: α) ιεράρχηση προτεραιοτήτων και κοστολόγηση, β) παρακολούθηση και επικαιροποίηση, και γ) αξιολόγηση. Τέλος, προβλέπεται και η δημοσιοποίηση του ετήσιου απολογισμού δράσης του Συμβουλίου με την υποβολή του έως το τέλος Ιανουαρίου κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής.

Με το άρθρο 18 προβλέπεται η υποστήριξη, επιστημονική, διοικητική και γραμματειακή, του Συμβουλίου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, προβλέπεται ο τρόπος λειτουργίας του, ενώ ορίζεται ότι κατά τα λοιπά, όπου δηλαδή δεν υφίσταται ειδικότερη ρύθμιση, η λειτουργία του διέπεται από τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Με το άρθρο 19 προβλέπεται η δυνατότητα επέκτασης της διαβούλευσης επί συγκεκριμένων ζητημάτων στο πλαίσιο των συνεδριάσεων του Συμβουλίου και με ΜΚΟ και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

(Άρθρο 20 ΣχΝ) Με την προσθήκη νέας παραγράφου (υπ' αριθ. 4) στο άρθρο 56 του Ποινικού Κώδικα παρέχεται η δυνατότητα στην κρατούμενη μητέρα ανήλικου τέκνου, μέχρι πέντε ετών, να παραμείνει κοντά του, κατά τα κρίσιμα πρώτα χρόνια της ζωής του, εκτίοντας την ποινή της ή μέρος της με τη μορφή του κατ' οίκον περιορισμού. Προϋποθέσεις για την παροχή της δυνατότητας αυτής είναι από τη μία το όχι μεγάλης βαρύτητας αδίκημα (επιβολή ποινής φυλάκισης) και από την άλλη η μη ύπαρξη ανάγκης να εκτιθεί η ποινή στο κατάστημα κράτησης, προκειμένου να αποτραπεί η γυναίκα κρατούμενη από την τέλεση αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων στο μέλλον. Επίσης, αναγνωρίζεται η ίδια δυνατότητα και στην μητέρα κρατούμενη που η ποινή της είναι κάθειρξη ως δέκα έτη, εφόσον το τέκνο της αδυνατεί να αυτοεξυπηρετηθεί λόγω υποκείμενης νόσου ή αναπηρίας. Με την παροχή της δυνατότητας αυτής, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου, ενισχύεται η εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας μας τόσο με τη διάταξη του άρθρου 21 του Συντάγματος 1975/1986/2001, που ορίζει ότι η προστασία της οικογένειας, της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας τελούν υπό την προστασία του κράτους όσο και με σχετικά κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης, που συνιστούν την επιβολή ποινών εκτελούμενων στην κοινότητα, όταν πρόκειται για μητέρες κρατούμενες, κατά τρόπον ώστε αυτές να παραμένουν δίπλα στα παιδιά τους, ειδικά όταν η βαρύτητα του αδικήματός τους, σε συνάρτηση με το συμφέρον του ανηλίκου, το επιτρέπει.

Η διάταξη του άρθρου 21 του παρόντος Σχεδίου Νόμου διαμορφώνεται κατάλληλα, ώστε να μην υπάγονται σε αυτήν αποκλειστικά δράστες που ενεργούν με κίνητρο το μίσος, αλλά και όταν με οποιοδήποτε άλλο κίνητρο επιλέγουν το θύμα εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, είτε επειδή το θεωρούν κοινωνικά ευάλωτο, είτε επειδή από προκατάληψη θεωρούν ότι φέρει κάποιες ιδιαίτερες κοινωνικές ιδιότητες. Η νομοτεχνική διατύπωση του εγκλήματος με ρατσιστικά χαρακτηριστικά έφερε ως κεντρικό ειδοποιό στοιχείο την διαθετική έννοια του

«μίσους», έννοια που παρέπεμπε στην εσωτερική- ψυχική κατάσταση του θύματος και ως εκ τούτου δεν ήταν εμπειρικά αισθητή. Το γεγονός αυτό δημιουργούσε αποδεικτικές δυσχέρειες και προφανώς συνέβαλλε στην σπανιότητα εφαρμογής. Με την παρούσα διάταξη επιχειρείται μια νομοτεχνική διατύπωση που εστιάζει στο αντικειμενικό και αντιληπτό γεγονός της επιλογής-στοχοποίησης του θύματος εξαιτίας των ειδικότερων χαρακτηριστικών του, όπως αυτά απαριθμούνται περιοριστικά στη διάταξη, είτε τα φέρει πράγματι το θύμα, είτε νομίζει ο δράστης ότι τα φέρει.

Η ρύθμιση του άρθρου 22 αφορά την κατάργηση της περίπτωσης θ' της παραγράφου 3 του άρθρου 100 του Π.Κ. Η επιλογή αυτή στηρίζεται στην κρίση ότι η αναστολή υπό επιτήρηση σε ποινές μεγαλύτερες από 3 έτη δεν επιτρέπεται να μπορεί να εξαρτάται από όρους, όπως η προηγούμενη καταβολή ποσών που εκ πλαγίου θα προσέδιδαν σε αυτή δυσμενή αποτελέσματα ανάλογα με τη μετατροπή της ποινής ή θα την εμφάνιζαν να έχει τη βαρύτητα χρηματικής ποινής.

Με το άρθρο 23 του ΣχΝ επιχειρείται η ρύθμιση των ειδικών περιπτώσεων κατά τις οποίες η υφ' όρον απόλυση κατ' άρθρο 110^Α Π.Κ. δεν στηρίζεται σε μόνιμη αναπηρία, αλλά σε προσωρινή. Διαμορφώνεται για το σκοπό αυτό ένα ειδικότερο διαδικαστικό πλαίσιο, με το οποίο: α) αφενός εξυπηρετούνται οι ανάγκες και τα δικαιώματα του κρατουμένου, ιδίως ως προς τα στοιχεία της θεώρησης του χρόνου που μεσολαβεί από την απόλυση υφ' όρον ως πραγματικού χρόνου έκτισης της ποινής και ως προς τη λήξη της διαδικασίας επανεξετάσεων της αναπηρίας και διακρίβωσης των σχετικών προϋποθέσεων με την περάτωση του χρονικού διαστήματος του άρθρου 109 Π.Κ. και, παραλλήλως, β) τίθενται όροι διασφάλισης ότι η δικαστική κρίση θα μπορεί να παρακολουθεί την πορεία της υγείας του αιτούντος και υφ' όρον απολυθέντος (μέσα από τις επανεξετάσεις του) και να διατηρείται σε συνεχή αντιστοιχία με αυτή· στοιχείο που αναβαθμίζει νομοθετικά το ρόλο του δικαστή σε αυτές τις περιπτώσεις.

Με το άρθρο 24του ΣχΝ καταργείται η παράγραφος 3^α του άρθρου 124 του Ποινικού Κώδικα. Η κλιμάκωση της αυστηρότητας στην αντιμετώπιση του ανηλίκου ενόψει της ανυπακοής του που εκδηλωνόταν με την επανειλημμένη διαφυγή του από το Ίδρυμα Αγωγής δεν ήταν συμβατή με την αρχή nullumcrimennullapoenasinelege(ά. 7 παρ. 1 Συντ.) και την αρχή της αναλογικότητας

(ά. 25 παρ. 1 δ'Συντ). Κι αυτό γιατί μια πειθαρχικού χαρακτήρα παράβαση, που από μόνη της δεν συνιστούσε έγκλημα, επαρκούσε για να ερευνηθεί η ανάγκη ποινικού σωφρονισμού του ανηλίκου. Περαιτέρω, η ίδια η χρήση του όρου «επανειλημμένη διαφυγή» επέτρεπε συμπεριφορές με πολύ διαφορετικό απαξιολογικό περιεχόμενο (λ.χ. ως προς τον αριθμό των επαναλήψεων, τη χρονική έκταση και τους λόγους της διαφυγής) να συνδέονται με τις ίδιες έννομες συνέπειες. Άλλωστε, η περίπτωση β) της καταργηθείσας διάταξης, ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή της ενοχής (ά. 2 παρ. 1 Συντ., ά. 14 παρ. 1 Π.Κ.). Ειδικότερα, η νέα πράξη που τελούνταν από τον ανήλικο, ενώ η ίδια δεν μπορούσε να επισύρει κατ' άρθρο 127 παρ. 1 Π.Κ. ποινικό σωφρονισμό, έδινε τη δυνατότητα στο δικαστήριο να επιβάλλει τη σχετική ποινική κύρωση ως προς την προγενέστερη πράξη, υπό τη μορφή της αντικατάστασης του αναμορφωτικού μέτρου του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ιβ' Π.Κ. που είχε επιβληθεί. Έτσι, όμως, η νεότερη συμπεριφορά του ανηλίκου δράστη επιβάρυνε αναδρομικά την ποινική αντιμετώπισή του για προηγούμενες συμπεριφορές του.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 25 του ΣχΝ η επιβολή του ιδρυματικού αναμορφωτικού μέτρου της τοποθέτησης σε Ίδρυμα Αγωγής, κατ' άρθρο 122 παρ. 1 περ. ιβ' Π.Κ., περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις των πράξεων που αν τις τελούσε ενήλικος θα ήταν κακουργήματα. Η επιλογή αυτή συνάδει αφενός με την αρχή της χρήσης του ποινικού δικαίου ως *ultimumrefugium* και αφετέρου με τις κατευθύνσεις και επιταγές που απορρέουν από το άρθρο 37 περ. β) ν. 2101/1992, με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 26, υπό την επιφύλαξη ότι θα κριθεί αυτό αναγκαίο, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει την ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων σε ανήλικο μεγαλύτερο από 15 έτη που, έχοντας τελέσει αξιόποινη πράξη, τοποθετήθηκε σε ίδρυμα αγωγής και μετά την εισαγωγή του σε αυτό τελεί νέο έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Με τον τρόπο αυτόν αντικαθίσταται το σχήμα που προβλεπόταν από το καταργηθέν άρθρο 126 παρ. 3^α Π.Κ., όπου η απλή επανειλημμένη διαφυγή από το ίδρυμα αγωγής μπορούσε να επιτείνει την ποινική αντιμετώπιση του ανηλίκου και η τέλεση νέου κακουργήματος οδηγούσε σε αντικατάσταση του επιβληθέντος αναμορφωτικού μέτρου της τοποθέτησης σε ίδρυμα αγωγής με ποινικό σωφρονισμό, δημιουργώντας προβλήματα τήρησης της αρχής της ενοχής (βλ. παραπάνω αιτιολογική έκθεση υπό

άρθρο 24επ.ΣχΝ). Με τη νέα ρύθμιση επιδιώκεται, άλλωστε, η καλύτερη διαφύλαξη της υποχρέωσης της πολιτείας να επιβάλλει ποινή σε ανήλικο μόνο ως έσχατο μέτρο (ά. 37 παρ. β) ν. 2101/1992), δηλαδή αφού έχει προηγηθεί τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής για αυξημένης βαρύτητας πράξη και παρόλα αυτά εκδηλώνεται επανάληψη εγκληματικότητας αυξημένης βαρύτητας.

Με τη διάταξη του άρθρου 27 ΣχΝεπιχειρείται η διαβάθμιση των ποινών που επιφυλάσσει το άρθρο 292 του Ποινικού Κώδικα, με κριτήριο την ένταση της παρεμπόδισης λειτουργίας κοινόχρηστης εγκατάστασης. Ειδικότερα, στην πρώτη παράγραφο προβλέπεται ποινή φυλάκισης έως ενός έτους για τη βασική μορφή τέλεσης του εγκλήματος, ενώ ταυτόχρονα τυποποιούνται, διακεκριμένα και προνομιούχα μορφή του εγκλήματος, στις παραγράφους 2 και 3 αντίστοιχα. Παράλληλα αποποινικοποιείται η τέλεση του εγκλήματος από αμέλεια. Τέλος, στο πεδίο προστασίας της διάταξης εντάσσονται ρητά και οι αυτοκινητόδρομοι.

Με το άρθρο 28 δίνεται η δυνατότητα στο δικαστήριο να αφήσει την ποινή στην περίπτωση που διαπιστώσει ότι τα στοιχεία του εγκλήματος το εμφανίζουν ως ελάχιστης απαξίας, ιδίως ενόψει των σκοπών της ποινής και μιας τελικής εκτίμησης επιείκειας η οποία συνδέεται με την επιδίωξη υπεράσπισης από το δράστη ενός ευρύτερου κοινωνικού συμφέροντος (ιδίως συνταγματικής περιοχής).

Η έννομη τάξη της χώρας μας τιμωρεί ήδη τη διακριτική μεταχείριση κατά τη συναλλακτική διάθεση υπηρεσιών και αγαθών με τις διατάξεις του Ν. 3304/2005. Με τη διάταξη του άρθρου 29ΣχΝ, επεκτείνεται η ποινική προστασία του ατόμου απέναντι σε φαινόμενα καταφρονητικής του μεταχείρισης μέσω του αποκλεισμού του από παροχές αγαθών και υπηρεσιών, λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Η επέκταση της ποινικής προστασίας στο πεδίο της εθελοντικής- ανθρωπιστικής προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών κρίνεται αναγκαία, διότι σε αυτές τις περιπτώσεις, ο καταφρονητικού χαρακτήρα αποκλεισμός δεν απομειώνει απλώς την κοινωνική παράσταση του θύματος αλλά υποδηλώνει την άρνηση της ίδιας της ανθρωπίνης του ιδιότητας, ταπεινώνοντας έτσι το θύμα αλλά και προπαγανδίζοντας στο κοινωνικό σύνολο την αντίληψη ότι υπάρχουν ζώες απογυμνωμένες από την ιδιότητα του προσώπου, ζώες δηλαδή ανάξιες για τροφή ή για θεραπεία. Τη διάταξη αφορά μόνο ο αποκλεισμός

από παροχές υπηρεσιών και αγαθών, ο οποίος εμφανίζεται αντικειμενικά ως έμπρακτη καταφρόνηση του θύματος. Το στοιχείο της καταφρόνησης, συνεπώς, δεν αρκεί να ενυπάρχει ως ενδιάθετη κατάσταση, στις υποκειμενικές προθέσεις και τα κίνητρα του δράστη, αλλά πρέπει να χαρακτηρίζει το αντικειμενικό νόημα της πράξης του αποκλεισμού. Να συνάγεται δηλαδή από τις περιστάσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης η έμπρακτη ταπείνωση του θύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η υπαγωγή, με το άρθρο 30ΣχΝ, και των αναφερόμενων στο άρθρο 225 §§ 1 περ. α και 2 εδ. α ΠΚ πράξεων στην προβλεπόμενη στο άρθρο 59 § 2 ΚΠΔ διαδικασία κατά την περίπτωση που ασκήθηκε ποινική δίωξη για το γεγονός για το οποίο δόθηκε η χωρίς όρκο κατάθεση ή έγινε η ψευδής αναφορά στην αρχή είναι επιβεβλημένη για τους ίδιους λόγους που οδήγησαν στη θέσπισή της για τα αδικήματα της ψευδορκίας και της ψευδούς καταμήνυσης, ιδίως για τον περιορισμό των υποθέσεων που εκκρεμούν προς εκδίκαση όταν εξαρτώνται άμεσα από άλλη πράξη. Συγκεκριμένα, θα εξαλείψει το φαινόμενο να αναστέλλεται υποχρεωτικά με πράξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών η ποινική διαδικασία για τις πράξεις της ψευδούς καταμήνυσης και της ψευδορκίας μάρτυρα και, για την ίδια δικογραφία, να πρέπει να ερευνηθεί εάν υφίστανται επαρκείς ενδείξεις για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης για την πράξη της ψευδούς χωρίς όρκο κατάθεσης που έχει δοθεί από τον εγκαλούντα, ο οποίος έχει δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής και για το λόγο αυτό εξετάζεται χωρίς όρκο. Καλύπτει τις περιπτώσεις της χωρίς όρκο κατάθεσης μάρτυρα, κατά τους ορισμούς του άρθρου 221 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αλλά και της αναφοράς σε κάθε άλλη αρχή. Για την ταυτότητα του νομικού λόγου, υπάγεται στη διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο 59 § 2 ΚΠΔ και το άρθρο 364 ΠΚ, δεδομένου ότι ήδη υπάγονται σε αυτή τα αδικήματα της απλής και συκοφαντικής δυσφήμισης φυσικού προσώπου (άρθρα 362, 363 ΠΚ) και όχι εκείνο της δυσφήμισης (απλής ή συκοφαντικής) ανώνυμης εταιρείας.

Η τροποποίηση του άρθρου 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, με το άρθρο 31 του ΣχΝ, είναι μερική και κρίνεται αναγκαία προκειμένου να εναρμονιστούν οι δικονομικές διατάξεις του δικαίου των ανηλίκων με τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου των ανηλίκων, όπως διαμορφώθηκαν με πρόσφατες τροποποιήσεις και με την παρούσα. Ειδικότερα, καθορίζεται ότι η εκδίκαση των αξιόποινων πράξεων που τελούνται από ανηλίκους ανήκει στο μονομελές δικαστήριο ανηλίκων, εκτός από τις πράξεις που αν τελούνταν από ενήλικα, θα απειλούνταν με ισόβια κάθειρξη, καθώς και τις πράξεις του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών, που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων. Τέλος, καθορίζεται ότι, ανεξάρτητα από το αν ο δράστης έχει συμπληρώσει τα 15 έτη της ηλικίας του, όπως προβλεπόταν από την προϊσχύουσα διάταξη που καθόριζε την αρμοδιότητα του Μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων, τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα που προβλέπονται από τον Ποινικό Κώδικα επιβάλλονται είτε από το Μονομελές είτε από το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων που εκδικάζουν τη σχετική πράξη.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 32ΣχΝ παρέχεται ρητά η δυνατότητα στον αρμόδιο εισαγγελέα, αφού ενημερωθεί έστω και τηλεφωνικά από τους ανακριτικούς υπαλλήλους, να κρίνει ότι δεν είναι αναγκαία η προσαγωγή του επ' αυτοφώρω συλλαμβανόμενου για πλημμέλημα δράστη ενώπιόν του και να αποφασίσει αυτός να αφεθεί ελεύθερος και να μην κρατηθεί. Η δυνατότητα αυτή αναγνωρίζεται στον εισαγγελέα με την πρόβλεψη του άρθρου 417 ΚΠΔ («εκτός αν ο Εισαγγελέας κρίνει ότι συντρέχουν λόγοι να μην εφαρμοστεί αυτή η διαδικασία»), ρύθμιση με την οποία καταλείπεται στην κρίση του η εφαρμογή ή μη της επί των επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενων πλημμελημάτων συνοπτικής διαδικασίας. Η διάταξη του άρθρου 279 ΚΠΔ εξειδικεύει τη διατυπωμένη στο άρθρο 6 του Συντάγματος βούληση του συνταγματικού νομοθέτη για κατοχύρωση της προσωπικής ελευθερίας του ατόμου. Κυρίαρχο πεδίο ρύθμισης της εν λόγω διάταξης του ΚΠΔ αποτελεί συνεπώς η τήρηση των προθεσμιών για την προσαγωγή του κατηγορουμένου. Γι' αυτό άλλωστε προστίθεται η υποχρέωση των προανακριτικών υπαλλήλων να ενημερώσουν τον εισαγγελέα εντός διαστήματος 12 ωρών, ώστε να μην προκύψουν περιπτώσεις καταστρατηγήσεων της διάταξης, από ενδεχόμενη καθυστέρηση χρήσης

της εν λόγω δυνατότητας που παρέχεται με αυτή, οπότε και θα εξανεμιζόταν το νόημα της εν λόγω ρύθμισης.

Με τη ρύθμιση του άρθρου 33ΣχΝ προστίθενται στο άρθρο 340 παρ. 1 του Κ.Π.Δ. προβλέψεις διευκόλυνσης του διορισμού συνηγόρων από το δικαστήριο σε όσους κατηγορούμενους δεν έχουν με επιλογή από τους οικείους πίνακες που συντάσσουν οι δικηγορικοί σύλλογοι, καθώς και ενδυνάμωσης της υπερασπιστικής προσπάθειας, αφού υποχρεωτικά η εκδίκαση της σχετικής υπόθεσης θα γίνεται, με σκοπό την προετοιμασία σχετικά, μετά από διακοπή έως και 30 ημέρες. Άλλωστε, αναμένεται με τη διαδικασία διορισμού συνηγόρου κατά τα ανωτέρω ήδη από την αρχή της συνεδρίασης –ακόμη και αν αυτό για διάφορους λόγους μπορεί να είναι μερικά δυνατό- να εξοικονομείται χρόνος και να προσδιορίζεται έγκαιρα ποιες υποθέσεις θα εκδικαστούν μετά τη διακοπή και ποιες πριν, ώστε να μην ταλαιπωρούνται οι παράγοντες της δίκης και οι πολίτες που σχετίζονται με αυτή.

Με το άρθρο 34 του ΣχΝ η διάταξη του άρθρου 478 ΚΠΔ προσαρμόζεται στην αλλαγή της ρύθμισης του άρθρου 127 παρ. 1 του Π.Κ., ώστε το δικαίωμα άσκησης έφεσης κατά βουλεύματος να επεκταθεί και στη νέα περίπτωση επιβολής περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων.

Με την νομοθετική παρέμβαση του άρθρου 35 επεκτείνεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να κρίνει ότι η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα και στις περιπτώσεις που επιβάλλεται περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Μεταξύ των άλλων κριτηρίων του άρθρου 8 που θα πρέπει να εκτιμώνται σχετικά προστίθεται ως ξεχωριστό κριτήριο η πρωταρχικότητα του σεβασμού του συμφέροντος του ανηλίκου, κατ' άρθρο 3 παρ. 1 ν. 2101/1992, σύμφωνα με το οποίο: *«Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού»*. Με τη χρήση του όρου αυτού επιδιώκεται, άλλωστε, η σχετική κρίση να προσδένεται σε αξιολογήσεις υπέρ του ανηλίκου που εξάγονται από το λοιπό κανονιστικό πλαίσιο προστασίας του, ιδίως σε αναφορά προς την αποτελεσματική εξυπηρέτηση των στοχεύσεων που επιδιώκονται με τις ρυθμίσεις των άρθρων 37 περ. β) και δ) και 40 παρ. 2 περ. β) ι) και ν) του ίδιου ως άνω νόμου.

Άλλωστε, με το άρθρο 36 καταργείται η πρόβλεψη για την καταστροφή ποινικών μητρώων ανηλίκων στους οποίους έχει επιβληθεί περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης ανηλίκων με τη συμπλήρωση των 18 ετών της ηλικίας τους, για να μη δημιουργείται σύγχυση με τη ρύθμιση του ίδιου άρθρου περ. (ε) που καλύπτει επίσης το σχετικό ζήτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τροποποίηση διατάξεων περί αστικής ευθύνης του τύπου

Με το άρθρο 37 του Σχεδίου Νόμου εισάγονται ρυθμίσεις, οι οποίες επιχειρούν να συγκεράσουν την ελευθερία της έκφρασης και του τύπου με την προστασία της τιμής των πολιτών. Συγκεκριμένα, ενώ αφήνουν πλήρως αλώβητο τον τύπο από οποιονδήποτε προληπτικό ή λογοκριτικό έλεγχο, προβλέπουν διαδικασία διόρθωσης ή απλής αποζημίωσης σε περίπτωση δυσφημιστικών δημοσιευμάτων. Η διαδικασία αυτή, που έχει χαρακτηριστικά συμβιβασμού και συνεννόησης των πολιτών και υπακούει στην αρχή της αναλογικότητας, αναμένεται να ανακουφίσει τη δικαιοσύνη από ένα περιττό φορτίο υποθέσεων.

Α) Με την παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου του Σχ.Ν. αντικαθίσταται η παράγραφος 2 του άρθρου μόνου του Ν. 1178/1981. Καταργείται έτσι η ελάχιστη προβλεπόμενη υποχρεωτική χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης εκ μέρους του ιδιοκτήτη του εντύπου έναντι αδικηθέντος που είχε θιγεί στην τιμή και την υπόληψή του, εξαιτίας ορισμένου δημοσιεύματος. Το ακριβές ύψος αυτής επαφίεται πιάστην κρίση του δικαστηρίου, που κατά την αρχή της αναλογικότητας (ά. 25 παρ. 1 δ' Συντ.), λαμβάνει υπόψη του ενδεικτικά αναφερόμενα στο νόμο στοιχεία κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Ήδη, η νομολογία έκρινε ότι η προϊσχύουσα ρύθμιση αντέβαινε στην αρχή της αναλογικότητας, ιδίως επειδή δεν συσχετιζόταν η χρηματική ικανοποίηση με το είδος και τη βαρύτητα ορισμένης προσβολής (6/2011 ΟΛΑΠ, 65/2013 ΑΠ, 531/2014 ΑΠ). Επίσης, στην υπόθεση Λιοναράκης κατά Ελλάδας (αρ. προσφυγής 1131/2005 ΕΔΔΑ) θεωρήθηκε ότι η χρηματική ικανοποίηση για δυσφήμιση θα πρέπει να βρίσκεται σε λογική σχέση με την προκληθείσα στην υπόληψη του ατόμου βλάβη και να λαμβάνεται υπόψη η προσωπική κατάσταση του ενδιαφερόμενου και τα εισοδήματά του («η εφαρμογή από τις εγχώριες δικαστικές αρχές «ενός κατώτατου ορίου αποζημίωσης» [...] αφαίρεσε τη δυνατότητα από τον

αιτούντα να αποδείξει ότι η βλάβη που υπέστη ο Φ.Κ. ήταν ενδεχομένως κατώτερη από αυτό το ποσό» [...] «οι εθνικές δικαστικές αρχές δεν προσκόμισαν λόγους σχετικούς και επαρκείς για να αιτιολογήσουν την καταδίκη του αιτούντα να καταβάλει αποζημίωση στον Φ.Κ. και αυτή δεν ανταποκρινόταν σε «επιτακτική κοινωνική ανάγκη»).

Β) Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η κατάργηση του τέταρτου και πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 10 του άρθρου 4 του νόμου 2328/1995 (Α' 159) με την παράγραφο 4 του άρθρου 37 του Σχ.Ν., ενόψει ότι στην έννοια των δημοσιευμάτων περιλαμβάνονται και οι τηλεοπτικές και οι ραδιοφωνικές εκπομπές (εδάφια α' και β' του άρθρου 4 παράγραφος 10 του ν. 2328/1995).

Γ) Με το άρθρο 37 παρ.2 του Σχ. Ν. ρυθμίζεται ειδικότερα η διαδικασία εξωδικαστικής επανόρθωσης προσβολών μέσω του τύπου. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5 Συντ«καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης». Σκοπός της εισαγόμενης με το άρθρο 37 παρ. 2 του Σχ.Ν. ρύθμισης είναι να στηριχθεί η αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων που απορρέουν από τον ως άνω συνταγματικό κανόνα όσον αφορά τις περιπτώσεις προσβολών μέσω του τύπου από τις οποίες γεννώνται αξιώσεις χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, με τη σύνδεσή τους με τη διαδικασία εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς. Αν μετά την άσκηση του δικαιώματος επανόρθωσης –ως ειδική έκφραση του δικαιώματος απάντησης- ακολουθήσει η αποκατάσταση της βλάβης του αγαθού, τότε δεν διατηρείται η κατ' άρθρο 932 ΑΚ αξίωση· έννομη συνέπεια που αναμένεται να λειτουργεί ως ισχυρό κίνητρο για τη γρήγορη και πλήρη αποκατάσταση του θιγόμενου από την άλλη πλευρά. Συνυπολογίζονται, όμως, περιπτώσεις που η κατά το νόμο αποκατάσταση μπορεί να επακολουθεί γεγονότος μείζονος σημασίας προς το οποίο συνδεόταν η προσβολή του θιγόμενου και συνεπώς θα μπορούσαν να ευνοούνται καταστρατηγήσεις του νόμου. Τότε, η τυχόν αποκατάσταση θεωρείται μη πλήρης και διατηρείται η αξίωση ανάλογης χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη. Περαιτέρω, με τη σύντομη προθεσμία για την πράξη επανόρθωσης (το

αργότερο 10 ημερολογιακές ημέρες από την επίδοση του εξωδίκου ή σε κάθε περίπτωση ο απόλυτα αναγκαίος χρόνος για τη δημοσίευση σε αμέσως επόμενο τεύχος από εκείνο όπου το επιλήψιμο δημοσίευμα), αλλά και για την άσκηση της αγωγής (6 μήνες), σκοπείται η γρήγορη αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνης και η ταχεία διεκπεραίωση εκδίκασης της διαφοράς (βλ. και ά. 14 παρ. 7 Συντ).

Δ) Με την παράγραφο 3 του άρθρου 37 του Σχ.Ν., τηρουμένων των λοιπών όρων που τίθενται από τις ρητά αναφερόμενες διατάξεις (94επ. ΠΚ, 128, 129 ΚΠΔ και 246 ΚΠολΔ.), θεωρούνται συναφείς και συνεκδικάζονται υποχρεωτικά περισσότερες εκκρεμείς υποθέσεις για περισσότερους χαρακτηρισμούς που πηγάζουν από το ίδιο δημοσίευμα, άρθρο, βιβλίο ή άλλο κείμενο, ή από αρθρογραφία ή από σειρά εκπομπών με το ίδιο θέμα, ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων και να αντιμετωπιστεί η ταλαιπωρία των μερών και η επιβάρυνση των δικαστηρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Ρυθμίσεις σχετικά με το σωφρονιστικό σύστημα και τα καταστήματα κράτησης

Με την προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 38ΣχΝ) δίνεται η δυνατότητα διάθεσης σε καταστήματα κράτησης προϊόντων που δημεύονται ως αντικείμενα λαθρεμπορίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα(Ν. 2960/2001, όπως ισχύει), για τις ανάγκες άπορων κρατουμένων. Επισημαίνεται ότι σημαντικός αριθμός κρατουμένων δε διαθέτει τα στοιχειώδη οικονομικά μέσα, ενώ και η ιδιαίτερη στενότητα των δημοσίων οικονομικών δεν επιτρέπει την κάλυψη με επάρκεια των σχετικών αναγκών, οι δε δωρεές κοινωνικών, θρησκευτικών ή άλλων φορέων καλύπτουν μερικώς μόνο τις σχετικές ανάγκες.

Με την επόμενη διάταξη (ά. 39ΣχΝ) επέρχονται δύο βασικές τροποποιήσεις στο ισχύον Προεδρικό Διάταγμα που προβλέπει την πιλοτική εφαρμογή του μέτρου της ηλεκτρονικής επιτήρησης: α) Επεκτείνεται η δυνατότητα εφαρμογής του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε πρόσθετες περιπτώσεις κρατουμένων που προβλέφθηκαν με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις (άρθρο 11 του Ν. 4312/2014 και

άρθρο 6 παράγραφος 6 του Ν. 4322/2015). β) Προβλέπεται η επέκταση της δυνατότητας εφαρμογής του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε κρατούμενες γυναίκες οι οποίες δεν έχουν μέχρι σήμερα περιληφθεί στην πιλοτική εφαρμογή και για τις οποίες εκτιμάται ότι μπορούν πολλαπλά να ωφεληθούν από τη δυνατότητα να παραμείνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον ιδίως όταν υπάρχουν τέκνα που χρειάζονται τη φροντίδα τους. Επίσης, προβλέπεται η επέκταση της δυνατότητας πιλοτικής εφαρμογής του θεσμού για υποδικούς που δηλώνουν μόνιμη κατοικία την Περιφερειακή Ενότητα της Θεσσαλονίκης, πλέον της Περιφερειακής Ενότητας Αττικής που ισχύει σήμερα, έτσι ώστε να υπάρξουν προϋποθέσεις για την ευρύτερη χρήση του μέτρου.

Με την υπ. αριθμ. 27791/17.03.2010 (ΦΕΚ 96 τ. ΥΟΔΔ/ 17.03.2010) απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης συγκροτήθηκε και ανέλαβε τα καθήκοντά της Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την αναμόρφωση των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα, τη σύνταξη της σχετικής Αιτιολογικής Έκθεσης, καθώς και της Έκθεσης Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων. Η διάρκεια των εργασιών της Επιτροπής αυτής παρατάθηκε με την υπ. αριθμ. 116548/ 29.11.2010 (ΦΕΚ 391 τ. ΥΟΔΔ/ 3.12.2010) Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Επειδή η επιτροπή αυτή δεν είχε συσταθεί ως Επιτροπή κατάλληλη για τη σύνταξη Κώδικα σύμφωνα με το άρθρο 76 παρ. παρ. 6 του Συντάγματος, κρίνεται απολύτως αναγκαία η σύσταση, με το άρθρο 40ΣχΝ, εκ νέου Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, η οποία θα έχει την ευχέρεια, αφού επεξεργαστεί το υπάρχον ήδη συνταχθέν σχέδιο καθώς και την Αιτιολογική Έκθεση και την Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων, να ολοκληρώσει τη διατύπωση σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα και να υποβάλλει το σχέδιο αυτό για κύρωση στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 76 του Συντάγματος. Η Επιτροπή θα είναι ολιγομελής προκειμένου να μπορέσει να ολοκληρώσει εντός σύντομου χρονικού διαστήματος τη διατύπωση του σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα βασισμένη στο έργο της προηγούμενης νομοπαρασκευαστικής επιτροπής.

Τα αγροτικά καταστήματα κράτησης είναι ένας επιτυχημένος θεσμός που προετοιμάζει τους κρατούμενους για την ένταξή τους στον ομαλό κοινωνικό βίο

μέσω της παραγωγικής εργασίας, της επαγγελματικής κατάρτισης και της ενίσχυσης του αισθήματος ευθύνης, του αυτοσεβασμού και της αυτοπειθαρχίας. Επιπλέον, οι κρατούμενοι εξασφαλίζουν ένα μικρό εισόδημα για τα προσωπικά τους έξοδα και συντομεύουν το χρόνο εγκλεισμού τους με τον ευεργετικό υπολογισμό ποινής λόγω εργασίας. Με την προτεινόμενη ρύθμιση (άρθρο 41ΣχΝ) επιδιώκεται η αύξηση του αριθμού των καταδίκων που έχουν τη δυνατότητα να μεταχθούν για εργασία σε αυτά και κρίνονται κατάλληλοι, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η δημόσια ασφάλεια. Συγκεκριμένα, απλοποιείται η διαδικασία επιλογής όσων καταδίκων εκτίουν ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης μέχρι 10 έτη - οι οποίοι σήμερα έχουν, κατά κανόνα, να εκτίσουν μικρό υπόλοιπο ποινής μετά την καταδίκη τους. Παράλληλα, διατηρούνται ουσιαστικά όλες οι εγγυήσεις που προβλέπονται για τους κρατούμενους με ποινές κάθειρξης άνω των 10 ετών και ισόβιας κάθειρξης. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα της αμοιβαία επωφελούς συνεργασίας φορέων του Δημοσίου Τομέα, (όπως είναι τα καταστήματα κράτησης, δημόσια Νοσοκομεία, δημόσια ιδρύματα κλπ), οι οποίοι θα μπορούν να επωφεληθούν από την προμήθεια αγαθών με χαμηλό κόστος και καλή ποιότητα, με τις παραγωγικές μονάδες των Καταστημάτων κράτησης, των οποίων η οικονομική βιωσιμότητα εξαρτάται σημαντικά από την επωφελή διάθεση των προϊόντων τους.

Η εκπαίδευση των κρατουμένων συμβάλλει στις μείωση της υποτροπής, και προετοιμάζει την κοινωνική και επαγγελματική του επανένταξη. Παράλληλα, αποτελεί θετικό παράγοντα στη εύρυθμη λειτουργία της φυλακής και τις καλές σχέσεις ανάμεσα στο σωφρονιστικό προσωπικό και τους κρατούμενους. Με την προτεινόμενη ρύθμιση (άρθρο 42ΣχΝ) ενισχύονται οι δυνατότητες συμμετοχής κρατουμένων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και ειδικότερα η φοίτηση σε ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, εκτός φυλακής. Ειδικότερα, σε περίπτωση υποδίκων ανατίθεται στο Πειθαρχικό συμβούλιο της φυλακής (υπό την προεδρία εισαγγελέα), το οποίο γνωρίζει καλύτερα τα δεδομένα, να αποφασίζει για τη χορήγηση της άδειας, χωρίς να δεσμεύεται από τη σύμφωνη γνώμη του ανακριτή.

Το άρθρο 13 του Ν. 3772/2009 προβλέπει την ένταξη των θεραπευτικών καταστημάτων στο Εθνικό Σύστημα Υγείας με σκοπό την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος και την πλήρη υλοποίηση των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα περί παροχή ιατρικής

περίθαλψης στους κρατούμενους 'επιπέδου αναλόγου με αυτό του λοιπού πληθυσμού' (άρθρο 27 παράγραφος 1 Σωφρονιστικού Κώδικα). Η παρούσα τροποποίηση (ά. 43ΣχΝ) επεκτείνει τη νομοθετική εξουσιοδότηση έτσι ώστε να μπορεί να ενταχθεί το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού των θεραπευτικών καταστημάτων κράτησης στο Ε.Σ.Υ. με σκοπό να επιτευχθεί η πρόταξη του θεραπευτικού έναντι του φυλακτικού χαρακτήρα των καταστημάτων αυτών. Η ρύθμιση αυτή ακολουθεί τις υποδείξεις των διεθνών οργανισμών και ιδίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) καθώς και της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας. Επιπρόσθετα λαμβάνεται μέριμνα ώστε να μπορούν να αναπτυχθούν ειδικές μονάδες (παραρτήματα) για να καλύψουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών και των νεαρών ενηλίκων κρατουμένων.

Με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου (44ΣχΝ) λαμβάνεται μέριμνα ώστε να επικουρείται ο Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στον τομέα της εποπτείας της λειτουργίας και οργάνωσης των φυλακών της χώρας. Λόγω των αυξημένων και επειγουσών αναγκών τόσο σε επίπεδο βελτίωσης της λειτουργίας και των συνθηκών κράτησης όσο και σε ζητήματα άμεσης ανταπόκρισης σε επιχειρησιακές ανάγκες, εκτιμάται ότι είναι αναγκαία μια συμβολή επιτελικού χαρακτήρα από έμπειρο στέλεχος με προϋπηρεσία στο χώρο της σωφρονιστικής διοίκησης. Περαιτέρω, εκτιμάται ως αναγκαία η υποβοήθηση σε ζητήματα οριζόντιας επικοινωνίας και συντονισμού του έργου των καταστημάτων κράτησης, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας κατά την άσκηση της διοίκησης και την εξασφάλιση των προσφορότερων λύσεων στις ανάγκες και τα προβλήματα που ανακύπτουν. Με την παράγραφο 2 δημιουργούνται οι προϋποθέσεις ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να αναλαμβάνουν καθήκοντα επιτελικού χαρακτήρα στην Κεντρική Υπηρεσία στελέχη της σωφρονιστικής διοίκησης με κατάλληλα προσόντα και εμπειρία, με σκοπό την αναβάθμιση του ρόλου τους και την πληρέστερη αξιοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού.

Τα οχήματα της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τις μεταγωγές κρατουμένων από και

προς τα δικαστήρια και πάσης φύσεως νοσηλευτικά ιδρύματα, για περιπολίες και καταδίωξη υπόπτων ατόμων ή οχημάτων περίξ των Καταστημάτων Κράτησης. Για το λόγο αυτό εξομοιώνονται με τα οχήματα της Ελληνικής Αστυνομίας. Η παρούσα ρύθμιση (ά. 45) διευκολύνει σημαντικά το έργο της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης των Καταστημάτων Κράτησης ενώ δεν επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό. Παράλληλα, δίδεται η δυνατότητα αξιοποίησης στελεχών της Εξωτερικής Φρουράς, από τους οποίους αφαιρέθηκε ο οπλισμός, σε παρεμφερή καθήκοντα, ανάλογα με τις ανάγκες του Καταστήματος Κράτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Με την παράγραφο 3 του άρθρου 46 αντικαθίσταται η παράγραφος 1 του άρθρου 99 του ν. 1756/1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών) ώστε οι πρόεδροι των ανωτάτων δικαστηρίων της Χώρας να έχουν αρμοδιότητα άσκησης πειθαρχικής δίωξης κατά των δικαστικών λειτουργιών της αντίστοιχης δικαιοδοσίας. Οι πρόεδροι των Ανωτάτων Δικαστηρίων πρέπει να έχουν αρμοδιότητα για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης, δεδομένου ότι έχουν την γενική εποπτεία και τον έλεγχο για όλους τους Δικαστικούς Λειτουργούς του κλάδου τους, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της δομής της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης. Πέραν του Προϊσταμένου της Επιθεώρησης, του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και των Προέδρων Εφετών και Εισαγγελέων Εφετών τη σχετική αρμοδιότητα αποκτά και ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου.

Η νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 47 Σχ^Νείναι αναγκαία για την έγκαιρη απονομή δικαιοσύνης, δεδομένου ότι τα δικαστήρια της Χώρας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και παρατηρούνται καθυστερήσεις στην έκδοση αποφάσεων. Από τα στοιχεία που τηρούνται στην υπηρεσία μας, προκύπτει ότι εκκρεμούν προς εκδίκαση στις Εισαγγελίες Εφετών και στα Εφετεία κυρίως σε αυτά των Αθηνών, υποθέσεις ιδιαίτερης σημασίας και βαρύτητας, οι οποίες πρόκειται να διαρκέσουν

πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του αριθμού των δικαστικών λειτουργών πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης με την αύξηση των οργανικών θέσεων των Αντεισαγγελέων Εφετών κατά πέντε (5), και των εφετών κατά δέκα (10) ώστε να επιταχυνθεί η εκδίκαση των προαναφερθεισών εκκρεμών υποθέσεων.

Με το άρθρο 48 (παρ. 1 έως 7) επιχειρείται η προσαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων οι οποίες αναφέρονται στους βαθμούς των αιρετών εκπροσώπων και των γραμματέων των υπηρεσιακών συμβουλίων, καθώς και των προϊσταμένων διευθύνσεων και τμημάτων στη νέα βαθμολογική κλίμακα του άρθρου 4 περ. β' του Ν. 4024/2011 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012 - 2015» (Α' 226) προκειμένου να καταστεί εφικτή η λειτουργία των υπηρεσιακών συμβουλίων αλλά και η τοποθέτηση προϊσταμένων διευθύνσεων και τμημάτων. Με την παρ. 8 του ίδιου άρθρου προτείνεται η παράταση του πίνακα επιτυχόντων του προηγούμενου διαγωνισμού δικαστικών υπαλλήλων για την άμεση στελέχωση των δικαστικών υπηρεσιών της χώρας, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού.

Η νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 49 κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να μην υπάρχουν δύο διαφορετικοί παράλληλοι τρόποι εξέτασης των υποψηφίων δικηγόρων ανάλογα με τον χρόνο εγγραφής τους στα μητρώα των Δικηγορικών Συλλόγων.

Με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 50 προβλέπεται η δυνατότητα μετάθεσης του συμβολαιογράφου εντός δύο διαφορετικών ειρηνοδικειακών περιφερειών. Περαιτέρω, η νομοθετική ρύθμιση των παρ. 2, 3 και 4 του ίδιου άρθρου κρίνεται επιβεβλημένη μετά την έκδοση της με αριθ. 959/2015 απόφασης του ΣτΕ, η οποία έκρινε αντισυνταγματική την παρ. 3 του άρθρου 25 του Ν. 2830/2000.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 51 δίδεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης παραίτησης των συμβολαιογράφων που έχουν οριστεί αναπληρωτές ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων που έχουν αποχωρήσει από την υπηρεσία τους,

καλύπτοντας το υφιστάμενο νομοθετικό κενό του Κανονιστικού Διατάγματος 19/23 Ιουλίου 1941. Με την εν λόγω ρύθμιση η Ολομέλεια των οικείων Πρωτοδικείων γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την αποδοχή ή μη της αίτησης παραίτησης του συμβολαιογράφου που έχει οριστεί αναπληρωτής του αποχωρήσαντα ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα με υπουργική απόφαση. Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης παραίτησης του συμβολαιογράφου στον οποίο ανατίθεται με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο η λειτουργία του υποθηκοφυλακείου μέχρι την έκδοση υπουργικής απόφασης για το διορισμό αναπληρωτή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα. Ορίζεται ακόμη ότι η υποβολή της αίτησης παραίτησης δεν αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού. Τέλος, εισάγεται διάταξη, σύμφωνα με την οποία οι αναπληρωτές υποθηκοφύλακες δεν βαρύνονται με οφειλές του προηγούμενου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή του προηγούμενου αναπληρωτή υποθηκοφύλακα.

Η νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 52 κρίνεται απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων της χώρας. Για τη μεταφορά των οργανικών θέσεων θα λαμβάνονται υπόψη: η ύπαρξη κενών οργανικών θέσεων του υποθηκοφυλακείου από το οποίο θα πραγματοποιηθεί η μεταφορά, η κατηγορία τους και ο αριθμός των ετήσιων πράξεων. Επιπλέον, η εν λόγω νομοθετική ρύθμιση θα προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία στην ανακατανομή οργανικών θέσεων δεδομένης και της επικράτησης του Εθνικού Κτηματολογίου και κατά συνέπεια της συρρίκνωσης των υπηρεσιών των Υποθηκοφυλακείων.

Με το άρθρο 53 καταργείται η ετήσια προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση των κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων και εισάγεται διάταξη σύμφωνα με την οποία αποφασίζεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ο χρόνος έκδοσης απόφασης για την προκήρυξη διαγωνισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που διαμορφώνονται με την εξέλιξη των εργασιών του Εθνικού Κτηματολογίου, η ολοκλήρωση των οποίων θα οδηγήσει στη λειτουργία δεκαέξι (16) Κτηματολογικών Γραφείων σε όλη τη χώρα έως το 2020 και στη μετατροπή των υποθηκοφυλακείων σε αρχειοφυλακεία. Προς αυτή την κατεύθυνση αντικαθίστανται οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 13 με νέα παράγραφο, η οποία φέρει αριθμό 1 και αναριθμούνται ανάλογα οι λοιπές παράγραφοι του άρθρου. Περαιτέρω, είναι αναγκαία η διεύρυνση των βαθμών των δημοσίων υπαλλήλων

έμμισθων υποθηκοφυλακείων, οι οποίοι δύνανται να διοριστούν ειδικοί άμισθοι υποθηκοφύλακες. Σύμφωνα με την υφιστάμενη ρύθμιση δικαιούνται να διοριστούν υπάλληλοι υποθηκοφυλακείων υπάλληλοι έμμισθων υποθηκοφυλακείων που φέρουν μόνο βαθμό Α'. Με βάση όμως το σύστημα βαθμολογικής εξέλιξης και κατάστασης που διαμορφώθηκε με το Ν. 4024/2011 (άρθρα 6 και 7) δεν υφίσταται πλέον επαρκής αριθμός υπαλλήλων, οι οποίοι να κατέχουν τον Α' βαθμό, ώστε να είναι δυνατή η στελέχωση των ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων με υπαλλήλους από τα έμμισθα υποθηκοφυλακεία.

Με το άρθρο 54 διευρύνεται η δυνατότητα συγχώνευσης ειδικού άμισθου υποθηκοφυλακείου, του οποίου ο υποθηκοφύλακας έχει αποχωρήσει από την υπηρεσία για οποιοδήποτε λόγο και προστίθεται η δυνατότητα συγχώνευσής του με άλλο που εδρεύει στην ίδια πρωτοδικειακή περιφέρεια. Δεδομένου ότι από το έτος 2010 δεν έχει διενεργηθεί διαγωνισμός για την κάλυψη κενών θέσεων υποθηκοφυλάκων, με την εν λόγω διεύρυνση επιλύονται τα προβλήματα που έχουν ανακύψει στην περίπτωση που εντός της έδρας ειρηνοδικείου δεν υφίσταται άλλο υποθηκοφυλακείο, πλην εκείνου που στερείται υποθηκοφύλακα. Με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 51 δίνεται η δυνατότητα να προωθηθεί η συγχώνευση στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν αποχωρήσεις υποθηκοφυλάκων σε υποθηκοφυλακεία εδρών πρωτοδικείων ή άλλων κεντρικών σημείων της περιφέρειας του Πρωτοδικείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Στο άρθρο 55 επεξηγείται η έννοια του όρου «μέλη της οικογένειας», για τους σκοπούς της εφαρμογής της Σύμβασης της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις, της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, και των κατά περίπτωση Συμφωνιών Έδρας και συναφών διεθνών συμφωνιών, αντιστοίχως, εφόσον τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα έχουν ανακοινωθεί καταλλήλως ως τέτοια από το Κράτος αποστολής ή τον διεθνή οργανισμό.

Με την προτεινόμενη διάταξη (ά. 56ΣχΝ) ρυθμίζεται η αστική και δημοτική κατάσταση των προσώπων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης υπό το καθεστώς του παρόντος νόμου και ο τρόπος αποτύπωσης αυτής στα οικεία ληξιαρχικά και δημοτολογικά βιβλία.

Συγκεκριμένα, με τις παραγράφους 1 και 2, απαλείφεται κάθε αναφορά στο ληξιαρχικό νόμο (ν. 344/1976), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 29 του ν. 3801/2009, σε σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ετερόφυλων προσώπων, ώστε να αντιμετωπίζεται πλέον με ενιαίο τρόπο η ληξιαρχική καταχώριση των συμφώνων συμβίωσης, ανεξαρτήτως του φύλου των συμβαλλομένων.

Επίσης, με τις παραγράφους 3 και 4της προτεινόμενης διάταξης, εισάγεται για πρώτη φορά η δημιουργία κοινής οικογενειακής μερίδας για τα πρόσωπα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης, ώστε να είναι πλέον ευχερής η αποτύπωση των άμεσων συγγενών του κάθε προσώπου. Με τη διάταξη αυτή αναγνωρίζεται και πανηγυρικά η ένωση δύο προσώπων με σύμφωνο συμβίωσης ως μορφή οικογένειας, παρακολουθώντας την κοινωνική εξέλιξη στο θέμα του ορισμού της οικογένειας.

Τέλος, με την παράγραφο 5, για τον καθορισμό των λεπτομερειών που αφορούν τον τρόπο καταγραφής της αστικής και δημοτικής κατάστασης των προσώπων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης και των τέκνων αυτών στα οικεία ληξιαρχικά και δημοτολογικά βιβλία, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση στον αρμόδιο Υπουργό.

Με την τροποποίηση που εισάγεται με το άρθρο 57 του ΣχΝ προσαρμόζεται η ειδική διάταξη του ν. 4251/2014 για την παρεπόμενη ποινή της δήμευσης στη γενική διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 του Π.Κ., ώστε αυτή να μπορεί να επιβληθεί μόνο εις βάρος του αυτουργού ή των συμμετόχων του εγκλήματος. Έτσι, διαφυλάσσεται η αρχή nullumcrimennullapoenasineleγε (ά. 7 παρ. 1 Συντ.) και η αρχή της ενοχής (ά. 2 παρ. 1 Συντ.), αφού για την επιβολή της δήμευσης δεν αρκεί όπως πριν η απλή γνώση της σχετικής εγκληματικής δραστηριότητας εκ μέρους τρίτου που, άλλωστε, δεν περιγράφεται ως αυτοτελής αξιόποινη συμπεριφορά σε ποινικό νόμο. Περαιτέρω, η προστασία του αμέτοχου τρίτου έναντι της αποστέρησης της περιουσίας του επιβάλλεται και σύμφωνα με τα άρθρα 7 παρ. 3 και 17 Συντ. Εξάλλου, κατ' εκτίμηση της αρχής της αναλογικότητας (ά. 25 παρ. 1 δ' Συντ.) εισάγεται η πρόβλεψη ότι, όταν η δήμευση που επίκειται να επιβληθεί κρίνεται από το δικαστήριο ότι μπορεί να

επιφέρει αποστέρηση της χρήσης πράγματος που συνδέεται με τον αναγκαίο βιοπορισμό του ίδιου του δράστη ή τρίτων, ιδίως της οικογένειάς του ή ενδεχομένως ακόμη και συνεργάτη του στη χρήση του εν λόγω πράγματος, τότε το δικαστήριο μπορεί εκτιμώντας την ανεπανόρθωτη βλάβη που θα τους επιφέρει αυτή, μπορεί να μην την επιβάλλει.

Με το άρθρο 58 διορθώνονται σφάλματα του ν. 4336/2015 (Α' 94), ώστε ορθά να παραπέμπει σε διατάξεις του ν. 3869/2010.

Με το άρθρο 59 ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να αναθέτει καθήκοντα φύλαξης του κτιρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας του εν λόγω Υπουργείου σε προσωπικό του κλάδου ΔΕ Φύλαξης.

Με το άρθρο 60 επιδιώκεται η διευκόλυνση και επιτάχυνση του διορισμού των δόκιμων δικαστικών λειτουργών από το έτος 2016.

Με το άρθρο 61 τίθεται ότι με Κοινή Υπουργική Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας θα μπορούν να συστήνονται θέσεις ιατρών στα δικαστήρια της χώρας, δηλαδή σε χώρους των οποίων γίνεται καθημερινά χρήση από χιλιάδες ανθρώπους και λόγοι ασφάλειας των ίδιων των λειτουργών και παραγόντων της δικαιοσύνης (δικαστών, δικηγόρων, διαδίκων) καθώς και των τρίτων πολιτών που προσέρχονται σε αυτούς επιβάλλουν την ύπαρξη σταθερά ιατρών –τουλάχιστον στα σημαντικότερα από άποψη μεγέθους δικαστικά μέγαρα- για την παροχή των αναγκαίων πρώτων βοηθειών και λοιπών ιατρικών υπηρεσιών.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Το άρθρο 62 περιλαμβάνει διαχρονικό δίκαιο διευκρινίζοντας τα εξής: α) Ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου εξακολουθούν να διέπονται από το ν. 3719/2008 για λόγους ασφάλειας του δικαίου, και μόνο ως προς τους τρόπους της λύσης τους (που θα επέλθει προφανώς μετά τη θέση σε ισχύ του νέου δικαίου) εφαρμόζεται το άρθρο 7 §§ 1 και 2 του παρόντος νόμου. β) Ότι τα μέρη των παλιών συμφώνων έχουν πάντως τη δυνατότητα να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου με συμβολαιογραφική πράξη, αντίγραφο της οποίας καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του

Ληξιαρχείου (του άρθρου 1 εδ. 2 αυτού του νόμου). Στην πράξη αυτή τα μέρη θα μπορούν να περιλαμβάνουν και ρυθμίσεις θεμάτων, τα οποία κατά το Νομοσχέδιο επαφίενται στην ιδιωτική τους αυτονομία (λ.χ. να συμφωνούν ότι παραιτούνται από το δικαίωμά τους στη νόμιμη μοίρα). Και γ) ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που καταρτίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις αυτού του νόμου.

Άλλωστε, από την εισαγωγή της διάταξης για την αρμοδιότητα των δικαστηρίων ανηλίκων, προκύπτουν ζητήματα μεταβατικού δικαίου. Από την αντικατάσταση της διάταξης του άρθρου 113 παρ. 1 Β ΚΠΔ ο κύκλος των υποθέσεων που υπάγονται πιά στην αρμοδιότητα του τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων περιορίζεται, αφού δεν περιλαμβάνονται πιά εν γένει οι πράξεις που απειλούνται με πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη, αλλά συγκεκριμένες πράξεις. Συνεπώς, ήταν αναγκαίος ο προσδιορισμός από ποιο δικαστήριο θα δικαστούν οι υποθέσεις αυτές που πιά εντάσσονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων.

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΡΟΥΜΠΛΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ

ΥΓΕΙΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΞΑΝΘΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

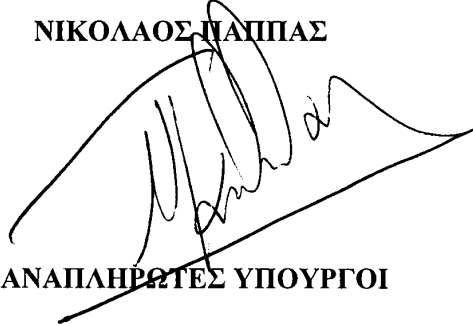
ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΙΡΤΖΗΣ
κ.α.α

Παναγιώτης Σγορίδης

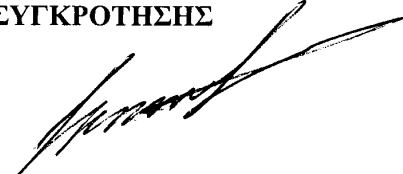
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΙΑΣ

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ**

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΟΥΖΑΛΑΣ

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΣΚΑΣ

**Τροποποιούμενες – καταργούμενες διατάξεις με το Σχέδιο Νόμου
«Σύμφωνο Συμβίωσης, Άσκηση Δικαιωμάτων, Ποινικές και άλλες
διατάξεις»**

**1. Με το άρθρο 14 του σχεδίου νόμου τροποποιούνται τα άρθρα 1354,
1462, 1463 και 1576 του Αστικού Κώδικα, που ορίζουν τα εξής:**

Άρθρο 1354

Κώλυμα από γάμο που υπάρχει

Εμποδίζεται η σύναψη γάμου πριν λυθεί ή ακυρωθεί αμετάκλητα ο γάμος που υπάρχει. Οι σύζυγοι μπορούν να επαναλάβουν την τέλεση του μεταξύ τους γάμου και πριν αυτός ακυρωθεί.

Άρθρο 1462

Αγχιστεία

Οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ αγχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και τον ίδιο βαθμό. Η συγγένεια εξ αγχιστείας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου από τον οποίο δημιουργήθηκε.

Άρθρο 1463

Συγγένεια

Η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και τους συγγενείς της συνάγεται από τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και τους συγγενείς του συνάγεται από το γάμο της μητέρας με τον πατέρα ή ιδρύεται με την αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική.

Άρθρο 1576.

Αυτοδίκαιη λύση.

Η υιοθεσία λύνεται αυτοδικαίως και αιρετά αναδρομικά η σχέση που απορρέει από αυτήν, αν τέλεσαν γάμο, κατά παράβαση του νόμου, ο θετός γονέας με το θετό τέκνο. Αν ο γάμος ακυρώθηκε, διατηρούνται από τη σχέση υιοθεσίας μόνο τα περιουσιακά δικαιώματα του θετού τέκνου.

**2. Με το άρθρο 20 του σχεδίου νόμου προστίθεται νέα παράγραφος στο
άρθρο 56 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:**

Τρόπος εκτέλεσης ποινών και μέτρων ασφαλείας

Άρθρο 56

1. Με ιδιαίτερους νόμους κανονίζεται ο τρόπος εκτέλεσης των ποινών, που προβλέπουν τα άρθρα 38 και 51 - 55, καθώς επίσης και των μέτρων ασφάλειας που προβλέπουν τα άρθρα 69-72.

2. Εκείνος στον οποίο επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης ή κάθειρξης έως δέκα (10) έτη και έχει υπερβεί το εβδομηκοστό πέμπτο (75ο) έτος της ηλικίας του, εκτίει την ποινή ή το υπόλοιπο της ποινής στην κατοικία του, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι η έκτιση της ποινής σε κατάσταση κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί αυτός από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων. Εάν το πιο πάνω όριο ηλικίας έχει συμπληρωθεί κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, αποφασίζει το δικαστήριο που επιβάλλει την ποινή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, αποφασίζει το συμβούλιο πλημμελειοδικών μετά από αίτηση του καταδικασμένου.

3. Οι εκτίοντες ποινή στην κατοικία τους δύνανται να λαμβάνουν άδεια εξόδου από αυτήν από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης για λόγους εκπαίδευσης, εργασίας ή νοσηλείας. Οι ίδιοι υποχρεούνται να εμφανίζονται το πρώτο πενήντημέρο κάθε μήνα στο αστυνομικό τμήμα του τόπου κατοικίας τους. Αν παραλείψουν την υποχρέωσή τους αυτή, ο εισαγγελέας έκτισης της ποινής, εκτιμώντας τη συχνότητα των παραλείψεων και τους λόγους στους οποίους οφείλονται, μπορεί να: α) προβαίνει σε συστάσεις, β) διατάξει την έκτιση μέρους της ποινής τους που δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα (1) μήνα στο κατάστημα κράτησης ή γ) διατάξει την έκτιση της ποινής τους στο κατάστημα κράτησης. Η διάταξη του άρθρου 107 έχει και εδώ ανάλογη εφαρμογή.»

3. Με το άρθρο 21 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 81Α του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 81Α

Ρατσιστικό έγκλημα

Εάν η πράξη τελείται από μίσος λόγω της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της αναπηρίας κατά του παθόντος, το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται ως εξής:

Α) Σε περίπτωση πλημμελήματος, που το προβλεπόμενο όριο ποινής ορίζεται σε δέκα ημέρες έως ένα έτος φυλάκισης, το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά έξι μήνες και κατά ένα έτος στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων.

Β) Σε περίπτωση κακουργήματος, που το προβλεπόμενο όριο ποινής ορίζεται σε πέντε έως δέκα έτη κάθειρξης, το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη και κατά τρία έτη στις λοιπές περιπτώσεις κακουργημάτων.

Γ) Το προβλεπόμενο για οποιοδήποτε έγκλημα κατώτερο όριο χρηματικής ποινής διπλασιάζεται.

Η κατά τα ανωτέρω επιβαλλόμενη ποινή δεν αναστέλλεται.

4. Με το άρθρο 22 του σχεδίου νόμου καταργείται η περίπτωση θ' της παρ. 3 του άρθρου 100 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

3. Το δικαστήριο με την απόφαση για Αναστολή υπό επιτήρηση, γνωστοποιεί σε εκείνον που καταδικάστηκε τους όρους υπό τους οποίους του παρέχεται, και οι οποίοι, διαζευκτικά ή σωρευτικά, μπορεί να είναι:

(...)

θ) Η προσφορά ποσού, ύψους μέχρι δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ σε κοινωφελές ίδρυμα.

5. Με το άρθρο 23 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 4 του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

4. Η διακρίβωση των προηγούμενων προϋποθέσεων γίνεται μετά από αίτηση του κρατούμενου από το αρμόδιο συμβούλιο πλημμελειοδικών ή, στην περίπτωση κρατούμενου που εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης, από το συμβούλιο εφετών. Ο εισαγγελέας, μετά την υποβολή της αίτησης, διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη για τη διακρίβωση των προϋποθέσεων των προηγούμενων παραγράφων και την πιστοποίηση του ποσοστού αναπηρίας, αν αυτό δεν έχει βεβαιωθεί από το Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.). Η κατά τα άνω ειδική πραγματογνωμοσύνη ή η βεβαίωση από το ΚΕ.Π.Α. υποβάλλεται από τον εισαγγελέα στο αρμόδιο συμβούλιο μαζί με την πρότασή του. Κατά του βουλεύματος του συμβουλίου εφετών μπορεί να ασκηθεί αναίρεση. Οι λεπτομέρειες σχετικά με την ως άνω ειδική πραγματογνωμοσύνη καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας.

6. Με το άρθρο 24 του σχεδίου νόμου καταργείται η παράγραφος 3α του άρθρου 124 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

3.α. Το δικαστήριο μπορεί να αντικαταστήσει το αναμορφωτικό μέτρο της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 122 που έχει επιβληθεί σε ποινικά υπεύθυνο ανήλικο για πράξη, την οποία αν τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα και εμπεριέχει στοιχεία βίας, με περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, εφόσον: α) ο ανήλικος διαφεύγει επανειλημμένως από το ίδρυμα αγωγής και ο ποινικός σωφρονισμός κρίνεται απολύτως αναγκαίος ή β) τελήσει εκ νέου πράξη, που εάν την τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα που εμπεριέχει στοιχεία βίας.

7. Με το άρθρο 25 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 3 του άρθρου 126 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

3. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη και έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, εκτός αν κρίνεται αναγκαίο να επιβληθεί ποινικός σωφρονισμός κατά το επόμενο άρθρο.

8. Με το άρθρο 26 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 127
Ανήλικοι ποινικώς υπεύθυνοι

1. Περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων επιβάλλεται μόνο σε ανήλικους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος της ηλικίας, εφόσον η πράξη τους, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, με την επιφύλαξη της παραγράφου 3α του άρθρου 124. Περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων δύναται να επιβληθεί και για τις πράξεις του άρθρου 336 εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών. Η απόφαση πρέπει να περιέχει ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου.

2. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο κατάστημα αυτό σύμφωνα με το άρθρο 54.

9. Με το άρθρο 27 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 292 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 292.

1. Οποιος με πρόθεση παρεμποδίζει τη λειτουργία κοινόχρηστης εγκατάστασης που εξυπηρετεί τη συγκοινωνία και ιδίως σιδηροδρόμου, αεροπλάνου, λεωφορείου, ταχυδρομείου "ή τηλεγράφου" που προορίζονται για κοινή χρήση τιμωρείται με Φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

2. Αν η πράξη τελέστηκε από αμέλεια, επιβάλλεται Φυλάκιση μέχρι έξι μηνών.

10. Με το άρθρο 28 του σχεδίου νόμου προστίθεται εδάφιο β' στο άρθρο 298 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 298.

Η διάταξη του άρθρου 289 έχει ανάλογη εφαρμογή και στις περιπτώσεις των άρθρων 290 παρ. 2 και 291 παρ.2

11. Με το άρθρο 30 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 59 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

2. Στις περιπτώσεις των άρθρων 224, 229, 362, 363 του Π.Κ., αν για το γεγονός για το οποίο δόθηκε όρκος ή έγινε η καταμήνυση ή ισχυρίσθηκε ή διέδωσε ο υπαίτιος ασκήθηκε ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, μετά την προκαταρκτική εξέταση (άρθρα 31, 43 παρ. 1 εδ. β'), αναβάλλει με πράξη του κάθε περαιτέρω ενέργεια έως το τέλος της ποινικής δίωξης, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του εισαγγελέα εφετών.

12. Με το άρθρο 31 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 113- Δικαστήριο Ανηλίκων

1. Τα Δικαστήρια ανηλίκων δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, με τις παρακάτω διακρίσεις:

Α. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει: α) τις πράξεις που τελούνται από ανηλίκους εκτός από εκείνες που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων, β) τα πταίσματα που τελούνται από ανηλίκους στην έδρα του πρωτοδικείου και γ) τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου για ανηλίκους.

Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει επίσης τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα για ανηλίκους που δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους.

Β. Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, για τις οποίες, αν τελούνταν από ενήλικα, απειλείται ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη.

Γ. Το εφετείο ανηλίκων δικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία.

2. Το άρθρο 119 εφαρμόζεται αναλόγως στις περιπτώσεις των εδαφίων Α και Β της προηγούμενης παραγράφου.

13. Με το άρθρο 32 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 279 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 279.

1. Ο συλλαμβανόμενος επ' αυτοφώρω ή με ένταλμα οδηγείται χωρίς αναβολή στον αρμόδιο εισαγγελέα, το αργότερο μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη σύλληψή του και, αν η σύλληψη έγινε έξω από την έδρα του, στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταφορά του.

Αν πρόκειται για κακούργημα ή αν η σύλληψη έγινε με ένταλμα του ανακριτή, ο εισαγγελέας παραπέμπει στον ανακριτή εκείνον που έχει συλληφθεί και αν πρόκειται για πλημμέλημα, ενεργεί σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 43,47, 246 παρ. 3 και 417 κ.ε.

14. Με το άρθρο 33 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 340 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 340.

1. Ο κατηγορούμενος οφείλει να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση μπορεί να διορίζει δικηγόρο ως συνήγορο για την υπεράσπισή του. Στα κακούργηματα ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει, από πίνακα που καταρτίζει κάθε χρόνο τον Ιανουάριο το διοικητικό συμβούλιο του οικείου δικηγορικού συλλόγου, υποχρεωτικά συνήγορο στον κατηγορούμενο που δεν έχει συνήγορο. Την ίδια υποχρέωση έχει και ο δικαστής ανηλίκων, όταν ο ανήλικος κατηγορείται για πράξη, που αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα. Αν ο κατηγορούμενος αρνηθεί την υπεράσπιση του από το διορισμένο συνήγορο, ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει σε αυτόν άλλο συνήγορο από τον ίδιο πίνακα. Σε περίπτωση νέας άρνησης του κατηγορουμένου, το δικαστήριο προβαίνει στην εκδίκαση της υπόθεσης του κακούργηματος χωρίς διορισμό συνηγόρου. Ο κατηγορούμενος που κρατείται, υποχρεούται δέκα τουλάχιστον ημέρες πριν τη συνεδρίαση να ειδοποιήσει, δια του διευθυντή του καταστήματος κράτησης, τον εισαγγελέα του δικαστηρίου στο οποίο θα γίνει η δίκη για κακούργημα ότι δεν έχει συνήγορο υπεράσπισης. Την ίδια υποχρέωση έχει και ο κατηγορούμενος που δεν κρατείται. Ο εισαγγελέας διορίζει συνήγορο από τον πίνακα και θέτει στη διάθεση του τη δικογραφία. Οι διευθυντές των καταστημάτων κράτησης οφείλουν να γνωστοποιούν στους κρατούμενους αυτή την υποχρέωση. Σε δίκες για κακούργημα, οι οποίες λόγω της σοβαρότητας και του αντικειμένου τους πρόκειται να έχουν μακρά διάρκεια, ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει με την ίδια διαδικασία στον κατηγορούμενο που δεν έχει συνήγορο δύο ή τρεις συνηγόρους από τον ίδιο πίνακα. Ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να αρνηθεί την υπεράσπισή του από το συνήγορο ή τους συνηγόρους που διορίστηκαν από τον πρόεδρο, μπορεί όμως με αιτιολογημένη αίτησή του να ζητήσει από το δικαστήριο την ανάκληση του διορισμού ενός μόνο συνηγόρου, οπότε η υπεράσπιση συνεχίζεται από τους λοιπούς, εφόσον είχαν διοριστεί περισσότεροι από ένας.

15. Με το άρθρο 34 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 478 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται επίσης στον ανήλικο κατηγορούμενο μόνο κατά του βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών, το οποίο τον παραπέμπει στο δικαστήριο για έγκλημα, που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα που απειλείται με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή συνιστά μία από τις πράξεις του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον τελέστηκαν σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών και μόνο για λόγους που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο

16. Με το άρθρο 35 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 4 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

4. Αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης, η κρίση για το αν η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ανήκει στο δικαστήριο που δίκασε. Αυτό, με ειδική αιτιολογία και εφαρμόζοντας τα κριτήρια της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, αποφασίζει αμέσως μετά την απαγγελία της απόφασης, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από δήλωση του κατηγορουμένου ότι θα ασκήσει έφεση.

17. Με το άρθρο 36 του σχεδίου νόμου καταργείται η περίπτωση β' της παρ. 1 του άρθρου 578 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 578.

Καταστροφή δελτίων ποινικού μητρώου

1. Τα δελτία ποινικού μητρώου παύουν να ισχύουν και αποκλείεται η χρησιμοποίησή τους για οποιοδήποτε σκοπό στις ακόλουθες μόνο περιπτώσεις:
(...)

β) Στις περιπτώσεις δελτίων που αφορούν περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων, όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το δέκατο όγδοο (18ο) έτος της ηλικίας του.

18. Με το άρθρο 37 παρ. 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (Α' 187), που ορίζει τα εξής:

2. Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος από κάποια από τις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις ορίζεται, εφόσον αυτές τελέσθηκαν δια του Τύπου, κατά την κρίση του δικαστή, όχι κατώτερη των δέκα εκατομμυρίων (10.000 000) δραχμών για τις Ημερήσιες Εφημερίδες Αθηνών και Θεσσαλονίκης, καθώς και για τα περιοδικά που κυκλοφορούν μέσω των Πρακτορείων Εφημερίδων και των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) δραχμών για τις άλλες εφημερίδες ή περιοδικά, εκτός αν ζητήθηκε από τον ενάγοντα μικρότερο ποσό και αυτό ανεξάρτητα από την απαίτηση προς αποζημίωση για περιουσιακή ζημία.

19. Με το άρθρο 37 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 5 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (Α' 187), που ορίζει τα εξής:

5. Η εκδίκαση της κατά το παρόν άρθρο αγωγής χωρεί ανεξάρτητα από την άσκηση ποινικής δίωξης για την αυτή πράξη, καθώς και της τυχόν για οποιονδήποτε λόγο αναβολής ή αναστολής της ποινικής διαδικασίας που έχει αρχίσει.

20. Με το άρθρο 37 παρ. 3 του σχεδίου νόμου προστίθεται παράγραφος υπ' αριθμόν 8 και αναριθμούνται σε 9 και 10 αντίστοιχα οι παράγραφοι υπ' αριθμόν 8 και 9 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (Α' 187), που ορίζουν τα εξής:

8. Πάσα ετέρα διάταξις ρυθμίζουσα κατ' άλλον τρόπον το παρόν θέμα καταργείται.

9. Η ισχύς του παρόντος νόμου άρχεται από της δημοσιεύσεως του δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

21. Με το άρθρο 37 παρ. 4 του σχεδίου νόμου καταργούνται το τέταρτο και το πέμπτο εδάφιο της παρ. 10 του άρθρου 4 του ν. 2328/1995 (Α' 159), που ορίζουν τα εξής:

Το κατά την παράγραφο 2 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981, όπως ισχύει, ελάχιστο ποσό χρηματικής ικανοποίησης προκειμένου για τηλεοπτικούς σταθμούς καθορίζεται σε εκατό εκατομμύρια (100.000.000) δραχμές προκειμένου για σταθμούς εθνικής εμβέλειας και τριάντα εκατομμύρια (30.000.000) δραχμές προκειμένου για σταθμούς τοπικής ή περιφερειακής εμβέλειας. Τα ποσά αυτά, προκειμένου για ραδιοφωνικούς σταθμούς με δικτύωση σε περισσότερους νομούς, καθορίζονται σε πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δραχμές και προκειμένου για ραδιοφωνικούς σταθμούς που δεν διαθέτουν δικτύωση σε είκοσι εκατομμύρια (20.000.000) δραχμές.

22. Με το άρθρο 39 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 7 του Π.Δ. 62/2014, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 7

1. Ο θεσμός της ηλεκτρονικής επιτήρησης θα εφαρμοσθεί πιλοτικά για χρονικό διάστημα μέχρι 18 μηνών και θα αφορά:

α) έως 50 κρατούμενους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και εκτίουν αυτήν στα Καταστήματα Κράτησης Διαβατών Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας Σερρών, Τρικάλων, Κομοτηνής και Γρεβενών, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης. Στους κρατούμενους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους και της κίνησής τους εκτός αυτής.

23. Με το άρθρο 42 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα (Ν. 2776/1999), όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 11 του ν. 4312/2014 (ΦΕΚ Α' 260/12.12.2014), που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 58

Εκπαιδευτικές άδειες

1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται για τη φοίτηση κρατούμενων σε σχολές όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, εφόσον στην περιοχή φοίτησης λειτουργεί αντίστοιχο προς την κατηγορία στην οποία ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι κατάστημα κράτησης. Η άδεια χορηγείται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παράγραφος 1 του παρόντος με τις προϋποθέσεις και κατά τη διαδικασία του άρθρου 55 παράγραφος 1 περίπτωση γ', παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος. Για μεν τους υποδίκους απαιτείται και η σύμφωνη γνώμη του δικαστικού οργάνου που διέταξε την προσωρινή κράτηση, για δε τους χρεοφειλέτες και η σύμφωνη γνώμη του Προέδρου Πρωτοδικών του τόπου κράτησης. Η διάταξη του άρθρου 56 παράγραφος 3 του παρόντος εφαρμόζεται ανάλογα.

Η φοίτηση καταδίκων και υποδίκων φοιτητών και σπουδαστών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων μπορεί να γίνεται και με παρακολούθηση μαθημάτων εξ αποστάσεως. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθορίζονται οι προϋποθέσεις, ο τρόπος και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εξ αποστάσεως παρακολούθηση των μαθημάτων και των εργαστηρίων, καθώς και η συμμετοχή στις εξετάσεις των ανωτέρω φοιτητών ή σπουδαστών, σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών της σχολής στην οποία φοιτούν. Στους ίδιους φοιτητές και σπουδαστές μπορεί να χορηγείται άδεια με ηλεκτρονική επιτήρηση, χωρίς περιορισμούς του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, εφόσον έχουν με επιτυχία παρακολουθήσει το ένα τρίτο (1/3) των μαθημάτων και εργαστηρίων, κατά τους όρους που ορίζονται με την Κοινή Υπουργική Απόφαση του προηγούμενου εδαφίου επί ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο. Στην τελευταία περίπτωση η αίτηση δεν απορρίπτεται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παρ. 1 παρά μόνο με ειδική αιτιολογία.

24. Με το άρθρο 43 παρ. 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η φράση «στελέχωση με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό», στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 13 του ν. 3772/2009, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 13

Ένταξη στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.)

1. Τα Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα του Υπουργείου Δικαιοσύνης:

(...)

ε) "Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων", που προβλέπεται από το άρθρο 11 του παρόντος νόμου, εντάσσονται στο Ε.Σ.Υ. και υπάγονται στις διατάξεις του ν. 1397/1983 (ΦΕΚ 143 Α) "Εθνικό Σύστημα Υγείας", όπως ισχύει σήμερα, όσον αφορά στη μέριμνα για τη στελέχωση με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, την υγειονομική οργάνωση και την υλικοτεχνική υγειονομική υποδομή και εξοπλισμό.

25. Με το άρθρο 43 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 13 του ν. 3772/2009, που ορίζει τα εξής:

2. Με διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, καθορίζονται η διάρθρωση και ο τρόπος λειτουργίας των ανωτέρω Θεραπευτικών Καταστημάτων, τα θέματα εντάξεως και της υπηρεσιακής και μισθολογικής κατάστασης του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

26. Με το άρθρο 44 παρ. 1 του σχεδίου νόμου προστίθεται παράγραφος 5 μετά την παράγραφο 4 του άρθρου 16 του Π.Δ. 101/2014, όπως ισχύει, που ορίζει τα εξής:

4. Ο Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής είναι αρμόδιος και για τα θέματα που αφορούν τους υπαλλήλους του Σώματος Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης.

27. Με το άρθρο 44 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παράγραφος 1 του άρθρου 32 του Π.Δ. 101/2014, που ορίζει τα εξής:

1. Στις Γενικές Διευθύνσεις: α) Διοίκησης Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και β) Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής, προϊστανται υπάλληλοι του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού.

28. Με το άρθρο 46 παρ. 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 1756/1988, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 6.

Αδυναμία συγκρότησης.

1. Αν για οποιοδήποτε λόγο είναι αδύνατη η συγκρότηση:
(...)

γ) Των εφετείων, των εφετείων ανηλίκων και των μεικτών ορκωτών Εφετείων Δωδεκανήσου, Κέρκυρας, Ιωαννίνων, Ναυπλίου, Πατρών, Καλαμάτας, Λαμίας, Κρήτης, Αιγαίου, Λάρισας, Θράκης και Δυτικής Μακεδονίας ο δικαστής ο οποίος διευθύνει το Εφετείο: αα) των Αθηνών για τα επτά πρώτα, ββ) του Πειραιά για τα δύο αμέσως επόμενα και γγ) της Θεσσαλονίκης για τα τρία τελευταία παραγγέλλει να μεταβούν από το εφετείο για τη σύνθεση δικασίμων όσοι εφέτες χρειάζονται.

29. Με το άρθρο 46 παρ. 2 του σχεδίου νόμου καταργείται η περίπτωση Βα΄ του άρθρου 17 του ν. 1756/1988, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 12 περ. 1 του ν. 4312/2014 (Α 260), που ορίζει τα εξής:

Β. Κλήρωση των συνθέσεων.

(...)

α) όλων των προέδρων πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται οι πρόεδροι των μεικτών ορκωτών δικαστηρίων και ανάλογος, προς τις υπηρεσιακές ανάγκες, αριθμός προέδρων των τριμελών πλημμελειοδικείων,

30. Με το άρθρο 46 παρ. 3 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παράγραφος 1 του άρθρου 99 του ν. 1756/1988, που ορίζει τα εξής:

1. Αρμόδιοι για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης είναι:

α) ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς,

β) ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Συμβουλίου της Επικρατείας,

γ) ο αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας που προεδρεύει στο Συμβούλιο Επιθεώρησης των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για τους δικαστικούς λειτουργούς των διοικητικών δικαστηρίων,

δ) ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο προϊστάμενος της επιθεώρησης για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς των πολιτικών-ποινικών δικαστηρίων, εκτός από τα μέλη του Αρείου Πάγου,

ε) ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Ελεγκτικού Συνεδρίου,

στ) ο πρόεδρος του τριμελούς συμβουλίου διεύθυνσης του εφετείου ή ο πρόεδρος του εφετείου (πολιτικού ή διοικητικού) για τους προέδρους πρωτοδικών, πρωτοδικες, παρέδρους, ειρηνοδίκες και πταισματοδίκες,

ζ) ο εισαγγελέας εφετών ή ο προϊστάμενος της εισαγγελίας για τους εισαγγελείς, αντεισαγγελείς πρωτοδικών και παρέδρους της εισαγγελίας"

31. Με το άρθρο 48 παρ. 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το εδάφιο β΄ της παρ. 5 του άρθρου 22 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α΄ 67), που ορίζει τα εξής:

5. Οι δικαστικοί υπάλληλοι μέλη των υπηρεσιακών συμβουλίων και οι αναπληρωτές τους αναδεικνύονται με εκλογές οι οποίες διεξάγονται με τη χρήση ενιαίου ψηφοδελτίου και με καθολική και μυστική ψηφοφορία. Εκλόγιμοι είναι οι δικαστικοί υπάλληλοι με Α΄ και Β΄

βαθμό. Όταν πρόκειται να εκλεγούν ως μέλη υπηρεσιακού συμβουλίου εφετείου ή διοικητικού εφετείου πρέπει να υπηρετούν σε υπηρεσία της περιφέρειας του εφετείου. Όσοι δικαστικοί υπάλληλοι έχουν εκλεγεί ως μέλη πρωτοβάθμιου υπηρεσιακού συμβουλίου, δεν μπορεί να εκλεγούν ως μέλη του δευτεροβάθμιου και αντιστρόφως. Οι λεπτομέρειες διεξαγωγής των εκλογών και κάθε άλλο σχετικό θέμα ρυθμίζεται με Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, με την οποία μπορεί να καθορίζονται πρόσθετες προϋποθέσεις εκλογιμότητας για τη διασφάλιση της αμεροληψίας των υπαλλήλων μελών των συμβουλίων.

32. Με το άρθρο 48 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 7 του άρθρου 22 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α' 67), που ορίζει τα εξής:

7. Χρέη γραμματέα των παραπάνω συμβουλίων ασκεί δικαστικός υπάλληλος με Β' τουλάχιστον βαθμό του δικαστηρίου, στο οποίο λειτουργεί το συμβούλιο, οριζόμενος με τον αναπληρωτή του από τον προϊστάμενο της γραμματείας.

33. Με το άρθρο 48 παρ. 3 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 70 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α' 67), που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 70

Προϊστάμενοι οργανικών μονάδων

Προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων τοποθετούνται δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Α' των κατηγοριών ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα επόμενα άρθρα. Ως οργανικές μονάδες νοούνται η γενική διεύθυνση, η διεύθυνση, το τμήμα και το αυτοτελές γραφείο.

34. Με το άρθρο 48 παρ. 4 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται ο τίτλος του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α' 67) που έχει ως εξής:

Άρθρο 72

Επιλογή προϊσταμένων διευθύνσεων, τμημάτων και αυτοτελών γραφείων

35. Με το άρθρο 48 παρ. 5 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το εδάφιο α' της παρ. 1 του άρθρου 72 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α' 67), που ορίζει τα εξής:

1. Ως προϊστάμενοι διευθύνσεων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου τομέα, κατηγορίας ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ, με βαθμό Α', οι οποίοι έχουν τουλάχιστον τριετή υπηρεσία στο βαθμό αυτό.

36. Με το άρθρο 48 παρ. 6 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α' 67), που ορίζει τα εξής:

2. Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με τα κατά την προηγούμενη παράγραφο Τυπικά προσόντα που έχουν υποβάλει αίτηση υποψηφιότητας ή αν είναι λιγότεροι από τον

απαιτούμενο, κατά την παράγραφο 4, αριθμό κρινομένων, ο αριθμός αυτός συμπληρώνεται από δικαστικούς υπαλλήλους με τον περισσότερο χρόνο υπηρεσίας στο βαθμό Α' που υπέβαλαν αίτηση υποψηφιότητας. Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Α' ή αν ο αριθμός τους δεν είναι επαρκής, κρίνονται προς επιλογή και δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Β' που έχουν περισσότερο χρόνο υπηρεσίας στο βαθμό αυτόν και υπέβαλαν αίτηση υποψηφιότητας, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός κρινομένων.

37. Με το άρθρο 48 παρ. 7 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 3 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ν. 2812/2000 (Α'67), που ορίζει τα εξής:

3. Ως προϊστάμενοι τμημάτων και αυτοτελών γραφείων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου δικαστηρίου, εισαγγελίας ή υπηρεσίας, κατηγορίας ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ με βαθμό Α'. Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με το βαθμό αυτόν ή αν ο αριθμός τους δεν είναι επαρκής, κρίνονται προς επιλογή και δικαστικοί υπάλληλοι με τον περισσότερο χρόνο υπηρεσίας στο Β' βαθμό, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος κατά την παράγραφο 4 αριθμός κρινομένων.

38. Με το άρθρο 48 παρ. 8 του σχεδίου νόμου προστίθεται εδάφιο μετά τη διάταξη του εδαφίου α' της παρ. 2Γ του άρθρου 12 του ν. 4229/2014 (Α' 8), που ορίζει τα εξής:

Γ. Η ισχύς των πινάκων κατάταξης κατά σειρά επιτυχίας των υποψηφίων του διαγωνισμού για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων, που προκηρύχθηκε με την 5223/23.1.2009 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (τεύχος προκηρύξεων ΑΣΕΠ 23), παρατείνεται έως τις 31.12.2014.

39. Με το άρθρο 48 παρ. 9 του σχεδίου νόμου καταργείται το άρθρο 15 του ν. 4315/2014 (Α' 269), που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 15

Στη διάταξη της παρ. 2Γ του άρθρου 12 του ν. 4229/2014 (Α' 8), μετά το εδάφιο α', προστίθενται εδάφια ως εξής:

Οι ανωτέρω πίνακες κατάταξης κατά σειρά επιτυχίας των υποψηφίων κατηγοριών ΠΕ και ΔΕ του διαγωνισμού για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων, που προκηρύχθηκε με την με αριθμό 5223/23.1.2009 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης (τεύχος Προκηρύξεων ΑΣΕΠ 23), η ισχύς των οποίων παρατάθηκε έως 31.12.2014 και για την κάλυψη των οποίων εκδόθηκε η υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΙΠΠ/Φ.ΕΓΚΡ.9/163/30296/16.12.2013 Απόφαση της Επιτροπής της υπ' αριθμ. 33/2006 Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου και η υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΙΠΠ/Φ.ΕΠ.1/314/οικ.34724 (Β' 3395) Απόφαση κατανομής προσωπικού στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, παρατείνονται έως την 31.12.2015 και μόνο για αντικατάσταση - αναπλήρωση διοριστέου που δεν αποδέχτηκε το διορισμό του ή έχει κώλυμα διορισμού εντός ενός (1) έτους από το διορισμό του από επόμενο κατά σειρά στον πίνακα επιτυχίας υποψήφιο και μόνο για τις ανωτέρω συνολικά 200 θέσεις ΠΕ και ΔΕ. Απαγορεύεται ο διορισμός άλλου υποψηφίου από τον πίνακα επιτυχίας, πέραν του αριθμού των κατά τα ανωτέρω συνολικά θέσεων και των θέσεων που κενούνται, όταν υποψήφιοι που διορίστηκαν παραιτήθηκαν εντός έτους από του διορισμού τους.

40. Με το άρθρο 49 του σχεδίου νόμου καταργείται η μεταβατική διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 165 «Μεταβατικές και τελικές διατάξεις» του ν. 4194/2013 «Κώδικας Δικηγόρων», που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 165

Μεταβατικές διατάξεις

1. Οι διατάξεις για τις εξετάσεις των υποψήφιων δικηγόρων εφαρμόζονται στους υποψηφίους δικηγόρους που εγγράφονται στα σχετικά βιβλία ασκουμένων από 1.1.2014.

41. Με το άρθρο 50 παρ. 1 του σχεδίου νόμου καταργείται η παράγραφος 3 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» που ορίζει τα εξής:

3. Κάθε διαγωνιζόμενος μπορεί να είναι υποψήφιος μόνο για μία έδρα στην περιφέρεια του ειρηνοδικείου της προτίμησής του.

42. Με το άρθρο 50 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το όγδοο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» που ορίζει τα εξής:

Ο βαθμός της ξένης γλώσσας λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της συνολικής βαθμολογίας σύμφωνα με τα ανωτέρω, εφόσον είναι ίσος ή μεγαλύτερος του δέκα (10).

43. Με το άρθρο 50 παρ. 3 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παράγραφος 8 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» που ορίζει τα εξής:

8. Σε περίπτωση ισοβαθμίας επιτυχόντων του ίδιου πίνακα διενεργείται κλήρωση. Μετά τη διαμόρφωση του τελικού πίνακα διορίζονται από αυτόν στις κενές θέσεις της προκήρυξης οι επιτυχόντες κατά φθίνουσα σειρά και μέχρι την πλήρωση όλων των κενών θέσεων.

44. Με το άρθρο 51 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλίου 1941 «Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν. 434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 “περί οργανισμού των Υποθηκοφηλακείων του Κράτους”», που ορίζει τα εξής:

4. Εν περιπτώσει οριστικής εκ της υπηρεσίας αποχωρήσεως ή θανάτου του ειδικού αμίσθου Υποθηκοφύλακος ή του τοιούτα έργα εκτελούντος Συμβολαιογράφου, τα έργα του Υποθηκοφύλακος, υπαρχόντων εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου πλειόνων Συμβολαιογράφων, ανατίθενται προσωρινώς και μέχρι διορισμού κατά το άρθρ. 39 του παρόντος ειδικού αμίσθου Υποθηκοφύλακος εις ένα τούτων δια Δ/τος μετά σύμφωνον γνωμοδότησιν της ολομελείας του αρμοδίου Πρωτοδικείου, προτιμωμένου του έχοντος άδειαν δικηγορείν από του στερουμένου τοιαύτης. Μέχρι της τοιαύτης αναθέσεως τα έργα του Υποθηκοφύλακος εκτελεί ο εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου αρχαιότερος συμβολαιογράφος ή μη υπάρχοντος τούτου ο εν τη αυτή έδρα ασκών χρέη συμβολαιογράφου.

45. Με το άρθρο 52 του σχεδίου νόμου προστίθεται διάταξη στο τέλος του άρθρου 4 του ν. 724/1977 (Α' 299), που ορίζει τα εξής:

Κατανομή θέσεων

Άρθρον 4.

1. Αι κατά το προηγούμενον άρθρον θέσεις κατανέμονται ως ακολούθως:

Α) Η θέσις προϊσταμένου υποθηκοφυλακείου εις το υποθηκοφυλακείον Αθηνών.

Β) Εκ των 14 θέσεων διευθυντών υποθηκοφυλακείων Α' ή Β' τάξεως, εις τα υποθηκοφυλακεία Αθηνών 4, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου ανά 1 και εις τα άλλα έμμισθα υποθηκοφυλακεία και το κτηματολογικόν γραφείον Κω 4. Αι λοιπαί τρεις θέσεις κατανέμονται εκάστοτε εις τα υποθηκοφυλακεία Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης, δι' αποφάσεως του επί της Δικαιοσύνης Υπουργού, αναλόγως των υπηρεσιακών αναγκών.

Γ) Αι 60 θέσεις υποθηκοφυλάκων Α' ή Β' τάξεως εις τα υποθηκοφυλακεία : Αθηνών 25, Πειραιώς 5, Θεσσαλονίκης 10, εις τα άλλα έμμισθα υποθηκοφυλακεία και εις το κτηματολογικόν γραφείον Κω 16 και εις το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου 4.

Δ) Αι 149 θέσεις γραμματέως υποθηκοφυλακείων Α' τάξεως έως γραφέως εις τα υποθηκοφυλακεία Αθηνών 62, Πειραιώς 15, Θεσσαλονίκης 22, εις τα άλλα έμμισθα υποθηκοφυλακεία και εις το κτηματολογικόν γραφείον Κω 33, και εις το κτηματολογικόν γραφείο Ρόδου 17.

Ε) Αι 7 θέσεις δακτυλογράφων εις τα υποθηκοφυλακεία Αθηνών 5 και τα υποθηκοφυλακεία Πειραιώς και Θεσσαλονίκης ανά 1.

ΣΤ) Αι 7 θέσεις αρχειοθετών εις τα υποθηκοφυλακεία Αθηνών 4 και εις τα υποθηκοφυλακεία Πειραιώς και Θεσσαλονίκης και εις το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου ανά 1.

Ζ) Αι 2 θέσεις βιβλιοδετών εις το υποθηκοφυλακείον Αθηνών 1 και εις το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου 1.

Η) Αι 12 θέσεις επιμελητών υποθηκοφυλακείων εις τα υποθηκοφυλακεία Αθηνών 3, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης και το κτηματολογικόν Γραφείον Ρόδου ανά 1, εις τα άλλα έμμισθα υποθηκοφυλακεία και το κτηματολογικόν γραφείον Κω 6.

Θ) Η θέσις πολιτικού μηχανικού ή αγρονόμου - τοπογράφου μηχανικού εις το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου.

Ι) Αι 3 θέσεις υπομηχανικών εις το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου 2 και εις το κτηματολογικόν γραφείον Κω 1.

Ια) Αι 3 θέσεις σχεδιαστών, εις το κτηματολογικόν γραφείον Ρόδου 2 και εις το κτηματολογικόν γραφείον Κω 1.

2. Αι διά τα εκτός Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης υποθηκοφυλακεία και το κτηματολογικόν γραφείον Κω οριζόμεναι κατά την προηγουμένην παράγραφον, υπό στοιχ. Β' και Γ'. α) 4 θέσεις διευθυντών υποθηκοφυλακείων και β) 10 εκ των 16 θέσεων υποθηκοφυλάκων Α' ή Β' τάξεως, καταλαμβάνόμεναι υποχρεωτικώς υπό πτυχιούχων Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής, ορίζονται ως θέσεις προϊσταμένων των υπηρεσιών τούτων. Αι λοιπαί 6 εκ των 16 θέσεων υποθηκοφυλάκων Α' ή Β' τάξεως, αι 33 θέσεις γραμματέων υποθηκοφυλακείων Α' τάξεως έως γραφέως, ως και αι 6 θέσεις επιμελητών κατανέμονται ενιαίως κατ' αριθμόν εις τα εκτός Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης υποθηκοφυλακεία και το κτηματολογικόν γραφείον Κω δι' αποφάσεως του Υπουργού της Δικαιοσύνης εκδιδόμενης εντός του μηνός Ιανουαρίου εκάστου δευτέρου έτους.

46. Με το άρθρο 53 παρ. 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίστανται οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 85 Α'), που ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 13

Εισαγωγικός διαγωνισμός άμισθων υποθηκοφυλάκων

1. Οι κενές θέσεις των ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων καλύπτονται με διαγωνισμό.
2. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, που εκδίδεται εντός του πρώτου τετραμήνου κάθε έτους και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως προκηρύσσεται πανελλήνιος διαγωνισμός για την πλήρωση των κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων.

47. Με το άρθρο 53 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αναριθμούνται σε 2, 3, 4 και 5 οι παράγραφοι 3 έως 6 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002, που ορίζουν τα εξής:

3. Ο διαγωνισμός διενεργείται στην έδρα του Πρωτοδικείου Αθηνών από τις επιτροπές και τις ομάδες βαθμολόγησης - αναβαθμολόγησης των αριθμών 4 και 7 του άρθρου 11 του παρόντος νόμου με την εξαίρεση της τριμελούς οργανωτικής επιτροπής του Εφετείου Θεσσαλονίκης. Στην πενταμελή κεντρική επιτροπή ως πέμπτο μέλος μετέχει αντί του Προέδρου του Συμβολαιογραφικού Συλλόγου Αθηνών, Πειραιώς, Αιγαίου και Δωδεκανήσου, ο πρόεδρος της -εδρεύουσας στην Αθήνα- Ένωσης Άμισθων Υποθηκοφυλάκων Ελλάδος, ο οποίος ορίζει έναν υποθηκοφύλακα, ως αναπληρωτή του. Στις τριμελείς Επιτροπές οι υποθηκοφύλακες ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από την εδρεύουσα στην Αθήνα Ένωση Άμισθων Υποθηκοφυλάκων Ελλάδος.

4. Οι αριθμοί 3, 5 έως και 11 του άρθρου 11 του παρόντος νόμου έχουν ανάλογη εφαρμογή.

5. Ειδικός άμισθος υποθηκοφύλακας διορίζεται όποιος κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης έχει συμπληρώσει το 28ο έτος της ηλικίας του και δεν έχει υπερβεί το 42ο έτος και έχει ένα από τα επόμενα προσόντα: α) διετή δικηγορική υπηρεσία προκειμένου περί θέσεως σε έδρα πρωτοδικείου ή άδεια δικηγόρου προκειμένου περί θέσεως εκτός έδρας Πρωτοδικείου, β) υπηρεσία σε δικαστική θέση Ειρηνοδίκη και άνω, γ) εξαετή υπηρεσία σε θέση συμβολαιογράφου ή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα, με πτυχίο Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας και δ) πτυχίο Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής και βαθμό Α' υπαλλήλου έμμισθου υποθηκοφυλακείου.

6. Σε κωμοπόλεις που έχουν πληθυσμό κάτω των πέντε χιλιάδων κατοίκων εκτός έδρας Πρωτοδικείου μπορεί να διορισθεί ειδικός άμισθος υποθηκοφύλακας και πτυχιούχος του νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής ή Τμήματος Πολιτικών και Οικονομικών επιστημών των Πανεπιστημίων της χώρας ή ισοτίμων της αλλοδαπής.

48. Με το άρθρο 53 παρ. 2 του σχεδίου νόμου καταργείται η παράγραφος 7 του ν. 2993/2002, που ορίζει τα εξής:

7. Η διαδικασία πλήρωσης θέσεων άμισθων υποθηκοφυλάκων, σύμφωνα με τις διατάξεις του κ.δ. 19/23.7.1941 "περί κωδικοποίησης εις ενιαίο κείμενο των διατάξεων των α.ν. 434/1937, 1933/1933, 2182/1940 και 3532/1940 "περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους" όπως αυτό ισχύει σήμερα, ματαιώνεται και η σχετική με αριθμ. 58861/12.4.2001 προκήρυξη καταργείται.

Οι υποψήφιοι που συμμετείχαν για την πλήρωση θέσεων σύμφωνα με την καταργούμενη προκήρυξη δικαιούνται κατ' εξαίρεση να συμμετέχουν στον πρώτο μετά την ισχύ του παρόντος διαγωνισμό, σύμφωνα με το προϊσχύον όριο ηλικίας.

49. Με το άρθρο 53 παρ. 3 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η περίπτωση δ' της αναριθμημένης παραγράφου 4 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002, που ορίζει τα εξής:

Ειδικός άμισθος υποθηκοφύλακας διορίζεται όποιος κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης έχει συμπληρώσει το 28ο έτος της ηλικίας του και δεν έχει υπερβεί το 42ο έτος και έχει ένα από τα επόμενα προσόντα: (...)

δ) πτυχίο Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής και βαθμό Α' υπαλλήλου έμμισθου υποθηκοφυλακείου.

50. Με το άρθρο 54 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 3 του Ν.Δ. 811/1971 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως ενίων διατάξεων του Α.Ν. 153/1967 "περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού Διατάγματος "περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους"» (Α' 9), που ορίζει τα εξής:

Άρθρον 3.

Σε περίπτωση θανάτου ή για οποιονδήποτε λόγο οριστικής αποχώρησης από την υπηρεσία ειδικού άμισθου Υποθηκοφύλακα, το άμισθο υποθηκοφυλακείο δύναται να συγχωνευθεί με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο της ίδιας ειρηνοδικειακής περιφέρειας, ή να μετατραπεί σε έμμισθο, με την έκδοση προεδρικού διατάγματος, έπειτα από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και μετά από γνωμοδότηση της Ολομέλειας του οικείου Πρωτοδικείου. Με την ανωτέρω διαδικασία δύναται να συγχωνευθεί έμμισθο υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο υποθηκοφυλακείο, καθώς και μη ειδικό υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο.

51. Με το άρθρο 56 παρ. 1 του σχεδίου νόμου διαγράφεται η φράση «ετερόφυλων προσώπων» στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 του ν. 344/1976 (Α' 143), που ορίζει τα εξής:

1. Για τη βεβαίωση της αστικής κατάστασης του φυσικού προσώπου σε κάθε Ληξιαρχείο τηρούνται βιβλία γεννήσεων, γάμων, συμφώνων συμβίωσης ετερόφυλων προσώπων, θανάτων και εκθέσεων.

52. Με το άρθρο 56 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παράγραφος 6 του άρθρου 42 του ν. 344/1976 (Α' 143), που ορίζει τα εξής:

6. Σύμφωνα συμβίωσης που έχει καταρτισθεί ενώπιον Ελληνα προξένου ανάμεσα σε ετερόφυλα πρόσωπα εκ των οποίων το ένα τουλάχιστον έχει την ελληνική ιθαγένεια, δύναται να καταχωρισθεί στο ληξιαρχικό βιβλίο συμφώνου συμβίωσης που τηρείται στην ίδια προξενική αρχή.

53. Με το άρθρο 56 παρ. 3 του σχεδίου νόμου καταργούνται οι παράγραφοι 6, 7 και 8 του άρθρου 29 του ν. 3801/2009, που ορίζουν τα εξής:

6. Στην παρ. 1 του άρθρου 1 του π.δ. 497/1991 (ΦΕΚ 180 Α΄) προστίθενται τα ακόλουθα εδάφια:

"Σύμφωνο συμβίωσης δεν συνεπάγεται δημιουργία κοινής οικογενειακής μερίδας των συμβιούντων προσώπων. Η απόκτηση, όμως, τέκνου των συμβιούντων αποτελεί λόγο εξόδου αυτών από την πατρική οικογενειακή μερίδα. Σε περίπτωση κοινής δημοτικότητας των γονέων κατά το χρόνο της δήλωσης γέννησης του πρώτου τέκνου τους οι γονείς υποχρεούνται να προβούν με αμετάκλητη κοινή δήλωση τους ενώπιον του ληξιάρχου του τόπου κατάρτισης της σχετικής πράξης στον προσδιορισμό της οικογενειακής μερίδας ενός εκ των συμβιούντων στην οποία θα εγγράφει το τέκνο. Η δήλωση αυτή θα προσδιορίζει και την οικογενειακή μερίδα στην οποία θα εγγράφονται τα τέκνα που θα γεννηθούν μεταγενέστερα εάν οι γονείς εξακολουθούν να έχουν κοινή δημοτικότητα."

7. Στην παρ. 1 του άρθρου 8 του π.δ. 497/1991 προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:

"Προκειμένου περί ανηλίκων τέκνων που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια ισχύος συμφώνου συμβίωσης και υφίστατο πριν τη μεταδημότευση ενός εκ των γονέων κοινή δημοτικότητα αυτών, εάν για οποιονδήποτε λόγο δεν γίνει η ανωτέρω δήλωση, τα ανήλικα τέκνα που είναι εγγεγραμμένα στην οικογενειακή μερίδα του γονέα που μεταδημοτεύει ακολουθούν τη νέα δημοτικότητα, αν όμως δεν εντοπίζονται εγγεγραμμένα σε αυτή διατηρούν τη δημοτικότητα τους."

8. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 15 του ν. 3463/2006 (ΦΕΚ 114 Α) προστίθενται τα ακόλουθα εδάφια:

"Τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια της ισχύος συμφώνου συμβίωσης είναι δημότης του Δήμου ή της Κοινότητας, όπου είναι γραμμένος ο πατέρας ή η μητέρα του. Πρόσωπα που κατάρτισαν και δήλωσαν ενώπιον του αρμόδιου ληξιάρχου σύμφωνο συμβίωσης, υποχρεούνται εντός της προθεσμίας προς δήλωση της γέννησης του πρώτου τέκνου τους να προσδιορίσουν με αμετάκλητη δήλωση τους ενώπιον του ληξιάρχου του τόπου κατάρτισης της ληξιαρχικής πράξης γέννησης τη δημοτικότητα του. Η δήλωση αυτή προσδιορίζει τη δημοτικότητα των τέκνων που θα γεννηθούν μεταγενέστερα. Αν για οποιονδήποτε λόγο δεν γίνει η ανωτέρω δήλωση το τέκνο αποκτά τη δημοτικότητα του πατέρα."

54. Με το άρθρο 57 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η παρ. 10 του άρθρου 30 του ν. 4251/2014, που ορίζει τα εξής:

10. Περιουσία που αποτελεί προϊόν της εγκληματικής δραστηριότητας του παρόντος άρθρου, καθώς και των παραγράφων 5, 6 και 8 του άρθρου 29 ή που αποκτήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας ή περιουσία που χρησιμοποιήθηκε, εν όλω ή εν μέρει, για την ως άνω εγκληματική δραστηριότητα κατάσχεται και, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση αποδόσεως της στον ιδιοκτήτη, κατά τα άρθρα 310 παράγραφος 2 και 373 του Κ.Π.Δ., δημεύεται υποχρεωτικά με την καταδικαστική απόφαση. Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη και αν η περιουσία ανήκει σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει της εγκληματικής δραστηριότητας κατά το χρόνο κτήσεως της περιουσίας. Σε περίπτωση που η περιουσία ή το προϊόν κατά το προηγούμενο εδάφιο υπερβαίνει τις τέσσερις χιλιάδες (4.000) ευρώ και δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται υπό τους όρους του προηγούμενου εδαφίου περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος.

55. Με το άρθρο 58 παρ. 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η φράση «του ν. 3859/2010» στην παρ. 10 του άρθρου 1 του Κεφαλαίου Α΄ του ν. 4336/2015 (Α΄ 94) που εισάγεται με το Άρθρο 2, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α΄:

«Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού», ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α.4: «Τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010», που ορίζει τα εξής:

10. Η παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 3859/2010, αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 5α του παρόντος νόμου αν δεν επέλθει συμβιβασμός και επικύρωση ο ειρηνοδίκης αποφασίζει κατά την ημέρα επικύρωσης, κατόπιν αιτήματος του οφειλέτη ή ενός εκ των πιστωτών που αναφέρονται στην αίτηση ή και αυτεπαγγέλτως για κάθε ζήτημα που χρήζει προσωρινής ρυθμίσεως σύμφωνα με τα άρθρα 745, 751 και 781 ΚΠολΔ, και ιδίως για την αναστολή των καταδικωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη, τη διατήρηση της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του και το ύψος των μηνιαίων δόσεων που ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλλει προς τους πιστωτές που έχουν συμπεριληφθεί στην αίτηση. Για τη χορήγηση της ανωτέρω προσωρινής διαταγής, ο ειρηνοδίκης πιθανολογεί μεταξύ άλλων: α) το παραδεκτό της αιτήσεως του οφειλέτη, β) την πλήρωση των προϋποθέσεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου, γ) την τήρηση της προδικασίας της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του παρόντος νόμου, δ) την ανάγκη προστασίας του δικαιώματος, στην εξασφάλιση του οποίου αποβλέπει η προσωρινή διαταγή και το επείγον αυτής.

Η χρονική ισχύς της ανωτέρω προσωρινής διαταγής δεν μπορεί να υπερβαίνει σε διάρκεια τους έξι (6) μήνες, συνυπολογιζόμενης και της περιόδου αναστολής άσκησης καταδικωκτικών μέτρων, αρχομένης από την ολοκλήρωση της κατάθεσης της αίτησης ή εφόσον η συζήτηση της κύριας αιτήσεως έχει προσδιορισθεί σε βραχύτερο χρόνο, έως την ημέρα συζήτησης της κύριας αιτήσεως του οφειλέτη.

Η προσωρινή διαταγή ανακαλείται ή μεταρρυθμίζεται κατά το άρθρο 781 ΚΠολΔ.»

56. Με το άρθρο 58 παρ. 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται η φράση «του ν. 3859/2010» στο άρθρο 3 του Κεφαλαίου Α΄ του ν. 4336/2015 (Α΄ 94) που εισάγεται με το Άρθρο 2, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α΄: «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού», ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α.4: «Τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010», που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 3

Τροποποίηση του «Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Δικαστικών Λειτουργιών»

Στο άρθρο 4 του ν. 1755/1988 «Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Δικαστικών Λειτουργιών» προστίθεται παράγραφος 7 ως εξής:

7. Στα Ειρηνοδικεία, στο οποία λειτουργούν τμήματα, μπορεί να συνιστώνται, με απόφαση του τριμελούς συμβουλίου διεύθυνσης ή του προϊσταμένου του δικαστηρίου, ειδικό ή ειδικά τμήματα εκδίκασης των υποθέσεων του ν. 3859/2010 «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις, τα οποία στελεχώνονται με δικαστές σε ποσοστό ανάλογο του ποσοστού των σχετικών υποθέσεων που εκκρεμούν σε κάθε δικαστήριο. Έως το τέλος του δικαστικού έτους, κατά το οποίο εκδίδεται η παραπάνω απόφαση, η Ολομέλεια του οικείου δικαστηρίου τροποποιεί αναλόγως τον κανονισμό του, σύμφωνα με την περίπτωση α΄ της παραγράφου 7 του άρθρου 14 του παρόντος. Στην περίπτωση που δεν εγκριθεί τροποποίηση του κανονισμού, τα ειδικά τμήματα παύουν να λειτουργούν από το επόμενο δικαστικό έτος.

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ, ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

Άρθρο 1

Σύσταση

Η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, με την οποία ρυθμίζουν τη συμβίωσή τους (σύμφωνο συμβίωσης) καταρτίζεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο. Η ισχύς της συμφωνίας αρχίζει από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου στο ληξιαρχό του τόπου κατοικίας τους, το οποίο καταχωρίζεται σε ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου.

Άρθρο 2

Προϋποθέσεις

1. Για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα.
2. Δεν επιτρέπεται η σύναψη συμφώνου συμβίωσης α) αν υπάρχει γάμος ή σύμφωνο συμβίωσης των ενδιαφερόμενων προσώπων ή του ενός από αυτά, β) μεταξύ συγγενών εξ αίματος σε ευθεία γραμμή απεριόριστα και εκ πλαγίου μέχρι και τον τέταρτο βαθμό, καθώς και μεταξύ συγγενών εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή απεριόριστα, και γ) μεταξύ εκείνου που υιοθέτησε και αυτού που υιοθετήθηκε.
3. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος άρθρου συνεπάγεται την ακυρότητα του συμφώνου συμβίωσης. Ακυρότητα συνεπάγεται και η εικονικότητα του συμφώνου.

Άρθρο 3

Άκυρο και ακυρώσιμο σύμφωνο

1. Η κατά το προηγούμενο άρθρο ακυρότητα κηρύσσεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Την αγωγή ασκεί, εκτός από τα μέρη, και όποιος προβάλλει έννομο

συμφέρον οικογενειακής φύσης, καθώς και ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως, αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη.

2. Σε περίπτωση ελαττωμάτων της βούλησης εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τον ακυρώσιμο γάμο. Η σχετική δικαστική απόφαση απαιτείται να γίνει αμετάκλητη.

3. Με την αμετάκλητη δικαστική απόφαση, που ακυρώνει το σύμφωνο συμβίωσης, αίρονται αναδρομικά τα αποτελέσματά του. Η ακύρωση του συμφώνου δεν επηρεάζει την πατρότητα των τέκνων.

Άρθρο 4

Επώνυμο

Το σύμφωνο συμβίωσης δεν μεταβάλλει το επώνυμο των μερών. Ο καθένας μπορεί, εφόσον συγκατατίθεται ο άλλος, να χρησιμοποιεί στις κοινωνικές σχέσεις το επώνυμο του άλλου ή να το προσθέτει στο δικό του.

Άρθρο 5

Σχέσεις των μερών

Στις προσωπικές σχέσεις των μερών του συμφώνου μεταξύ τους εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο.

2. Στις μη προσωπικές σχέσεις των μερών μεταξύ τους εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, εκτός αν τα μέρη τις ρυθμίσουν διαφορετικά κατά τη σύναψη του συμφώνου με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης. Τα μέρη δεν μπορούν να παραιτηθούν από την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα πριν από τη γέννησή της.

Άρθρο 6

Στην περίπτωση ελεύθερης συμβίωσης χωρίς σύμφωνο, η τύχη των περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποκτηθεί μετά την έναρξη της συμβίωσης (αποκτήματα) κρίνεται κατά τις γενικές διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και σε εκκρεμείς δίκες.

Άρθρο 7

Λύση

1. Το σύμφωνο συμβίωσης λύνεται α) με συμφωνία των μερών, που γίνεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο, β) με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση, εφόσον έχει επιδοθεί προηγουμένως με δικαστικό επιμελητή πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση, και γ) αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος μεταξύ των μερών.
2. Η λύση του συμφώνου συμβίωσης ισχύει από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου, που περιέχει τη συμφωνία ή τη μονομερή δήλωση, στο ληξιαρχό όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του.
3. Για τη διατροφή μετά τη λύση του συμφώνου εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη διατροφή μετά το διαζύγιο, εκτός αν τα μέρη παραιτηθούν από το σχετικό δικαίωμα κατά την κατάρτιση του συμφώνου.

Άρθρο 8

Κληρονομικό δικαίωμα

Ως προς το κληρονομικό δικαίωμα των μερών του συμφώνου εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα που αφορούν τους συζύγους. Κατά την κατάρτιση του συμφώνου το κάθε μέρος μπορεί να παραιτηθεί από το δικαίωμά του στη νόμιμη μοίρα.

Άρθρο 9

Τεκμήριο πατρότητας

Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο. Το τεκμήριο ανατρέπεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Τα άρθρα 1466 επ. ΑΚ, καθώς και τα άρθρα 614 επ. ΚΠολΔ, εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 10

Επώνυμο τέκνων

Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, φέρει το επώνυμο που

επέλεξαν οι γονείς του με κοινή και αμετάκλητη δήλωσή τους, που περιέχεται στο σύμφωνο ή σε μεταγενέστερο συμβολαιογραφικό έγγραφο πριν από τη γέννηση του πρώτου τέκνου. Το επώνυμο που επιλέγεται είναι κοινό για όλα τα τέκνα και είναι υποχρεωτικά το επώνυμο του ενός από τους γονείς ή συνδυασμός των επωνύμων τους. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από δύο επώνυμα. Αν η δήλωση παραλειφθεί, το τέκνο θα έχει σύνθετο επώνυμο, αποτελούμενο από το επώνυμο και των δύο γονέων του. Πρώτο τίθεται το επώνυμο με αρχικό που προηγείται στο αλφάβητο. Αν το επώνυμο του ενός ή και των δύο γονέων είναι σύνθετο, το επώνυμο του τέκνου θα σχηματιστεί με το πρώτο από τα δύο επώνυμα.

Άρθρο 11

Γονική μέριμνα

1. Η γονική μέριμνα του τέκνου που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, ανήκει στους δύο γονείς και ασκείται από κοινού. Οι διατάξεις του ΑΚ για τη γονική μέριμνα των τέκνων που κατάγονται από γάμο εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτή.

2. Αν το σύμφωνο συμβίωσης λυθεί ή ακυρωθεί, για την άσκηση της γονικής μέριμνας εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 1513 ΑΚ.

Άρθρο 12

Ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων – Εξουσιοδοτήσεις

1. Άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο. 2. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το οποίο ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου.

Άρθρο 13

Πεδίο εφαρμογής

1. Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον τούτο καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής.
2. Οι προϋποθέσεις σύναψης, οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους και οι προϋποθέσεις και συνέπειες της λύσης των συμφώνων συμβίωσης, που δεν υπάγονται στην παρ. 1 του παρόντος άρθρου, διέπονται από το δίκαιο του τόπου όπου καταρτίστηκαν. Για την κληρονομική διαδοχή εφαρμόζονται οι σχετικοί κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Κατά τα λοιπά, τα σύμφωνα συμβίωσης της παρούσας παραγράφου δεν αναπτύσσουν στην ελληνική έννομη τάξη περισσότερα αποτελέσματα από αυτά που προβλέπονται στον παρόντα νόμο.

Άρθρο 14

Τροποποίηση διατάξεων του Αστικού Κώδικα. Τα άρθρα 1354, 1462, 1463 και 1576 ΑΚ τροποποιούνται ως εξής:

1. *Άρθρο 1354. Κώλυμα από γάμο που υπάρχει ή από σύμφωνο συμβίωσης με τρίτον.* Εμποδίζεται η σύναψη γάμου πριν λυθεί ή ακυρωθεί αμετάκλητα ο γάμος που υπάρχει, καθώς και πριν λυθεί ή ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση το σύμφωνο συμβίωσης που συνδέει τον ένα μελλονύμφο με τρίτον. Οι σύζυγοι μπορούν να επαναλάβουν την τέλεση του μεταξύ τους γάμου και πριν αυτός ακυρωθεί.
2. *Άρθρο 1462. Αγχιστεία.* Οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ αγχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και στον ίδιο βαθμό. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του συμφώνου συμβίωσης. Η συγγένεια εξ αγχιστείας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου ή του συμφώνου συμβίωσης από το οποίο δημιουργήθηκε.
3. *Άρθρο 1463.* Η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και τους συγγενείς της συνάγεται από τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και τους συγγενείς του συνάγεται από το γάμο ή το σύμφωνο συμβίωσης με τον πατέρα, ή ιδρύεται με την αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική.
4. *Άρθρο 1576. Αυτοδίκαιη λύση.* Η υιοθεσία λύνεται αυτοδικαίως και αίρεται αναδρομικά η σχέση που απορρέει από αυτήν, αν τελέσουν γάμο ή συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης, κατά παράβαση του νόμου, ο θετός γονέας με το θετό τέκνο. Αν ο γάμος ή το σύμφωνο συμβίωσης ακυρώθηκε, διατηρούνται από τη σχέση υιοθεσίας μόνο τα περιουσιακά δικαιώματα του θετού τέκνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Άρθρο 15

Σύσταση

Συνιστάται συλλογικό συμβουλευτικό - γνωμοδοτικό όργανο υπό την ονομασία «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας», το οποίο υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εφεξής Συμβούλιο).

Άρθρο 16

Σύνθεση

1. Το Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και αποτελείται από τα εξής μέλη με τους αναπληρωτές τους:

- α. Τον Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Πρόεδρο,
- β. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης,
- γ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Προστασίας του Πολίτη,
- δ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Μεταναστευτικής Πολιτικής,
- ε. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων,
- στ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών,
- ζ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,
- η. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
- θ. έναν εκπρόσωπο της Ελληνικής Αστυνομίας,

- ι. έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας,
- ια. έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων,
- ιβ. έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης,
- ιγ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου,
- ιδ. έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες,
- ιε. δύο εκπροσώπους του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας,
- ιστ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία,
- ιζ. έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών.

2. Τακτικά και αναπληρωματικά μέλη ορίζονται από τους αρμόδιους Υπουργούς και φορείς, με γνώμονα την εξειδίκευσή τους σε θέματα καταπολέμησης του ρατσισμού ή τις αρμοδιότητές τους. Ειδικότερα, ο εκπρόσωπος της ΕΛ.ΑΣ. και ο αναπληρωτής του ορίζονται από τον Αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ. και προέρχονται από υπηρεσία αρμόδια για τη δίωξη της ρατσιστικής βίας. Η θητεία των μελών είναι τριετής.

3. Σε κάθε συνεδρίαση του Συμβουλίου προσκαλείται και συμμετέχει, με εκπρόσωπό του, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο Συνήγορος του Πολίτη, ο οποίος δύναται οποτεδήποτε, με αμετάκλητη δήλωσή του προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, να καταστεί εφεξής πλήρες μέλος αυτού με δικαίωμα ψήφου.

Άρθρο 17

Αρμοδιότητες

1. Το Συμβούλιο έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α. Το σχεδιασμό πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου.

β. Την επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

γ. Την προώθηση και το συντονισμό της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά.

2. Το Συμβούλιο ιδίως:

α. Εκπονεί μελέτες, εκδίδει κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις και προτείνει μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής προς τις διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών.

β. Σχεδιάζει και προτείνει πολιτικές κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας για όλο το φάσμα της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης και αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την προώθηση της εταιρικής - κοινωνικής ευθύνης των νομικών προσώπων για τα ως άνω θέματα.

γ. Μεριμνά για την προώθηση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της ισότητας και του σεβασμού της ετερότητας μέσα από την τυπική εκπαίδευση.

δ. Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας και υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων του στενού και του ευρύτερου δημοσίου τομέα σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας.

ε. Συγκεντρώνει και αξιοποιεί στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία. Οι αρμόδιες διοικητικές υπηρεσίες υποχρεούνται να παρέχουν τα αιτούμενα στοιχεία.

στ. Προωθεί την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας, καθώς και την ενίσχυση των μηχανισμών καταγραφής του φαινομένου.

ζ. Μεριμνά για την ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα φαινόμενα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας μέσα από τα ΜΜΕ, καθώς και για την καταγραφή και αντιμετώπιση της ρητορικής του μίσους στο δημόσιο λόγο.

η. Συντάσσει Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού, παρακολουθεί συστηματικά την εφαρμογή του και μεριμνά για την τακτική επικαιροποίησή του. Συντάσσει ετήσιο απολογισμό δράσης, ο οποίος υποβάλλεται έως το τέλος Ιανουαρίου κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής.

Άρθρο 18

Λειτουργία

1. Το Συμβούλιο εδρεύει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και επικουρείται κατά τη λειτουργία του επιστημονικά και διοικητικά από τη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ παρέχεται

γραμματειακή υποστήριξη από υπάλληλο της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

2. Ο Γενικός Γραμματέας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μεριμνά για την σύγκληση και λειτουργία του Συμβουλίου, καθώς και για την υλοποίηση των αποφάσεών του.

3. Το Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά κάθε δύο μήνες, έκτακτα δε ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου ή κατόπιν αιτήματος τεσσάρων (4) τουλάχιστον μελών του.

4. Το Συμβούλιο λειτουργεί εντός του κανονικού ωραρίου εργασίας των οικείων Υπηρεσιών ή σε χρόνο που καλύπτεται από υπερωριακή απασχόληση. Στα μέλη του δεν καταβάλλεται καμία πρόσθετη αμοιβή ή αποζημίωση.

5. Κατά τα λοιπά, ισχύουν οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Άρθρο 19

Συνεργασία με φορείς και κοινωνικός διάλογος

1. Στο Συμβούλιο δύναται να καλούνται και άλλα πρόσωπα, ιδίως εμπειρογνώμονες με συναφή εξειδίκευση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ή φορείς για την παροχή πληροφοριών ή τη συνεργασία, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση αυτού.

2. Το Συμβούλιο μπορεί να προσκαλεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε διαβούλευση, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

Άρθρο 20

Κατ' οίκον έκτιση ποινής για κρατούμενες μητέρες

Στο άρθρο 56 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται νέα παράγραφος υπ' αριθμόν 4, ως εξής:

«Μητέρα ανήλικου τέκνου που καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δύναται να εκτίσει την ποινή ή μέρος της ποινής στην κατοικία της μέχρι το ανήλικο τέκνο της να συμπληρώσει την ηλικία των πέντε ετών, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι η έκτιση της ποινής σε κατάσταση κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί αυτή από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλικού. Εάν οι παραπάνω προϋποθέσεις υπάρχουν κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, αποφασίζει το δικαστήριο που επιβάλλει την ποινή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, αποφασίζει το συμβούλιο πλημμελειοδικών μετά από αίτηση της καταδικασμένης. Οι διατάξεις για την κατ' οίκον έκτιση της ποινής δύναται να έχουν εφαρμογή και σε μητέρες καταδικασμένες σε ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα έτη, εφόσον το τέκνο αδυνατεί να αυτοεξυπηρετηθεί λόγω νόσου ή αναπηρίας. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλογικά οι όροι της παραγράφου 3 του παρόντος».

Άρθρο 21

Το άρθρο 81Α του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά.

Εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας, το πλαίσιο ποινής διαμορφώνεται ως εξής:

α) Στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα έτος, το κατώτερο όριο της ποινής αυξάνεται στους έξι μήνες και το ανώτερο όριο αυτής στα δύο έτη. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά ένα έτος.

β) Στην περίπτωση κακουργήματος, που το προβλεπόμενο πλαίσιο ποινής ορίζεται σε πέντε έως δέκα έτη, το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη. Στις λοιπές περιπτώσεις κακουργημάτων το κατώτερο όριο ποινής αυξάνεται κατά τρία έτη.

γ) Στην περίπτωση εγκλήματος, που τιμωρείται με χρηματική ποινή, το κατώτερο όριο αυτής διπλασιάζεται.

Σε περίπτωση μετατροπής της ποινής φυλάκισης που έχει επιβληθεί κατά τα παραπάνω, το ποσό της μετατροπής δεν μπορεί να είναι κατώτερο από το διπλάσιο του κατώτατου ορίου του προβλεπόμενου ποσού μετατροπής».

Άρθρο 22

Η περίπτωση θ' της παραγράφου 3 του άρθρου 100 του Ποινικού Κώδικα καταργείται.

Άρθρο 23

Η παράγραφος 4 του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Η διακρίβωση των προηγούμενων προϋποθέσεων γίνεται μετά από αίτηση του κρατούμενου από το συμβούλιο πλημμελειοδικών ή, στην περίπτωση κρατούμενου που εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης, από το συμβούλιο εφετών. Ο εισαγγελέας, μετά την υποβολή της αίτησης, διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη για τη διακρίβωση των προϋποθέσεων των προηγούμενων παραγράφων και την πιστοποίηση του ποσοστού αναπηρίας, αν αυτό δεν έχει βεβαιωθεί από το Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.). Η κατά τα άνω ειδική πραγματογνωμοσύνη ή η βεβαίωση από το ΚΕ.Π.Α. υποβάλλεται από τον εισαγγελέα στο αρμόδιο συμβούλιο μαζί με την πρότασή του. Κατά του βουλεύματος του συμβουλίου εφετών μπορεί να ασκηθεί αναίρεση. Οι λεπτομέρειες σχετικά με την ως άνω ειδική πραγματογνωμοσύνη καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας. Η ειδική πραγματογνωμοσύνη ή η βεβαίωση του ΚΕ.Π.Α. υποχρεωτικά προσδιορίζουν εάν η αναπηρία είναι μόνιμη ή πρόσκαιρη και αναφέρουν στην περίπτωση της πρόσκαιρης αναπηρίας τον χρόνο διάρκειάς της και το ποσοστό της. Εάν πρόκειται για πρόσκαιρη αναπηρία ο αρμόδιος εισαγγελέας υποβάλλει ένα μήνα πριν τη λήξη του προσδιοριζόμενου χρόνου αναπηρίας στο αρμόδιο συμβούλιο την πρότασή του για την επανεξέταση της χορηγηθείσας απόλυσης υπό όρο. Για τον λόγο αυτό δύο μήνες πριν τη συμπλήρωση του χρόνου της προσδιορισθείσας αναπηρίας διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη είτε παραπομπή στο αρμόδιο ΚΕ.Π.Α. για την εκ νέου διακρίβωση των προϋποθέσεων για την πιστοποίηση του ποσοστού αναπηρίας. Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των προηγούμενων παραγράφων διατάσσεται η συνέχιση της εκτέλεσης της ποινής. Ο χρόνος που μεσολάβησε από την απόλυση υπό όρο λογίζεται ως πραγματικός χρόνος έκτισης της ποινής. Η επανεξέταση της αναπηρίας και η διακρίβωση των προϋποθέσεων του άρθρου αυτού περατώνεται στο χρονικό διάστημα που προβλέπει το άρθρο 109.»

Άρθρο 24

Η παράγραφος 3 α του άρθρου 124 του Ποινικού Κώδικα καταργείται.

Άρθρο 25

Η παράγραφος 3 του άρθρου 126 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη και έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, εκτός αν κρίνεται αναγκαίο να επιβληθεί ποινικός σφραγισμός κατά το επόμενο άρθρο.

Ειδικά το αναμορφωτικό μέτρο του άρθρου 122 παράγραφος 1 περίπτωση ιβ' επιβάλλεται μόνο για πράξη, την οποία αν τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα».

Άρθρο 26

Το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων επιβάλλεται μόνο σε ανηλίκους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15) έτος της ηλικίας, εφόσον η πράξη τους, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης. Η ίδια ποινή δύναται να επιβληθεί και για τις πράξεις του άρθρου 336, εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών. Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων μπορεί να επιβληθεί και σε ανήλικο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15) έτος της ηλικίας του και του έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της περίπτωσης ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 122, εάν μετά την εισαγωγή του στο ίδρυμα αγωγής τελέσει έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Η απόφαση πρέπει να περιέχει ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου.

2. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο ειδικό κατάσταση κράτησης νέων σύμφωνα με το άρθρο 54».

Άρθρο 27

Το άρθρο 292 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με πρόθεση παρεμποδίζει τη λειτουργία κοινόχρηστης εγκατάστασης που εξυπηρετεί τη συγκοινωνία και ιδίως αυτοκινητοδρόμου, σιδηροδρόμου, αεροπλάνου, λεωφορείου, ταχυδρομείου ή τηλεγράφου που προορίζονται για κοινή χρήση τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα έτος.

2. Αν η πράξη της παρ. 1 είχε σημαντική διάρκεια επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι τρία έτη.

3. Αν η πράξη της παρ. 1 ήταν ασήμαντη, ιδίως αν ήταν μικρής έκτασης ή διάρκειας επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι έξι μηνών».

Άρθρο 28

Στο άρθρο 298 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται εδάφιο β' ως εξής:

«Το δικαστήριο, όσον αφορά τα πλημμελήματα του άρθρου 292 ή την πράξη του άρθρου 431, δύναται να απαλλάξει το δράστη από την ποινή, εφόσον πεισθεί ότι δεν χρειάζεται να επιβληθεί ποινή, αν ο δράστης τέλεσε την πράξη για την προάσπιση μείζονος κοινωνικού συμφέροντος».

Άρθρο 29

Μετά το άρθρο 361 Α του Ποινικού Κώδικα προστίθεται άρθρο 361 Β ως εξής:

«1. Όποιος προμηθεύει αγαθά ή προσφέρει υπηρεσίες ή αναγγέλλει με δημόσια πρόσκληση την παροχή ή προμήθεια αυτών αποκλείοντας από καταφρόνηση πρόσωπα λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών και με χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ.

2. Εάν στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι μηνών και χρηματική ποινή πέντε χιλιάδων (5.000) έως είκοσι πέντε (25.000) ευρώ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 30

Η παράγραφος 2 του άρθρου 59 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Στις περιπτώσεις των άρθρων 224, 225 παράγραφοι 1 περίπτωση α' και 2 εδάφιο α', 229, 362, 363 και 364 ΠΚ, αν για το γεγονός για το οποίο δόθηκε όρκος ή η χωρίς όρκο κατάθεση ή έγινε η αναφορά στην αρχή ή η καταμήνυση ή ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο υπαίτιος ασκήθηκε ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, μετά την προκαταρκτική εξέταση (άρθρα 31, 43 παρ. 1 εδ. β), αναβάλλει με πράξη του κάθε περαιτέρω ενέργεια έως το τέλος της ποινικής δίωξης, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του εισαγγελέα εφετών».

Άρθρο 31

Το άρθρο 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 113- Δικαστήριο Ανηλίκων

1. Τα Δικαστήρια ανηλίκων δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, και επιβάλλουν τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, που ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα, ή τις ποινές, κατά τις παρακάτω διακρίσεις:

A. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει: α) τις πράξεις που τελούνται από ανηλίκους εκτός από εκείνες που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων, β) τα πταίσματα που τελούνται από ανηλίκους στην έδρα του πρωτοδικείου και γ) τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου για ανηλίκους.

B. Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανήλικους, για τις οποίες, αν τελούνταν από ενήλικα, απειλείται ισόβια κάθειρξη, καθώς και τις πράξεις του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεωτέρου από δεκαπέντε (15) ετών.

Γ. Το εφετείο ανηλίκων δικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία.

2. Το άρθρο 119 εφαρμόζεται αναλόγως στις περιπτώσεις των εδαφίων Α και Β της προηγούμενης παραγράφου».

Άρθρο 32

Η παρ. 1 του άρθρου 279 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο συλλαμβανόμενος επ' αυτοφώρω ή με ένταλμα οδηγείται χωρίς αναβολή στον αρμόδιο εισαγγελέα, το αργότερο μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη σύλλησή του και, αν η σύλληψη έγινε έξω από την έδρα του, στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταφορά του. Αν πρόκειται για κακούργημα ή αν η σύλληψη έγινε με ένταλμα του ανακριτή, ο εισαγγελέας παραπέμπει στον ανακριτή εκείνον που έχει συλληφθεί και αν πρόκειται για πλημμέλημα, ενεργεί σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 43,47, 246 παρ. 3 και 417 κ.ε. Ειδικά σε περίπτωση σύλληψης επ' αυτοφώρω για πλημμέλημα, ο ανακριτικός υπάλληλος εντός 12 ωρών ειδοποιεί με το ταχύτερο μέσο τον εισαγγελέα, ο οποίος μπορεί, λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα του εγκλήματος και την προσωπικότητα του δράστη, να δώσει εντολή να αφεθεί αυτός ελεύθερος και να μην εφαρμοστεί η προβλεπόμενη για τα αυτόφωρα εγκλήματα διαδικασία του άρθρου 418 παρ. 1 εδ. α' και 2. Στην περίπτωση αυτή ο ανακριτικός υπάλληλος υποβάλλει στον

εισαγγελέα χωρίς χρονοτριβή όλες τις εκθέσεις που συντάχθηκαν για τη συγκεκριμένη υπόθεση».

Άρθρο 33

Το άρθρο 340 παρ. 1 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο κατηγορούμενος οφείλει να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση· μπορεί επίσης να διορίζει δικηγόρο ως συνήγορο για την υπεράσπισή του. Στα κακουργήματα ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει υποχρεωτικά συνήγορο σε όσους κατηγορούμενους δεν έχουν από πίνακα που καταρτίζει τον Ιανουάριο κάθε έτους το διοικητικό συμβούλιο του οικείου δικηγορικού συλλόγου. Την ίδια υποχρέωση έχει και ο δικαστής ανηλίκων, όταν ο ανήλικος κατηγορείται για πράξη που αν την τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Για το σκοπό αυτό κατά την έναρξη της συνεδρίασης ο πρόεδρος του δικαστηρίου διακριβώνει για το σύνολο των υποθέσεων εάν οι κατηγορούμενοι στερούνται συνηγόρου υπεράσπισης. Οι υποθέσεις στις οποίες διορίζεται συνήγορος κατά τα παραπάνω, εκδικάζονται υποχρεωτικά σε συνεδρίαση μετά από διακοπή, προκειμένου να προετοιμαστεί κατάλληλα ο διορισθείς συνήγορος. Η δικάσιμος μετά από τη διακοπή αυτή δεν μπορεί να απέχει περισσότερο από 30 ημέρες.

Ο συνήγορος μπορεί να διορίζεται και πριν από τη συνεδρίαση αν το ζητήσει ο κατηγορούμενος ακόμα και με απλή επιστολή προς τον εισαγγελέα. Αν κρατείται στις φυλακές, το αίτημά του διαβιβάζεται από τον διευθυντή του καταστήματος κράτησης. Ο εισαγγελέας διορίζει συνήγορο από τον πίνακα και θέτει στη διάθεσή του τη δικογραφία.

Αν ο κατηγορούμενος αρνηθεί την υπεράσπισή του από το διορισμένο συνήγορο, ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει σε αυτόν άλλο συνήγορο από τον ίδιο πίνακα. Σε περίπτωση νέας άρνησης του κατηγορουμένου, το δικαστήριο προβαίνει στην εκδίκαση της υπόθεσης του κακουργήματος χωρίς διορισμό συνηγόρου.

Σε δίκες για κακούργημα, οι οποίες λόγω της σοβαρότητας και του αντικειμένου τους πρόκειται να έχουν μακρά διάρκεια, ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει με την ίδια διαδικασία στον κατηγορούμενο που δεν έχει συνήγορο δύο ή τρεις συνηγόρους από τον ίδιο πίνακα. Ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να αρνηθεί την υπεράσπισή του από το συνήγορο ή τους συνηγόρους που διορίστηκαν από τον πρόεδρο, μπορεί όμως με αιτιολογημένη αίτησή του να ζητήσει από το δικαστήριο την ανάκληση του διορισμού ενός μόνο συνηγόρου, οπότε η υπεράσπιση συνεχίζεται από τους λοιπούς, εφόσον είχαν διοριστεί περισσότεροι από ένας».

Άρθρο 34

Το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 478 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται επίσης στον ανήλικο κατηγορούμενο μόνο κατά του βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών το οποίο τον παραπέμπει στο δικαστήριο για έγκλημα που, αν το τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα, για το οποίο επιβάλλεται η ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης ανηλίκων, σύμφωνα με το άρθρο 127 παράγραφος 1 του Ποινικού Κώδικα, και μόνο για τους λόγους που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο».

Άρθρο 35

Η παράγραφος 4 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης ή περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, η κρίση για το αν η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ανήκει στο δικαστήριο που δίκασε. Αυτό, με ειδική αιτιολογία και εφαρμόζοντας τα κριτήρια της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, καθώς και, στις αντίστοιχες περιπτώσεις, λαμβάνοντας πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του ανηλίκου, αποφασίζει αμέσως μετά την απαγγελία της απόφασης, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από δήλωση του κατηγορουμένου ότι θα ασκήσει έφεση».

Άρθρο 36

Η περίπτωση β) της παραγράφου 1 του άρθρου 578 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καταργείται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τροποποίηση διατάξεων περί αστικής ευθύνης του τύπου

Άρθρο 37

1. Η παράγραφος 2 του Άρθρου μόνου του Νόμου 1178/1981 (Α' 187) αντικαθίσταται ως εξής:

«Για την κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα ανάλογη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος από κάποια από τις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη ιδίως: α) τις επιπτώσεις του δημοσιεύματος στον αδικηθέντα, καθώς και στο οικογενειακό, κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον του, β) το είδος, τη φύση, τη σπουδαιότητα, τη βαρύτητα και την απαξία των γεγονότων, πράξεων ή χαρακτηρισμών που του αποδόθηκαν με το δημοσίευμα, γ) το είδος της προσβολής, που υπέστη, δ) την ένταση του πταίσματος του εναγομένου, ε) τις συνθήκες τέλεσης της αδικοπραξίας, και στ) την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των διαδίκων».

2. Η παράγραφος 5 του άρθρου μόνου του Ν. 1178/1981 (Α' 187) αντικαθίσταται ως εξής:

«Ο αδικηθείς, πριν ασκήσει αγωγή για την προσβολή που υπέστη, υποχρεούται να καλέσει με έγγραφη, εξώδικη πρόσκλησή του τον ιδιοκτήτη του εντύπου, ή όταν αυτός είναι άγνωστος τον εκδότη ή το διευθυντή σύνταξής του, να αποκαταστήσει την προσβολή με την καταχώριση σε αυτό κειμένου που του υποδεικνύει. Στο κείμενο αυτό προσδιορίζονται και οι λέξεις ή φράσεις που θεωρήθηκαν προσβλητικές και πρέπει να ανακληθούν και οι λόγοι για τους οποίους η συγκεκριμένη αναφορά υπήρξε προσβλητική. Η αποκατάσταση θεωρείται ότι επήλθε αν ο ιδιοκτήτης του εντύπου, άλλως ο εκδότης ή ο διευθυντής σύνταξης αυτού, εντός διαστήματος δέκα (10) ημερών ή, σε κάθε περίπτωση, στο αμέσως επόμενο τεύχος: α) ανακαλέσει ρητά την προσβολή με την παραπάνω δημοσίευση, που γίνεται στην ίδια ή, αν δεν υπάρχει αυτή, σε ανάλογη θέση και φύλλο της αντίστοιχης ημέρας κυκλοφορίας της εφημερίδας, που είχε καταχωριστεί η αρχή του επιλήψιμου δημοσιεύματος, και σε έκταση και μέγεθος ανάλογο με το τελευταίο, και β) κοινοποιήσει στον αδικηθέντα το ως άνω δημοσίευμα αποκατάστασης. Η παρέλευση άπρακτου διαστήματος δέκα (10) ημερών ή η μη δημοσίευση στο αμέσως επόμενο τεύχος θεωρείται άρνηση εκ μέρους του ιδιοκτήτη ή εκδότη του εντύπου. Η παράλειψη της παραπάνω διαδικασίας έχει ως συνέπεια την απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης. Η αγωγή αποζημίωσης της παραγράφου 2 πρέπει να ασκηθεί εντός 6 μηνών από την πάροδο της προθεσμίας των δέκα (10) ημερών ή της ρητής αρνητικής απάντησης, εφόσον αυτή έχει δοθεί νωρίτερα, ή από την έκδοση του αμέσως επόμενου τεύχους.

Εάν λάβει χώρα η αποκατάσταση της προσβολής, σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν μπορεί να υπάρξει αστική αξίωση κατά την παράγραφο 2. Κατ' εξαίρεση, όταν το επιλήψιμο δημοσίευμα αφορούσε επικείμενο γεγονός μείζονος σημασίας για την ατομική, οικογενειακή, επαγγελματική και εν γένει κοινωνική πρόοδο του αδικηθέντος και η αποκατάσταση της σχετικής προσβολής επακολούθησε αυτού, η τελευταία δύναται να θεωρηθεί ως μη πλήρης και διατηρείται η αξίωση ανάλογης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. Αν παρά τη δημοσίευση της ανάκλησης έχει αποδεδειγμένα προκληθεί στον αδικηθέντα περιουσιακή ζημία που οφείλεται στο επιλήψιμο δημοσίευμα, ο ενάγων δικαιούται να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο μόνο για την αξίωση αυτή. Η εκδίκαση της κατά το παρόν άρθρο αγωγής χωρεί ανεξάρτητα από την άσκηση ποινικής δίωξης για την ίδια πράξη, καθώς και της τυχόν για οποιονδήποτε λόγο αναβολής ή αναστολής της ποινικής διαδικασίας που έχει αρχίσει. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται κατά την άσκηση

του δικαιώματος επανόρθωσης στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9 του Προεδρικού Διατάγματος 100/2000 (Α' 98).».

3. Οι παράγραφοι υπ' αριθμόν 8 και 9 του άρθρου μόνου του Ν. 1178/1981 (Α' 187) αναριθμούνται σε 9 και 10, αντίστοιχα, και προστίθεται παράγραφος υπ' αριθμόν 8 σύμφωνα με την οποία:

«Περισσότερες εγκλήσεις και αγωγές που υποβάλλονται από τον αδικηθέντα κατά του ιδίου προσώπου συνεκδικάζονται υποχρεωτικά και εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 94επ. ΠΚ, 128, 129 ΚΠΔ και 246 ΚΠολΔ, αν συνδέονται με περισσότερους χαρακτηρισμούς που περιλαμβάνονται σε ένα δημοσίευμα, άρθρο, βιβλίο ή άλλο κείμενο, καθώς και σε αρθρογραφία ή εκπομπές του που αφορούν το ίδιο θέμα.»

4. Καταργούνται το τέταρτο και το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 10 του άρθρου 4 του νόμου 2328/1995 (Α' 159).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Ρυθμίσεις σχετικά με το σωφρονιστικό σύστημα και τα καταστήματα κράτησης

Άρθρο 38

Διάθεση κατασχεθέντων, δημευθέντων προϊόντων σε Καταστήματα Κράτησης

Τα κάθε είδους προϊόντα λαθρεμπορίας που κατάσχονται, δημεύονται ή περιέρχονται ως αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου, τα οποία είναι πρόσφορα για κάλυψη αναγκών κρατουμένων, μπορούν να διατίθενται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (Ν.2960/2001), σε Καταστήματα Κράτησης για τις ανάγκες των άπορων κρατουμένων.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων καθορίζεται η διαδικασία και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης.

Άρθρο 39

Τροποποίηση του Π.Δ. 62/2014

Αντικαθίσταται η παράγραφος 1 του άρθρου 7 του Π.Δ. 62/2014, ως εξής:

«1. Ο θεσμός της ηλεκτρονικής επιτήρησης θα εφαρμοσθεί πιλοτικά για χρονικό διάστημα μέχρι 18 μηνών και θα αφορά: α) έως 50 κρατούμενους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και εκτίουν αυτήν στα Καταστήματα Κράτησης Διαβατών Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας Σερρών, Τρικάλων, Κομοτηνής και Γρεβενών, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης. Στους κρατούμενους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους και της κίνησής τους εκτός αυτής. β) έως 50 κρατούμενους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή περιορισμού και εκτίουν αυτήν στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα ή κρατούμενες που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και εκτίουν αυτήν στο Κατάστημα Κράτησης Γυναϊκών Ελαιώνα Θηβών, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, εξαιρουμένων των νήσων που υπάγονται σε αυτήν. Στους κρατούμενους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους και της κίνησής τους εκτός αυτής. γ) έως 100 υποδίκους για εγκλήματα, η ανάκριση των οποίων υπάγεται στην αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου Αθηνών, του Πρωτοδικείου Πειραιώς και του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, εξαιρουμένων των νήσων που υπάγονται σε αυτήν ή την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης. Στους υποδίκους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους. Στον ως άνω αριθμό συμπεριλαμβάνονται και οι υπαγόμενοι στην παράγραφο 3 του άρθρου 110 Α' του Ποινικού Κώδικα, οι οποίοι δηλώνουν κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, για να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης παραμονής στην κατοικία τους. Στον ίδιο αριθμό συμπεριλαμβάνονται και υπόδικοι ή κατάδικοι φοιτητές και σπουδαστές Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, που εδρεύουν στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, στους οποίους χορηγείται άδεια με ηλεκτρονική επιτήρηση, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα.

δ) έως 50 υποδίκους για εγκλήματα που επισύρουν ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης ή κατάδικους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και κρατούνται και νοσηλεύονται, για ασθένειες που προβλέπονται στο άρθρο 105 παρ. 7 ΠΚ, στο νοσοκομείο κρατούμενων Κορυδαλλού, οι οποίοι δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής, εξαιρουμένων των νήσων που υπάγονται σε αυτήν.

Στους υπόδικους αυτούς θα εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους».

Άρθρο 40

Σύσταση της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Σωφρονιστικού Κώδικα

Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων συνιστάται τριμελής επιτροπή για την αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Κώδικα. Η επιτροπή θα επεξεργαστεί το υπάρχον σχέδιο της ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που συστάθηκε με την υπ. αριθμ. 27791/17.03.2010 (ΦΕΚ 96 τ. ΥΟΔΔ/17.03.2010) απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης καθώς και τις υποβληθείσες Αιτιολογική Έκθεση και Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων. Το σχέδιο που συντάσσει η επιτροπή υποβάλλεται για κύρωση στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 76 του Συντάγματος. Η επιτροπή συγκροτείται από εισαγγελικό λειτουργό και μέλη ΔΕΠ Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Καθήκοντα γραμματέα ανατίθενται με την ίδια απόφαση σε υπάλληλο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

Άρθρο 41

Ενίσχυση αγροτικών φυλακών

1. Στα αγροτικά καταστήματα κράτησης και την Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.) δύνανται να μεταγονται κατάδικοι κρατούμενοι, ικανοί για εργασία, ανεξαρτήτως αδικήματος, με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής και εφόσον:

(α) Έχουν καταδικαστεί σε ποινή ή συνολικές ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης μέχρι 10 έτη.

(β) Έχουν καταδικαστεί σε ποινή ή συνολικές ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης άνω των 10 ετών, έχουν εκτίσει πραγματικά το ένα πέμπτο (1/5) της ποινής τους και τους έχει χορηγηθεί τουλάχιστον μία (1) τακτική άδεια τους όρους της οποίας έχουν τηρήσει.

(γ) Έχουν καταδικαστεί σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, έχουν εκτίσει πραγματικά οκτώ (8) έτη και τους έχει χορηγηθεί τουλάχιστον μία (1) άδεια τους όρους της οποίας έχουν τηρήσει.

2. Κρατούμενοι των κατηγοριών (β) και (γ) οι οποίοι δεν λαμβάνουν τακτική άδεια γιατί δεν έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον, ενώ πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις του νόμου, δύνανται να μετάγονται με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών σε αγροτικά καταστήματα κράτησης, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής.

3. Οι φορείς του Δημόσιου Τομέα, δύνανται να προβαίνουν σε απευθείας ανάθεση, κατόπιν διαπραγμάτευσης, προμήθειας αγαθών ή προϊόντων σε καταστήματα κράτησης που διαθέτουν αγροτικές ή βιοτεχνικές μονάδες εργασίας, στις οποίες απασχολούνται κρατούμενοι με ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής λόγω εργασίας, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα.

4. Καταργείται η ΥΑ 63021 ΦΕΚ Β 2124/2012 και κάθε προηγούμενη σχετική Υπουργική Απόφαση.

Άρθρο 42

Εξ αποστάσεως φοίτηση κρατουμένων σε ΑΕΙ/ΤΕΙ με ηλεκτρονική επιτήρηση

Η παράγραφος 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα (Ν2776/1999), όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 11 Ν.4312/2014 (ΦΕΚ Α 260/12.12.2014) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται για τη φοίτηση κρατουμένων σε σχολές όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, εφόσον στην περιοχή φοίτησης λειτουργεί αντίστοιχο προς την κατηγορία στην οποία ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι κατάστημα κράτησης. Η άδεια χορηγείται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παράγραφος 1 του παρόντος με τις προϋποθέσεις και κατά τη διαδικασία του άρθρου 55 παράγραφος 1 περίπτωση γ', παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος. Η διάταξη του άρθρου 56 παράγραφος 3 του παρόντος εφαρμόζεται ανάλογα. Η φοίτηση καταδίκων και υποδίκων φοιτητών και σπουδαστών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, που δεν έχουν λάβει την ως άνω άδεια, μπορεί να γίνεται και με παρακολούθηση μαθημάτων εξ αποστάσεως. Με

κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθορίζονται οι προϋποθέσεις, ο τρόπος και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εξ αποστάσεως παρακολούθηση των μαθημάτων και των εργαστηρίων, καθώς και η συμμετοχή στις εξετάσεις των ανωτέρω φοιτητών ή σπουδαστών, σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών της σχολής στην οποία φοιτούν. Στους ίδιους φοιτητές και σπουδαστές, εφόσον έχουν με επιτυχία παρακολουθήσει το ένα τρίτο (1/3) των μαθημάτων και εργαστηρίων, κατά τους όρους που ορίζονται με την Κοινή Υπουργική Απόφαση του προηγούμενου εδαφίου επί ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο, μπορεί να χορηγείται άδεια με ηλεκτρονική επιτήρηση, χωρίς περιορισμούς του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην τελευταία περίπτωση η αίτηση δεν απορρίπτεται από το Συμβούλιο του άρθρου 70 παρ. 1 παρά μόνο με ειδική αιτιολογία, στην οποία πρέπει να μνημονεύονται συγκεκριμένα γεγονότα που προκύπτουν από τον πειθαρχικό φάκελο του κρατουμένου και αντιστοιχούν στην ειδική υπόσταση σοβαρών, ιδίως βίαιων, αξιόποινων πράξεων, με βάση τα οποία κρίνεται σφόδρα πιθανή η κακή χρήση της άδειας.»

Άρθρο 43

Τροποποίηση του άρθρου 13 του Ν. 3772/2009

1) Στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του Ν. 3772/2009 η φράση «στελέχωση με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό» αντικαθίσταται ως εξής:

«στελέχωση με ιατρικό, νοσηλευτικό και λοιπό επιστημονικό προσωπικό»

2) Η παράγραφος 2 του άρθρου 13 του Νόμου 3772/2009 αντικαθίσταται ως εξής:

«Με διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Υγείας, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και συναρμόδιων υπουργών, καθορίζονται η διάρθρωση και ο τρόπος λειτουργίας των ανωτέρω Θεραπευτικών Καταστημάτων, η λειτουργία τυχόν παραρτημάτων για γυναίκες και νεαρούς κρατουμένους, η σύνδεση με συγκεκριμένο νοσοκομείο του Ε.Σ.Υ., τα θέματα πρόβλεψης οργανικών θέσεων, μεταφοράς και κατάταξης του υπηρετούντος ιατρικού, νοσηλευτικού και λοιπού επιστημονικού προσωπικού, η καταβολής της

μισθοδοσίας τους, κάλυψης κενών θέσεων, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.»

Άρθρο 44

Ενίσχυση Σωφρονιστικής Διοίκησης

1) Μετά την παράγραφο 4 του άρθρου 13 του Π.Δ. 101/2014 προστίθεται παράγραφος 5 ως εξής:

«Τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής στην άσκηση των αρμοδιοτήτων του ως προς τα Καταστήματα Κράτησης επικουρεί Αυτοτελές Γραφείο Συντονισμού Φυλακών, με τις ακόλουθες αρμοδιότητες: α) Παροχή εμπειριστατωμένων εισηγήσεων και διαμόρφωση προτάσεων. β) Διασφάλιση συνθηκών οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ των Καταστημάτων Κράτησης και λοιπών φορέων της Δημόσιας Διοίκησης. γ) Ανάλυση πρωτοβουλιών για την επίλυση προβλημάτων λειτουργίας και τη διαχείριση κρίσεων. Στο Αυτοτελές Γραφείο προΐσταται υπάλληλος κατηγορίας ΠΕ που, κατά προτίμηση, ασκεί ή έχει ασκήσει καθήκοντα Διευθυντή σε Κατάστημα Κράτησης ή στην Κεντρική Υπηρεσία («Συντονιστής Φυλακών») και υπηρετούν έως δύο (2) υπάλληλοι της Κεντρικής Υπηρεσίας ή Καταστήματος Κράτησης.»

2) Η παράγραφος 1 του άρθρου 32 του Π.Δ. 101/2014 αντικαθίσταται ως εξής:

«Στη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προΐσταται υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού – Οικονομικού. Στη Γενική Διεύθυνση Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής προΐσταται υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού – Οικονομικού ή ΠΕ Σωφρονιστικού Ενηλίκων, της Κεντρικής Υπηρεσίας ή των Καταστημάτων Κράτησης.»

Άρθρο 45

Θέματα εξωτερικής φρουράς Καταστημάτων Κράτησης

1. Τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της υπηρεσίας εξωτερικής φρούρησης καταστημάτων κράτησης καθώς και οι οδηγοί αυτών, υπάγονται στις ίδιες διατάξεις που ισχύουν για τα υπηρεσιακά οχήματα της Ελληνικής Αστυνομίας και τους οδηγούς αυτών, όσον αφορά στους περιορισμούς στον κυβισμό του κινητήρα τους, τον εφοδιασμό με συσκευές περιορισμού ταχύτητας και την υποχρέωση των οδηγών αυτών για απόκτηση Πιστοποιητικού Επαγγελματικής Ικανότητας. Εξαιρούνται δε, από τις γενικότερες διατάξεις που ισχύουν για τα λοιπά οχήματα του δημοσίου και υπάγονται στην κατηγορία των οχημάτων άμεσης ανάγκης.

2. Με απόφαση του Προϊσταμένου Διεύθυνσης του Καταστήματος Κράτησης, ύστερα από πρόταση του Προϊσταμένου του Τμήματος Εξωτερικής Φρούρησης, είναι δυνατή, σε περίπτωση μη χορήγησης ή αφαίρεσης υπηρεσιακού οπλισμού από υπάλληλο του κλάδου ΔΕ Προσωπικού Εξωτερικής Φρούρησης, η ανάθεση σε αυτόν παρεμφερών καθηκόντων εκτός των κυρίως χώρων κράτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Άρθρο 46

1. Η περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 1756/1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών) αντικαθίσταται ως εξής:

«γ) Των εφετείων, των εφετείων ανηλίκων και των μεικτών ορκωτών Εφετείων Δωδεκανήσου, Ναυπλίου, Λαμίας, Καλαμάτας, Ευβοίας, Κρήτης, Ανατολικής Κρήτης, Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου, Λάρισας, Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Κέρκυρας, Ιωαννίνων και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας ο δικαστής ο οποίος διευθύνει

το εφετείο: αα) των Αθηνών για τα πέντε πρώτα, ββ) του Πειραιώς για τα τέσσερα αμέσως επόμενα, γγ) της Θεσσαλονίκης για τα πέντε αμέσως επόμενα και δδ) των Πατρών για το τελευταίο παραγγέλλει να μεταβούν από το εφετείο για τη σύνθεση δικασίμων όσοι εφέτες χρειάζονται».

2. Η περίπτωση Βα' του άρθρου 17 του ν. 1756/1988, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 12 περ. 1 ν. 4312/2014 (Α 260) καταργείται.

3. Η παράγραφος 1 του άρθρου 99 του Ν.1756/1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Αρμόδιοι για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης είναι:

α) ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς,

β) ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπροέδρους (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Συμβουλίου της Επικρατείας,

γ) ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και ο αντιπρόεδρος που προεδρεύει στο Συμβούλιο Επιθεώρησης των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για τους δικαστικούς λειτουργούς των διοικητικών δικαστηρίων,

δ) ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο προϊστάμενος της επιθεώρησης για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς των πολιτικών-ποινικών δικαστηρίων, εκτός από τα μέλη του Αρείου Πάγου,

ε) ο πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπροέδρους (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Ελεγκτικού Συνεδρίου,

στ) ο πρόεδρος του τριμελούς συμβουλίου διεύθυνσης του εφετείου ή ο πρόεδρος του εφετείου (πολιτικού ή διοικητικού) για τους προέδρους πρωτοδικών, πρωτοδίκες, παρέδρους, ειρηνοδίκες και πταισματοδίκες,

ζ) ο εισαγγελέας εφετών ή ο προϊστάμενος της εισαγγελίας εφετών για τους εισαγγελείς, αντεισαγγελείς πρωτοδικών και παρέδρους της εισαγγελίας».

Άρθρο 47

Από 1^η Ιανουαρίου 2016 οι οργανικές θέσεις των δικαστικών λειτουργών της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης αυξάνονται ως ακολούθως : α) των εφετών κατά δέκα (10) οριζομένου του συνολικού αριθμού αυτών σε τετρακόσια εξήντα (460) και β) των αντεισαγγελέων εφετών κατά πέντε (5) οριζομένου του συνολικού αριθμού αυτών σε εκατόν τριάντα πέντε (135).

Άρθρο 48

1. Το εδάφιο β' της παραγράφου 5 του άρθρου 22 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. 2812/2000 (Α' 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Εκλόγιοι είναι οι δικαστικοί υπάλληλοι με τουλάχιστον Γ' βαθμό».

2. Η παράγραφος 7 του άρθρου 22 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. 2812/2000 (Α' 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Χρέη γραμματέα των παραπάνω συμβουλίων ασκεί δικαστικός υπάλληλος με τουλάχιστον Γ' βαθμό».

3. Το άρθρο 70 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων αντικαθίσταται ως εξής:

«Προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων τοποθετούνται δικαστικοί υπάλληλοι σύμφωνα με όσα ορίζονται στα επόμενα άρθρα. Ως οργανικές μονάδες νοούνται η γενική διεύθυνση, η διεύθυνση και το τμήμα.»

4. Ο τίτλος του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. 2812/2000 (Α' 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Επιλογή προϊσταμένων διευθύνσεων και τμημάτων».

5. Το εδάφιο α' της παραγράφου 1 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. 2812/2000 (Α' 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Ως προϊστάμενοι διευθύνσεων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου τομέα κατηγορίας ΠΕ και ΤΕ με τουλάχιστον Β' βαθμό».

6. Η παράγραφος 2 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. 2812/2000 (Α' 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό τουλάχιστον Β' που έχουν υποβάλει αίτηση υποψηφιότητας ή αν είναι λιγότεροι από τον απαιτούμενο κατά την παράγραφο 4 αριθμό κρινομένων, κρίνονται προς επιλογή και δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Γ' που υπέβαλαν αίτηση υποψηφιότητας, προηγούμενων εξ αυτών όσων έχουν περισσότερο χρόνο υπηρεσίας, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός κρινομένων».

7. Η παράγραφος 3 του άρθρου 72 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. 2812/2000 (Α' 67) αντικαθίσταται ως εξής:

«Ως προϊστάμενοι τμημάτων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου δικαστηρίου, εισαγγελίας ή υπηρεσίας, κατηγορίας ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ με βαθμό τουλάχιστον Β'. Αν δεν υπάρχουν δικαστικοί υπάλληλοι με τον βαθμό αυτό ή αν ο αριθμός τους δεν είναι επαρκής, κρίνονται προς επιλογή και δικαστικοί υπάλληλοι με βαθμό Γ' που υπέβαλαν αίτηση υποψηφιότητας, προηγούμενων εξ αυτών όσων έχουν περισσότερο χρόνο υπηρεσίας, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος κατά την παράγραφο 4 αριθμός κρινομένων.».

8. Στη διάταξη της παραγράφου 2Γ του άρθρου 12 του Ν. 4229/2014 (Α' 8), μετά το εδάφιο α', προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Η ισχύς των πινάκων κατάταξης κατά σειρά επιτυχίας των υποψηφίων που συμμετείχαν στο διαγωνισμό για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων η οποία προκηρύχθηκε με την υπ' αριθμό 5223/23.01.2009 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης (τεύχος Προκηρύξεων ΑΣΕΠ 23) παρατείνεται έως τις 30.06.2016».

9. Το άρθρο 15 του Ν. 4315/2014 (Α' 269) καταργείται.

Η μεταβατική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 165 «Μεταβατικές και τελικές διατάξεις» του Ν. 4194/2013 «Κώδικας Δικηγόρων» καταργείται.

Άρθρο 50

1. Η παράγραφος 3 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» καταργείται.

2. Το όγδοο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 25 του Ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» αντικαθίσταται ως εξής:

«Επιτυχόντες θεωρούνται εκείνοι που έλαβαν βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο με δέκα (10) μονάδες σε κάθε μάθημα. Οι ανωτέρω υποβάλλουν αίτηση προτίμησης για τον διορισμό τους σε κενές έδρες συμβολαιογράφων ανεξαρτήτως ειρηνοδικειακής περιφέρειας και διορίζονται με σειρά προτεραιότητας ανάλογα με τη βαθμολογία τους».

3. Η παράγραφος 8 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» αντικαθίσταται ως εξής:

«Σε περίπτωση ισοβαθμίας επιτυχόντων για την ίδια έδρα συμβολαιογράφου διενεργείται κλήρωση».

Άρθρο 51

Η παράγραφος 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποίησης εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Σε περίπτωση οριστικής αποχώρησης ή θανάτου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή συμβολαιογράφου που εκτελεί έργα υποθηκοφύλακα σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, η λειτουργία του υποθηκοφυλακείου ανατίθεται σε συμβολαιογράφο της έδρας του Ειρηνοδικείου με απόφαση του Υπουργού

Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της ολομέλειας του αρμόδιου Πρωτοδικείου. Αν στην ίδια ειρηνοδικειακή περιφέρεια υπηρετούν περισσότεροι του ενός συμβολαιογράφοι, η επιλογή γίνεται με κριτήριο την αρχαιότητα άλλως τα έτη προηγούμενης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και κατόπιν αιτήματος του οικείου Συμβολαιογραφικού Συλλόγου η ανάθεση μπορεί να γίνει και εκ περιτροπής σε όλους τους συμβολαιογράφους της ειρηνοδικειακής περιφέρειας. Μέχρις ότου αναλάβει τα καθήκοντά του ο συμβολαιογράφος που ορίστηκε με την ανωτέρω διαδικασία τη λειτουργία του υποθηκοφυλακείου αναλαμβάνει ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος της ειρηνοδικειακής περιφέρειας με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο. Οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα δεν βαρύνονται με τις οφειλές που ανάγονται στο προηγούμενο της ανάληψης της υπηρεσίας τους διάστημα.

Ο συμβολαιογράφος στον οποίο ανατέθηκαν προσωρινά τα έργα του υποθηκοφύλακα, δύναται να υποβάλει αίτηση παραίτησης στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η αποδοχή ή μη της αίτησης αυτής, καθώς και ο ορισμός νέου αναπληρωτή γίνονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μετά από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας του οικείου Πρωτοδικείου. Ο συμβολαιογράφος στον οποίο ανατέθηκαν καθήκοντα σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου δύναται να παραιτηθεί και η αποδοχή ή μη της αίτησης παραίτησής του, καθώς και ο ορισμός του επόμενου σε σειρά αρχαιότητας συμβολαιογράφου ως αναπληρωτή υποθηκοφύλακα, γίνεται από τον Πρόεδρο του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή τον Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο. Η υποβολή αίτησης παραίτησης δεν αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού.»

Άρθρο 52

Στο τέλος του άρθρου 4 του ν. 724/1977 (Α' 299) προστίθεται διάταξη ως εξής:

«Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να μεταφέρονται οργανικές θέσεις μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών».

Άρθρο 53

1. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 58 Α') αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, προκηρύσσεται διαγωνισμός για την κάλυψη κενών θέσεων ειδικών Αμίσθων Υποθηκοφυλάκων».

2. Οι παράγραφοι 3 έως 6 του άρθρου 13 Ν. 2993/2002 αναριθμούνται σε 2, 3, 4 και 5 αντίστοιχα και η παράγραφος 7 του ίδιου άρθρου καταργείται.

3. Η περίπτωση δ) της αναριθμημένης παραγράφου 4 του άρθρου 13 Ν. 2993/2002 αντικαθίσταται ως εξής:

«δ) πτυχίο Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής και βαθμό Α', Β' ή Γ' υπαλλήλου έμμισθου υποθηκοφυλακείου»

Άρθρο 54

Το άρθρο 3 του Ν.Δ. 811/1971 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως ενίων διατάξεων του Α.Ν. 153)1967 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού Διατάγματος «περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» (Α' 9), όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται έπειτα από πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών και μετά από γνωμοδότηση της Ολομέλειας του οικείου Πρωτοδικείου δύναται, σε περίπτωση θανάτου ή για οποιονδήποτε λόγο οριστικής αποχώρησης από την υπηρεσία ειδικού άμισθου Υποθηκοφύλακα, να συγχωνευθεί το άμισθο υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο της ίδιας ειρηνοδικειακής ή πρωτοδικειακής περιφέρειας, ή να μετατραπεί σε έμμισθο.

Η Ολομέλεια του Πρωτοδικείου γνωμοδοτεί και για την έδρα του υποθηκοφυλακείου που προκύπτει από τη συγχώνευση, η οποία ορίζεται στο ανωτέρω προεδρικό διάταγμα. Ο υποθηκοφύλακας ασκεί τα καθήκοντά του στη νέα έδρα του υποθηκοφυλακείου.

Με την ανωτέρω διαδικασία δύναται να συγχωνευθεί έμμισθο υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο υποθηκοφυλακείο, καθώς και μη ειδικό υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 55

Πρόσωπα του ίδιου ή άλλου φύλου τα οποία έχουν τελέσει γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης που προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής του, με μέλη διπλωματικών αποστολών, μέλη έμμισθων προξενικών αρχών, καθώς και υπαλλήλους διεθνών οργανισμών που έχουν την Έδρα τους ή Γραφείο στην Ελλάδα, θεωρούνται μέλη της οικογένειας αυτών για τους σκοπούς της εφαρμογής της Σύμβασης της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις, της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, και των κατά περίπτωση Συμφωνιών Έδρας και συναφών διεθνών συμφωνιών, αντιστοίχως, εφόσον έχουν ανακοινωθεί καταλλήλως από το Κράτος αποστολής ή τον διεθνή οργανισμό.

Άρθρο 56

Ληξιαρχικές και δημοτολογικές ρυθμίσεις

1. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 του ν. 344/1976 (Α' 143) η φράση «ετερόφυλων προσώπων» διαγράφεται.

2. Η παράγραφος 6 του άρθρου 42 του ν. 344/1976 (Α' 143) αντικαθίσταται ως εξής :
«Σύμφωνο συμβίωσης που έχει καταρτιστεί ενώπιον Έλληνα προξένου ανάμεσα σε δύο συμβαλλομένους εκ των οποίων ο ένας τουλάχιστον έχει την ελληνική ιθαγένεια, δύναται να καταχωρισθεί στο ληξιαρχικό βιβλίο συμφώνου συμβίωσης που τηρείται στην ίδια προξενική αρχή».

3. Οι παράγραφοι 6, 7 και 8 του άρθρου 29 του ν. 3801/2009 καταργούνται.
Σύμφωνα συμφύωσης που έχουν καταρτιστεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος εξακολουθούν να διέπονται από το προϊσχύον καθεστώς, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη επιλέξουν να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου, κατά τους όρους της παραγράφου 1 του άρθρου 57.

4. Στο π.δ. 497/1991 (Α' 180) προστίθεται άρθρο 1Α, ως εξής :
«1. Η σύναψη συμφώνου συμβίωσης, το οποίο καταρτίζεται με συμβολαιογραφική πράξη και καταχωρείται στο οικείο Ληξιαρχείο, συνεπάγεται δημιουργία κοινής οικογενειακής μερίδας των συμβιούντων προσώπων, με αναλογική εφαρμογή των δημοτολογικών διατάξεων που αφορούν τους συζύγους και τα τέκνα αυτών.
2. Σε περίπτωση συμφώνου συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων προσώπων, η καταχώρισή τους σε οικογενειακή μερίδα ως πρώτου και δεύτερου μέλους αντίστοιχα γίνεται με αλφαβητική σειρά επωνύμου».

5. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια που αφορά την αποτύπωση της ληξιαρχικής και δημοτολογικής κατάστασης των προσώπων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης και των τέκνων αυτών σύμφωνα με τους όρους του παρόντος νόμου.

Άρθρο 57

Η παράγραφος 10 του άρθρου 30 του νόμου 4251/2014 αντικαθίσταται ως εξής:

«10. Περιουσία που αποτελεί προϊόν της εγκληματικής δραστηριότητας του παρόντος άρθρου, καθώς και των παραγράφων 5, 6 και 8 του άρθρου 29 ή που αποκτήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας ή περιουσία που χρησιμοποιήθηκε, εν όλω ή εν μέρει, ή προορίζονταν να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση της παραπάνω εγκληματικής δραστηριότητας κατάσχεται και μπορεί να

δημευθεί με την καταδικαστική απόφαση, αν ανήκει στον αυτουργό ή σε οποιονδήποτε από τους συμμετόχους. Αν το δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως ή μετά από αίτημα διαδίκου ή τρίτου, κρίνει ότι η δήμευση που θα επιβληθεί στον καταδικασθέντα θα αποστερήσει τον ίδιο ή τρίτους, ιδίως την οικογένειά του, από πράγμα που εξυπηρετεί τον αναγκαίο βιοπορισμό τους και ότι υπάρχει κίνδυνος να προκληθεί σε αυτούς υπέρμετρη και ανεπανόρθωτη βλάβη, δεν επιβάλλει αυτήν. Η απόδοση περιουσίας στον ιδιοκτήτη της γίνεται σύμφωνα με τα άρθρα 310 παράγραφος 2 και 373 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Σε περίπτωση που η περιουσία ή το προϊόν κατά το πρώτο εδάφιο υπερβαίνει τις τέσσερις χιλιάδες (4.000) ευρώ και δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται υπό τους όρους του ίδιου εδαφίου περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος».

Άρθρο 58

1. Στην παράγραφο 10 του άρθρου 1 του Κεφαλαίου Α' του νόμου 4336/2015 (Α' 94) που εισάγεται με το Άρθρο 2, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α': «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού», ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α.4. : «Τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010», αντικαθίσταται η φράση «του ν. 3859/2010» με τη φράση «του ν. 3869/2010».

2. Στο άρθρο 3 του Κεφαλαίου Α' του νόμου 4336/2015 (Α' 94) που εισάγεται με το Άρθρο 2, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α': «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού», ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α.4.: «Τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010», αντικαθίσταται η φράση «του ν. 3859/2010» με τη φράση «του ν. 3869/2010».

Άρθρο 59

Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να ανατίθενται καθήκοντα φύλαξης του κτιρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου σε προσωπικό του κλάδου ΔΕ Φύλαξης.

Άρθρο 60

Κατά παρέκκλιση από τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 31 του ν. 3689/2008 (Α 164) «Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών και άλλες διατάξεις», όπως αυτή ισχύει μετά την αντικατάστασή της με το άρθρο 16 παρ.7 του ν. 3910/2011, η διάρκεια της δοκιμαστικής υπηρεσίας των δοκίμων δικαστικών λειτουργών (παρέδρων πρωτοδικείου και εισαγγελίας) που διορίστηκαν από τους σπουδαστές της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών των κατευθύνσεων της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης και των εισαγγελέων, οι οποίοι προέρχονται από το διαγωνισμό του έτους 2013, που είχε προκηρυχθεί με την 56926/9.7.2013 (Γ 718) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (20ή εκπαιδευτική σειρά), όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις: α) 65270/7.8.2013 (Γ 901) και β) 73858/27.9.2013 (Γ 1093) κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ορίζεται σε οκτώ (8) μήνες.

Άρθρο 61

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να συστήνονται θέσεις ιατρών στα δικαστήρια της Χώρας. Οι διοικητές των Υγειονομικών Περιφερειών έχουν την αρμοδιότητα να επιλέξουν το ιατρικό προσωπικό που θα στελεχώσει τα ιατρεία των δικαστηρίων της χώρας.

Άρθρο 62

Μεταβατικές διατάξεις

1. Με εξαίρεση τις ρυθμίσεις που ακολουθούν, τα σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου εξακολουθούν να διέπονται από το ν. 3719/2008. Οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 7 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στα σύμφωνα αυτά. Τα μέρη έχουν δικαίωμα να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου με συμβολαιογραφική πράξη.

Αντίγραφο της πράξης καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου, όπου είχε καταχωριστεί και η σύσταση του συμφώνου.

2. Σύμφωνα συμβίωσης που καταρτίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις αυτού.

3. Υποθέσεις, οι οποίες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγονται πλέον στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων, εάν μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου έχει γίνει επίδοση κλητηρίου θεσπίσματος ή κλήσης στον κατηγορούμενο, εκδικάζονται από το αρμόδιο δικαστήριο στο οποίο έχουν εισαχθεί, ενώ εάν δεν έχει γίνει τέτοια επίδοση καταλαμβάνονται από τις νέες διατάξεις και εκδικάζονται από το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων.

Άρθρο 63

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς αυτού του νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν στις επιμέρους διατάξεις του ορίζεται διαφορετικά.

-88-

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ**

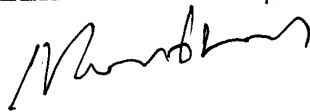
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΡΟΥΜΠΛΗΣ

**ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΑΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ

**ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

**ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ**

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ

ΥΓΕΙΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΑΝΘΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΙΡΤΖΗΣ

κ.α.α.

Παναγιώτης Σφοδριδης

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΟΥΖΑΛΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΣΚΑΣ

ΓΕΝΙΚΟ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμ. 171/10 / 2015

ΕΚΘΕΣΗ

Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους
(άρθρο 75 παρ. 1 του Συντάγματος)

Στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Σύμφωνο Συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις».

Α. Με το υπόψη σχέδιο νόμου ρυθμίζονται διάφορα θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ειδικότερα:

I. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Επανακαθορίζεται το πλαίσιο εφαρμογής του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο επιτρέπεται εφεξής να συνάπτεται μεταξύ ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, και προσαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Περαιτέρω, για τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, προβλέπεται η ανάλογη εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας που αφορά συζύγους, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση, καθώς και η επέκταση εφαρμογής διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, για την οποία απαιτείται η έκδοση π.δ/τος. (άρθρα 1 – 14)

II. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Συνιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως συμβουλευτικό – γνωμοδοτικό όργανο «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας» και ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητες και τον τρόπο λειτουργίας του (συμμετοχή εμπειρογνομόνων, συνεργασία με φορείς, κ.λπ.). Στα μέλη του Συμβουλίου δεν καταβάλλεται καμία πρόσθετη αμοιβή ή αποζημίωση. (άρθρα 15 – 19)

III. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΡΙΤΟ & ΤΕΤΑΡΤΟ

Τροποποιούνται – συμπληρώνονται διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (π.δ. 283/1985) και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (π.δ. 258/1986). Ειδικότερα, προβλέπονται τα εξής:

- καθορίζεται το πλαίσιο της κατ' οίκον έκτισης ποινής για κρατούμενες μητέρες,
- αυστηροποιούνται οι επιβαλλόμενες ποινές για το ρατσιστικό έγκλημα,
- καταργείται η προσφορά ποσού έως 10.000 ευρώ, ως όρου για τη χορήγηση αναστολής εκτέλεσης ποινής υπό επιτήρηση,
- καθορίζεται η διαδικασία επανεξέτασης χορηγηθείσας υπό όρο απόλυσης κρατουμένου, σε περίπτωση πρόσκαιρης αναπηρίας,
- επανακαθορίζονται οι περιπτώσεις επιβολής σε ανηλίκους του αναμορφωτικού μέτρου τοποθέτησης σε ίδρυμα αγωγής,
- επανακαθορίζεται η ποινή για την παρακώλυση συγκοινωνιών,
- επιτρέπεται η απαλλαγή του δράστη από την ποινή για συγκεκριμένα αδικήματα και εφόσον η πράξη τελέσθηκε για την προάσπιση μείζονος κοινωνικού συμφέροντος,
- θεσπίζονται ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή για όποιον αποκλείει, με ρατσιστικά κριτήρια, πρόσωπα, από την παροχή και προμήθεια αγαθών κατά τα ειδικότερα οριζόμενα,
- επανακαθορίζονται τα θέματα δικαιοδοσίας των δικαστηρίων ανηλίκων,
- εισάγονται ειδικές, νέες ρυθμίσεις για την προσαγωγή κρατουμένων σε περίπτωση σύλληψης επ' αυτοφώρω για πλημμέλημα, την εμφάνιση κατηγορουμένου αυτοπροσώπως στο ακροατήριο, την ισχύ των δελτίων ποινικού μητρώου κ.λπ.

(άρθρα 20 – 29)

IV. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τροποποιούνται οι διατάξεις του ν. 1178/1981, περί αστικής ευθύνης του τύπου έναντι προσώπων που υπέστησαν περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη μέσω δημοσιευμάτων, και συγκεκριμένα:

- καταργούνται τα κατώτατα όρια της προβλεπόμενης με τις εν λόγω διατάξεις χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος, η οποία (χρηματική ικανοποίηση) προσδιορίζεται εφεξής βάσει των μνημονευόμενων κριτηρίων,
- καθορίζεται η διαδικασία αποκατάστασης της προσβολής, ως υποχρεωτικό για τον αδικηθέντα στάδιο πριν την άσκηση της αγωγής, η οποία (αποκατάσταση) αποκλείει την αστική αξίωση για χρηματική ικανοποίηση, πλην των ρητά οριζόμενων περιπτώσεων.

(άρθρο 37)

V. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για το σωφρονιστικό σύστημα και τα Καταστήματα Κράτησης. Ειδικότερα:

1. Επιτρέπεται, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν.2960/2001), η διάθεση σε Καταστήματα Κράτησης για τις ανάγκες άπορων κρατουμένων, των κάθε είδος προϊόντων λαθρεμπορίας που κατάσχονται, δημεύονται ή περιέρχονται ως αζήτητα στην

κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου. Τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται με κ.υ.α.
(άρθρο 38)

2. Ρυθμίζονται εκ νέου θέματα αναφορικά με την πιλοτική εφαρμογή του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υποδίκων, καταδίκων κ.λπ., χωρίς να μεταβάλλεται ο ανώτατος αριθμός κρατουμένων που έχει ορισθεί με το άρθρο 7 του π.δ. 62/2014.
(άρθρο 39)

3. Συνιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Κώδικα, η οποία έχει την οριζόμενη συγκρότηση και επικουρείται γραμματειακά από υπάλληλο του εν λόγω Υπουργείου.
(άρθρο 40)

4.α. Διευρύνονται οι κατηγορίες κατάδικων κρατουμένων, ικανών προς εργασία, που μπορεί να μέτρηθούν στα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης και στην Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (ΚΑΥΦ).

β. Οι φορείς του Δημόσιου Τομέα επιτρέπεται να προβαίνουν σε απευθείας ανάθεση κατόπιν διαπραγμάτευσης, προμήθειας αγαθών ή προϊόντων σε Καταστήματα Κράτησης που διαθέτουν αγροτικές ή βιοτεχνικές μονάδες εργασίας, στις οποίες απασχολούνται κρατούμενοι με ευεργετικό υπολογισμό των ημερών ποινής λόγω εργασίας.
(άρθρο 41)

5. Εξειδικεύονται τα στοιχεία της ειδικής αιτιολογίας που απαιτείται για την απόρριψη αιτημάτων κρατουμένων ως προς τη χορήγηση εκπαιδευτικής άδειας με ηλεκτρονική επιτήρηση, κατά το άρθρο 58 του ν. 2776/1999.
(άρθρο 42)

6. Τα Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης που εντάσσονται στο Ε.Σ.Υ., υπάγονται στις διατάξεις του ν.1397/1983 και για το λοιπό επιστημονικό προσωπικό που προσλαμβάνουν (σήμερα οι εν λόγω διατάξεις καταλαμβάνουν το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό). Στη διάρθρωση των εν λόγω καταστημάτων, που καθορίζεται με π.δ/γμα, μπορεί να προβλέπεται η λειτουργία παραρτημάτων για γυναίκες ή νεαρούς κρατουμένους.
(άρθρο 43)

7. Συνιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Αυτοτελές Γραφείο Συντονισμού Φυλακών, το οποίο έχει τις οριζόμενες αρμοδιότητες και συνεπικουρεί στο έργο του τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής.
(άρθρο 44)

8. Τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης (ΥΕΦΚΑΚ), καθώς και οι οδηγοί αυτών, υπάγονται στη νομοθεσία που ισχύει για τα υπηρεσιακά οχήματα της Ελληνικής Αστυνομίας και τους οδηγούς αυτών, (κυβισμός κινητήρα, εφοδιασμός με συσκευές περιορισμού ταχύτητας, υποχρέωση απόκτησης Πιστοποιητικού Επαγγελματικής Ικανότητας), εξαιρούνται δε, από

τις γενικότερες διατάξεις που ισχύουν για τα λοιπά οχήματα του δημοσίου και υπάγονται στην κατηγορία των οχημάτων άμεσης ανάγκης. **(άρθρο 45)**

VI. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Περιλαμβάνονται διατάξεις αναφορικά με τη λειτουργία της Δικαιοσύνης. Ειδικότερα:

1.α. Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών (ΚΟΔΚΔΛ, ν. 1756/1988) αναφορικά με τη συγκρότηση των δικαστηρίων, την κλήρωση των συνθέσεων, την άσκηση πειθαρχικής δίωξης κ.λπ.

β. Περαιτέρω, αυξάνονται, από 1/1/2016, οι οργανικές θέσεις των δικαστικών λειτουργών της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης, ως ακολούθως: α) των εφετών κατά δέκα (10) οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε τετρακόσια εξήντα (460) και β) των αντεισαγγελέων εφετών κατά πέντε (5) οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε εκατόν τριάντα πέντε (135). **(άρθρα 46 – 47)**

2.α. Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 2812/2000), αναφορικά με τη συγκρότηση συλλογικών οργάνων, τους προϊσταμένους οργανικών μονάδων κ.λπ., ενώ παρατείνεται έως την 30/6/2016 η ισχύς του πίνακα κατάταξης επιτυχόντων του διαγωνισμού έτους 2009, για την πλήρωση κενών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων.

β. Καταργούνται οι μεταβατικής ισχύος διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013), αναφορικά με το σύστημα εξέτασης υποψηφίων δικηγόρων.

γ. Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα Συμβολαιογράφων (ν. 2830/2000) αναφορικά με τον εισαγωγικό διαγωνισμό υποψηφίων συμβολαιογράφων.

δ. Ρυθμίζονται ειδικά θέματα αναφορικά με την ανάθεση προσωρινά των έργων υποθηκοφύλακα σε συμβολαιογράφο (δικαίωμα παραίτησης κ.λπ.), καθώς και τη διενέργεια διαγωνισμού για την κάλυψη κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλάκων. Οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα δεν βαρύνονται με τις οφειλές που ανάγονται στο προηγούμενο της ανάληψης υπηρεσίας τους διάστημα.

ε. Επιτρέπεται, με υπουργική απόφαση, η μεταφορά οργανικών θέσεων μεταξύ έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών αναγκών.

στ. Επανακαθορίζεται η διαδικασία συγχώνευσης άμισθου υποθηκοφυλακείου με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο, το οποίο μπορεί να ανήκει και στην ίδια πρωτοδικειακή περιφέρεια. **(άρθρα 48 – 54)**

VII. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Ρυθμίζονται λοιπά θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ορίζονται τα εξής:

α. Προσαρμόζονται οι ληξιαρχικές και δημοτολογικές διατάξεις προς τις ρυθμίσεις για το σύμφωνο συμβίωσης.

β. Ρυθμίζονται εκ νέου θέματα αναφορικά με τη δήμευση / κατάσχεση περιουσίας που αποτελεί προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας κατά τις διατάξεις του άρθρου 30 του ν. 4251/2014 (παράνομη μεταφορά υπηκόων τρίτων χωρών).

γ. Επιτρέπεται, με υπουργική απόφαση, να ανατίθενται στο προσωπικό φύλαξης του κλάδου ΔΕ Φύλαξης, τα καθήκοντα φύλαξης της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

δ. Μειώνεται κατά δύο (2) και ορίζεται σε οκτώ (8) μήνες, η διάρκεια της δοκιμαστικής υπηρεσίας των δοκίμων δικαστικών λειτουργών που προέρχονται από το διαγωνισμό του έτους 2013.

ε. Επιτρέπεται, να συστήνονται, με κ.υ.α., θέσεις ιατρών στα Δικαστήρια της Χώρας. Η επιλογή του ιατρικού προσωπικού που στελεχώνει τα ιατρεία των δικαστηρίων, διενεργείται από τους Διοικητές των Υγειονομικών Περιφερειών.

στ. Περιλαμβάνονται μεταβατικής ισχύος διατάξεις για επιμέρους ρυθμίσεις του υπό ψήφιση νόμου. **(άρθρα 55 – 63)**

B. Από τις προτεινόμενες διατάξεις, προκαλούνται τα ακόλουθα οικονομικά αποτελέσματα:

I. Επί του κρατικού προϋπολογισμού

1. Ετήσια δαπάνη, από την αύξηση των θέσεων των δικαστικών λειτουργών συνολικά κατά δεκαπέντε (15), η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του επισπεύδοντος Υπουργείου, ανέρχεται στο ποσό των **500.000 Ευρώ** περίπου, για καθένα από τα έτη 2016 και 2017 και του **1.000.000 Ευρώ** περίπου για το έτος 2018 και εξής. **(άρθρο 47)**

2. Ενδεχόμενη δαπάνη από την: **α.** καταβολή αποζημίωσης στα μέλη της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής Σωφρονιστικού Κώδικα **(άρθρο 40),**

β. αναδιάρθρωση, με π.δ/γμα, των Καταστημάτων Κράτησης **(άρθρο 43),**

γ. σύσταση, με κ.υ.α., θέσεων ιατρών στα Δικαστήρια της χώρας. **(άρθρο 61)**

3. Επίσπευση δαπάνης, από τη μείωση του χρόνου δοκιμαστικής υπηρεσίας συγκεκριμένων δικαστικών λειτουργών και την ως εκ τούτου καταβολή πλήρων αποδοχών ενωρίτερα. **(άρθρο 60)**

II. Επί των προϋπολογισμών Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης

Δαπάνη, από την επέκταση εφαρμογής στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, διατάξεων του Εργατικού Δικαίου και του Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης που αφορούν συζύγους, η οποία εξαρτάται από την έκδοση π.δ/τος και από πραγματικά περιστατικά. (άρθρο 12)

III. Επί του κρατικού προϋπολογισμού, του προϋπολογισμού του ΤΑΧΔΙΚ και των λοιπών φορέων της παρ.2 του άρθρου 4 του ν.663/1977 (Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολουμένων, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ κ.λπ.), καθώς και επί των προϋπολογισμών των φορέων του άρθρου 20 του ν.4058/2012 (Μετοχικό Ταμείο Στρατού και Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων)

Ενδεχόμενη αύξηση εσόδων, από την επιβολή ποινών κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 21, 27 και 29.

Δεκεμβρίου 2015

Η Γενική Διευθύντρια

Σταυρούλα Μηλιακού

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
(άρθρο 75 παρ. 3 του Συντάγματος)

Στο σχέδιο νόμου «Σύμφωνο Συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις».

Από τις διατάξεις του προτεινόμενου νομοσχεδίου προκαλούνται τα ακόλουθα οικονομικά αποτελέσματα:

I. Επί του κρατικού προϋπολογισμού

1. Ετήσια δαπάνη, από την αύξηση των θέσεων των δικαστικών λειτουργών συνολικά κατά δεκαπέντε (15), η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του επισπεύδοντος Υπουργείου, ανέρχεται στο ποσό των **500.000 Ευρώ** περίπου, για καθένα από τα έτη 2016 και 2017 και του **1.000.000 Ευρώ** περίπου για το έτος 2018 και εξής. **(άρθρο 47)**

2. Ενδεχόμενη δαπάνη από την: **α.** καταβολή αποζημίωσης στα μέλη της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής Σωφρονιστικού Κώδικα **(άρθρο 40)**,

β. αναδιάρθρωση, με π.δ/γμα, των Καταστημάτων Κράτησης με τη λειτουργία παραρτημάτων για γυναίκες και νεαρούς κρατούμενους **(άρθρο 43)**,

γ. σύσταση, με κ.υ.α., θέσεων ιατρών στα Δικαστήρια της χώρας. **(άρθρο 61)**

3. Επίσπευση δαπάνης, από τη μείωση του χρόνου δοκιμαστικής υπηρεσίας συγκεκριμένων δικαστικών λειτουργών και την ως εκ τούτου καταβολή πλήρων αποδοχών ενωρίτερα. **(άρθρο 60)**

Οι ανωτέρω δαπάνες θα αντιμετωπίζονται από τις πιστώσεις του κρατικού προϋπολογισμού.

II. Επί των προϋπολογισμών Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης

Δαπάνη, από την επέκταση εφαρμογής στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, διατάξεων του Εργατικού Δικαίου και του Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης που αφορούν συζύγους, η οποία εξαρτάται από την έκδοση π.δ/τος και από πραγματικά περιστατικά. **(άρθρο 12)**

Η ανωτέρω δαπάνη θα αντιμετωπίζεται από τις πιστώσεις των προϋπολογισμών των ανωτέρω φορέων.

Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου 2015

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Ε. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

**ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

(Γενικό Υπόδειγμα – Έκδοση 2009)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ: ΥΔΑΔΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

**ΥΠΗΡΕΣΙΑ: ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ & ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΘΕΣΗ / ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ:

ΤΗΛΕΦΩΝΟ:

E-MAIL:

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ:

ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ, ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ:

Με το παρόν Σχέδιο Νόμου επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για το σύμφωνο συμβίωσης προς δύο βασικές κατευθύνσεις: Αφενός η ισχύς του συμφώνου επεκτείνεται και στα ομόφυλα ζευγάρια, και αφετέρου, ως προς τις σχέσεις μεταξύ των μερών, η σημασία και οι συνέπειες του συμφώνου ενισχύονται. Επίσης, ενισχύεται η ιδιωτική αυτονομία των μερών, ιδίως στις περιουσιακές τους σχέσεις. Γενικά, ο νέος νόμος επιδιώκει μια ισορροπία μεταξύ αφενός της ιδιωτικής αυτονομίας και αφετέρου της ανάγκης προστασίας των οικογενειακών σχέσεων, με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, δεδομένου ότι το σύμφωνο συμβίωσης αποτελεί μεν μια σύμβαση, δημιουργούνται ωστόσο οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών.

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

**ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΤΥΧΟΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ:**

Στο ΣχΝ περιλαμβάνονται άρθρα που ρυθμίζουν διάφορα ζητήματα ενταγμένα σε περισσότερα κεφάλαια. Για τα σημαντικότερα εξ αυτών για τα οποία μπορούν να αξιολογηθούν οι συνέπειες τους, βλ. συνημμένες εκθέσεις στο τέλος της παρούσας, υπό «Β. Αξιολόγηση Άλλων Διατάξεων».

A: ΚΥΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

1. Αναγκαιότητα

1.1. Περιγράψτε το πρόβλημα (οικονομικό, κοινωνικό ή άλλο), το οποίο καθιστά αναγκαία την προώθηση και ψήφιση της αξιολογούμενης ρύθμισης

Ο ν. 3719/2008 για το Σύμφωνο Συμβίωσης αφορά μόνο τα ετερόφυλα ζευγάρια, αποκλείοντας τα ομόφυλα ζευγάρια από τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την καταδίκη της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), για παραβίαση του άρθρου 8 (προστασία ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ (απαγόρευση των διακρίσεων) (ΕΔΔΑ -Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Βαλλιανάτος κλπ κατά Ελλάδα, αριθμ. Προσφυγής 29381/09 και 32684/09, Απόφαση της 7.11.2013, διαθέσιμη στο <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-128294>).

Σε σχέση μάλιστα με την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης, η Ελλάδα είναι σε καθεστώς αυξημένης επιτήρησης (“enhanced supervision”) από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, το καθ’ ύλην αρμόδιο όργανο για την επίβλεψη της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ από τα κράτη μέλη (ίδτε σχετικά

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Reports/pendingCases_en.asp?CaseTitleOrNumber=&StateCode=GRC&SectionCode=ENHANCED+SUPERVISION&HideClones=1).

Σε ό,τι αφορά τις ενώσεις των ομόφυλων προσώπων, η αναγκαιότητα της νομικής, επίσημης αναγνώρισής τους προκύπτει από τις αρχές της ισότητας των πολιτών και του σεβασμού της διαφορετικότητας, όπως αυτά προστατεύονται ήδη στην ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου), στο ελληνικό Σύνταγμα και σε άλλα νομικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον, εξαιρετικά προβληματική ήταν η μη απόδοση δικαιωμάτων στα ζευγάρια που συνήπταν σύμφωνο συμβίωσης με βάση τις διατάξεις του ν. 3917/2008 αντίστοιχων με αυτά που απολαμβάνουν οι έγγαμοι, με αποτέλεσμα να μην προστατεύεται επαρκώς το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, όπως για παράδειγμα η μη δυνατότητα συνυπηρέτησης, η απουσία ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων κ.α.

1.2. Αναφέρατε τους στόχους που επιδιώκει η αξιολογούμενη ρύθμιση συμπεριλαμβάνοντας επιπλέον τυχόν ποσοτικοποιημένα και ποιοτικά στοιχεία των επιδιωκόμενων στόχων και αποτελεσμάτων

Στόχος των ρυθμίσεων είναι η άρση της διάκρισης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού που είχε εισαγάγει ο ν. 3719/2008, η οποία επιτυγχάνεται με την επέκταση του συμφώνου συμβίωσης και στα ομόφυλα ζευγάρια, καθώς και η αναγνώριση δικαιωμάτων που πρέπει να κατοχυρώνονται για την απόλαυση της οικογενειακής ζωής. Με αυτόν τον τρόπο επιλύονται τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν ζευγάρια που είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης με βάση τον ν. 3719/2008.

1.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις κοινωνικές και οικονομικές ομάδες που επηρεάζει άμεσα και αυτές που επηρεάζει έμμεσα η αξιολογούμενη ρύθμιση και προσδιορίστε τον λόγο της επιρροής

Η ρύθμιση αφορά τον γενικό πληθυσμό και συγκεκριμένα τα ζευγάρια, ετερόφυλα και ομόφυλα, που επιθυμούν την θεσμική αναγνώριση της σχέσης τους.

2. Καταλληλότητα

2.1. Αναφέρατε, εάν υπάρχουν, προηγούμενες προσπάθειες αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος στην Ελλάδα και περιγράψτε αναλυτικά τα επιτυχή και τα προβληματικά σημεία των προσπαθειών αυτών

Είχε γίνει πρόταση για τροποποίηση των διατάξεων του ν. 3719/2008 από την Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή που είχε συσταθεί το 2010 για την τροποποίηση των διατάξεων του οικογενειακού δικαίου. Η εν λόγω Επιτροπή είχε καταλήξει σε σχέδιο νόμου το οποίο δεν ψηφίστηκε. Επίσης, είχε κατατεθεί πρόταση νόμου από τον Σύριζα για την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου αναφορικά με το Σύμφωνο Συμβίωσης, η οποία δεν ψηφίστηκε.

2.2. Αναφέρατε τουλάχιστον ένα παράδειγμα αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΟΣΑ (εφόσον υπάρχει) και αιτιολογήστε τον λόγο για τον οποίο επιλέξατε τη συγκεκριμένη χώρα.

Δεκαεπτά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αναγνωρίζουν κάποιον τύπο συμφώνου συμβίωσης για ομόφυλα ζευγάρια (Ανδόρα, Αυστρία, Βέλγιο, Τσεχία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σλοβενία, Ισπανία, Ελβετία και Ηνωμένο Βασίλειο). Εννέα χώρες (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ισλανδία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία) αναγνωρίζουν τον γάμο ομοφύλων, ενώ η Δανία, η Νορβηγία και η Σουηδία αναγνωρίζουν το δικαίωμα στον γάμο ομοφύλων, χωρίς να δίνουν την δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια. Η Λιθουανία και η Ελλάδα είναι οι μόνες χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν θεσπίσει μια μορφή αναγνωρισμένης συμβίωσης μόνο για ετερόφυλα ζευγάρια, ως εναλλακτική στο γάμο (που είναι δικαίωμα μόνο των ετερόφυλων ζευγαριών)

2.3. Απαριθμήστε αναλυτικά τα διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις που πρέπει να εκδοθούν, προκειμένου να εφαρμοστεί πλήρως η αξιολογούμενη ρύθμιση και περιγράψτε για κάθε μία από αυτές τυχόν θέματα που πρέπει να προσεχθούν κατά την εφαρμογή της

Απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου.

3. Συνέπειες στην Οικονομία

3.1 Αναφέρατε αναλυτικά ποιες κατηγορίες επιχειρήσεων αφορά η αξιολογούμενη ρύθμιση

3.2 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στη δομή της αγοράς

-

3.3 Μετρήστε το κόστος εγκατάστασης για νέες επιχειρήσεις πριν και μετά την αξιολογούμενη ρύθμιση, με την χρήση του «τυποποιημένου μοντέλου κόστους»

-

3.4 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της προτεινόμενης ρύθμισης στις λειτουργίες της παραγωγής και του μάρκετινγκ των επιχειρήσεων

-

3.5. Αναφέρατε αναλυτικά και αιτιολογήστε την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

-

3.6. Προσδιορίστε το διοικητικό βάρος των επιχειρήσεων που προκαλεί ή αφαιρεί η προτεινόμενη ρύθμιση, εφαρμόζοντας το «τυποποιημένο μοντέλο κόστους»

-

3.7 Προσδιορίστε ειδικότερα και μετρήστε αναλυτικά και ξεχωριστά το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την προτεινόμενη ρύθμιση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

-

3.8. Προσδιορίστε αναλυτικά τα οφέλη ή την επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, που αναμένεται να προκληθούν από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Στην υπ' αριθμ. 310/35/2013 έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους επί της πρότασης νόμου που είχε καταθέσει ο Σύριζα για το σύμφωνο συμβίωσης, η οποία περιείχε παρόμοιες διατάξεις σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης με το παρόν νομοσχέδιο, αναφέρεται επί λέξει ότι «Από τις προτεινόμενες διατάξεις προκαλείται σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού των οικείων ασφαλιστικών οργανισμών, κατά περίπτωση, ενδεχόμενη δαπάνη ή/και απώλεια εσόδων, από την εφαρμογή στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης, των διατάξεων του ισχύοντος δικαίου που αναφέρονται σε συζύγους (μεταβίβαση συντάξεων και λοιπών παροχών, μειωμένη φορολόγηση κλπ)».

Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι στο παρόν νομοσχέδιο προβλέπεται ότι για την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους

στα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης απαιτείται προηγουμένως η έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου. Συνεπώς, δεν προκύπτει την παρούσα χρονική στιγμή δαπάνη ή απώλεια εσόδων των ασφαλιστικών οργανισμών.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού που προκύπτει από το παρόν νομοσχέδιο θα ήταν η ίδια, εάν τα ενδιαφερόμενα μέρη αποφάσιζαν να συνάψουν γάμο και όχι σύμφωνο συμβίωσης. Συνεπώς, το παρόν νομοσχέδιο δεν εισάγει νέα βάρη ή απώλειες εσόδων στον κρατικό προϋπολογισμό ή στα ασφαλιστικά ταμεία, καθώς αποτελεί μια εναλλακτική μορφή συμβίωσης έναντι του γάμου, ο οποίος επιφέρει τέτοια βάρη.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι με την μεταρρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου για το σύμφωνο συμβίωσης αποφεύγεται η περαιτέρω καταδίκη της χώρας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπου φέρεται να έχουν κατατεθεί περισσότερες από 100 προσφυγές παρόμοιες με αυτές της υπόθεσης Βαλλιανάτος κ.α. κατά Ελλάδα. Στην εν λόγω υπόθεση, η Ελλάδα καταδικάστηκε να καταβάλλει 5.000 ευρώ σε κάθε έναν εκ των συνολικά οκτώ προσφευγόντων ως δίκαιη ικανοποίηση για μη περιουσιακή βλάβη, πλέον φόρων, εξόδων και δαπανών (δηλαδή, περισσότερα από 40.000 ευρώ). Συνεπώς, με την συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας προς τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξοικονομούνται δαπάνες στις οποίες θα έπρεπε να προβεί το Ελληνικό Δημόσιο για την καταβολή αντίστοιχων αποζημιώσεων.

3.9. Προσδιορίστε αναλυτικά τυχόν συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην εθνική οικονομία

4. Συνέπειες στην κοινωνία και στους πολίτες

4.1. Αναφέρατε τις προσδοκώμενες συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην κοινωνία γενικά και στις επηρεαζόμενες κοινωνικές ομάδες ειδικά

-Αναγνώριση δικαιωμάτων και ουσιαστικότερη προστασία της οικογενειακής ζωής των ατόμων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. Με αυτόν τον τρόπο επιλύονται τα

προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν ζευγάρια που είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης με βάση τον ν. 3719/2008.

- Άρση της διάκρισης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού που είχε εισαγάγει ο ν. 3719/2008, η οποία επιτυγχάνεται με την επέκταση του συμφώνου συμβίωσης και στα ομόφυλα ζευγάρια.

- Θεσμική αναγνώριση των ενώσεων ομόφυλων προσώπων σύμφωνα με τις αρχές της ισότητας και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, όπως κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα, στις διεθνείς συνθήκες δικαιωμάτων του ανθρώπου και στην ευρωπαϊκή νομοθεσία

- Αναγνώριση των οικογενειακών σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των ατόμων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης (ομόφυλα και ετερόφυλα ζευγάρια)

- Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού

4.2. Αναφέρατε τα σημερινά δεδομένα για κάθε ένα τομέα και κάθε μία κοινωνική ομάδα που επηρεάζονται από την αξιολογούμενη ρύθμιση, όπως αυτά προκύπτουν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Το σύμφωνο συμβίωσης που θεσπίστηκε με τον ν. 3719/2008 αφενός δεν προστάτευε επαρκώς την οικογενειακή ζωή των ατόμων που το συνήπταν, αφετέρου δεν συμπεριελάμβανε τα ομόφυλα ζευγάρια. Για τον λόγο αυτό η σύναψη συμφώνων συμβίωσης ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για την απογραφή του πληθυσμού του 2011, επί του συνόλου του πληθυσμού της χώρας (10.816.286), μόλις 1.765 άτομα είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, έναντι 5.364.763 έγγαμων (διαθέσιμο στο http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A1602/PressReleases/A1602_SAM01_DT_DC_00_2011_03_F_GR.pdf)

4.3. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν για τον πολίτη από την προτεινόμενη ρύθμιση

Το παρόν σχέδιο νόμου αποσκοπεί συνολικά στην διασφάλιση και προστασία συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών, στην άρση διακρίσεων και

στην εμπέδωση της αρχής της ισότητας με κοινωνικά δίκαιο τρόπο. Βλ. και ανωτέρω υπό 4.1

4.4. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, τα οποία επιφέρουν βελτίωση των υπηρεσιών του Κράτους προς τον πολίτη

Με το άρθρο 12 του παρόντος νομοσχεδίου καθίσταται σαφής η υποχρέωση του κράτους να αναγνωρίσει δικαιώματα που αποδίδονται στους συζύγους και είναι απαραίτητα για την ουσιαστική απόλαυση της οικογενειακής ζωής και στα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. Έτσι, επιλύονται τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν όσοι είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης βάσει του ν. 3917/2008, όπως για παράδειγμα η μη δυνατότητα συνυπηρέτησης, η απουσία ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων κ.α. Σε πολλές περιπτώσεις, πολίτες που είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης αιτήθηκαν την αναγνώριση τέτοιων δικαιωμάτων από τις δημόσιες υπηρεσίες, χωρίς να είναι σαφές με βάση τον ν. 3917/2008 εάν τα άτομα αυτά δικαιούνται πράγματι τις αιτηθείσες παροχές. Αυτό οδήγησε, μέσα από χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, σε γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ και άλλων υπηρεσιών της διοίκησης που απέρριψαν τελικά τα σχετικά αιτήματα των πολιτών, θεωρώντας ότι η απόδοση τέτοιων δικαιωμάτων δεν ενέπιπτε στη βούληση του νομοθέτη. Πλέον, δεν απαιτούνται τέτοιες χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες που ταλαιπωρούν τόσο τον πολίτη, όσο και τη διοίκηση, καθώς καθίσταται σαφές από το κείμενο του νόμου ότι «Άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο» (άρθρο 12). Συνεπώς, αποσαφηνίζεται η υποχρέωση της διοίκησης να αποδώσει τέτοια δικαιώματα στα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης, βελτιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο και τις υπηρεσίες του κράτους προς τον πολίτη.

4.5. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, που απλουστεύουν τις διοικητικές διαδικασίες

Δεδομένου ότι η αναγνώριση δικαιωμάτων που απολαμβάνουν οι σύζυγοι στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης προβλέπεται ρητά στο παρόν νομοσχέδιο, δεν απαιτείται πλέον η ερμηνεία των διατάξεων του νόμου μέσω από γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ ή

διοικητικών οργάνων. Συνεπώς, μειώνεται ο χρόνος απάντησης της Διοίκησης στα αιτήματα των πολιτών και περιορίζεται ο αριθμός των διοικητικών πράξεων που απαιτούνται για την διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών που συνάπτων σύμφωνα συμβίωσης. Υπ' αυτή την έννοια απλουστεύονται οι διοικητικές διαδικασίες.

5. Συνέπειες στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

5.1. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και τη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων

-

5.2. Αναφέρατε περιληπτικά τα βασικά σημεία της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την προτεινόμενη ρύθμιση (εφόσον υπάρχει)

-

6. Συνέπειες στη Δημόσια Διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης

6.1. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Βλ. ανωτέρω υπό 4.4 και 4.5

6.2. Αναφέρατε τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης στον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης (εφόσον υπάρχουν)

Ο νομοθέτης προκρίνει την εξωδικαστική λύση του συμφώνου συμβίωσης, καθώς δεν απαιτείται η έκδοση διαζυγίου, αντίθετα απ' ότι προβλέπεται για τη λύση του γάμου. Με τον τρόπο αυτό δεν επιβαρύνεται η δικαστική ύλη.

7. Νομιμότητα

7.1 Αναφέρατε το πλαίσιο διατάξεων του Συντάγματος στο οποίο ενδεχομένως εντάσσεται η προτεινόμενη ρύθμιση

Από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα 2§1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4§1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 5§1 (καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 9§1 εδ. 2 (η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη).

7.2. Αναφέρατε τυχόν νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και ιδίως του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου που αφορά θέματα συναφή με την προτεινόμενη ρύθμιση

Δεν υπάρχει συναφής νομολογία των εθνικών δικαστηρίων.

7.3. Αναφέρατε τις σχετικές διατάξεις και προβλέψεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου και των διεθνών συμβάσεων που έχει κυρώσει η Ελλάδα, όπως επίσης και τυχόν νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σημαντικό είναι το άρθρο 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ορίζει ότι το Συμβούλιο μπορεί να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού. Επίσης, το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδικάζει ρητά τις διακρίσεις που γίνονται με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό.

Επιπλέον, το Συμβούλιο Ε.Ε. έχει εκδώσει διάφορες οδηγίες για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης προσώπων (βλ. οδηγ. 2000/43/EK περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, 2000/78/EK περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και στην εργασία, 2004/113/EK περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και 2006/54/EK περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, οι οποίες ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη με τους ν. 3304/2005, ν.3769/2009 και ν.3896/2010 αντίστοιχα), ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εκδώσει κατά καιρούς σχετικά ψηφίσματα, με τελευταίο το ψήφισμα της 27ης.2.2014, όπου επαναλαμβάνεται η σύσταση για την κατάργηση των διακρίσεων σε βάρος των ομοφύλων.

Αναφορικά με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) αξίζει να σημειωθούν οι αποφάσεις Αποφάσεις C-267/12, C-147/08, C -267/06. Κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, διαφοροποιήσεις σε εργασιακά δικαιώματα των ζευγαριών που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης και τα οποία βρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση με τους εγγάμους εφόσον δεν έχουν το δικαίωμα να συνάψουν γάμο, έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ που απαγορεύει τις διακρίσεις στην εργασία με βάση, μεταξύ άλλων, το σεξουαλικό προσανατολισμό.

7.4. Αναφέρατε τυχόν σχετικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Στην ΕΣΔΑ κρίσιμος είναι ο συνδυασμός του άρθρου 8, για το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των προσώπων, με το άρθρο 14, για την απαγόρευση των διακρίσεων ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η ΕΣΔΑ, με ιδιαίτερη αναφορά στις διακρίσεις λόγω «άλλης κατάστασης», στην οποία γίνεται ερμηνευτικά δεκτό ότι υπάγεται και ο γενετήσιος προσανατολισμός.

Αναφορικά με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πρέπει κατ' αρχήν να αναφερθεί η καταδίκη της Ελλάδας στην υπόθεση Βαλλιανάτος (ΕΔΔΑ -Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Βαλλιανάτος κλπ κατά Ελλάδας, (αριθμ. Προσφυγής 29381/09 και 32684/09, Απόφαση της 7.11.2013, διαθέσιμη στο <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-128294>), για την παραβίαση των άρθρων 8 και 14 της ΕΣΔΑ, για το λόγο ότι ο ν. 3719/2008 αποκλείει τα ομόφυλα ζευγάρια από τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης.

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΔΔΑ έχει διευρύνει σημαντικά την έννοια της «οικογενειακής ζωής», κρίνοντας ότι αυτή συνιστά πραγματικό ζήτημα, το οποίο εξαρτάται από την ύπαρξη ουσιαστικών στενών προσωπικών δεσμών (ΕΔΔΑ, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Κ. και Τ. κατά Φιλανδίας, 12.7.2001, παρ. 150). Με την ερμηνεία αυτή το ΕΔΔΑ αποτυπώνει την ποικιλομορφία των σύγχρονων οικογενειακών σχέσεων και την εξέλιξη των κοινωνικών αντιλήψεων κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι, πέρα από την οικογένεια που θεμελιώνεται σε γάμο, προστατεύονται επίσης οι δεσμοί που αναπτύσσονται εντός των de facto οικογενειακών σχέσεων (ΕΔΔΑ,

Kearns κατά Γαλλίας, 10.1.2008, παρ. 72, Johnston κατά Ιρλανδίας, 18.12.1986 παρ. 56). Ειδικότερα, ως προς τα ομόφυλα ζευγάρια, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι ένα ζευγάρι ομοφύλων το οποίο διαβιώνει σε σταθερή σχέση απολαμβάνει «οικογενειακή ζωή» (ΕΔΔΑ, Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, 24.6.2010, παρ. 94).

8. Αρμοδιότητα

8.1. Αναφέρατε τα υπουργεία που είναι συναρμόδια για τον σχεδιασμό και την προώθηση της αξιολογούμενης ρύθμισης, αιτιολογώντας ειδικά τους λόγους συναρμοδιότητας

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (επισπεύδον υπουργείο) είχε την νομοθετική πρωτοβουλία για την παρόν νομοσχέδιο. Υπήρξε συνεργασία και συντονισμός με τα εξής Υπουργεία:

- Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης για την ανάγκη τροποποίησης διατάξεων αρμοδιότητας του εν λόγω υπουργείου (ληξιαρχικές, δημοτολογικές διατάξεις) με στόχο την εναρμόνισή τους με το πνεύμα και το γράμμα του παρόντος νομοσχεδίου, καθώς και για τα θέματα δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου.

-Οικονομικών, για την εναρμόνιση της φορολογικής νομοθεσίας με το παρόν νομοσχέδιο, στα πλαίσια του άρθρου 12 αυτού.

-Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας με το παρόν νομοσχέδιο στα πλαίσια του άρθρου 12 αυτού, καθώς και για την συμπερίληψη εξουσιοδοτικής διάταξης σύμφωνα με την οποία απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το οποίο ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου (άρθρο 12 του παρόντος νομοσχεδίου).

8.2. Αναφέρατε τις οργανικές μονάδες με τις οποίες υπήρξε συνεργασία του επισπεύδοντος υπουργείου κατά το στάδιο προετοιμασίας της εξεταζόμενης ρύθμισης

Στα πλαίσια του συντονισμού του επισπεύδοντος Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τα ως άνω αναφερόμενα υπό 8.1 υπουργεία, υπήρξε συνεργασία με τα γραφεία υπουργών και αναπληρωτών υπουργών αυτών, καθώς και με τη Δ/ση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης.

8.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες, που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε ξεχωριστής δράσης που προέρχεται από την εξεταζόμενη ρύθμιση

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Δ/ση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης για θέματα ληξιαρχικών πράξεων και εγγραφής στα δημοτολόγια

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Διοικητικής Ανασυγκρότησης) για θέματα συνυπηρέτησης κλπ δημοσίων υπαλλήλων

-Υπουργείο Οικονομικών, για θέματα φορολογίας

-Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και εργασιακά δικαιώματα

(Όλες οι ανωτέρω δράσεις αφορούν τα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου)

8.4. Σε περίπτωση που η προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπει τη σύσταση νέου φορέα, υπηρεσίας, νομικού προσώπου, επιτροπής, συμβουλίου ή άλλου συλλογικού οργάνου, αναφέρατε συνοπτικά τη γνωμοδότηση της Διυπουργικής Επιτροπής της απόφασης Πρωθυπουργού Υ189/18-7-2006 (ΦΕΚ Β' 953) και επισυνάψτε τη μελέτη σκοπιμότητας και την οικονομοτεχνική μελέτη

9. Τήρηση Νομοτεχνικών Κανόνων και Κωδικοποίηση

9.1. Αναφέρατε τους νομοτεχνικούς κανόνες, οι οποίοι εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη της προτεινόμενης διάταξης, με αναφορά στο εγχειρίδιο οδηγιών της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕ.Ν.Ε.)

Η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή που συνέταξε το παρόν νομοσχέδιο έλαβε υπόψιν της το εγχειρίδιο οδηγιών της Κ.Ε.Ν.Ε. Το κείμενο του νομοσχεδίου είναι λιτό, απλό, σαφές και άμεσο, διατυπωμένο στη δημοτική, χωρίς περίπλοκα σχήματα λόγου ή τεχνικούς όρους που έχουν ανάγκη εξειδίκευσης ή ερμηνείας. Επίσης, τα άρθρα του νομοσχεδίου δεν περιλαμβάνουν περισσότερες από τρεις παραγράφους.

9.2. Προσδιορίστε τις διατάξεις που τροποποιεί, αντικαθιστά ή καταργεί η προτεινόμενη ρύθμιση και ιδίως αναφέρατε εάν υπάρχει ήδη κώδικας ρυθμίσεων συναφών με την προτεινόμενη

Τροποποιούνται τέσσερις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (1354, 1462, 1463 και 1576 ΑΚ), ώστε να εναρμονίζονται με τις προτεινόμενες στο παρόν νομοσχέδιο διατάξεις για το σύμφωνο συμβίωσης.

9.3. Αναφέρατε τις εν γένει βελτιώσεις που επιφέρει η προτεινόμενη ρύθμιση στην έννομη τάξη και ειδικά τις διατάξεις που κωδικοποιεί ή απλουστεύει

Το παρόν νομοσχέδιο βελτιώνει το κανονιστικό περιβάλλον, εισάγοντας νέες διατάξεις που αίρουν τις δυσλειτουργίες και τις διακρίσεις που είχε εισαγάγει ο ν. 3719/2008 και θεσπίζοντας ένα νέο, πιο λειτουργικό, δίκαιο και αποτελεσματικό νομοθετικό πλαίσιο για το σύμφωνο συμβίωσης.

9.4. Προσδιορίστε τις διατάξεις της προτεινόμενης ρύθμισης που τροποποιούν εμμέσως υφιστάμενες ρυθμίσεις, χωρίς να τις καταργούν ρητώς και αιτιολογήστε την επιλογή αυτή

Το παρόν νομοσχέδιο εισάγει ένα νέο σύμφωνο συμβίωσης. Εντούτοις, δεν τροποποιεί ούτε καταργεί τον ν. 3917/2008 για δύο λόγους: Πρώτον, διότι ο νομοθέτης θα παρενέβαινε στην ιδιωτική αυτονομία των μερών που αποφάσισαν να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης με βάση τις διατάξεις του νόμου αυτού. Δεύτερον, διότι ο ν. 3917/2008 ρυθμίζει οικογενειακού δικαίου ζητήματα και που απαιτούν αυξημένη ασφάλεια δικαίου. Έτσι, το άρθρο 14 του Νομοσχεδίου περιλαμβάνει διαχρονικό δίκαιο διευκρινίζοντας τα εξής: α) Ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου εξακολουθούν να

διέπονται από το ν. 3719/2008 για λόγους ασφάλειας του δικαίου, και μόνο ως προς τους τρόπους της λύσης τους (που θα επέλθει προφανώς μετά τη θέση σε ισχύ του νέου δικαίου) εφαρμόζεται το άρθρο 7 §§ 1 και 2 του παρόντος νόμου. β) Ότι τα μέρη των παλιών συμφώνων έχουν πάντως τη δυνατότητα να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου με συμβολαιογραφική πράξη, αντίγραφο της οποίας καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου (του άρθρου 1 εδ. 2 αυτού του νόμου). Στην πράξη αυτή τα μέρη θα μπορούν να περιλαμβάνουν και ρυθμίσεις θεμάτων, τα οποία κατά το Νομοσχέδιο επαφίενται στην ιδιωτική τους αυτονομία (λ.χ. να συμφωνούν ότι παραιτούνται από το δικαίωμά τους στη νόμιμη μοίρα). Και γ) ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που καταρτίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις αυτού του νόμου.

10. Διαφάνεια - Κοινωνική συμμετοχή

10.1. Αναφέρατε αναλυτικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που κλήθηκαν να λάβουν μέρος στην διαβούλευση για την προτεινόμενη ρύθμιση

Πριν την έναρξη της τυπικής διαβούλευσης επί του νομοσχεδίου στο open.gov, εκλήθησαν σε διαβούλευση οι ΛΟΑΤ κοινότητες από την Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε δύο χρονικά σημεία: πριν την έναρξη της επεξεργασίας του νομοσχεδίου, καθώς και αμέσως μετά την ολοκλήρωση των εργασιών της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (και πριν την τελική επεξεργασία του νομοσχεδίου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης). Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια της επεξεργασίας του νομοσχεδίου, οι ΛΟΑΤ κοινότητες, καθώς και μεμονωμένοι πολίτες απέστειλαν σχόλια και παρατηρήσεις, τα οποία ελήφθησαν υπόψη.

Επίσης, το νομοσχέδιο αναρτήθηκε στον δικτυακό τόπο διαβουλεύσεων (open.gov) για ανοικτή δημόσια διαβούλευση από τις 9 Νοεμβρίου 2015 μέχρι τις 23 Νοεμβρίου 2015 και διατυπώθηκαν σχόλια και απόψεις επ' αυτού από πολίτες, φορείς, οργανώσεις και άλλες συλλογικότητες που ελήφθησαν υπόψη.

10.2. Περιγράψτε αναλυτικά τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη

Πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις με τις ΛΟΑΤ κοινότητες στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 4.3.2015 (πριν την έναρξη επεξεργασίας του νομοσχεδίου) και στις 8.6.2015 (με την ολοκλήρωση του πρώτου σχεδίου του παρόντος νομοσχεδίου). Στην πρώτη συνάντηση, οι οργανώσεις εξέθεσαν τις θέσεις και προτάσεις τους, ενώ στην δεύτερη συνάντηση η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρουσίασε τους βασικούς άξονες του νομοσχεδίου, επί των οποίων οι οργανώσεις υπέβαλαν τα σχόλια και τις παρατηρήσεις τους. Στις συναντήσεις συμμετείχαν οι εξής οργανώσεις – φορείς: Ομοφυλοφιλική Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ), Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ), Athens Pride, Thessaloniki Pride, Λεσβιακή Ομάδα Αθήνας, Ομάδα QueerTrans, Δίκτυο για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα, Colour Youth, Οικογένειες Ουράνιο Τόξο, κ.α. Όλες οι ενδιαφερόμενες κοινωνικές ομάδες έχουν ενημερωθεί πλήρως.

Επίσης, το νομοσχέδιο αναρτήθηκε στον δικτυακό τόπο διαβουλεύσεων (opengov) για ανοικτή δημόσια διαβούλευση από τις 9 Νοεμβρίου 2015 μέχρι τις 23 Νοεμβρίου 2015.

10.3. Αναφερθείτε στα αποτελέσματα της διαβούλευσης, αναφέροντας επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της

Οι ΛΟΑΤ οργανώσεις αποδέχθηκαν θετικά τις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Ωστόσο υποστήριξαν την αναγνώριση σε όλα τα ζευγάρια, ανεξαρτήτως φύλου, του δικαιώματος στο γάμο, με πλήρη δικαιώματα. Επίσης, έθεσαν το ζήτημα της αναγνώρισης δικαιώματος τεκνοθεσίας στα ζευγάρια (ομόφυλα και ετερόφυλα) που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. Έθεσαν, τέλος, ως επιτακτική ανάγκη, το ζήτημα της νομικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου.

Κατά την ανοικτή δημόσια διαβούλευση (9-23/11/2015) διατυπώθηκαν χιλιάδες σχόλια τόσο υπέρ όσο και κατά των εν λόγω ρυθμίσεων. Η κριτική που διατυπώθηκε εδράζεται κυρίως στις θρησκευτικές πεποιθήσεις ατόμων που δεν αποδέχονται τις

σχέσεις μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και διαφωνούν με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις στο σύνολό τους.

10.4. Αναφέρατε τον σχεδιασμό που έχει γίνει για τον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση και στο στάδιο της εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης

Ζητήματα που ανακύπτουν τόσο από την εφαρμογή του νέου νόμου για το σύμφωνο συμβίωσης, όσο και άλλα ζητήματα που τέθηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους κατά τη διαβούλευση και δεν αντιμετωπίζονται με το παρόν νομοσχέδιο, θα εξεταστούν στο πλαίσιο αναθεώρησης του οικογενειακού δικαίου. Επίσης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προχωρά άμεσα στη σύσταση Νομ/κής Επιτροπής για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου.

B: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Παρακάτω παρατίθενται κατά κεφάλαια οι αξιολογούμενες συνέπειες των σημαντικότερων διατάξεων του παρόντος ΣχΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ (Α. 15 -19)

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ:

ΣΕ Ο, ΤΙ ΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΠΩΣ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΕΙΑΣ (ECRI), ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΙ Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ, ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΑΠΑΙΤΕΙ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ

ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ. ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΚΡΙΝΕΤΑΙ ΣΚΟΠΙΜΗ Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΝΟΣ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ» (ΕΦΕΞΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ) ΠΟΥ ΘΑ ΕΧΕΙ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΝ ΧΑΡΑΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ.

1. Αναγκαιότητα

1.1. Περιγράψτε το πρόβλημα (οικονομικό, κοινωνικό ή άλλο), το οποίο καθιστά αναγκαία την προώθηση και ψήφιση της αξιολογούμενης ρύθμισης

Την τελευταία πενταετία, το φαινόμενο του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας σημείωσε ιδιαίτερη άνοδο. Η διάχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών ιδεών έλαβε μάλιστα συχνά βίαιη όψη, όπως έχει καταγραφεί από διεθνή και εθνικά όργανα. Ομοίως μεγάλη υπήρξε και η διάδοση της ρητορικής του μίσους και η συνακόλουθη εξοικείωση της ελληνικής κοινής γνώμης με μισαλλόδοξα μηνύματα και απόψεις.

Η γιγάντωση των φαινομένων του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας τραυματίζει σοβαρά τον κορμό όλης της κοινωνίας, η δε αντιμετώπισή τους δε μπορεί να περιοριστεί μόνο σε μέτρα ποινικής καταστολής. Η Πολιτεία καλείται να αναλάβει σαφείς πρωτοβουλίες για την πρόληψή τους, πρωτοβουλίες που θα εκτείνονται σε μεγάλο εύρος της δημόσιας διοίκησης. Είναι λοιπόν αναγκαίος ο συντονισμός αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών.

1.2. Αναφέρατε τους στόχους που επιδιώκει η αξιολογούμενη ρύθμιση συμπεριλαμβάνοντας επιπλέον τυχόν ποσοτικοποιημένα και ποιοτικά στοιχεία των επιδιωκόμενων στόχων και αποτελεσμάτων

Στόχος των ρυθμίσεων είναι:

α. Ο σχεδιασμός πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας.

β. Η επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

γ. Η προώθηση και ο συντονισμός της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και η ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά.

Στόχος είναι επίσης η δημιουργία Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, με σαφείς ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, το οποίο θα αναπτυχθεί στα ακόλουθα στάδια: α) ιεράρχηση προτεραιοτήτων και κοστολόγηση, β) παρακολούθηση και επικαιροποίηση, και γ) αξιολόγηση.

1.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις κοινωνικές και οικονομικές ομάδες που επηρεάζει άμεσα και αυτές που επηρεάζει έμμεσα η αξιολογούμενη ρύθμιση και προσδιορίστε τον λόγο της επιρροής

Οι ρυθμίσεις αφορούν τον γενικό πληθυσμό, διότι τα φαινόμενα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας πλήττουν όλη την κοινωνία, καθώς και άτομα και ομάδες που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας.

2. Καταλληλότητα

2.1. Αναφέρατε, εάν υπάρχουν, προηγούμενες προσπάθειες αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος στην Ελλάδα και περιγράψτε αναλυτικά τα επιτυχή και τα προβληματικά σημεία των προσπαθειών αυτών

Από το Μάρτιο του 2015 συστάθηκε και λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ομάδα Εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Αστυνομίας (αρμόδια τμήματα δίωξης ρατσιστικής βίας), του Δικτύου Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας, της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καθώς και η Ειδική Εισαγγελέας για τη Ρατσιστική Βία.

Κύριο μέλημα των ως άνω αποτελεί ο συντονισμός των ενεργειών και η βελτίωση της συνεργασίας στο πεδίο, αναδείχθηκε, δε, καθολικά η ανάγκη συντονισμού και συνεργασίας όλων των συναρμόδιων υπουργείων και φορέων.

2.2. Αναφέρατε τουλάχιστον ένα παράδειγμα αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΟΣΑ (εφόσον υπάρχει) και αιτιολογήστε τον λόγο για τον οποίο επιλέξατε τη συγκεκριμένη χώρα.

Η Ιρλανδία έχει ιδρύσει από το 1998 την Εθνική Συμβουλευτική Επιτροπή για το Ρατσισμό και την Διαπολιτισμικότητα, η οποία αποτελείται από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς και έχει στόχο την παροχή συμβουλευτικής και τεχνογνωσίας, την συμβολή στην ανάπτυξη πολιτικών, την προώθηση της πολυπολιτισμικότητας, την καταγραφή των περιστατικών ρατσιστικής βίας, την συνδρομή στην ανάπτυξη Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού κλπ.

Τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη έχουν ιδρύσει διυπουργικά όργανα για τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων με στόχο μια ολιστική προσέγγιση στην αντιμετώπιση του ρατσισμού.

2.3. Απαριθμήστε αναλυτικά τα διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις που πρέπει να εκδοθούν, προκειμένου να εφαρμοστεί πλήρως η αξιολογούμενη ρύθμιση και περιγράψτε για κάθε μία από αυτές τυχόν θέματα που πρέπει να προσεχθούν κατά την εφαρμογή της

Απαιτείται Κοινή Υπουργική Απόφαση για τον ορισμό των τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Συμβουλίου.

3. Συνέπειες στην Οικονομία

3.1 Αναφέρατε αναλυτικά ποιες κατηγορίες επιχειρήσεων αφορά η αξιολογούμενη ρύθμιση

-

3.2 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στη δομή της αγοράς

-

3.3 Μετρήστε το κόστος εγκατάστασης για νέες επιχειρήσεις πριν και μετά την αξιολογούμενη ρύθμιση, με την χρήση του «τυποποιημένου μοντέλου κόστους»

-

3.4 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της προτεινόμενης ρύθμισης στις λειτουργίες της παραγωγής και του μάρκετινγκ των επιχειρήσεων

-

3.5. Αναφέρατε αναλυτικά και αιτιολογήστε την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

-

3.6. Προσδιορίστε το διοικητικό βάρος των επιχειρήσεων που προκαλεί ή αφαιρεί η προτεινόμενη ρύθμιση, εφαρμόζοντας το «τυποποιημένο μοντέλο κόστους»

-

3.7 Προσδιορίστε ειδικότερα και μετρήστε αναλυτικά και ξεχωριστά το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την προτεινόμενη ρύθμιση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

-

3.8. Προσδιορίστε αναλυτικά τα οφέλη ή την επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, που αναμένεται να προκληθούν από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Δεν προκύπτει επιβάρυνση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Το Συμβούλιο εδρεύει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και επικουρείται κατά τη λειτουργία του επιστημονικά και διοικητικά από τη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ παρέχεται γραμματειακή υποστήριξη από υπάλληλο της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

3.9. Προσδιορίστε αναλυτικά τυχόν συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην εθνική οικονομία

4. Συνέπειες στην κοινωνία και στους πολίτες

4.1. Αναφέρατε τις προσδοκώμενες συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην κοινωνία γενικά και στις επηρεαζόμενες κοινωνικές ομάδες ειδικά

-Καταπολέμηση του ρατσισμού, της ρατσιστικής βίας, της ρητορικής του μίσους και της μισαλλοδοξίας που πλήττει την κοινωνία στο σύνολό της, αλλά και προστασία σε

ομάδες που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας.

-Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων

4.2. Αναφέρατε τα σημερινά δεδομένα για κάθε ένα τομέα και κάθε μία κοινωνική ομάδα που επηρεάζονται από την αξιολογούμενη ρύθμιση, όπως αυτά προκύπτουν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

4.3. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν για τον πολίτη από την προτεινόμενη ρύθμιση

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις αποσκοπούν συνολικά στην διασφάλιση και προστασία συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών, στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας, στην άρση διακρίσεων και στην εμπέδωση της αρχής της ισότητας.

4.4. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, τα οποία επιφέρουν βελτίωση των υπηρεσιών του Κράτους προς τον πολίτη

Καλύτερος συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των εν λόγω φαινομένων.

Ειδικότερα, το Συμβούλιο εκπονεί μελέτες, εκδίδει κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις και προτείνει μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής προς τις διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών. Επίσης, σχεδιάζει και προτείνει πολιτικές κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας για όλο το φάσμα της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης και αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την προώθηση της εταιρικής - κοινωνικής ευθύνης των νομικών προσώπων για τα ως άνω θέματα. Μέσω αυτών των δράσεων αναμένεται βελτίωση των υπηρεσιών του κράτους προς τον πολίτη στο πεδίο της αντιμετώπισης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.

4.5. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, που απλουστεύουν τις διοικητικές διαδικασίες

-

5. Συνέπειες στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

5.1. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και τη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων

-

5.2. Αναφέρατε περιληπτικά τα βασικά σημεία της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την προτεινόμενη ρύθμιση (εφόσον υπάρχει)

-

6. Συνέπειες στη Δημόσια Διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης

6.1. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Βλ. ανωτέρω υπό 4.4

6.2. Αναφέρατε τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης στον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης (εφόσον υπάρχουν)

Το Συμβούλιο έχει ως αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, την επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, τόσο από τη Διοίκηση όσο και από τη Δικαιοσύνη και υποβάλλει προτάσεις νομοθετικών αλλαγών, εφόσον κρίνονται αναγκαίες για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου. Το Συμβούλιο αναλαμβάνει επίσης πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας.

7. Νομιμότητα

7.1 Αναφέρατε το πλαίσιο διατάξεων του Συντάγματος στο οποίο ενδεχομένως εντάσσεται η προτεινόμενη ρύθμιση

Από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα 2§1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4§1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 5§1 (καθένας έχει το δικαίωμα να

αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 5§2 (όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων) και άρθρο 13 (ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης).

7.2. Αναφέρατε τυχόν νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και ιδίως του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου που αφορά θέματα συναφή με την προτεινόμενη ρύθμιση

7.3. Αναφέρατε τις σχετικές διατάξεις και προβλέψεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου και των διεθνών συμβάσεων που έχει κυρώσει η Ελλάδα, όπως επίσης και τυχόν νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σημαντική είναι η απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L 328)

7.4. Αναφέρατε τυχόν σχετικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Κρίσιμο είναι το άρθρο 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σε συνδυασμό με άλλες διατάξεις, όπως για παράδειγμα το άρθρο 2 (δικαίωμα στη ζωή). Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τα κράτη πρέπει να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διερεύνηση τυχόν ρατσιστικού κινήτρου. Βλ. για παράδειγμα αποφάσεις *Nachova and Others v. Bulgaria*, *Angelova and Iliev v. Bulgaria* (παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 γιατί οι αρχές παρέλειψαν να διερευνήσουν πιθανό ρατσιστικό κίνητρο πίσω από τους θανάτους των συγγενών των προσφευγόντων), *Mižigárová v. Slovakia*. Πλούσια είναι επίσης η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη

ρητορική του μίσους. Βλ. σχετικά http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

8. Αρμοδιότητα

8.1. Αναφέρατε τα υπουργεία που είναι συναρμόδια για τον σχεδιασμό και την προώθηση της αξιολογούμενης ρύθμισης, αιτιολογώντας ειδικά τους λόγους συναρμοδιότητας

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, για την αντιμετώπιση του ρατσισμού κατά την επαφή του πολίτη με τη Διοίκηση

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Προστασίας του Πολίτη), για την αποτελεσματικότερη καταστολή της ρατσιστικής βίας, για την εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας στα εν λόγω ζητήματα, για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο κλπ

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Μεταναστευτικής Πολιτικής) για την αντιμετώπιση των εν λόγω φαινομένων όταν στρέφονται κατά αλλοδαπών

-Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του ανθρώπου και σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης του ρατσισμού στη δημόσια παιδεία, κλπ.

-Υπουργείο Εξωτερικών, για την εκπροσώπηση της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς για τα εν λόγω ζητήματα, την κύρωση και εφαρμογή διεθνών συνθηκών, τις συστάσεις διεθνών οργάνων κλπ.

- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την χάραξη και εφαρμογή πολιτικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου, για την εφαρμογή της αντιρατσιστικής νομοθεσίας και την καταδίκη των δραστών ρατσιστικών εγκλημάτων από τα δικαστήρια, για την εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων, για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο κλπ

-Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, για την αντιμετώπιση του ρατσισμού στην εργασία

8.2. Αναφέρατε τις οργανικές μονάδες με τις οποίες υπήρξε συνεργασία του επισπεύδοντος υπουργείου κατά το στάδιο προετοιμασίας της εξεταζόμενης ρύθμισης

-

8.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες, που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε ξεχωριστής δράσης που προέρχεται από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Φορείς που μετέχουν στο Συμβούλιο και θα κληθούν ενδεχομένως να εφαρμόσουν τις πολιτικές που θα σχεδιασθούν είναι οι ακόλουθοι:

- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης,
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Προστασίας του Πολίτη)
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Μεταναστευτικής Πολιτικής)
- Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
- Υπουργείο Εξωτερικών
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και εργασιακά δικαιώματα
- Ελληνική Αστυνομία
- Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας
- Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων
- Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
- Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
- Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας
- ΕΣΗΕΑ

8.4. Σε περίπτωση που η προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπει τη σύσταση νέου φορέα, υπηρεσίας, νομικού προσώπου, επιτροπής, συμβουλίου ή άλλου συλλογικού οργάνου, αναφέρατε συνοπτικά τη γνωμοδότηση της Διυπουργικής Επιτροπής της απόφασης Πρωθυπουργού Υ189/18-7-2006 (ΦΕΚ Β' 953) και επισυνάψτε τη μελέτη σκοπιμότητας και την οικονομοτεχνική μελέτη

9. Τήρηση Νομοτεχνικών Κανόνων και Κωδικοποίηση

9.1. Αναφέρατε τους νομοτεχνικούς κανόνες, οι οποίοι εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη της προτεινόμενης διάταξης, με αναφορά στο εγχειρίδιο οδηγιών της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕ.Ν.Ε.)

Κατά τη σύνταξη των ρυθμίσεων, το επισπεύδον Υπουργείο έλαβε υπόψιν του το εγχειρίδιο οδηγιών της Κ.Ε.Ν.Ε. Το κείμενο του νομοσχεδίου είναι λιτό, απλό, σαφές και άμεσο, διατυπωμένο στη δημοτική, χωρίς περίπλοκα σχήματα λόγου ή τεχνικούς όρους που έχουν ανάγκη εξειδίκευσης ή ερμηνείας.

9.2. Προσδιορίστε τις διατάξεις που τροποποιεί, αντικαθιστά ή καταργεί η προτεινόμενη ρύθμιση και ιδίως αναφέρατε εάν υπάρχει ήδη κώδικας ρυθμίσεων συναφών με την προτεινόμενη

9.3. Αναφέρατε τις εν γένει βελτιώσεις που επιφέρει η προτεινόμενη ρύθμιση στην έννομη τάξη και ειδικά τις διατάξεις που κωδικοποιεί ή απλουστεύει

9.4. Προσδιορίστε τις διατάξεις της προτεινόμενης ρύθμισης που τροποποιούν εμμέσως υφιστάμενες ρυθμίσεις, χωρίς να τις καταργούν ρητώς και αιτιολογήστε την επιλογή αυτή

10. Διαφάνεια - Κοινωνική συμμετοχή

10.1. Αναφέρατε αναλυτικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που κλήθηκαν να λάβουν μέρος στην διαβούλευση για την προτεινόμενη ρύθμιση

Κατά την ανοικτή δημόσια διαβούλευση του νομοσχεδίου (βλ. 10.2) εκλήθησαν οι πολίτες, φορείς, οργανώσεις και άλλες συλλογικότητες να υποβάλουν σχόλια και παρατηρήσεις επί του νομοσχεδίου. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα σχόλια της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, καθώς και του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, οι οποίοι μετέχουν στο Συμβούλιο.

Σημειώνεται επίσης ότι εκτεταμένη διαβούλευση πραγματοποιήθηκε με τον Συνήγορο του Πολίτη στο στάδιο της επεξεργασίας των ρυθμίσεων σε σχέση με τη συμμετοχή του στο Συμβούλιο.

10.2. Περιγράψτε αναλυτικά τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη

Το νομοσχέδιο αναρτήθηκε στον δικτυακό τόπο διαβουλεύσεων (opengov) για ανοικτή δημόσια διαβούλευση από τις 9 Νοεμβρίου 2015 μέχρι τις 23 Νοεμβρίου 2015.

10.3. Αναφερθείτε στα αποτελέσματα της διαβούλευσης, αναφέροντας επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της

Τα σχόλια επί των προτεινόμενων ρυθμίσεων ήταν πολύ θετικά. Διατυπώθηκαν παρατηρήσεις επί της σύνθεσης του Συμβουλίου, οι οποίες ελήφθησαν υπόψιν κατά την οριστικοποίηση των ρυθμίσεων.

10.4. Αναφέρατε τον σχεδιασμό που έχει γίνει για τον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση και στο στάδιο της εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης

Το άρθρο 19 του νομοσχεδίου ρητά προβλέπει ότι «1. Στο Συμβούλιο δύναται να καλούνται και άλλα πρόσωπα, ιδίως εμπειρογνώμονες με συναφή εξειδίκευση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ή φορείς για την παροχή πληροφοριών ή τη συνεργασία, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση αυτού. 2. Το Συμβούλιο μπορεί να

προσκαλεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε διαβούλευση, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του».

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΡΙΤΟ (Α. 20 -29) ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟ (Α. 30 -36)
(αναλύονται μαζί λόγω συνάφειας διατάξεων ουσιαστικού και δικονομικού
ποινικού δικαίου των δύο κεφαλαίων)

ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ

Παρακάτω υπό τα εξής:

- I) Άρθρα 21 και 29 του ΣχΝ για τροποποίηση του άρθρου 81^Α Π.Κ. και προσθήκη άρθρου 361B Π.Κ.
- II) Άρθρα 24, 25, 26 του ΣχΝ για τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και 30, 33, 34 και 36 του ΣχΝ για τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας
–Διατάξεις ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου για ανήλικους δράστες.
- III) Άρθρα 27 -28 του ΣχΝ για τροποποιήσεις των άρθρων 292 και 298 του Ποινικού Κώδικα
- IV) Λοιπές δικονομικές διατάξεις ά. 32 και 33 ΣχΝ -ά. 279 και 340 ΚΠΔ, αντίστοιχα

1. Γενική Αξιολόγηση

1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου

I) Στο άρθρο 81^Α Π.Κ. ως είχε, γινόταν χρήση της διαθετικής έννοιας του «μίσους» που δυσχέραινε την εφαρμογή του. Ταυτόχρονα, το απειλούμενο πλαίσιο ποινής μετά την επιβάρυνση για την τέλεση της πράξης από ρατσιστικό μίσος στο εδ. α' της περ. Α) του εν λόγω άρθρου δεν κατέλειπε περιθώρια για την επιμετρητική εργασία του δικαστή. Περαιτέρω, το άρθρο 361B Π.Κ. επιδιώκεται να αντιμετωπίσει περιπτώσεις που φιλανθρωπικές δράσεις χρησιμοποιούνται ως μέσο προπαγάνδας ρατσιστικών πράξεων και ακτιβισμών που συνδυάζονται με αποκλεισμούς και διακρίσεις με βάση τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται στο ως άνω άρθρο.

II) Με τις διατάξεις ουσιαστικού ποινικού δικαίου για ανήλικους δράστες επιδιώκεται να αντιμετωπιστούν ασυμφωνίες των σχετικών προβλέψεων με θεμελιώδεις συνταγματικές επιταγές (ά. 124 παρ. 3^α Π.Κ.) ή προσαρμογές στην αρχή της αναλογικότητας (ά. 126 παρ. 3), ενώ, άλλωστε, η τροποποίηση των διατάξεων δικονομικού ποινικού δικαίου για ανήλικους δράστες συνιστά άμεσο συνεπακόλουθο της αντιστοίχισης των προβλεπόμενων διαδικασιών στις αλλαγές των ουσιαστικών ρυθμίσεων (ιδίως των αλλαγών στο άρθρο 127 παρ. 1 Π.Κ.). Ταυτόχρονα, με την αλλαγή της παρ. 4 του άρθρου 497 ΚΠΔ, επιδιώκεται η ρητή έκφραση της ανασταλτικής δύναμης της έφεσης κατά την κρίση του δικαστηρίου με εκτίμηση, μεταξύ άλλων, και του πρώτιστου συμφέροντος του ανηλίκου δράστη.

III) Με τις ρυθμίσεις των άρθρων 27 -28 ΣχΝ επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μη εκτίμησης από τον νομοθέτη, ήδη δηλαδή σε αφηρημένο επίπεδο, περιπτώσεων παρακώλυσης συγκοινωνιών που έχουν διαβαθμισμένη απαξία, ώστε να εκτιμάται επεικέστερα η περίπτωση ασήμαντης προσβολής των προστατευόμενων εννόμων αγαθών ή να εκτιμάται αυστηρότερα η περίπτωση βαρύτερων παρακωλύσεων.

IV) Με τις ρυθμίσεις των άρθρων 32 και 33 του ΣχΝ επιδιώκεται η τροποποίηση των άρθρων 279 και 340 ΚΠΔ. Στην πρώτη περίπτωση δίνεται η δυνατότητα με εντολή εισαγγελία, ακόμη και τηλεφωνική, να μην κρατείται ο επ' αυτοφώρω συλλαμβανόμενος, όταν κρίνεται ότι δεν θα παραπεμφθεί με τη διαδικασία των άρθρων 417επ. ΚΠΔ στο ακροατήριο, με αποτέλεσμα να μην υφίσταται την ταλαιπωρία και στέρηση της ελευθερίας του ιδίως σε περιπτώσεις όπως είναι οι αργίες ή το Σαββατοκύριακο. Στη δεύτερη περίπτωση επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αντικειμενικής απαξίωσης του θεσμού του δικηγόρου που διορίζεται με την αυτεπάγγελτη διαδικασία όταν δεν παρέχεται σε αυτόν παρά ολίγιστος χρόνος για την προετοιμασία του. Ταυτόχρονα, με την εκφώνηση των σχετικών υποθέσεων στην αρχή της εκδίκασης θα προκύπτει έγκαιρα ο προγραμματισμός εκδίκασης όλων των παραγόντων της δίκης, ώστε να μην χάνονται εργατοώρες από άσκοπες αναμονές.

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

I) Οι διατάξεις των άρθρων 21 και 29 ΣχΝ είναι αναγκαίες καθώς μόνο νομοθετικά μπορούν να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που τέθηκαν. Άλλωστε, η αντιμετώπιση ρατσιστικών συμπεριφορών συνιστά ένα από τα κύρια καθήκοντα του κράτους, αφού αυτές προσβάλλουν ένα από τα βασικά θεμέλια της σύγχρονης κοινωνικής ζωής που είναι η ανοχή στη διαφορετικότητα και εν γένει η μη πρωτοκαθεδρία κάποιου έναντι άλλου στη βάση στοιχείων που συνδέονται με τα στοιχεία που αναφέρονται στα ως άνω άρθρα. Εξάλλου, ιδίως για την πρώτη, πρόκειται για βελτίωση υφιστάμενης νομοθεσίας. Ως προς τη δεύτερη η ποινική αντιμετώπιση των συμπεριφορών αυτών κρίθηκε αναγκαία, καθώς έχουν εμφανιστεί φαινόμενα ακτιβιστικών δράσεων και προπαγανδιστικών ενεργειών με εκμετάλλευση φιλανθρωπικών δράσεων που παρότι απαγορεύτηκαν διοικητικά, έγινε εντέλει δυνατό να πραγματοποιηθούν. Άλλωστε, η πραγματοποίηση φιλανθρωπιών με ταυτόχρονο αποκλεισμό ανθρώπων από αυτές, κάνοντας χρήση συγκεκριμένων –ρατσιστικών κριτηρίων, προσκρούει στο άρθρο 2 παρ. 1 Συντ, δηλαδή σε θεμελιώδες δικαιοκτικό μέγεθος της ελληνικής συνταγματικής τάξης.

II) Κατά το καταργούμενο άρθρο 124 παρ. 3^α του Π.Κ. ήταν δυνατή η επιβολή περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης και σε ανήλικο μετά από την επανειλημμένη διαφυγή του από το ίδρυμα αγωγής όπου είχε τοποθετηθεί (αναμορφωτικό μέτρο περ. ιβ) παρ. 1 άρθρου 122 Π.Κ.) ή με την τέλεση νέου κακούργηματος μετά από την επιβολή του ως άνω αναμορφωτικού μέτρου, που όμως αξιολογούνταν όχι για την επιβολή ποινής για το νέο αυτό κακούργημα, αλλά για την αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου που είχε επιβληθεί με στερητική της ελευθερίας ποινή. Όμως, έτσι δημιουργούνταν προβλήματα, αφενός ορισμένου της έννοιας της «επανειλημμένης διαφυγής» και υπαγωγής υπό την ίδια αντιμετώπιση περιπτώσεων εντελώς διαφορετικής ποιότητας απαξιολογικά (ως προς τον αριθμό διαφυγών, διάρκειας και λόγων αυτών), αλλά και εξάρτησης της ποινικής ευθύνης του ανήλικου από τη διάπραξη μιάς πειθαρχικού χαρακτήρα παράβασης και αφετέρου εκ των υστέρων επιβάρυνσης της ποινικής του ευθύνης για την πράξη όπου είχε στηριχθεί η επιβολή του εν λόγω αναμορφωτικού μέτρου, μόλις με την τέλεση της νεότερης. Η νομοθετική αλλαγή κρίνεται αναγκαία, αφού τα ως άνω προβλήματα εμφανίστηκαν σε νομοθετικό επίπεδο, ενώ άλλωστε κρίνεται κατάλληλη, αφού οδηγεί σε εξάλειψή τους. Εξάλλου, οι αλλαγές δικονομικών διατάξεων ήταν αναγκαίες λόγω του ότι έπρεπε να αντιστοιχηθούν οι σχετικές προβλέψεις στις αλλαγές των οικείων διατάξεων ουσιαστικού ποινικού δικαίου καθώς και να

επεκταθεί με ρητό τρόπο και ως προς αυτούς η ανασταλτική δύναμη της έφεσης, κατοχυρώνοντας τον αναγκαίο σεβασμό στο τεκμήριο αθωότητάς τους και στα συμφέροντά τους ως ανηλίκων μέχρι την ωρίμανση της σχετικής δικαστικής κρίσης, σε δεύτερο βαθμό.

III) Οι ρυθμίσεις των άρθρων 27 -28 ΣχΝ θεωρούνται κατάλληλες και αναγκαίες για την αντιμετώπιση του προβλήματος που προεκτέθηκε, αφού όπως περιγράφηκε υπήρχε πρόβλημα σε σχέση με την εκτίμηση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πράξεων σχετικών με τη διαβάθμιση του αδίκου ήδη σε αφηρημένο -νομοθετικό επίπεδο. Άλλωστε, με το άρθρο 28 ΣχΝ δίνεται και στον ίδιο το δικαστή η δυνατότητα να εκτιμήσει την ελαχιστοποίηση του αδίκου ή άλλους λόγους που συνδέονται με τη σκοπιμότητα της ποινής και να αφήσει αυτήν.

IV) Οι ρυθμίσεις των άρθρων 32 και 33 ΣχΝ είναι αναγκαίες καθότι επιλύονται χρόνια προβλήματα ταλαιπωριών των πολιτών και απαξίωσης σημαντικών θεσμών που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της δικαιοσύνης. Είναι άλλωστε κατάλληλος αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης, αφού κινείται προς το στόχο της εξάλειψής τους.

1.3 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

I) Οι λόγοι συμπερίληψης διατάξεων για τα ρατσιστικά εγκλήματα στο παρόν ΣχΝ έχουν εξηγηθεί επαρκώς στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου. Ιδιαίτερα, όμως, ενόψει του γεγονότος ότι σε αυτό τα δύο πρώτα κεφάλαια αφιερώνονται στο Σύμφωνο Συμβίωσης με επέκταση του σχετικού δικαιώματος σε ομόφυλα ζευγάρια καθώς και στο Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, αναδεικνύεται ότι η επιλογή αυτή είναι εύλογη.

II) Οι λόγοι συμπερίληψης των διατάξεων για το ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο των ανηλίκων έχουν εξηγηθεί και στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου. Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο σχέδιο συμπεριλήφθηκαν αφενός λόγω της σύνδεσής τους με τη νομική κατάσταση των ανηλίκων στο πεδίο της ποινικής καταστολής, δηλαδή εξαιτίας της σχέσης τους με το δικαιοδικό πεδίο των σοβαρότερων περιορισμών των δικαιωμάτων. Άλλωστε, όλο το νομοθέτημα διαπνέεται από τη λογική της κατοχύρωσης δικαιωμάτων και της θέσπισης εγγυήσεων για τον περιορισμό τους μετά την τέλεση εγκλήματος από τον ανήλικο δράστη.

III) Οι διατάξεις έχουν συμπεριληφθεί στο παρόν ΣχΝ καθιερώνοντας νέες αφηρημένες προβλέψεις επανακαθορίζουν με σαφέστερο τρόπο το πεδίο δράσης των κοινωνικών υπάγοντάς τες στο συνολικό πνεύμα του νομοθετήματος για την πρόταξη των δικαιωμάτων των πολιτών.

IV) Οι λόγοι συμπερίληψης των διατάξεων των άρθρων 32 και 33 του ΣχΝ στην παρούσα νομοθετική προσπάθεια έχει εξηγηθεί στην Αιτιολογική Έκθεση του Νόμου. Εν γένει, όλο το νομοθέτημα διατρέχεται από την ιδέα της διευκόλυνσης θεσμών που βρίσκονται στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης και συνεπώς εύλογα συμπεριλαμβάνονται και οι θεσμοί της σε συγκεκριμένο χρόνο προσαγωγής στον εισαγγελέα και της νομικής βοήθειας/αυτεπάγγελτου διορισμού συνηγόρου υπεράσπισης.

1.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

I) Οι διατάξεις των άρθρων 21 και 29 ΣχΝ διαμορφώνουν ένα πλαίσιο προστασίας απέναντι σε προσβολές (βλάβες ή διακινδυνεύσεις) εννόμων αγαθών με βάση κριτήρια αντίθεσης στη διαφορετικότητα. Η αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων θα επιφέρει αίσθημα ασφάλειας, ισότητας και εν γένει κοινωνικής ειρήνης.

II) Οι διατάξεις για το ουσιαστικό και δικονομικό ποινικό δίκαιο των ανηλίκων αναμένεται να αποκαταστήσουν και εμπεδώσουν θεμελιώδεις δικαιοκρατικές αρχές, επιφέροντας κλίμα ασφάλειας δικαίου στην κοινωνία και τους πολίτες. Παράλληλα, υπάγουν σε καλύτερη ρύθμιση την ποινική καταστολή των ανηλίκων επιφέροντας εξορθολογισμό και περιορισμό της.

III) Με τις ρυθμίσεις αυτές εξορθολογίζεται η ποινική καταστολή σχετικά με τα άρθρα 292 και 298 Π.Κ. Με τον τρόπο αυτόν οι αρχές που επιβάλλουν αυτή θα μπορούν να επικεντρώνονται στις σημαντικότερες περιπτώσεις και να υπάρχει καλύτερη αντιμετώπισή τους.

IV) Οι διατάξεις των άρθρων 32 και 33 ΣχΝ θα επιφέρουν εξάλειψη τλαιπωριών και θα προστατέψουν από την άσκοπη σπατάλη εργατοωρών, τόσο των δικαστικών οργάνων όσο και των εμπλεκόμενων πολιτών (κατηγορουμένων, δικηγόρων, μαρτύρων κλπ.)

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

Αρμόδιες υπηρεσίες είναι οι δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, καθώς και οι αρμόδιες προανακριτικές αρχές.

2. Διαφάνεια και Διαβούλευση

2.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Όλες οι διατάξεις, στην παρούσα ή προηγούμενη μορφή τους, συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο www.opengov.gr. Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης. Ελήφθησαν δε, υπόψη για την εξέλιξη της μορφής των διατάξεων.

Εξάλλου, ελήφθησαν υπόψη επιστολές φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως ιδίως της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από 03/12/2015, της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Συναγώνου του Πολίτη κλπ.

2.2. Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ (Α. 37)

1. Γενική Αξιολόγηση

1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου

Αναφορικά με την «αστική ευθύνη του τύπου», ειδικά ως προς το ελάχιστο υποχρεωτικό ύψος χρηματικής ικανοποίησης κατ' άρθρο 932 ΑΚ, εμφανιζόταν το πρόβλημα της ύπαρξης αναντιστοιχίας ανάμεσα στο κείμενο του ειδικού νόμου (ν. 1178/1981) και σε αξιολογήσεις συνταγματικής περιωπής (ά. 25 παρ. 1 δ' Συντ), γεγονός που ωθούσε τη νομολογία να κρίνει ήδη ανεξάρτητα από τον πρώτο, ξεπερνώντας τη σχετική δέσμευση επιβολής αποζημίωσης συγκεκριμένου ύψους. Με την παρούσα ρύθμιση, η νομοθεσία εκσυγχρονίζεται ενόψει των νομολογιακών επεξεργασιών που έτυχε ο εν λόγω νόμος. Περαιτέρω, άλλο βασικό πρόβλημα ήταν ότι υποθέσεις με αντικείμενο προσβολές μέσω του τύπου έφταναν ενώπιον της Δικαιοσύνης, χωρίς να αξιοποιείται ορισμένη προσπάθεια αποκατάστασης των αγαθών που είχαν βλαφθεί μέσω της χρήσης του δικαιώματος απάντησης με τη μορφή της δημοσίευσης κειμένου επανόρθωσης στο ίδιο το έντυπο από όπου προήλθε η προσβολή.

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις των ν. 1178/1981 και 2328/1995 είναι αναγκαίες καθώς τα προβλήματα που επισημάνθηκαν είχαν ως αφετηρία τους κυρίως το ίδιο το κείμενο των ως άνω νομοθετημάτων και όχι τον τρόπο εφαρμογής τους από τα δικαστήρια. Άλλωστε, για την εισαγωγή ειδικής περίπτωσης αποκατάστασης του θιγέντος μέσω επανορθωτικού κειμένου που δημοσιεύεται στο έντυπο από όπου απέρρευσε η προσβολή του, απαιτούνταν σχετική νομοθετική παρέμβαση, αφού δεν προβλεπόταν τέτοια στον οικείο χώρο. Συνεπώς, κατά τα ανωτέρω οι νομοθετικές αλλαγές ήταν αναγκαίες, είναι δε οι κατάλληλες για την αντιμετώπιση του προβλήματος, αφού συγκεντρώνουν τα πρόσφορα για αυτό στοιχεία.

1.3 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

Οι λόγοι συμπερίληψης κάθε μίας διάταξης από τις «άλλες διατάξεις» έχουν επαρκώς προσδιοριστεί στο κείμενο της Αιτιολογικής Έκθεσης του νόμου. Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου, συμπεριλήφθηκαν οι διατάξεις περί της αστικής ευθύνης του τύπου, αφενός λόγω της άμεσης ανάγκης αντιμετώπισης των προβλημάτων που προέκυπταν από το κείμενο του τροποποιηθέντος νόμου, όπως αναπτύχθηκαν παραπάνω, και αφετέρου λόγω του γεγονότος ότι όλο το νομοθέτημα διατρέχεται από την ιδέα της διευκόλυνσης άσκησης δικαιωμάτων.

1.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Οι διατάξεις σχετικά με την αστική ευθύνη του τύπου αναμένεται να αποκαταστήσουν την αρχή της αναλογικότητας και συνεπώς να εξομαλύνουν τις αντιθέσεις στις περιπτώσεις προσβολής κάποιου μέσω του τύπου, να επιταχύνουν το κλείσιμο των σχετικών κοινωνικών συγκρούσεων, ιδίως μέσω της χρήσης των ηπιότερων δυνατών μέσων που διαφυλάσσει και από την οικονομική κλπ εξάντληση και ταλαιπωρία των εμπλεκομένων. Οι επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία αναμένεται να είναι θετικές λόγω της απλοποίησης των κρίσεων και των τηρούμενων διαδικασιών καθώς και εξαιτίας της ενίσχυσης νέων θεσμών προστασίας των συμφερόντων των πολιτών.

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

Ως προς την αστική ευθύνη του τύπου, δεν υπάρχει κάποια ειδική υπηρεσία που θα αναλάβει την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.

2. Διαφάνεια και Διαβούλευση

2.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Όλες οι διατάξεις, για την αστική ευθύνη του τύπου συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο www.opengov.gr. Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης.

Ειδικότερα, παράλληλα με την παραπάνω κεντρική διαδικασία, ειδικότερα, την περίοδο της εν λόγω Διαβούλευσης βρέθηκαν στην Ελλάδα εκπρόσωποι του IPI (International Press Institute) και SEEMO (South East Europe Media Organization), στο πλαίσιο της Διαρκούς Επιτροπής της Βουλής για τη Δημόσια Διοίκηση, Δημόσια Τάξη και Δικαιοσύνη, αλλά και λόγω διμερούς επαφής τους με τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπου τους εκτέθηκε το περιεχόμενο του Σχεδίου Νόμου ως προς την αστική ευθύνη του τύπου, που θεωρήθηκε θετική εξέλιξη.

Εξάλλου, ελήφθησαν υπόψη επιστολές φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως ιδίως της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από 03/12/2015, της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Συνηγόρου του Πολίτη κλπ.

2.2. Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ (Α. 38 -45)

Ρυθμίσεις σχετικά με το σωφρονιστικό σύστημα και τα καταστήματα κράτησης

1. Δίνεται η δυνατότητα διάθεσης προϊόντων λαθρεμπορίας που κατάσχονται, δημεύονται ή περιέρχονται ως αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου σε Καταστήματα Κράτησης για τις ανάγκες άπορων κρατουμένων, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (Ν. 2960/2001).
2. Επέρχονται τροποποιήσεις στο Π.Δ. 62/2014 που ρυθμίζει την πιλοτική λειτουργία του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε υποδίκους, καταδίκους και κρατούμενους σε άδεια ώστε να καλύπτονται πρόσθετες περιπτώσεις που προβλέφθηκαν με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις (Ν. 4312/2014 και Ν. 4322/2014) και να επεκταθεί η δυνατότητα

- χρήσης του μέτρου από γυναίκες κρατούμενες καθώς και υποδίκους που δηλώνουν μόνιμη κατοικία την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.
3. Συστήνεται Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή η οποία θα ολοκληρώσει τη διατύπωση του σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα και θα υποβάλλει το σχέδιο αυτό προς κύρωση στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 76 του Συντάγματος.
4. Τροποποιούνται οι προϋποθέσεις για τη μεταγωγή κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές με σκοπό την απλοποίηση της διαδικασίας επιλογής και την αύξηση του αριθμού των κρατουμένων που επωφελούνται από την έκτιση της ποινής στα αγροτικά καταστήματα με παράλληλη επέκταση της δυνατότητας προμήθειας φορέων του Δημόσιου Τομέα από παραγωγικές μονάδες των καταστημάτων κράτησης.
5. Ενισχύεται η συμμετοχή κρατουμένων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες με την τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα σύμφωνα με την οποία αναλαμβάνει το Πειθαρχικό Συμβούλιο της φυλακής να εκτιμήσει τη δυνατότητα χορήγησης εκπαιδευτικής άδειας σε υποδίκους κρατουμένους χωρίς να απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του ανακριτή.
6. Επεκτείνεται η νομοθετική εξουσιοδότηση που παρείχε η διάταξη του άρθρου 13 του Ν. 3772/2009 περί ένταξης του Νοσοκομείου και του Ψυχιατρείου Κρατουμένων στο Ε.Σ.Υ. και προβλέπεται η δημιουργία Τμήματος Γυναικών και νεαρών κρατουμένων καθώς και η ένταξη του συνόλου του επιστημονικού προσωπικού, πλέον του ιατρικού και του νοσηλευτικού, στο Ε.Σ.Υ.
7. Δημιουργείται Αυτοτελές Γραφείο Συντονισμού Φυλακών το οποίο υπάγεται στον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής με σκοπό την επικουρία του κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στον τομέα της εποπτείας της λειτουργίας και οργάνωσης των καταστημάτων κράτησης της χώρας ενώ τροποποιείται ο οργανισμός του Υπουργείου ώστε να μπορούν να καταληφθούν θέσεις ευθύνης από έμπειρα στελέχη της σωφρονιστικής διοίκησης.
8. Ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στην εύρυθμη λειτουργία της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης των καταστημάτων κράτησης αναφορικά με τον χαρακτηρισμό των οχημάτων που χρησιμοποιούν και την αξιοποίηση των στελεχών από τους οποίους αφαιρέθηκε ο οπλισμός.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

- 11.1. Ολοένα και αυξανόμενος είναι ο αριθμός των άπορων κρατουμένων που δεν διαθέτουν τα στοιχειώδη οικονομικά μέσα για την κάλυψη βασικών αναγκών τους κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στις φυλακές της χώρας. Η δημοσιονομική στενότητα δεν επιτρέπει την διάθεση επιπρόσθετων πόρων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των άπορων κρατουμένων.
- 11.2. Η αξιοποίηση κάθε διαθέσιμου μέσου όπως είναι η διάθεση στους παραπάνω κρατουμένους προϊόντων που κατάσχονται, δημεύονται ή παραμένουν στα αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου εκτιμάται ότι μπορεί να επιφέρει άμβλυνση του προβλήματος χωρίς επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.
- 11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.
- 11.4. Εξοικονόμηση δαπανών για το δημόσιο, χρήση ειδών που αλλιώς θα καταστρέφονταν.
- 11.5. Αρμόδιες υπηρεσίες καταστημάτων κράτησης, αρμόδιες Τελωνειακές αρχές.

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Το ισχύον Προεδρικό Διάταγμα δεν είχε προβλέψει τη δυνατότητα εφαρμογής του θεσμού σε γυναίκες κρατούμενες ενώ η χρήση του σε υποδίκους περιοριζόταν σε αυτούς που δηλώνουν μόνιμη περιοχή κατοικίας την Περιφερειακή Ενότητα Αττικής. Τέλος, με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις επεκτάθηκε η χρήση του μέτρου γεγονός που καθιστά αναγκαία την επέκταση της πρόβλεψης εφαρμογής του.

11.2. Εκτιμάται ότι οι γυναίκες κρατούμενες μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά από την εφαρμογή του μέτρου καθώς τους δίνεται η δυνατότητα να παραμείνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον και να διατηρήσουν τους δεσμούς με τα τέκνα και τους οικείους τους, ενώ επίσης θεωρείται σημαντική η ισότιμη μεταχείριση ανδρών και γυναικών κρατουμένων κατά την εφαρμογή νέων μέτρων.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η έκτιση των ποινών στην κοινότητα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό του σωφρονιστικού συστήματος ενώ η αποφυγή του εγκλεισμού τόσο για υποδίκους όσο και για καταδίκους κρατούμενος έχει πολλαπλά θετικά αποτελέσματα στη διατήρηση της οικογενειακής συνοχής, των κάθε είδους επαγγελματικών και κοινωνικών δεσμών χωρίς να υφίστανται κίνδυνοι για τη δημόσια ασφάλεια.

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης και ο ανάδοχος του έργου.

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Με τη συγκρότηση Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής προβλέπεται να ολοκληρωθεί το έργο της σύνταξης σχεδίου Σωφρονιστικού Κώδικα αξιοποιώντας το έργο που έχει ήδη παραχθεί από προηγούμενη επιτροπή που είχε συσταθεί για το σκοπό αυτό.

11.2. Εκτιμάται ως αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός του Σωφρονιστικού Κώδικα λαμβάνοντας υπόψη τις επιστημονικές εξελίξεις, τις διεθνείς πρακτικές και τις νέες διαμορφούμενες ανάγκες.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. -

11.5. -

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. -

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Τα αγροτικά καταστήματα κράτησης είναι ένας επιτυχημένος θεσμός που παρέχει εφόδια στους κρατούμενους για την επαγγελματική και κοινωνική τους επανένταξη ενώ παράλληλα τους προετοιμάζει σταδιακά για την αποφυλάκιση. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια τα καταστήματα αυτά παρουσιάζουν μια φθίνουσα πορεία ενώ παρατηρείται και μείωση του αριθμού των κρατουμένων που μετάγονται ενώ.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση απλοποιεί τις προϋποθέσεις για τη μεταγωγή κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εφαρμογή μέτρων για την αναβάθμιση των καταστημάτων αυτών και την ανάδειξή τους σε σημαντικό πλύνα της σωφρονιστικής πολιτικής.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η πληρότητα των αγροτικών καταστημάτων μπορεί να συνεισφέρει στην αναδιοργάνωσή τους ώστε να αναβαθμιστεί η παραγωγή και σταδιακά να επιδιωχθεί η αυτοχρηματοδότηση του συστήματος.

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης.

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Η εκπαίδευση των κρατουμένων αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές παραμέτρους για την θετική αξιοποίηση του χρόνου φυλάκισης, την ομαλή επανένταξη και τη μείωση της υποτροπής.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αξιοποίηση του θεσμού των εκπαιδευτικών αδειών τόσο από καταδίκους όσο και από υποδίκους κρατουμένους.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης σε υποδίκους και καταδίκους συμβάλλει στην ομαλή επανένταξη και τη μείωση της υποτροπής.

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης και ο ανάδοχος του έργου στην περίπτωση που εφαρμοστεί το μέτρο της ηλεκτρονικής επιτήρησης.

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Η ένταξη του Νοσοκομείου και του Ψυχιατρείου Κρατουμένων στο ΕΣΥ αποτελεί πρόβλεψη που έχει αξιολογηθεί ως αναγκαία από το 2009 (Ν. 3772/2009) αλλά μέχρι σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί. Η αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας στα καταστήματα κράτησης είναι απολύτως αναγκαία με μακροπρόθεσμο στρατηγικό στόχο την παροχή

υπηρεσιών υγείας στους κρατούμενους επιπέδου ανάλογου με αυτό του λοιπού πληθυσμού.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση επεκτείνει τη νομοθετική εξουσιοδότηση ώστε να δημιουργηθούν κατάλληλες δομές για γυναίκες και νεαρούς ενήλικους κρατούμενους ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στο σύνολο του επιστημονικού προσωπικού να ενταχθεί στο ΕΣΥ με σκοπό να προταχθεί ο θεραπευτικός έναντι του φυλακτικού χαρακτήρα των θεραπευτικών καταστημάτων.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας στους κρατούμενους συμβάλλει στην υποβοήθηση της κοινωνικής τους επανένταξης αλλά και στην προαγωγή της δημόσιας υγείας.

11.5. -

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Η εποπτεία της λειτουργίας και οργάνωσης των καταστημάτων κράτησης αποτελεί μια απαιτητική επιχειρησιακή δραστηριότητα με ιδιαίτερες παραμέτρους, όπως αυτές της ασφάλειας, της αντιμετώπισης κρίσεων αλλά και της συνολικής αναβάθμισης των υποδομών των φυλακών, του εκσυγχρονισμού των δομών, του συντονισμού και της αύξησης της αποδοτικότητας του συστήματος.

11.2. Η αξιοποίηση έμπειρων στελεχών με προϋπηρεσία στο χώρο της σωφρονιστικής διοίκησης αλλά και η ανάληψη καθηκόντων από τα στελέχη των περιφερειακών υπηρεσιών στην Κεντρική Υπηρεσία αποτελεί εκσυγχρονισμό του συστήματος διοίκησης και παράλληλα αναβαθμίζει το ρόλο των στελεχών με κατάλληλα προσόντα και εμπειρία.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. -

11.5. -

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1. Τα οχήματα που χρησιμοποιούν οι Υπηρεσίες Εξωτερικής Φρούρησης είναι οχήματα που χρησιμοποιούνται από ένα σώμα ένστολο και ένοπλο τόσο σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης όσο και για τη μεταφορά κρατούμενων για τους λόγους που προβλέπονται.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση εξομοιώνει τα ως άνω οχήματα με αυτά της Ελληνικής Αστυνομίας ώστε να διευκολύνει το έργο της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. -

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης.

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ (Α. 46 -54)

Παρακάτω υπό τα εξής:

I) Άρθρο 50 ΣχΝ – Αντικατάσταση των παραγράφων 3, 7 και 8 του Ν. 2830/2000

«Κώδικας Συμβολαιογράφων»,

II) Άρθρο 51 ΣχΝ – Αντικατάσταση της παραγράφου 4 του άρθρου 5 του

Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποίησης εις ενιαίον

κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940

«περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»»,

III) Άρθρο 52 ΣχΝ – Εισαγωγή διάταξης στο άρθρο 4 του Ν. 724/1077,

IV) Άρθρο 53 ΣχΝ – Αντικατάσταση των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 13 του ν.

2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και

κατάστασης δικαστικών λειτουργιών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών

Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις»,

V) Άρθρο 54 ΣχΝ – Αντικατάσταση του άρθρου 3 του Ν.Δ. 811/1971 «Περί

τροποποίησης και συμπλήρωσης ενίων διατάξεων του Α.Ν. 153)1967 «περί

τροποποίησης και συμπλήρωσης του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού

Διατάγματος «περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» (Α' 9), όπως

ισχύει.

1. Γενική Αξιολόγηση

1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου.

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

I) Με την κατάργηση της παραγράφου 3 και την αντικατάσταση των παραγράφων 7 και 8 του άρθρου 25 Ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» προσαρμόζεται η νομοθεσία μετά την έκδοση της με αριθμό 959/2015 απόφασης του ΣτΕ, η οποία έκρινε αντισυνταγματική την παράγραφο 3 του άρθρου 25 Ν. 2830/2000.

II) Με την αντικατάσταση της παραγράφου 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποίησης εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»», καλύπτεται νομοθετικό κενό με τη δυνατότητα υποβολής παραίτησης των συμβολαιογράφων που έχουν οριστεί αναπληρωτές ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων που έχουν αποχωρήσει από την υπηρεσία τους είτε με έκδοση υπουργικής απόφασης είτε με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο, χωρίς όμως η υποβολή παραίτησης να αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού. Ακόμη ορίζεται ότι οι αναπληρωτές υποθηκοφύλακες δεν βαρύνονται με οφειλές του προηγούμενου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή του προηγούμενου αναπληρωτή υποθηκοφύλακα.

III) Με τη νέα διάταξη που εισάγεται στο άρθρο 4 του Ν. 724/1977 ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί με απόφασή του να μεταφέρει οργανικές θέσεις μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων αν προκύπτουν υπηρεσιακές ανάγκες προκειμένου να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία τους.

IV) Με την αντικατάσταση των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις», καταργείται η ετήσια προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση των κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων και ο χρόνος προκήρυξης αποφασίζεται από τον Υπουργό

Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των εργασιών του Εθνικού Κτηματολογίου και την τελική λειτουργία δεκαέξι (16) Κτηματολογικών Γραφείων σε όλη τη χώρα. Ακόμη, δύναται να διορίζονται ειδικοί άμισθοι υποθηκοφύλακες υπάλληλοι έμμισθων υποθηκοφυλακείων που διαθέτουν πτυχίου Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής και βαθμό Β' και Γ', επιπλέον του Α', δεδομένου ότι με το σύστημα βαθμολογικής εξέλιξης και κατάστασης που έχει διαμορφωθεί με τα άρθρα 6 και 7 του Ν. 4024/2011 δεν υφίσταται πλέον επαρκής αριθμός υπαλλήλων που κατέχουν τον Α' βαθμό.

V) Με την αντικατάσταση του ισχύοντος άρθρου 3 του Ν.Δ. 811/1971 «Περί τροποποιήσεως και συμπλήρωσεως ενίων διατάξεων του Α.Ν. 153)1967 «περί τροποποιήσεως και συμπλήρωσεως του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού Διατάγματος «περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» διευρύνεται η δυνατότητα συγχώνευσης υποθηκοφυλακείων που εδρεύουν εντός της ίδιας πρωτοδικειακής έδρας.

1.3 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

Οι λόγοι συμπερίληψης των ανωτέρω «άλλων» διατάξεων έχουν εξηγηθεί επαρκώς στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου.

1.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

I) Οι διατάξεις που αφορούν στον «Κώδικα Συμβολαιογράφων» δίνουν στους επιτυχόντες σε διαγωνισμό για την πλήρωση κενών θέσεων συμβολαιογράφων τη δυνατότητα υποβολής προτίμησης για το διορισμό τους σε περισσότερες από μία κενές έδρες συμβολαιογράφων, ανεξάρτητα από την ειρηνοδικειακή περιφέρεια που αυτές βρίσκονται και το διορισμό τους ανάλογα με τη βαθμολογία που έχουν λάβει.

II) Οι διατάξεις σχετικά με την παραίτηση συμβολαιογράφου από τη θέση του αναπληρωτή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα καλύπτουν νομοθετικό κενό, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που δικαιολογούν την παραίτηση του

συμβολαιογράφου από την ανωτέρω θέση και διευκολύνοντας εν τέλει τη λειτουργία των ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλακείων και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

III) Η νέα διάταξη για τη δυνατότητα μεταφοράς οργανικών θέσεων μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων της χώρας με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

IV) Οι διατάξεις για την προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση κενών θέσεων ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων και τη διεύρυνση του βαθμού των δημοσίων υπαλλήλων έμμισθων υποθηκοφυλακείων που μπορεί να διοριστούν ειδικοί άμισθοι υποθηκοφύλακες έχουν ως συνέπεια την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

V) Οι διατάξεις για τη συγχώνευση υποθηκοφυλακείων μετά την αποχώρηση από την υπηρεσία ή θανάτου υποθηκοφύλακα έχουν ως συνέπεια την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

I) Ως προς το διαγωνισμό των συμβολαιογράφων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

II) Ως προς την παραίτηση του συμβολαιογράφου από τη θέση του αναπληρωτή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα κατά τόπο αρμόδια πρωτοδικεία.

III) Ως προς τη μεταφορά οργανικών θέσεων μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

IV) Ως προς την προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση κενών θέσεων ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

V) Ως προς τη συγχώνευση υποθηκοφυλακείων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα κατά τόπο αρμόδια πρωτοδικεία.

2. Διαφάνεια και Διαβούλευση

2.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Όλες οι ανωτέρω διατάξεις συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο www.opengov.gr. Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης.

2.2. Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ (Α. 55 -61)

1. Γενική Αξιολόγηση

1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου

Παρακάτω υπό τα εξής:

Ι. ά. 57 ΣχΝ

1) Η διάταξη του άρθρου 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 ως είχε δημιουργούσε μείζονα προβλήματα ασυμβίβαστου αυτών στην αρχή της ενοχής και στην αρχή της νομιμότητας κατά την απειλή και επιβολή ποινικών κυρώσεων, αφού η παρεπόμενη ποινή της δήμευσης μπορούσε να επιβληθεί και σε άσχετους με το τελεσθέν έγκλημα τρίτους, χωρίς η συμπεριφορά τους να εμπίπτει σε καμιά γενική (λ.χ. συμμετοχή) ή ειδική υπόσταση εγκλήματος. Ταυτόχρονα, από την επιβολή της δήμευσης, ιδίως

όταν αυτή αφορούσε βιοποριστικά μέσα του κατηγορούμενου και τρίτων (ιδίως της οικογένειάς του ή συνεργατών του), κατά την οποία θα μπορούσε να διακινδυνεύεται η επιτέλεση σε αυτούς ανεπανόρθωτης βλάβης και εξουθενώσεων, ήταν δυνατό να προκύπτουν ανεπιείκειες και παραβιάσεις της αρχής της αναλογικότητας και του σεβασμού στην ιδιωτική ζωή (ά. 8 ΕΣΔΑ) και την οικογένεια (ά. 21 Συντ).

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

I) Η αλλαγή του άρθρου 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 είναι αναγκαία λόγω της παραβίασης εξ αυτής θεμελιωδών συνταγματικών διατάξεων και αρχών του ποινικού δικαίου (ά. 2 παρ. 1, ά. 5 παρ. 1, ά. 7 παρ. 1, ά. 17 Συντ. και ά. 14 παρ. 1 Π.Κ.). Είναι δε, κατάλληλες, αφού εξαλείφουν το πρόβλημα, δημιουργώντας ένα ελαστικό καθεστώς υπό την κρίση του δικαστηρίου, που μπορεί να εκτιμά τις ιδιαίτερες συνθήκες και περιστάσεις και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε υπόθεσης, με αποτέλεσμα να αποφεύγονται ανεπιείκειες από την αφηρημένη πρόβλεψη του νόμου.

1.3 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

I) Οι λόγοι συμπερίληψης της ρύθμισης για τη δήμευση στο ν. 4251/2014 έχουν εξηγηθεί στην Αιτιολογική Έκθεση. Η ένταξή της στο παρόν σχέδιο νόμου δικαιολογείται περαιτέρω και από τον έκτακτο χαρακτήρα που λαμβάνει η ανάγκη αποκατάστασης βασικών αρχών που πλήττονται από την παραβίαση θεμελιωδών αρχών συνταγματικής περιωπής, όπως αυτές εκτέθηκαν παραπάνω.

1.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

I) Η διάταξη για το άρθρο 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 υπάγει την ποινική κύρωση της δήμευσης υπό τους ισχύοντες συνταγματικούς όρους για την ποινική ευθύνη και θα επιφέρει εξορθολογισμό της ποινικής καταστολής και ασφάλεια δικαίου, εμπεδώνοντας την κοινωνική ειρήνη και την εκπλήρωση των σκοπών της ποινής.

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

1) Ως προς τη δήμηση κατ' άρθρο 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 αρμόδιες υπηρεσίες είναι οι δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, καθώς και οι αρμόδιες προανακριτικές αρχές.

2. Διαφάνεια και Διαβούλευση

2.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

1) Όλες οι διατάξεις για τη δήμηση κατ' άρθρο 30 παρ. 10 ν. 4251/2014, συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο www.opengov.gr. Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης.

Εξάλλου, ελήφθησαν υπόψη επιστολές φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως ιδίως της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από 03/12/2015, της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Συνηγόρου του Πολίτη κλπ.

2.2. Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

ΕΚΘΕΣΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στην παρούσα έκθεση, κάτω από τα σημαντικότερα κεφάλαια ή άρθρα του Σχεδίου Νόμου, παρατίθενται τα σημαντικότερα σχόλια που προέκυψαν από τη διαδικασία της δημοσιοποίησης και Διαβούλευσης, με την ανάρτηση στον ιστότοπο www.opengov.gr, του παρόντος Σχεδίου Νόμου όπως είχε κατά την αρχική φάση του.

Ειδικότερα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ (Α. 1 -14)

ΑΡΘΡΟ 1

Ποιός θα είναι ο ληξιαρχος «του τόπου κατοικίας τους» όταν τα δύο μέλη θέλουν να υπογράψουν σύμφωνο συμβίωσης, αλλά δεν συγκατοικούν; Θα υπάρχει δικαίωμα επιλογής του ενός ή του άλλου ληξιαρχικού γραφείου από τα δύο μέλη ή ο ληξιαρχος θα ζητά αποδεικτικό ότι και τα δύο μέλη κατοικούν στην περιφέρειά του, πράγμα που θα δυσκολεύει την υπογραφή του συμφώνου; ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΗΤΣΙΟΣ

Να ληφθούν υπόψη σύμφωνα και γάμοι που ήδη έχουν συνάψει ημεδαποί στο εξωτερικό, ο εισαγγελέας να ενάγει μόνο για προβλεπόμενες ακυρότητες, όχι γενικά για την «δημόσια τάξη», αντί για «τεκμήριο πατρότητας» να εισαχθεί «τεκμήριο γονεϊκότητας», επώνυμο τέκνων όπως στον γάμο, η τεκνοθεσία να μην προβλέπεται κρυφά ως «αναλογική εφαρμογή» αλλά ρητά και να ισχύουν εξ αρχής κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα κι όχι υπό την αίρεση έκδοσης προεδρικού διατάγματος. ΣΩΤΗΡΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του ισχύοντος νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων (ν.344/1976), οι ληξιαρχικές πράξεις γεννήσεως, γάμου και θανάτου καταρτίζονται στο ληξιαρχείο με απλή δήλωση. Στη συνέχεια, αναγράφεται ότι το σύμφωνο συμβίωσης δύναται να δηλωθεί στον Ληξιαρχο του τόπου κοινής κατοικίας των συμβαλλομένων. Ενώ δηλαδή για την μείζονα δέσμευση που είναι ο γάμος αρκεί πρακτικά άδεια γάμου και ληξιαρχική πράξη γάμου, για το σύμφωνο συμβίωσης που αποτελεί ηπιότερη δέσμευση, πρέπει να απευθυνθούν οι ενδιαφερόμενοι σε συμβολαιογράφο και μετά να το προσκομίσουν στο ληξιαρχείο. Πρόκειται για περιττή γραφειοκρατική διαδικασία: ο συμβολαιογράφος δεν χρειάζεται σε τίποτα καθώς θα αρκούσε μια απλή δήλωση στον ληξιαρχο ότι τα δύο πρόσωπα βρίσκονται σε σχέση συμβίωσης και υπάγονται αυτομάτως στις οικείες διατάξεις. Εξάλλου και για τον γάμο, εάν οι σύζυγοι επιλέγουν το σύστημα της κοινοκτημοσύνης, το ρυθμίζουν με χωριστή σύμβαση (1403 ΑΚ), αλλιώς ισχύουν οι γενικές διατάξεις των σχέσεων των συζύγων από το γάμο (κεφάλαιο 4ο του οικογενειακού δικαίου). Το συμβολαιογραφικό έγγραφο είναι παντελώς άχρηστο και μειωμένης δημοσιότητας, με αποτέλεσμα να μπορούν εύκολα να καταστρατηγηθούν άλλες αρχές του νομοθετήματος (όπως η αρχή του ενός συμφώνου συμβίωσης). Γι' αυτό και στις άλλες έννομες τάξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης προβλέπεται δήλωση σε ληξιαρχείο. ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εφόσον δεν παρέχεται το δικαίωμα σύναψης πολιτικού γάμου στα ομόφυλα ζευγάρια, θα ήταν καλό τα δικά τους σύμφωνα συμβίωσης να παρέχουν περισσότερη προστασία από τα αντίστοιχα των ετεροφύλων. Το σύμφωνο συμβίωσης θα έπρεπε να παρέχει ασφαλιστικά και

συνταξιοδοτικά δικαιώματα στα ομόφυλα ζευγάρια, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, δεν μπορούν να συνάψουν γάμο.

Επίσης, υπάρχουν πολλά ομόφυλα ζευγάρια, κυρίως γυναικών, όπου το ένα μέρος είναι βιολογικός γονέας, και το τέκνο αναθρέφεται από το ομόφυλο ζευγάρι. Θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμη για την προστασία του αισθήματος οικογενειακής ασφάλειας του παιδιού, μία ρύθμιση που θα επέτρεπε την τεκνοθεσία του από το άλλο μέρος του ζευγαριού (ισχύει εδώ και χρόνια σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες για τα ομόφυλα ζευγάρια) και μη βιολογικό γονέα του, καθώς σε περίπτωση θανάτου του βιολογικού γονέα, το παιδί θα αποχωριζόταν τον μη κρατικά αναγνωρισμένο γονιό του, γεγονός που θα είχε επιπτώσεις στον ψυχικό του κόσμο και θα το τραυμάτιζε.

Σας ευχαριστώ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ Κ.

Το Σχέδιο Νόμου αυτό χρειάζεται βελτιώσεις και πρέπει να κατοχυρώνει πλήρως

-Φορολογικά

-Κληρονομικά

-Εργασιακά

-Ασφαλιστικά (δημόσια και ιδιωτικά)

-Συνταξιοδοτικά

-Υπηκοότητα (π.χ. σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ Έλληνα υπηκόου και αλλοδαπού)

-Μετανάστευση

-Διατροφή (και τέκνων)

Δεδομένων των σημερινών συνθηκών και του ότι ζευγάρια ατόμων του ίδιου φύλου με πολλούς και διάφορους τρόπους μπορούν να αποκτήσουν παιδιά (2015 έουμ), είναι ανεύθυνο να μην καλύπτονται αυτά τα παιδιά και αυτές οι οικογένειες. Και σήμερα υπάρχουν γύρω μας. ΣΑΚΗΣ ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ

Άρθρο 01: Σύσταση

Η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, με την οποία ρυθμίζουν τη συμβίωσή τους (σύμφωνο συμβίωσης) καταρτίζεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο. Η ισχύς της συμφωνίας αρχίζει από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου στο ληξιαρχο του τόπου κατοικίας τους, το οποίο καταχωρίζεται σε ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: α) Η κατάρτηση σε συμβολαιογραφείο αποκλείει τη δημοσιότητα – ορατότητα της πράξης, μη προσδίδοντας της δυνατότητα κοινωνικοποίησης. Η ρύθμιση συνεχίζει την κοινωνική πολιτική της ΝΔ. ΠΡΟΤΑΣΗ: η κατάρτηση του Συμφωνου Συμβίωσης καταρτίζεται από το Δήμαρχο.

β) Η κατάθεση του εγγράφου “στον ληξιαρχο του τόπου κατοικίας τους” (των Συμφωνούντων) υπονοεί ότι έχουν κοινή κατοικία, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στο γάμο στον οποίο η κοινή κατοικία δεν αποτελεί προϋπόθεση. ΠΡΟΤΑΣΗ: Ως στον γάμο. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΗΤΡΥΦΩΝ

Σε σωστή κατεύθυνση, είναι καλή αρχή και σύμφωνο με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

αρ. 1: Θα πρέπει να αρκεί απλή ληξιαρχική πράξη ότι τα δύο πρόσωπα βρίσκονται σε σχέση συμβίωσης και υπάγονται αυτομάτως στις οικείες διατάξεις, ο συμβολαιογράφος είναι περιττή γραφειοκρατική διαδικασία –άλλωστε δεν απαιτείται ούτε για τον γάμο, που είναι λιγότερο ήπια μορφή δέσμευσης. . Εξάλλου και για τον γάμο, εάν οι σύζυγοι επιλέγουν το σύστημα της κοινοκτημοσύνης, το ρυθμίζουν με χωριστή σύμβαση (1403 ΑΚ), αλλιώς ισχύουν οι γενικές διατάξεις των σχέσεων των συζύγων από το γάμο (κεφάλαιο 4ο του οικογενειακού δικαίου). Το συμβολαιογραφικό έγγραφο είναι παντελώς άχρηστο και μειωμένης δημοσιότητας, με κίνδυνο αφενός να μείνουν σύμφωνα μη ληξιαρχικά

καταχωρημένα (τί γίνεται αν στο ενδιάμεσο διάστημα από την υπογραφή και πριν την καταχώρηση πεθάνει ο ένας;;;) και αφετέρου να μπορούν εύκολα να καταστρατηγηθούν άλλες αρχές του νομοθετήματος (όπως η αρχή του ενός συμφώνου συμβίωσης). Γι' αυτό και στις άλλες έννομες τάξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης προβλέπεται δήλωση σε ληξιαρχείο.

αρ. 2: Δεν έχει ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν ημεδαπά ομόφυλα ζευγάρια που έχουν ήδη συνάψει μεταξύ τους σύμφωνο συμβίωσης ή και γάμο στην αλλοδαπή. Θα πρέπει και αυτά τα ζευγάρια να έχουν δικαίωμα να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης στην ημεδαπή, χωρίς να θεωρείται κώλυμα τυχόν σύναψη συμφώνου συμβίωσης ή γάμου στην αλλοδαπή. Πρέπει ο νόμος να προβλέψει ρητή εξαίρεση, ώστε να μην υποχρεωθούν, για λόγους ασφάλειας δικαίου, ζευγάρια που έχουν ήδη συνάψει τέτοιες συμβάσεις στην αλλοδαπή να τις λύσουν για να συνάψουν σύμφωνο στην ημεδαπή.

αρ.3: Ο εισαγγελέας πρέπει να έχει σαφώς καθορισμένο πλαίσιο δυνατότητας άσκησης αγωγής ακύρωσης συμφώνου συμβίωσης, περιοριζόμενο αποκλειστικά και μόνο στα στοιχεία των προϋποθέσεων για την σύναψή του που μπορεί να μην έχουν τηρηθεί. Όχι να μπορεί να παρεμβαίνει γενικά και αόριστα όταν το σύμφωνο "αντίκειται στην δημόσια τάξη". Δημόσια τάξη για το σύμφωνο συμβίωσης είναι όσα ορίζει το νομοσχέδιο και μόνον. Στο άρθρο περί ακυρότητας πρέπει να προστεθεί διάταξη για την ληξιαρχική καταχώριση της αμετάκλητης δικαστικής απόφασης με την οποία ακυρώνεται το σύμφωνο.

αρ. 9: Σε αντιστοιχία με τις σκέψεις του ΕΔΔΑ στην υπόθεση »Βαλλιανάτος κ.α. κατά Ελλάδας», συνάγεται ότι η αναγνώριση του "τεκμηρίου πατρότητας" ως ένα προνόμιο των ετερόφυλων ζευγαριών εισάγει μια διάκριση που δεν καλύπτει μια πραγματική ανάγκη, αφού ούτως ή άλλως τα ετερόφυλα ζευγάρια μπορούν να προβούν σε συμβολαιογραφική αναγνώριση των τέκνων τους εκτός γάμου. Αυτό σημαίνει ότι το "τεκμήριο πατρότητας" θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα "τεκμήριο γονεϊκότητας", έτσι ώστε εάν γεννήσει μία γυναίκα που βρίσκεται σε σύμφωνο συμβίωσης με μία άλλη γυναίκα, η σύντροφός της να έχει γονεϊκά δικαιώματα, ακριβώς λόγω του συμφώνου συμβίωσης.

αρ. 10: Σχετικά με το επώνυμο των τέκνων, αρκεί η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για τα γεννημένα σε γάμο τέκνα.

αρ. 12: Η διατύπωση του άρθρου επιτρέπει την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την από κοινού υιοθεσία, όπως το άρθρο 1545 ΑΚ: "δεν επιτρέπεται να υιοθετηθεί το ίδιο πρόσωπο ταυτόχρονα από περισσότερους εκτός αν αυτοί είναι σύζυγοι". Αυτό σημαίνει ότι πλέον τα ζευγάρια που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης θα μπορούν να υιοθετούν από κοινού ή να υιοθετεί ο ένας το βιολογικό τέκνο του άλλου. Επειδή όμως η τεκνοθεσία (ορθότερος όρος) δεν πρέπει να συνάγεται από την απλή αναλογική εφαρμογή διατάξεων, καλό θα ήταν να διατυπωθεί ρητά αυτό που ούτως ή άλλως κατοχυρώνεται με το άρθρο 12. Σε περίπτωση εξάλλου που αφαιρεθεί η δυνατότητα αυτή στη βάση ότι ο νομοθέτης θέλει να αποκλείσει τα ομόφυλα ζεύγη από την τεκνοθεσία λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, θα σημειωθεί άλλη μια παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ όπως ήδη έχει κρίνει το ΕΔΔΑ με την απόφαση Ε.Β. κατά Γαλλίας Ως προς την εφαρμογή των ίδιων κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η απόφαση Μαγκιτοτου Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (νυν Δ.Ε.Ε.) που διαπίστωσε παραβίαση της ίσης μεταχείρισης από την Γερμανία λόγω μη αναγνώρισης ίδιων δικαιωμάτων σε ομόφυλα ζευγάρια σε σχέση με τα ετερόφυλα. Αυτό δεν μπορεί να εξαρτάται από έκδοση προεδρικού διατάγματος, αλλά πρέπει να ισχύει από την πρώτη στιγμή.

Στο μέλλον ευελπιστούμε να δούμε και άλλες πρωτοβουλίες από την κυβέρνηση, π.χ. την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου με απλή δήλωση του ενδιαφερόμενου (στα πρότυπα της νομοθεσίας της Μάλτας), καθώς και επέκταση του συμφώνου συμβίωσης σε περισσότερα από 2 ενήλικα άτομα, ανεξαρτήτως φύλου. ΑΘΗΝΑ

Επιτέλους, μια καλή αρχή! Μακάρι να ψηφιστεί γρήγορα.

Στο άρθρο 9, καλό είναι να διορθωθεί το «τεκμήριο πατρότητας» με «τεκμήριο γονεϊκότητας» για να μην δημιουργούνται διακρίσεις. ΕΛΕΝΗ

Πρέπει να προβλεφθεί ότι όταν ένα ημεδαπό ομόφυλο ζευγάρι αποκτήσει παιδιά στην αλλοδαπή και το πιστοποιητικό γέννησης των παιδιών αναγράφει ως γονείς δύο άντρες ή δύο γυναίκες θα μπορεί το παιδί να γραφτεί στο ειδικό ληξιαρχείο. ΓΙΩΡΓΟΣ

Αξιότιμε Κύριε Υπουργέ,

Η επέκταση του συμφώνου συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια είναι ένα θετικό βήμα προς τη σωστή πορεία, αλλά όχι αρκετή. Προς το παρόν, είναι μία βασική και ελπιδοφόρα κίνηση εκ μέρους της κυβέρνησής σας. Αλλά καλό θα ήταν να μην αργήσει και η νομομοποίηση του πολιτικού γάμου ομοφύλων, και η δυνατότητα τεκνοθεσίας από ομόφυλα ζευγάρια. Τότε θα μπορούμε να μιλάμε για ισότητα.

Μερικές προτάσεις:

1) Το τεκμήριο πατρότητας, θα έπρεπε να αντικατασταθεί από το τεκμήριο γονεϊκότητας. Υπάρχουν ομόφυλα ζευγάρια γυναικών που μεγαλώνουν παιδιά, αγνώστου πατρός (σύμφωνα με την παρωχημένη ορολογία), και θα έπρεπε τα παιδιά αυτά να προστατεύονται σε περίπτωση που συμβεί κάτι στη βιολογική μητέρα τους φερ' ειπείν. Οι ομόφυλες οικογένειες με παιδιά ήδη αποτελούν κοινωνική πραγματικότητα, και χρήζουν της προστασίας του Νόμου και της Πολιτείας.

2) Τα ετερόφυλα ζευγάρια έχουν πάντα την επιλογή του γάμου. Για τα ομόφυλα όμως δεν υπάρχει, προς το παρόν, αυτή η δυνατότητα. Θα έπρεπε επομένως το σύμφωνο συμβίωσης να παρέχει στους συντρόφους ασφαλιστικά, συνταξιοδοτικά δικαιώματα και κοινή φορολογική δήλωση, όπως γίνεται εντός γάμου.

3) Το σύμφωνο συμβίωσης θα πρέπει να προσφέρει άδεια παραμονής σε πολίτες τρίτων χωρών, εφόσον συμβιώνουν με Έλληνα, Ευρωπαϊό πολίτη ή νομίμως διαμένοντα αλλοδαπό. Όπως ο γάμος.

Μην διστάσετε να προχωρήσετε με αυτό το νομοσχέδιο. Δεν έχουμε θεοκρατία για να επιβάλουν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους ορισμένα άτομα -λίγα ή πολλά, δεν έχει σημασία- πάνω σε άλλα με το στανιό. Έχουμε ανεξιθρησκεία και είμαστε κράτος κοσμικό, όχι θεοκρατικό. Ανήκουμε στη Δύση και στην Ευρώπη, όχι στην Ανατολή. Μην κάνετε πίσω ούτε βήμα. ΜΑΡΑΙ ΠΑΝ.

Το Σύμφωνο Συμβίωσης με βρίσκει να συμφωνώ και για τα ετερόφυλα και για τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια. παρακαλώ να προχωρήσετε άμεσα και για την παιδοθεσία στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια..

Αλλαγές

Για το Δεύτερο Κεφάλαιο: Προσθήκη Άρθρου στο Δεύτερο Κεφάλαιο που καταργεί το άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα, το οποίο ορίζει διαφορετικά όρια συναίνεσης σε σεξουαλική επαφή μεταξύ δύο ανδρών. Πρόκειται για παράλογη διάκριση που αποτελεί πάγιο αίτημα της LGBTQI+ κοινότητας 3. Για το Άρθρο 11: Ο νόμος έχει προβλέψει γονική μέριμνα μόνο στην περίπτωση γέννησης τέκνου κατά τη διάρκεια συμφώνου συμβίωσης και όχι στην περίπτωση παιδοθεσίας. 4. Για το Άρθρο 9: Το Άρθρο 9 ορίζει το τεκμήριο πατρότητας. Ζητάμε αλλαγή του Άρθρου, ούτως ώστε η φράση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» να επαναδιατυπωθεί ως εξής: «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου». Η έμφυλη διατύπωση στο Άρθρο αυτό, εκτός του ότι προκαλεί δυσκολίες στην γονεϊκότητα για τα τρανς άτομα (πόσο μάλλον με δεδομένη την έλλειψη θεσμικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου), αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους/ες συντρόφους. ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚ

Με το άρθρο 1 του νομοσχεδίου επεκτείνεται η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης και σε άτομα του ίδιου φύλου. Η επέκταση αυτή γίνεται σε συμμόρφωση προς διεθνή υποχρέωση της χώρας μας μετά την καταδικαστική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στην υπόθεση Βαλλιανάτος και άλλοι κατά της Ελλάδος. Η παροχή ωστόσο της δυνατότητας σε ενήλικα πρόσωπα ανεξαρτήτως φύλου να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης δεν αποτελεί τη μόνη οδό, προκειμένου να μην παραβιάζει η χώρα μας τις διατάξεις του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Προτιμότερη θα ήταν η λύση που ακολουθείται στη Γερμανία, δηλαδή η πρόβλεψη του συμφώνου συμβίωσης ως μιας συμφωνίας για τη ρύθμιση της συμβίωσης δύο προσώπων αποκλειστικώς του ίδιου φύλου (κατά το πρότυπο του γερμανικού Lebenspartnerschaftsgesetz). Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να αποφευχθεί η δημιουργία ενός θεσμού «ανταγωνιστικού» προς τον γάμο για τα ετερόφυλα ζευγάρια, ενώ ταυτόχρονα θα προβλεπόταν ένας αντίστοιχος θεσμός καταχωρημένης συμβίωσης μόνο για τα ομόφυλα ζευγάρια. Συνεπώς τα ετερόφυλα ζευγάρια θα είχαν να επιλέξουν ανάμεσα στον πολιτικό και τον θρησκευτικό γάμο, ενώ για τα ομόφυλα ζευγάρια θα προβλεπόταν η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης. Η μεταρρύθμιση αυτή θα αποτελούσε και μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για να εκσυγχρονισθούν οι περί γάμου διατάξεις, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις σημερινές αντιλήψεις και ανάγκες. Η τύχη βέβαια όσων συμφώνων συμβίωσης έχουν ήδη συναφθεί μεταξύ ετεροφύλων από την έναρξη ισχύος του νόμου 3719/2008 μέχρι σήμερα θα έπρεπε να τύχει ιδιαίτερης ρύθμισης με μεταβατικές διατάξεις. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Η Generation 2.0 for Rights, Equality and Diversity, ως οργάνωση που στοχεύει στην καταπολέμηση των διακρίσεων, χαιρετούμε την πρωτοβουλία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, να δημοσιεύσει το σχέδιο νόμου για το Σύμφωνο Συμβίωσης και Άλλες Διατάξεις. Η κίνηση αυτή είναι μία σημαντική πρόοδος για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα μας. Η θεσμοθέτηση του Συμφώνου συμβίωσης για ομόφυλα ζευγάρια είναι το πρώτο μιν, απαραίτητο δε βήμα προς την πλήρη ισότητα απέναντι στο νόμο, των LGBTQ ατόμων. Ευελπιστούμε να ακολουθηθεί σύντομα από τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, το δικαίωμα στον πολιτικό γάμο και την τεκνοθεσία. Αυτές είναι οι απαραίτητες κινήσεις εκ μέρους του ελληνικού κράτους, προκειμένου να αναγνωρίσει τα LGBTQ δικαιώματα ως απαραβίαστα ανθρώπινα δικαιώματα, και να ευθυγραμμιστεί έτσι με όλα τα προοδευτικά κράτη του κόσμου.

Μετά από αλληπάλληλες καθυστερήσεις, μοιάζει να προχωράει επιτέλους το πολυσυζητημένο σύμφωνο συμβίωσης. Είναι θετικό ότι το σχέδιο νόμου δόθηκε στη δημοσιότητα, ωστόσο παρουσιάζει αρκετά προβλήματα. Ειδικά το άρθρο 12 αποτελεί παραθυράκι για την πλήρη αποδυνάμωση του συμφώνου: δηλώνει πως οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους θα καθορίζονται από Προεδρικό Διάταγμα του Υπουργού Εργασίας! Αλλά και τα άρθρα 9 και 11, τα οποία αφορούν τη γονική μέριμνα και το τεκμήριο γονεϊκότητας, εισάγουν διακρίσεις εις βάρος των ομόφυλων ζευγαριών και των τρανς ανθρώπων.

Επιπλέον, το προτεινόμενο σύμφωνο ορίζει ότι πρόκειται για συμφωνία μεταξύ δύο ενήλικων προσώπων, παραβλέποντας ότι οι σχέσεις συμβίωσης δεν περιορίζονται κατ' ανάγκη σε δύο άτομα. Αυτό αποτελεί διάκριση εις βάρος των πολυσυντροφικών ανθρώπων και οικογενειών, καθώς τους στερεί το δικαίωμα να κατοχυρώσουν νομικά τη σχέση τους. Έτσι, δημιουργείται άλλη μια μορφή ανισότητας.

Ζητάμε να γίνουν οι αλλαγές που προτείνουν στο σχετικό δελτίο τύπου 28 ΛΟΑΤΚΙ+ και σύμμαχες οργανώσεις (<https://docs.google.com/document/d/1X3R8Y4TOnr3KAGTDjc2PK4ep3SdhHiAL2ZO2BwGPPj0/edit?pli=1>). Διεκδικούμε επίσης να αρθεί ο περιορισμός των δύο ατόμων και να

επιτραπεί σε όλα τα άτομα που βρίσκονται σε σχέση συμβίωσης να επισυνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. ΟΜΑΔΑ LGBTQ ANTAPΣΥΑ

Επιτέλους ίσα δικαιώματα για όλους! Αν και το νομοσχέδιο δεν καλύπτει όλα τα δικαιώματα, είναι ευκαιρία να προχωρήσουν τα εξής:

1. Να καταργηθεί το άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα (ασέλγεια παρά φύση κλπ). Δεν μπορεί να διατηρούμε νόμο που χαρακτηρίζει ως ασέλγεια σχέσεις που ρυθμίζει το νέο Σύμφωνο. ΤΩΡΑ είναι η ευκαιρία να καταργηθεί.
2. Στο παρόν νομοσχέδιο να αναφέρεται συγκεκριμένα η δέσμευση του Υπουργείου Εργασίας για την άμεση έναρξη των ενεργειών για εφαρμογή των ίσων ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Η απλή αναφορά για μελλοντική έκδοση Προεδρικού διατάγματος ΔΕΝ εξασφαλίζει.
3. Να αναφέρεται ρητά τι πρέπει να κάνουν τα Ληξιαρχεία όταν παραλαμβάνουν ένα Σύμφωνο Συμβίωσης σε σχέση με το άνοιγμα Οικογενειακής Μεριδας. Αν αυτό δεν διευκρινιστεί από τώρα, θα υπάρξουν περιπλοκές όταν αργότερα χρειάζεται να αντιμετωπιστούν θέματα που αφορούν κληρονομικά, συντάξεις, μετακινήσεις κλπ. ΟΡΦΕΑΣ Κ.

Δύο σημαντικές διακρίσεις

Θα πρέπει παράλληλα να τονίσουμε ότι το πολυνομοσχέδιο σύμφωνα με το άρθρο 2 προβλέπει «πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα» ως προϋπόθεση για σύναψη του Συμφώνου (δηλαδή τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας ενός ατόμου). Σύμφωνα όμως με το άρθρο 1350 του Αστικού Κώδικα, ανήλικα άτομα μπορούν να συνάψουν γάμο (με άδεια δικαστηρίου (άρα και σύμφωνο συμβίωσης). Είναι σίγουρο όμως ότι η άδεια του δικαστηρίου, θα προσκρούει στο γεγονός του ορίου της ηλικίας συναίνεσης για τη σεξουαλική επαφή μεταξύ δύο ατόμων. Υπενθυμίζουμε, πως η Ελλάδα αποτελεί το μόνο κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης στο οποίο τα όρια ηλικίας για τη συναίνεση στη σεξουαλική επαφή είναι διαφορετικά ανάμεσα σε δύο άντρες (σύμφωνα με το άρθρο 347 του ΠΚ, προβλέπει ότι το κατώτερο όριο ηλικίας έπειτα από το οποίο αναγνωρίζεται η ικανότητα ενός άντρα να συναινέσει στη σεξουαλική επαφή με άλλον άντρα είναι η συμπλήρωση του 17ου έτους της ηλικίας του) είναι διαφορετικά από ό,τι ανάμεσα σε έναν άντρα και μία γυναίκα, ή ανάμεσα σε δύο γυναίκες (σύμφωνα με το άρθρο 339 του ΠΚ το κατώτερο όριο ηλικίας έπειτα από το οποίο αναγνωρίζεται η ικανότητα για αυτά τα πρόσωπα, είναι η συμπλήρωση του 15ου έτους της ηλικίας τους). Μάλιστα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει αποφανθεί πολλές φορές ότι η ύπαρξη αυτής της διάκρισης παραβιάζει τα δικαιώματα των πολιτών για σεβασμό στην ιδιωτική τους ζωή και για προστασία από διακρίσεις. Βλέπουμε επομένως πως η ύπαρξη 347 του ΠΚ, όχι μόνον δεν καταργεί τις διακρίσεις σε βάρος ομοφυλόφιλων αρρένων που έχουν σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ τους, αλλά παράλληλα δεν τους παρέχεται η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης, εν αντιθέσει με τα ετερόφυλα ζευγάρια και τα ομόφυλα ζευγάρια γυναικών.

Επιπλέον, πρέπει να τονίσουμε ότι το άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα κάνει λόγο για «παρά φύση ασέλγεια», κάνει, δηλαδή, αρνητική αξιολογική κρίση και ηθική εκτίμηση, πράγμα που αποτελεί σαφή προσβολή της προσωπικότητας των γκέι αντρών και δημιουργεί αρνητικές εντυπώσεις και συνειρμούς και παράλληλα ποινικοποιεί την ανδρική συνουσία για κέρδος ή σε επαγγελματική βάση, εν αντίθεση με τη γυναικεία. Τούτων δοθέντων, η πρόβλεψη για κατάργηση του 347 του ΠΚ στο δεύτερο κεφάλαιο του πολυνομοσχεδίου, κρίνεται κάτι περισσότερο από αναγκαία. AUGUSTO

Εκ μέρους της ομάδας «Ανοιχτές Σχέσεις», θα ήθελα να καταθέσω τα εξής:

Στηρίζουμε το σύμφωνο συμβίωσης ομόφυλων ζευγαριών, όπως και όλα τα θεσμικά αιτήματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Ζητάμε να γίνουν στο προτεινόμενο σύμφωνο, και ιδιαίτερα στο Άρθρο 12, οι αλλαγές που συνιστούν 28 ΛΟΑΤΚΙ+ και άλλες οργανώσεις. Θα τις βρείτε εδώ: <https://docs.google.com/document/d/1X3R8Y4TOnr3KAGTDjc2PK4ep3SdhHiAL2ZO2BwgPPj0/edit?pli=1>

Διεκδικούμε να διευρυνθεί το σύμφωνο συμβίωσης ώστε να μπορούν να το συνάψουν όλα τα άτομα που βρίσκονται σε συμβίωση, άσχετα από το φύλο και τον αριθμό τους. Θυμίζουμε ότι οι συντροφικές σχέσεις δεν παίρνουν κατ' ανάγκη τη μορφή ζευγαριού. Υπάρχουν περιπτώσεις τριών ή περισσότερων ενήλικων ατόμων που αποφασίζουν να μοιραστούν τη ζωή τους και την κατοικία τους και να μεγαλώσουν από κοινού τα παιδιά τους. Τα πολυσυντροφικά άτομα θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να κατοχυρώσουν νομικά τη σχέση τους, όπως και όλα τα άλλα. Οι πολυσυντροφικές οικογένειες αξίζουν την ίδια προστασία και αναγνώριση όπως και οι οικογένειες με έναν ή δύο γονείς.

Περισσότερες πληροφορίες για τις πολυσυντροφικές οικογένειες θα βρείτε στα άρθρα και τα βιβλία της Elisabeth Sheff, η οποία διεξάγει σχετικές έρευνες εδώ και χρόνια. Ενδεικτικά παραθέτω τους εξής συνδέσμους: ElisabethSheff, «FearofDamagetoChildreninPolyamorousFamilies», <https://www.psychologytoday.com/blog/the-polyamorists-next-door/201510/fear-damage-children-in-polyamorous-families> ElisabethSheff, <http://elisabethsheff.com/>

ΛΙΖΑ ΑΣΤΕΠΙΟΥ

Η Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας θεωρεί πως η περιγραφή της διαδικασίας σύναψης του συμφώνου συμβίωσης είναι ελλιπής.

Θεωρούμε σημαντικό να διευκρινίζεται η διαδικασία την οποία πρέπει να ακολουθούν οι ληξιαρχικές αρχές στην περίπτωση κατάθεσης του συμβολαιογραφικού εγγράφου της σύναψης συμφώνου συμβίωσης.

Συγκεκριμένα, διεκδικούμε τη σαφή αναφορά ότι οι ληξιαρχικές αρχές θα προχωρούν στο άνοιγμα Οικογενειακής Μερίδας στα μέρη του συμφώνου με την κατάθεση των απαραίτητων δικαιολογητικών.

Για την Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας,
Σάββας Κλεάνθους

Χρειαζόμαστε συνολική αναθεώρηση του Συμφώνου Συμβίωσης και όχι τη διεύρυνση του υπάρχοντος συμφώνου, έτσι ώστε αυτό να ακολουθεί το Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης της 22ας Απριλίου 2015 καθώς και τις συστάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Σύμφωνο Συμβίωσης – Άνοιγμα Οικογενειακής Μερίδας. Όταν φθάνει το καινούργιο σύμφωνο συμβίωσης στα Ληξιαρχεία, αυτά θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται άμεσα για θέματα που αφορούν τα κληρονομικά, τις συντάξεις κλπ. Επίσης, στις δημόσιες υπηρεσίες και στα νοσοκομεία το αναθεωρημένο Σύμφωνο Συμβίωσης να παρέχει ιδιότητα εγγύτερου συγγενούς.

Εφαρμογή ίσων ασφαλιστικών δικαιωμάτων με δέσμευση από το Υπουργείο Εργασίας και όχι απλή αναφορά για μελλοντική έκδοση Προεδρικού διατάγματος που δεν εξασφαλίζει τίποτε και κανέναν.

Κατάργηση του άρθρου 347 του Ποινικού Κώδικα για ασέλγεια παρά φύση κλπ. Δεν είναι δυνατόν να έχουμε αναθεωρημένο Σύμφωνο Συμβίωσης με ταυτόχρονη ύπαρξη νόμου που χαρακτηρίζει ως ασέλγεια τις συναινετικές σχέσεις μεταξύ ενηλίκων.

Τέλος, έκτος από την κυβερνητική αναφορά ως προς τη νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου, ελπίζω το επόμενο βήμα οποιουδήποτε κυβερνητικού σχηματισμού να είναι η

αναμενόμενη Αστική Ένωση (ας μην το πούμε πολιτικό γάμο και θορυβηθούν τα ομόφοβα & θρησκευτικά προκατεληγμένα ότα), και φυσικά η υιοθεσία. ΓΙΑΝΝΗΣ

Επιτέλους κι ένα νομοσχέδιο που διευρύνει και διασφαλίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισονομία σε αυτή τη χώρα από μια κυβέρνηση που, δυστυχώς, τα περιορίζει δια της μνημονιακής οδού. Σε όλες τις φωνές που ξερνούν παράνομα και ανενόχλητα εδώ ομοφοβία και μίσος, απαντώ με τη δική μου, πικρή, εμπειρία: μη μπορώντας να συνάψω σύμφωνο με τον σύντροφο μου στην Ελλάδα, αποφασίσαμε να παντρευτούμε στο Βέλγιο, το οποίο μεταξύ των δικαιολογητικών απαιτεί και την προσκόμιση πιστοποιητικού αγαμίας. Οι ελληνικές αρχές δεν το χορηγούν πλέον και στη θέση του προτείνουν την έκδοση άδειας γάμου (!), κάτι που είναι φυσικά δυνατό μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια. Μετά από μαραθώνιο επαφών με το προξενείο, το ληξιαρχείο και το δήμο που δήλωναν όλοι αναρμόδιοι και ανήξεροι, βρέθηκε μια άξια υπάλληλος στο Δήμο Ζωγράφου και έδωσε μια μεσοβεζικη, αλλά αποτελεσματική, λύση αλά ελληνικά: να γραφτεί ως παρατήρηση στο πιστοποιητικό γέννησης ότι είμαι άγαμος βάσει υπεύθυνης δήλωσής μου!... Υπάρχει λοιπόν ένα κράτος ή μέλος της ΕΕ που όχι μόνο δεν παρέχει, ως θα όφειλε, καμία δυνατότητα νομικής κατοχύρωσης των ομόφυλων ζευγαριών, αλλά ουσιαστικά εμποδίζει αυτή την κατοχύρωση και στα άλλα κράτη-μέλη!

Ως εκ τούτου, είναι ευκαιρία και ανάγκη να ενισχυθεί και να βελτιωθεί η προτεινόμενη ρύθμιση με τις εξής αλλαγές/προσθήκες:

1. Να καταργηθεί το απαρχαιωμένο άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα (ασέλγεια παρά φύση κλπ). Δεν μπορεί να διατηρούμε νόμο που χαρακτηρίζει ως ασέλγεια σχέσεις που ρυθμίζει νομικά το νέο Σύμφωνο.
2. Στο άρθρο 12 να αναφέρεται η άμεση εφαρμογή των ίσων ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων. Η απλή αναφορά για μελλοντική έκδοση Προεδρικού διατάγματος δεν εξασφαλίζει ισονομία και παραπέμπει στις ελληνικές καλένδες.
3. Να αναφέρεται ρητά τι πρέπει να κάνουν τα Ληξιαρχεία όταν παραλαμβάνουν ένα Σύμφωνο Συμβίωσης σε σχέση με το άνοιγμα Οικογενειακής Μερίδας. Αν αυτό δεν διευκρινιστεί από τώρα, θα υπάρξουν περιπλοκές όταν αργότερα χρειάζεται να αντιμετωπιστούν θέματα που αφορούν κληρονομικά, συντάξεις, μετακινήσεις κλπ.
4. Στο άρθρο 11 να προβλέπεται γονική μέριμνα και στην περίπτωση τεκνοθεσίας.
5. Στο άρθρο 9 να τεκμαίρεται ότι το παιδί έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Είναι ζωτικής σημασίας για την εύρυθμη εφαρμογή του νόμου να αναφέρεται ρητά τι πρέπει να κάνουν τα Ληξιαρχεία όταν παραλαμβάνουν ένα Σύμφωνο Συμβίωσης σε σχέση με το άνοιγμα Οικογενειακής Μερίδας. Αν αυτό δεν διευκρινιστεί από τώρα, θα υπάρξουν περιπλοκές, όταν αργότερα χρειάζεται να αντιμετωπιστούν θέματα που αφορούν κληρονομικά, συντάξεις, μετακινήσεις κλπ. ΛΥΟ ΚΑΛΟΒΥΡΝΑΣ

ΑΡΘΡΟ 2

Η φράση «1. Για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα» θα πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής : «Για τη δικαιοπρακτική ικανότητα των μερών που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης έχει ανάλογα εφαρμογή η διάταξη που ισχύει για το γάμο».

Δεν υπάρχει περιθώριο επικύρωσης από το νομοθέτη της ανισότητας μεταξύ ομόφυλου και ετερόφυλου συναινετικού σεξ, τη στιγμή που το ΕΔΔΑ έχει επανειλημμένα κρίνει ότι η διαφορετική ηλικία συναίνεσης στο σεξ μεταξύ ομοφύλων ζευγαριών και ετεροφύλων αποτελεί απαγορευμένη διάκριση αντίθετη με τη διάταξη του άρθρου 8 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. τη σχετική καταδίκη της Κύπρου στη σχετική απόφαση *Modinos vs Cyprus* κλπ.). Η δε διάταξη του άρθρου 347 ΠΚ πρέπει να καταργηθεί με ρητή διάταξη, ώστε να αποφευχθεί νέα καταδίκη της χώρας από το ΕΔΔΑ σχετικά με τη διάκριση που καθιερώνεται στο θέμα της ηλικίας συναίνεσης μεταξύ ομόφυλων και ετερόφυλων ζευγαριών. **Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.**

Το να είναι και οι δυο ενήλικοι είναι σωστό. Μακάρι να υπήρχε και για το γάμο! Το άρθρο 347 του ΠΚ είναι ένα νομικό απολίθωμα και είναι να απορεί κανείς γιατί συντηρείται. Καμία συναινετική επαφή μεταξύ ενηλίκων δεν πρέπει να χαρακτηρίζεται προσβλητικά ως «ασεληγής» διότι αυτό υποβαθμίζει την προσωπικότητα των μετεχόντων. Επί τη ευκαιρία και η έναντι οικονομικής συναλλαγής επαφή δεν πρέπει να ποινικοποιείται. Τώρα, παράλογα ποινικοποιείται μόνο μεταξύ αρρένων. Πορνεία είναι όχι η συνουσία εκτός γάμου, αλλά η έναντι χρηματικού ανταλλάγματος εκχώρηση της συναίνεσης σε σεξουαλική πράξη. Προσοχή, να υπάρχει συναίνεση. Ο εξαναγκασμός είναι φρικτό έγκλημα και πρέπει να διώκεται αυστηρά. Πέραν αυτού, κάθε συναινετική πράξη με συναλλαγή έπρεπε να είναι νόμιμη και να φορολογείται. Δισεκατομμύρια διαλάθουν αφορολόγητα και ψάχνουμε ισοδύναμα.

Τζαμουράνης Δημήτρης

Στο παρόν άρθρο δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνα συμβίωσης σε χώρα εκτός Ελλάδος. Συνεπώς, σύμφωνα με το 2., εξαναγκάζει τα ζευγάρια που έχουν ρυθμίσει τη συμβίωσή τους εκτός Ελλάδος, αν επιστρέψουν, να τελέσουν εκ νέου σύμφωνα συμβίωσης, αφού λύσουν πρώτα το σύμφωνα συμβίωσης που τέλεσαν εκεί. Προτείνουμε πρόσθεση άρθρου μεταξύ 2 και 3 με την ακόλουθη διατύπωση:

«Τα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνα συμβίωσης στην αλλοδαπή καταθέτουν το απόσπασμα της σύναψης από τη χώρα που τελέστηκε όταν προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής της, προς το αρμόδιο σχετικό ληξιαρχείο. Το αρμόδιο ληξιαρχείο το καταχωρεί και η πράξη αναγνωρίζεται αυτοδικαίως».

Εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),

Μαρίνα Γαλανού.

Τα ζευγάρια ίδιου φύλου που έχουν ήδη συνάψει σύμφωνα συμβίωσης ή έχουν τελέσει πολιτικό γάμο στο εξωτερικό πώς διασφαλίζονται στην περίπτωση που θα αποφασίσουν να ζήσουν στην Ελλάδα; Πώς προστατεύονται τα παιδιά τους;

Πετροπούλου Ειρήνη

Αντιπρόεδρος

Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Ενώ για τον γάμο, που είναι η μείζων δέσμευση δύο ατόμων, δεν απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα (δηλαδή πρακτικά ενηλικότητα, αφού στο άρθρο 1350 Α.Κ. ρητώς ορίζεται ότι και οι ανήλικοι μπορούν να συνάψουν γάμο με άδεια του δικαστηρίου) για την ελάσσονα δέσμευση που είναι το σύμφωνα συμβίωσης δεν μπορεί να απαιτείται «πλήρης

δικαιοπρακτική ικανότητα". Η διάκριση είναι σαφέστατα ομοφοβική και βασίζεται στην διαφορετική ηλικία επιτρεπόμενου συναινετικού σεξ που προβλέπει ο Ποινικός Κώδικας: 17 έτη συμπληρωμένα για τους ομόφυλους ερωτικούς συντρόφους (347 παρ. 1 (β) Π.Κ.), αλλά μόνο 15 έτη συμπληρωμένα για τους ετερόφυλους ερωτικούς συντρόφους (339 παρ. 1 ΠΚ).

Δεν έχει ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν ημεδαπά ομόφυλα ζευγάρια που έχουν ήδη συνάψει μεταξύ τους σύμφωνο συμβίωσης ή και γάμο στην αλλοδαπή. Θα πρέπει και αυτά τα ζευγάρια να έχουν δικαίωμα να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης στην ημεδαπή, χωρίς να θεωρείται κώλυμα τυχόν σύναψη συμφώνου συμβίωσης ή γάμου στην αλλοδαπή. Πρέπει ο νόμος να προβλέψει ρητή εξαίρεση, ώστε να μην υποχρεωθούν, για λόγους ασφάλειας δικαίου, ζευγάρια που έχουν ήδη συνάψει τέτοιες συμβάσεις στην αλλοδαπή να τις λύσουν για να συνάψουν σύμφωνο στην ημεδαπή.

Βασίλης Σωτηρόπουλος

ΑΡΘΡΟ 3

Η φράση «καθώς και ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως, αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη» πρέπει να απαλειφθεί εντελώς από το άρθρο. Στα πλαίσια της φιλελευθεροποίησης του οικογενειακού δικαίου και της αναγωγής της ιδιωτικής βούλησης ως πρωταρχικού ζητήματος στο σύμφωνο συμβίωσης, η παρέμβαση του εισαγγελέα σε ζητήματα καθαρά οικογενειακής φύσης είναι ασύμβατη με την ίδια την έννοια του συμφώνου συμβίωσης. Η δε «δημόσια τάξη», έννοια που έχει καταχρηστικά χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν για άρνηση (ειδικά ως προς τους ΛΟΑΤ) αναγνώρισης βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα πρέπει να απαλειφθεί τελείως από τη διάταξη.

1. Η κατά το προηγούμενο άρθρο ακυρότητα κηρύσσεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Την αγωγή ασκεί, εκτός από τα μέρη, και όποιος προβάλλει έννομο συμφέρον οικογενειακής φύσης, καθώς και ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως, αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη.
2. Σε περίπτωση ελαττωμάτων της βούλησης εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τον ακυρώσιμο γάμο. Η σχετική δικαστική απόφαση απαιτείται να γίνει αμετάκλητη.
3. Με την αμετάκλητη δικαστική απόφαση, που ακυρώνει το σύμφωνο συμβίωσης, αίρονται αναδρομικά τα αποτελέσματά του. Η ακύρωση του συμφώνου δεν επηρεάζει την πατρότητα των τέκνων. **Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.**

Να αφαιρεθεί από την παράγραφο 1 η φράση «καθώς και ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως, αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη.» ως γενικόλογη και ασαφής. **Ι. Κ.**

Να αφαιρεθεί η φράση «αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη» και να μείνει μόνο πως την αγωγή ακυρότητας μπορεί να ασκεί και «ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως» όπως στο άρθρο 1378 ΑΚ για την αγωγή ακυρότητας γάμου. Αλλιώς εισάγεται δυσμενής διάκριση σε βάρος του συμφώνου συμβίωσης σε σχέση με το γάμο.

Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι

ΝΑΙ ΣΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ Προσεκτική διατύπωση ώστε να μην μπορεί να παρέμβει -για δικούς του ομοφοβικούς ενδεχομένως λόγους- κάποιος εισαγγελέας γιατί θεωρεί ότι το σύμφωνο «αντίκειται στην δημόσια τάξη» γιατί θα πέσει φατιά και θειάφι να μας κάψει που το συνάψαμε. Οι λόγοι ακύρωσης να αντιστοιχούν αποκλειστικά και μόνο στις μη τήρηση των προϋποθέσεων για την σύναψή του. **Στέλλα**

Στις 9 Νοεμβρίου του 2015 δόθηκε (επιτέλους) σε δημόσια διαβούλευση το πολυαναμενόμενο Σ/Ν για το σύμφωνο συμβίωσης μετά από πολλές αδικαιολόγητες, κατά

την γνώμη μου, καθυστερήσεις και αναβολές. Για την ιστορία να πω ότι το θέμα της νομικής αναγνώρισης και κατοχύρωσης των LGBTQI ζευγαριών δεν είναι καθόλου πρόσφατο, μιας και ξεκίνησε το 1992 από την Ελληνική Ομοφυλοφιλική Κοινότητα με το σκεπτικό πως αφού στο Οικογενειακό Δίκαιο ο νόμος για τον πολιτικό γάμο δεν αναφέρει διαφορετικά φύλα συζύγων αλλά χρησιμοποιεί την λέξη «πρόσωπα», θα μπορούσε να επεκταθεί και στα ζευγάρια του ίδιου φύλου. Μέσα σ' αυτά τα 23 χρόνια είδαμε να γίνονται διάφορες δειλές κινήσεις από τις εκάστοτε κυβερνήσεις - που προσανατολιζόνταν περισσότερο στην πιο σύγχρονη μορφή κατοχύρωσης του συμφώνου ώστε να εξευμενίσουν τις αντιδράσεις των θρησκευτικών και συντηρητικών κύκλων. Η νέα κυβέρνηση, θέλοντας να τηρήσει τις υποσχέσεις της, εμφανίζει άλλο ένα Σ/Ν με το οποίο φιλοδοξεί να λύσει προβλήματα που δημιούργησε ο από 5/11/2008 νόμος και ιδιαίτερα την αρνητική διάκριση που εισήγαγε με τον αποκλεισμό των ομόφυλων ζευγαριών και την καταδίκη της Ελλάδας στις 7/11/2013 από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Κατά την γνώμη μου πολύ σωστά η συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ επαναφέρει το ζήτημα του συμφώνου και ελπίζω να μην καταντήσει κάτι σαν «ασκήσεις επί χάρτου» και να ζήσω ξανά μια déjà vu κατάσταση με σχέδια νόμου και προσχέδια να πηγαίνουν και να έρχονται, να περιφέρονται ως καρότο στην ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα προς άγραν ψήφων, να αποσύρονται λόγω αντιδράσεων της μη έτοιμης κοινωνίας, να ξεχνιούνται σε κάποιο συρτάρι και να ανακοινώνονται συστάσεις νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την μελέτη του νόμου, αφήνοντας μας με την αίσθηση ότι το σύμφωνο συμβίωσης χρησιμοποιείται ως «καθρεφτάκια για ιθαγενείς» και να μην προχωράει τίποτα επί της ουσίας.

Στο μεταξύ άλλες χώρες, με πιο πρόσφατη την Ιρλανδία όπου από 16/11/2015 τα ζευγάρια του ίδιου φύλου τελούν πολιτικό γάμο, έχουν προχωρήσει άλματα μπροστά φροντίζοντας ν' αναγνωρίσουν τα LGBTQI ζευγάρια και τα παιδιά τους ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας τους με πολιτικό γάμο.

Ας δούμε τι προβλέπει και τι αφήνει για τις καλές τις νέες το νέο Σ/Ν με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και Άλλες Διατάξεις»:

- 1) Πρόκειται για συμβολαιογραφικό έγγραφο με το οποίο ρυθμίζεται η συμβίωση δύο ανθρώπων ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού (η ταυτότητα φύλου απουσιάζει) και η ισχύς του ξεκινά με την κατάθεση αντιγράφου στο ληξιαρχείο, με την προϋπόθεση ότι το ζευγάρι δεν έχει συνάψει άλλο σύμφωνο ή δεν έχει τελέσει πολιτικό γάμο (θα δούμε σε άλλο άρθρο τι μπορεί να σημαίνει αυτό για τα ζευγάρια που έχουν ήδη παντρευτεί στο εξωτερικό ή βρίσκονται σε σύμφωνο συμβίωσης κατατεθειμένο σε άλλη χώρα).
- 2) Τα περιουσιακά στοιχεία ρυθμίζονται στην συμβολαιογραφική πράξη ή εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα που αφορούν τους συζύγους.
- 3) Τεκμήριο πατρότητας. Το Άρθρο 9 αναφέρει ότι «Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατόρθωσε το σύμφωνο. Το τεκμήριο ανατρέπεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Τα άρθρα 1466 επ. ΑΚ, καθώς και τα άρθρα 614 επ. ΚΠολΔ, εφαρμόζονται αναλόγως.» Επειδή το «τεκμήριο πατρότητας» έτσι όπως είναι διατυπωμένο το άρθρο, αφορά ΜΟΝΟ ζευγάρια διαφορετικού φύλου, θα πρότεινα την αντικατάσταση του τίτλου με το «τεκμήριο γονεϊκότητας» ούτως ώστε ο μη-βιολογικό γονέας στα ζευγάρια του ίδιου φύλου (που δεν φαίνεται πουθενά να έχει σχέση με το παιδί) να αποκτά μια κάποια θεσμοθετημένη υπευθυνότητα και δέσμευση στην από κοινού ανατροφή του παιδιού και στην αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν το παιδί στο σχολείο, το σύστημα υγείας, την καθημερινότητα κλπ. Σκεφτείτε, ως προς τα ανωτέρω, και την περίπτωση όπου κάτι συμβεί στον βιολογικό γονέα. Η μέριμνα του παιδιού, σε μια τέτοια περίπτωση, ανατίθεται στην οικογένεια του βιολογικού γονέα ή το αναλαμβάνει η Πρόνοια και ο μη-βιολογικός δεν έχει κανένα απολύτως δικαίωμα να αναλάβει το παιδί που μέχρι τότε μεγάλωνε. Εν κατακλείδι, το «τεκμήριο πατρότητας» εισάγει αρνητική διάκριση εφόσον αναγνωρίζεται ως προνόμιο των ετερόφυλων ζευγαριών, τα οποία μπορούν και τους δίδεται η δυνατότητα να αναγνωρίσουν ένα παιδί με άλλους νομικούς τρόπους.

- 4) Γονική μέριμνα. Το Άρθρο 11 αναφέρει ότι: «1. Η γονική μέριμνα του τέκνου που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου, ανήκει στους δύο γονείς και ασκείται από κοινού. Οι διατάξεις του ΑΚ για τη γονική μέριμνα των τέκνων που κατάγονται από γάμο εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτή.
2. Αν το σύμφωνο συμβίωσης λυθεί ή ακυρωθεί, για την άσκηση της γονικής μέριμνας εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 1513 ΑΚ.» Έτσι όπως είναι διατυπωμένο το άρθρο, η από κοινού ασκούμενη γονική μέριμνα αφορά το παιδί που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης. Ωστόσο, δεν προβλέπεται τίποτα για τα ζευγάρια του ίδιου φύλου που ήδη έχουν αποκτήσει παιδί και εκλαμβάνονται ως μονογονεϊκές οικογένειες με τον μη-βιολογικό γονέα να μην υπάρχει από νομικής πλευράς. Θεωρούμε απαραίτητη μια διαφορετική διατύπωση ώστε να είναι εφικτό ο ένας γονέας να παιδοθετησει (υιοθετήσει κατά την ευρεία ορολογία) το παιδί του άλλου, το λεγόμενο step adoption.
5) Ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων – Εξουσιοδοτήσεις. Το Άρθρο 12 αναφέρει ότι: «1. Άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο.
2. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το οποίο ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου.»

Τον Νοέμβριο 2013 η πρόταση νόμου που κατέθεσε ο ΣΥΡΙΖΑ στη Βουλή περιελάμβανε την εξής διατύπωση (άρθρο 12):«Διατάξεις δημοσιούπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου που αναφέρονται σε συζύγους εφαρμόζονται αντιστοίχως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης. Οι αρμόδιοι φορείς δημοσιούπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου που σχετίζονται με την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων, υποχρεούνται στην ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης με τα πρόσωπα που έχουν τελέσει γάμο.» Επειδή η διατύπωση περί δημοσιούπαλληλικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου έχει πάει περίπατο στο σημερινό Σ/Ν, όπως και η πρόταση για «ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση» όσων έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης σε σχέση με τους παντρεμένους και το μπαλάκι έχει πεταχτεί στον υπουργό Εργασίας και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, θεωρώ ότι απαιτείται ρητή αναφορά σε φορολογικά, κληρονομικά, ασφαλιστικά, συνταξιοδοτικά κλπ δικαιώματα ώστε η εφαρμογή του νόμου να είναι ξεκάθαρη από τους αρμόδιους φορείς, έτσι όπως ορίζουν οι διατάξεις του δημοσιούπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου, και να μην άπτονται της διακριτικής ευχέρειας του εκάστοτε Υπουργού Εργασίας, ο οποίος θα κόψει την πίτα των δικαιωμάτων αυτών κατά το δοκούν.

- 6) Πεδίο εφαρμογής. Το Άρθρο 13 αναφέρει ότι: «Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον τούτο καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής.» Τον Νοέμβριο 2013, η πρόταση νόμου που είχε καταθέσει ο Σύριζα στη Βουλή περιελάμβανε τα εξής στο άρθρο 13:«Οι συμβληθέντες στο σύμφωνο συμβίωσης έχουν δικαίωμα στη χορήγηση άδειας διαμονής ως σύντροφοι συμβιούντες με Έλληνα πολίτη, πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή νομίμως διαμένοντα αλλοδαπό, με ανάλογη εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων για τους έγγαμους συντρόφους. Οι αρμόδιοι για την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων φορείς, υποχρεούνται στην ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης με τα πρόσωπα που έχουν τελέσει γάμο.» Το σημερινό νομοσχέδιο δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη που να αναφέρεται ρητά στη χορήγηση άδειας διαμονής σε αλλοδαπούς συντρόφους Ελλήνων υπηκόων. Το άρθρο δείχνει ν' αγνοεί επιτακτικά περιπτώσεις ζευγαριών του ίδιου φύλου που έχουν συνάψει σύμφωνο

συμβίωσης ή έχουν τελέσει πολιτικό γάμο σε άλλη χώρα, εν αντιθέσει με τα παντρεμένα ετερόφυλα ζευγάρια ο γάμος των οποίων αναγνωρίζεται ΠΑΝΤΟΥ και χωρίς κανένα πρόβλημα. Εν ολίγοις, ζευγάρι που έχει τελέσει γάμο σε Αγγλία ή Καναδά θα είναι υποχρεωμένο να διαλύσει τον γάμο του και να ακυρώσει το σύμφωνο που έχει ήδη και να συνάψει το κατώτερο ελληνικό σύμφωνο συμβίωσης αν για κάποιο λόγο θελήσει να εγκατασταθεί στην Ελλάδα; Αν έχουν ήδη παιδιά, πώς αυτά προστατεύονται; Οι υπήκοοι τρίτων χωρών υπόκεινται στο καθεστώς που ισχύει σήμερα. Δηλαδή, ο πολίτης τρίτης χώρας που συνάπτει σύμφωνο συμβίωσης με έλληνα ή ελληνίδα παίρνει άδεια παραμονής για έναν χρόνο και δεν αναφέρεται πουθενά αν αυτή η άδεια θα ανανεωθεί ή αν μπορεί να ισχύσει επ' αόριστον. Ωστόσο, δεν λαμβάνεται υπόψη η ανασφάλεια που μπορεί να δημιουργηθεί στο ζευγάρι και σαφώς το Ελληνικό Κράτος δεν δείχνει την δέουσα ευαισθησία στην περίπτωση όπου το ζευγάρι αποκτήσει παιδί. Όλα άπτονται στις βουλές και τις αρμοδιότητες του Υφυπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής.

7) Αφού ακολουθούν μερικές δεκάδες άλλων άρθρων και άλλων διατάξεων, φτάνουμε στο Άρθρο 52 που αναφέρει τα εξής: «Πρόσωπα του ίδιου ή άλλου φύλου τα οποία έχουν τελέσει γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης που προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής του, με μέλη διπλωματικών αποστολών, μέλη έμμισθων προξενικών αρχών, καθώς και υπαλλήλους διεθνών οργανισμών που έχουν την Έδρα τους ή Γραφείο στην Ελλάδα, θεωρούνται μέλη της οικογένειας αυτών για τους σκοπούς της εφαρμογής της Σύμβασης της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις, της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, και των κατά περίπτωση Συμφωνιών Έδρας και συναφών διεθνών συμφωνιών, αντιστοίχως, εφόσον έχουν ανακοινωθεί καταλλήλως από το Κράτος αποστολής ή τον διεθνή οργανισμό.» Εν ολίγοις, αναγνωρίζονται ως μέλη οικογένειας οι σύντροφοι ατόμων που ανήκουν στο διπλωματικό σώμα ή είναι μέλη διεθνών οργανισμών με έδρα ή γραφείο στην Ελλάδα, αλλά το ελληνικό κράτος ζητά από τα υπόλοιπα ζευγάρια που έχουν παντρευτεί ή συνάψει σύμφωνο συμβίωσης στο εξωτερικό να το διαλύσουν και να προσανατολιστούν στη σύναψη του ελληνικού, με ότι και αν αυτό δημιουργήσει στα ζευγάρια και κατά παραβίαση κάθε αρχής

περί ίσης μεταχείρισης.
Na προσθέσω εδώ ότι από τον Σεπτέμβριο του 2011 ισχύει η κοινή υπουργική απόφαση 23443 μεταξύ των Υπουργείων Εσωτερικών, Εξωτερικών, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Προστασίας του Πολίτη με θέμα: «Καθορισμός του τύπου άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντρόφους πολίτη της Ε.Ε. ή Έλληνα, με τον οποίο διατηρούν σταθερή σχέση προσηκόντως αποδεδειγμένη»

(http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/apof23443_07092011.pdf) και έχει δημοσιευτεί στο ΦΕΚ Β' 2225/04/10/2011 (<http://www.metanastefsi.net/uploads/7/6/8/3/7683554/23443-2011.pdf>). Σύμφωνα με αυτή την υπουργική απόφαση, που υπογράφεται από τους Π. Κουκουλόπουλο, Σ. Λαμπρινίδη, Γ. Κουτρουμάνη και Χ. Παπουτσή, αναγνωρίζεται σαφέστατα ο γάμος και το σύμφωνο συμβίωσης που τελέστηκαν στο εξωτερικό, τη στιγμή που τα ζευγάρια του ίδιου φύλου που είναι έλληνες και ελληνίδες και ζουν στην Ελλάδα δεν είχαν καμία απολύτως προστασία και νομική κατοχύρωση.

Κλείνοντας αναφέρω ότι η λήψη θετικών μέτρων για μια θεσμοθετημένη ρύθμιση των σχέσεων των ΛΟΑΤΚΙ ζευγαριών και των παιδιών τους κρίνεται αναγκαία για την εξάλειψη των διακρίσεων και την ισότητα στην μεταχείριση. Είναι ένα πάγιο, διαρκές και επιτακτικό αίτημα μας που θα οδηγήσει σε θετικά βήματα, θα θέσει την πολιτική σκηνή και τα κόμματα προ των ευθυνών τους και θα δημιουργήσει σταθερές βάσεις για τον σεβασμό όλων των σχέσεων ανεξάρτητα από σεξουαλικούς προσανατολισμούς και ταυτότητες φύλου.
http://ouraniotoksofamilies.blogspot.gr/2015/11/blog-post_17.html

Augusto

Θεωρούμε πως πρέπει να αφαιρεθεί η φράση: «αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη». Είναι αδύνατο να φανταστούμε με ποιο τρόπο μπορεί να αντίκειται στη δημόσια τάξη η ρύθμιση της συμβίωσης δύο ανθρώπων.

Δεύτερη παρατήρηση: στην παράγραφο 3, πρέπει η λέξη «πατρότητα» να αλλάξει με τη λέξη γονεϊκότητα, που καλύπτει με ακρίβεια και σαφήνεια και τους δύο γονείς. Περαιτέρω, θεωρούμε ότι ακριβώς επειδή το σύμφωνο συμβίωσης ως νόμος έρχεται να καλύψει προβλήματα διάκρισης, η μη έμφυλη γλώσσα, δίνει ακόμη περισσότερο τη κατεύθυνση της κατάργησης των διακρίσεων, τόσο λόγω φύλου, όσο και λόγω ταυτότητας φύλου. Συνεπώς, εφόσον η λέξη γονεϊκότητα καλύπτει με απολύτως σαφή τρόπο και τους δύο γονείς, αυτή είναι η ορθή.

Εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαλανού.

ΑΡΘΡΟ 4

Ο εισαγγελέας πρέπει να έχει σαφώς καθορισμένο πλαίσιο δυνατότητας άσκησης αγωγής ακύρωσης συμφώνου συμβίωσης, περιοριζόμενο αποκλειστικά και μόνο στα στοιχεία των προϋποθέσεων για την σύναψή του που μπορεί να μην έχουν τηρηθεί. Όχι να μπορεί να παρεμβαίνει γενικά και αόριστα όταν το σύμφωνο “αντίκειται στην δημόσια τάξη”. Δημόσια τάξη για το σύμφωνο συμβίωσης είναι όσα ορίζει το νομοσχέδιο και μόνον.

Στο άρθρο περί ακυρότητας πρέπει να προστεθεί διάταξη για την ληξιαρχική καταχώριση της αμετάκλητης δικαστικής απόφασης με την οποία ακυρώνεται το σύμφωνο

Βασίλης

Σωτηρόπουλος

Στη διάταξη αυτή θα πρέπει να προστεθεί και η παράγραφος «Με συμφωνία των συζύγων ο καθένας από αυτούς μπορεί να προσθέτει στο επώνυμο του το επώνυμο του άλλου. Η προσθήκη γίνεται με κοινή δήλωση ενώπιον του ληξιάρχου και ισχύει μέχρι να ανακληθεί ενώπιον του ληξιάρχου με κοινή δήλωση των συζύγων ή με μονομερή δήλωση οποιουδήποτε των συζύγων, η οποία κοινοποιείται στον άλλο σύζυγο».

Ο λόγος είναι ο εξής : Στο άρθρο 1388 του Α.Κ. ορίζονται τα εξής : «Με το γάμο δεν μεταβάλλεται το επώνυμο των συζύγων, ως προς τις έννομες σχέσεις τους. Στις κοινωνικές σχέσεις ο κάθε σύζυγος μπορεί, εφόσον σ' αυτό συμφωνεί και ο άλλος, να χρησιμοποιεί το επώνυμο του τελευταίου ή να το προσθέτει στο δικό του.

Με το άρθρο 28 του ν. 3719/2008 (Α' 241) προστέθηκε τρίτη παράγραφος στη διάταξη που ορίζει ότι «Με συμφωνία των συζύγων ο καθένας από αυτούς μπορεί να προσθέτει στο επώνυμό του το επώνυμο του άλλου. Η προσθήκη γίνεται με κοινή δήλωση ενώπιον του ληξιάρχου και ισχύει μέχρι να ανακληθεί ενώπιον του ληξιάρχου με κοινή δήλωση των συζύγων ή με μονομερή δήλωση οποιουδήποτε των συζύγων, η οποία κοινοποιείται στον άλλο σύζυγο...

Ως κοινωνικές σχέσεις θεωρούνται οι σχέσεις στις οποίες λείπει η πρόθεση της δημιουργίας εννόμων αποτελεσμάτων και οι οποίες δεν ρυθμίζονται, συνακόλουθα, από το δίκαιο (φιλικές σχέσεις, κοινωνικές συναναστροφές κλπ.). Ως έννομες σχέσεις θεωρούνται αυτές που ρυθμίζονται από το δίκαιο, δηλαδή προϋποθέτουν ή συνεπάγονται, είτε από την αρχή είτε σε μεταγενέστερη φάση, κάποια νομική ρύθμιση ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου και συνήθως αποτυπώνονται σε έγγραφα (συμβόλαια, ταυτότητες, διαβατήρια, ληξιαρχικές πράξεις κλπ., βλ. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη, τ. ΙΒ', εκδ. 1998, σελ. 192-193). Η απόλειψη από την προτεινόμενη διάταξη της σχετικής παραγράφου 3 του άρθρου 1388 ΑΚ που ισχύει για τους έγγαμους, ως προς τις έννομες σχέσεις δηλαδή των συμφωνούντων - συζύγων στα πλαίσια του συμφώνου συμβίωσης, δημιουργεί αδικαιολόγητη διάκριση σε βάρος τους, εφόσον τα τελευταία στερούνται ένα προνόμιο (δυνατότητα καταχώρισης στο επώνυμο του ενός μέρους του επωνύμου του άλλου στις έννομες και όχι μόνο κοινωνικές τους σχέσεις) το οποίο χορηγείται μόνο στους έγγαμους, χωρίς να παρατίθεται για τη διάκριση αυτή κάποια θεμιτή και εύλογη αιτιολογία, δεδομένου ότι, στα πλαίσια της ιδιωτικής βούλησης είναι απόλυτα θεμιτό και τα ζευγάρια (ομόφυλα ή ετερόφυλα) που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης να επιθυμούν το ένα μέρος να προσθέτει στο επώνυμό του

και το όνομα του άλλου όχι μόνο στις κοινωνικές αλλά και στις έννομες σχέσεις τους.
Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.

Το Σύμφωνο Συμβίωσης πρέπει να είναι όχι μόνο κατά το γράμμα, αλλά κυρίως κατά το πνεύμα των αποφάσεων του ΕΔΑΔ και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου. Να μην έχει ασάφειες και αρχίσει ένας νέος κυκεώνας προσφυγών στα Ελληνικά και τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια. Στα νοσοκομεία, στις δημόσιες υπηρεσίες, να παρέχει ιδιότητα εγγυτέρου συγγενούς. Διότι το κοινωνικό περιβάλλον συχνά θα είναι εχθρικό. Διαφαίνεται ήδη μια επιρρέπεια σε πολλούς να μη δείχνουν τον προσήκοντα σεβασμό στους ΛΟΑΤ συμπολίτες τους.

Τζαμουράνης Δημήτρης

ΑΡΘΡΟ 5

Διάβασα το Σχέδιο του Νόμου και αντιπαραβάλλοντας αυτό με το κείμενο του Νόμου 3719/2008 (ΦΕΚ 241/Α'/26.11.2008) παρατήρησα ότι το περιεχόμενο αυτού σε ποσοστό 90 τοις εκατό περιέχεται στο κείμενο του ισχύοντα νόμου. Διερωτήθηκα για ποιο λόγο αυτή η επανάληψη. Είναι τροποποίηση και συμπλήρωση του νόμου 3719/2008;

Αν η απάντηση είναι «Ναι», τότε γιατί δεν γινόταν μία τροποποίησή του για την οποία θα αρκούσε ένα μόνο άρθρο με λίγες λέξεις που θα αναφέρονταν σε ρυθμίσεις που θα ίσχυαν προκειμένου περί συμφώνου συμβίωσης μεταξύ ομοφύλων;

Αν η απάντηση είναι «Όχι», τότε γιατί γίνονται :

Α. Αναφορές

α) σε «οικογένεια»,

β) σε διατάξεις του ισχύουν σε «γάμο»,

γ) σε «σχέσεις των συζύγων από το γάμο»,

δ)για διατροφή μετά τη λύση του συμφώνου

ε) ότι «εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη διατροφή μετά το διαζύγιο»,

Β. Επαναλήψεις ή Ασάφειες ή ενδεχόμενες σκοπιμότητες

α) Στο άρθρο 5 προσδιορίζονται οι μεταξύ των σχέσεις δύο ομοφύλων που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης και λέει ότι για αυτές «εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο». Μα στην περίπτωση «γάμου» έχουμε «τον σύζυγο» και «την σύζυγο». Εδώ ποια ή ποιός θα παίζει το ρόλο «του συζύγου»και ποιός ή ποια θα παίζει το ρόλο «της συζύγου» ια να έχουμε ανάλογη εφαρμογή ; Μήπως τελικά θέλουμε να καταργήσουμε από τη γλώσσα μας τη λέξη «σύζυγος» γιατί αυτό θέλει μία μικρή μειοψηφία πολιτών να επιβάλλει στην πλειοψηφία μέσω της Πολιτείας αγνοώντας Σύνταγμα, παραδόσεις και πολιτισμό;

β) γιατί επικαλείται – άρθρο 8 – την αναλογική εφαρμογή διατάξεων του Αστικού Κώδικα «που αφορούν τους συζύγους» (εκεί έχουμε κληρονομικό δικαίωμα μεταξύ παντρεμένων διαφορετικού φύλου. Σε ομόφυλα ζευγάρια δεν έχουμε διαφορετικότητα φύλου. Ποιά κληρονομεί ποιά από τις δύο και ποιός κληρονομεί ποιόν από τους δύο;);

γ) γιατί επαναλαμβάνει στο άρθρο 9 το περιεχόμενο του ταυτάριθμου άρθρου του νόμου 3719/2008 που αναφέρεται στο «τεκμήριο πατρότητας» ;(Το περιεχόμενό του αναφέρεται σαφώς σε σύμφωνο συμβίωσης δύο προσώπων διαφορετικού φύλου. Γιατί μπαίνει στο σχέδιο νόμου);

δ) το ίδιο παρατηρούμε και στο άρθρο 11 όπου επαναλαμβάνεται το περιεχόμενο του άρθρου 10 του νόμου 3719/2008 το οποίο αναφέρεται στη «γονική μέριμνα». Μια και τα ομόφυλα ζευγάρια δεν μπορούν να γεννήσουν παιδιά, άρα δεν μπορεί να γίνουν«γονείς», για ποιά παιδιά αναφέρεται η υποχρέωση της άσκησης γονικής από κοινού μέριμνας; Μήπως εμμέσως δίνει δυνατότητα νιοθεσίας ή έχει ως σκοπό σε κάποιο μεγάλο νομοσχέδιο να περάσει ως τροποποίηση με 2-3 λέξεις; Ή μήπως απώτερο σκοπό έχει με μία συμβολαιογραφική πράξη ένας /μία από αναφερόμενους στο σύμφωνο συμβίωσης να ονομάζεται «πατέρας» και ο άλλος «μητέρα» ας είναι και άνδρας για να υπάρξει ο όρος «γονείς»;

ε) Αν δύο γυναίκες που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, η μία εξ αυτών, μετά την έξοδό της το βράδυ που πήγε κάπου και «τα έτσουξε» λίγο παραπάνω και μετά συνευρέθηκε με έναν άγνωστο σ' αυτή άνδρα με αποτέλεσμα αργότερα να γεννήσει ένα παιδί, η δε άλλη γυναίκα του συμφώνου δεν έχει καμία διάθεση να καταγγείλει το σύμφωνο, τότε τί γίνεται με το παιδί που θα γεννηθεί; Ποιός είναι ο «πατέρας», ποιος έχει τη γονική μέριμνα κ.λπ. Θα έχουμε «παιδιά» μόνο με «γονείς» και όχι με «πατέρα» και «μητέρα»; Και αν ο φυσικός πατέρας αναγνωρίσει ταυτό το παιδί, χωρίς η άλλη του συμφώνου να έχει αντίρρηση, τότε τι θα έχουμε; Ποιά είναι η «οικογένεια» του παιδιού; Δύο «μαμάδες» και ένας πατέρας; Και αν γεννήσει και δεύτερο, τότε μπλεκόμαστε ακόμη περισσότερο.

ε) Με όσα αναγράφονται στο άρθρο 14 του σχεδίου νόμου (Τροποποίηση διατάξεων του Αστικού Κώδικα) διαφαίνεται ότι αργότερα το σύμφωνο συμβίωσης θα μετεξελιχθεί σε «γάμο» μια και σ' αυτό γίνεται αναφορά σε ετερόφυλα ζευγάρια, αλλιώς δεν εξηγείται η παράθεσή του ια τα ομόφυλα ζευγάρια που αναφέρεται το σχέδιο νόμου.

Παραγινωρίζοντας

ότι

α) Τα περισσότερα προβλήματα, τη νομοθετική λύση των οποίων θέλουν οι ενδιαφερόμενοι ομόφυλοι, θα μπορούσαν να ρυθμιστούν με την υπογραφή ενός συμφώνου συγκατοίκησης με τον/ τον ή την/την σύντροφο.

β) Αγνοείται το σχετικό άρθρο(16(3) της Παγκόσμιας Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όπου αναφέρεται: «Η οικογένεια είναι η φυσική και θεμελιώδης μονάδα της κοινωνίας και χρειάζεται να προστατεύεται από την κοινωνία και το κράτος»

γ) Δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός του κυρίου Υπουργού ότι με αυτό το σχέδιο νόμου επιδιώκεται «ισορροπία μεταξύ της ιδιωτικής αυτονομίας και της ανάγκης προστασίας των οικογενειακών σχέσεων, με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης. Πρόκειται μεν για μια σύμβαση, δημιουργούνται ωστόσο οικογενειακές σχέσεις μεταξύ αυτών που την συνάπτουν». Επίσης με αυτό δεν εξασφαλίζεται «η απόλαυση της οικογενειακής ζωής», μια και σε συμβίωση δύο ομοφύλων δεν έχουμε «οικογένεια». Έχουμε τη συνύπαρξη δύο ατόμων του ίδιου φύλου η οποία δημιουργείται κυρίως για την ικανοποίηση σεξουαλικών αναγκών. Δεν νομίζω ότι θα βρεθούν 2 γυναίκες ή άνδρες ηλικίας πάνω των 50-55 ετών που στο μέλλον θα κάνουν σύμφωνο συμβίωσης. Ατοί οι άνθρωποι τις όποιες υποχρεώσεις της μιας ή της άλλης προς την άλλη, ή του ενός προς τον άλλο, τις ρυθμίζουν μόνες/νοι κάλλιστα χωρίς να χρειάζεται κάποιο «σύμφωνο» ή επισημοποίηση της συμβίωσής τους. Είμαι απόλυτα βέβαιος ότι η πλειονότητα των ομοφύλων που θα συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης, όταν θα φθάσουν σε μία ηλικία που δεν θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις μεταξύ των ηδονιστικές απολαύσεις, θα προβαίνουν σε λύση του συμβολαίου συμβίωσης των.

Αυτό το σχέδιο, όπως έχει γραφεί, ή είναι αποτέλεσμα προχειρότητας, ή έχει σκοπιμότητα να επιτύχει την ψήφισή του από όλους εκείνους τους βουλευτές που υπάρχουν σήμερα και οι οποίοι ήσαν και βουλευτές το 2008 και είχαν ψηφίσει το νόμο 3719/2008. Αλλιώς δεν μπορώ να εξηγήσω τις επαναλήψεις που προανέφερα. **Παναγιώτης Ζαμάνης**

Η προτεινόμενη ρυθμίσεις για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις μεταξύ των συμβίων είναι πολύ απλούστερες εν συγκρίσει με τις υφιστάμενες στον νόμο 3719/2008. Εκ πρώτης όψεως φαίνονται ορθές και μεθοδολογικά συνεπείς, καθώς για τις προσωπικές σχέσεις εισάγεται νομοθετική παραπομπή για την (ανάλογη) εφαρμογή όσων ισχύουν μεταξύ συζύγων, ενώ για τις περιουσιακές σχέσεις προκρίνεται η ελευθερία των συμβάσεων. Η νομοθετική αυτή επιλογή βέβαια θα μπορούσε καταρχήν να αναδείξει το σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ετεροφύλων ως έναν θεσμό ευθέως «ανταγωνιστικό» προς τον γάμο, καθώς η δυνατότητα που φαίνεται να παρέχεται για την σχεδόν απόλυτα ελεύθερη διαμόρφωση των περιουσιακών σχέσεων θα λειτουργούσε δελεαστικά για πολλά ετερόφυλα ζευγάρια.

Από την ενδελεχέστερη ωστόσο μελέτη της ρύθμισης δημιουργούνται πολλές επιφυλάξεις. Αν εξαιρέσει κανείς το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ δικαιωμάτων προσωπικού και περιουσιακού χαρακτήρα, αλλά ούτως ή άλλως ρυθμίζεται ρητώς στο άρθρο 7 § 3 του νομοσχεδίου, το

μοναδικό πρακτικά σημαντικό δικαίωμα περιουσιακού χαρακτήρα που απομένει είναι αυτό της συμμετοχής στα αποκτήματα. Και αυτό όμως εξαιρείται από την ελευθερία των μερών να το ρυθμίσουν συμβατικά, αφού ο νόμος αποκλείει τη δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα στα αποκτήματα πριν από τη γέννησή του. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς τι απομένει στη ρυθμιστική ευχέρεια των μερών με βάση το πρώτο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 5 του νομοσχεδίου. Περαιτέρω είναι απορίας άξιο ποιος λόγος επέβαλε τον αποκλεισμό της παραίτησης από το πρακτικά σημαντικότερο (αν όχι μοναδικό) δικαίωμα περιουσιακής φύσης της στιγμή που ο νόμος ευαγγελίζεται στο αμέσως προηγούμενο εδάφιο την ελευθερία ρύθμισης των περιουσιακών σχέσεων. Αλλά και πέραν αυτού, δεν είναι κατανοητό για ποιον λόγο επιτρέπεται (με το άρθρο 7 § 3 του νομοσχεδίου) η εκ των προτέρων παραίτηση από το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση της συμβίωσης (που εξάλλου έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα και βρίσκεται στα όρια μεταξύ προσωπικού και περιουσιακού δικαιώματος), αλλά αποκλείεται η παραίτηση από το ξεκάθαρα περιουσιακό δικαίωμα για συμμετοχή στα αποκτήματα. Πρόκειται για ανεξήγητη αξιολογική αντινομία. **Γεώργιος Γεωργιάδης**

Οι ρυθμίσεις των άρθρων 1393, 1394 και 1395 πρέπει να εξαιρεθούν από την παράγραφο 2, διότι αφορούν τη διακοπή της συμβίωσης, κατάσταση που δεν υπάρχει στο σύμφωνο συμβίωσης. **Πάνος Νικολόπουλος**

ΑΡΘΡΟ 6

Με τη ρύθμιση του άρθρου 6 «επικυρώνεται» νομοθετικά η πρόσφατη θέση του Αρείου Πάγου ότι στην ελεύθερη συμβίωση μπορεί να αναζητηθούν περιουσιακές επιδόσεις μεταξύ των συμβίων με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Βεβαίως παραμένει (και ορθά) προς επίλυση από τη νομολογία το ζήτημα πότε υφίσταται στις περιπτώσεις αυτές νόμιμη αιτία για τη διατήρηση του πλουτισμού από τον σύμβιο. Η σπουδή του νομοθέτη να ενσωματώσει τη νέα αυτή νομολογιακή θέση στη νομοθεσία είναι δυσεξήγητη και κατά τη γνώμη μου μη αναγκαία, μπορεί δε να οδηγήσει σε παρανοήσεις. **Γεώργιος Γεωργιάδης**

Η παρούσα διατύπωση προφανώς είναι όλως ανόητη. Καί θέλω να το δείτε ως ακολούθως. Τί θα πει «αδικαιολόγητος πλουτισμός»; Προφανώς είναι ο πλουτισμός άνευ προσκομίσεως αιτιών τεκμηρίων περί νομίμου προελεύσεώς του. Αλλά, εφ' όσον ένα ετεροφυλοφιλικόν ή ομοφυλοφιλικόν ζεύγος συζεί άνευ συμβολαίου συμβιώσεως καί το υπογράφει εν συνεχεία, ενώ μετά υπάρξει διαμάχη, προφανώς δεν έπεται «αδικαιολόγητον πλουτισμόν» η προ του συμβολαίου περίοδος, καθώς καλλίστως το ένα μέρος μπορεί προ της υπογραφής του συμβολαίου να κληρονόμησε μέσω διαθήκης την γονικήν περιουσίαν ή να κέρδισε κάποια ποσά σε τυχερά παίγνια ή να εργαζόταν ή να ενοικίαζεν οικίες καί καταστήματα ή να πώλησεν τμήματα της περιουσίας του κ.λ.π. καί ως εκ τούτου να είχε όλως νόμιμες πηγές πλουτισμού καί το ίδιον ακριβώς να έπραττε καί το άλλον μέρος. Άρα, η συγκεκριμένη διατύπωση προφανώς είναι όλως απαράδεκτη καί ανόητη ως έχει, εκτός εάν τροποποιηθεί ως απαιτείται, δηλαδή «αδικαιολογήτου πλουτισμού ελλείψει των νομίμων αποδείξεων καί δικαιολογητικών».- **Γεώργιος-Χαράλαμπος Κατρακίλης**

Να προστεθεί στο τέλος το εξής εδάφιο «Αγωγές που ασκήθηκαν βάσει του άρθρου 904 του αστικού κώδικα και έχουν απορριφθεί αμετάκλητα μπορούν να ασκηθούν εκ νέου βάσει της παρούσας διάταξης, εφόσον η αξίωση δεν έχει παραγραφεί». **Πάνος Νικολόπουλος**

Το νομοσχέδιο πρέπει να συμπεριλαμβάνει άρθρο που να ρυθμίζει ρητά την παροχή άδειας παραμονής σε περίπτωση που το ένα συμβαλλόμενο μέρος του συμφώνου δεν είναι Ευρωπαίος πολίτης. Η διάταξη αυτή άλλωστε προκύπτει και από το ευρωπαϊκό πλαίσιο

σύμφωνα με το οποίο κάθε κράτος μέλος πρέπει να διευκολύνει την παραμονή συντρόφου κάθε Ευρωπαίου πολίτη στο έδαφός του, αλλά πρέπει ούτως ή άλλως να διατυπωθεί ρητά, για να αποφευχθούν πιθανές νομικές περιπέτειες ζευγαριών. **Απόστολος Καραμπαΐρης**

ΑΡΘΡΟ 7

Προτείνουμε πρόσθεση παραγράφου για τη λύση των συμφώνων συμβίωσης που έχουν συναφθεί στην αλλοδαπή:

«Λύση συμφώνου συμβίωσης που έχει γίνει νομίμως στην αλλοδαπή, σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου τέλεσής της, αναγνωρίζεται αυτοδίκαια με την κατάθεση αποσπάσματός της στο αρμόδιο Ληξιαρχείο»

Εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαλανού.

Η καινοτομία της πρώτης παραγράφου του άρθρου 7 του νομοσχεδίου σε σύγκριση προς τις αντίστοιχες διατάξεις του υφιστάμενου νόμου 3719/2008 συνίσταται στη δυσχέραση της διαδικασίας μονομερούς λύσης του συμφώνου συμβίωσης. Με την προτεινόμενη ρύθμιση δεν θα αρκεί η κοινοποίηση με δικαστικό επιμελητή συμβολαιογραφικής δήλωσης περί της μονομερούς λύσης και καταχώριση αυτής στο ληξιαρχείο. Αντιθέτως με δικαστικό επιμελητή θα επιδίδεται πρόσκληση για συναινετική λύση του συμφώνου και μόνο μετά την πάροδο τριών μηνών από την επίδοση θα είναι δυνατή η λύση με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση που θα πρέπει να καταχωρηθεί στο ληξιαρχείο. Η επιμήκυνση αυτή της διαδικασίας μονομερούς λύσης αξιολογείται θετικά καθώς η υπερβολικά απλοποιημένη διαδικασία λύσης του συμφώνου συμβίωσης υπό του καθεστώσ του νόμου 3719/2008 είχε αποτελέσει σημείο κριτικής και εύλογου προβληματισμού. **Γεώργιος Γεωργιάδης**

Νομίζω ότι υπάρχει ένα κενό στον συνδυασμό του Άρθρου 2.2. και στον παρόν άρθρο 7.γ.

Εξηγώ:

Πώς μπορεί να λυθεί ένα σύμφωνο συμβίωσης λόγω γάμου, εφόσον για να παντρευτείς (είτε θρησκευτικά είτε πολιτικά) πρέπει να είσαι ελεύθερος ή διαζευγμένος ;

Εάν για να τελέσεις σύμφωνο συμβίωσης, πρέπει να βεβαιώσεις ότι δεν είσαι έγγαμος, αντίστοιχα πρέπει για να τελέσεις γάμο πρέπει να βεβαιώσεις ότι δεν είσαι δεσμευμένος με σύμφωνο συμβίωσης.

Δεν ξέρω αν δημιουργεί πολλά προβλήματα από ότι λύνει, αλλά εάν το σύμφωνο συμβίωσης «αντιστοιχεί» με κάποιο τρόπο στον γάμο, δεν θα έπρεπε να ισχύει και το αντίθετο ;

Στελλα

Αναφορικά με τον τρόπο λύσης του συμφώνου, θεωρώ ότι η περίπτωση β' της παραγράφου 1 σχετικά με τη μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση συνιστά επικίνδυνα εύκολο τρόπο λύσης της ένωσης διότι μια απλή επίδοση πρόσκλησης για συναινετική λύση δεν είναι δυνατόν να ανοίγει το δρόμο στην άλλη πλευρά να διαλύσει μονομερώς μια συμβίωση (που θα μπορούσε κάλλιστα να είναι και μια ολόκληρη ζωή με ό,τι συνεπάγεται αυτό όπως ενδεικτικά αναφέρω τη δημιουργία περιουσίας, οικογενειακών δεσμών των εκατέρωθεν οικογενειών και πάνω από όλα το συναισθηματικό δεσμό μεταξύ δύο ατόμων κλπ) με την απλή παρέλευση 3 μηνών! Αν είναι δυνατόν! Θεωρώ ότι θα πρέπει οι προϋποθέσεις για τη λύση του συμφώνου να καταστούν πιο δύσκολες και να υπάρχει αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί λύσεως του γάμου. Δεν μπορούν π.χ. 2 άνθρωποι να συμβιώνουν μαζί 30 χρόνια αντλώντας δικαιώματα εκατέρωθεν από αυτή την έννομη σχέση και εν μια νυκτί να διαλύονται όλα με τη γνώμη του ενός και μόνον. Είμαι υπέρ μιας γρήγορης διαδικασίας όταν υφίσταται συναίνεση και των 2 μερών (περίπτωση α' της παραγράφου 1) αλλά στην περίπτωση που ο

ένας από τους 2 αρνείται να συναινέσει είναι απαράδεκτο, διακινδυνευμένο και ιδιαίτερος επαχθές να «εικάζεται» ή να «τεκμαίρεται» η συναίνεσή του σε κάτι για το οποίο ουδέποτε συμφώνησε (δηλαδή το χωρισμό). Θεωρώ ότι η περίπτωση β' υπερβαίνει την έννοια της ελεύθερης βούλησης και δε σέβεται την ίδια την έννομη σχέση που έχει δημιουργηθεί με το σύμφωνο συμβίωσης, δημιουργώντας προκλητικά εύκολες προϋποθέσεις για τη διάλυσή του. Δηλαδή αν υποθέσουμε για παράδειγμα ότι η επίδοση γίνεται ως «αγνώστου διαμονής» στον καθ' ού ο οποίος ουδέποτε φυσικά θα λάβει γνώση της βούλησης του συντρόφου του για χωρισμό, λόγω γεγονότος ανωτέρας βίας και δίχως δική του υπαιτιότητα, τι θα γίνει; Θα βρεθεί ξαφνικά χωρισμένος χωρίς να φταίει και χωρίς να το ξέρει; Επίσης, θεωρώ ότι σε κάθε περίπτωση η παρέλευση μόλις ενός τριμήνου είναι υπερβολικά συντεταγμένη. Γιατί αυτή η βιασύνη; Αυτή τη στιγμή έρχεται ο Νομοθέτης και προσπαθεί να προστατέψει τις σχέσεις που έχουν ήδη δημιουργηθεί και αποτελούν καθημερινή πραγματικότητα για ένα μεγάλο κομμάτι της ελληνικής, και κάθε σύγχρονης κοινωνίας και θεωρώ ότι δε θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο νομοσχέδιο διατάξεις που ευτελίζουν απαρχής την ίδια την έννοια του συμφώνου συμβίωσης. Το σύμφωνο συμβίωσης έρχεται για να προστατέψει μια σχέση σταθερή και με διάρκεια και ως εκ τούτου θεωρώ απαράδεκτο να εκλαμβάνεται εν τη γενέσει του ως έννοια μεταβλητή και ασταθής. **ΣΤΕΦΑΝΟΣ**

α ήταν προτιμότερο να αλλάξει ο χρόνος των τριών μηνών σε 45-60 μέρες. Ένα ζήτημα της ελληνικής δημόσιας ζωής είναι η γραφειοκρατία, και θεωρώ ότι τα καινούρια νομοσχέδια θα έπρεπε να το καταπολεμούν. Οι τρεις μήνες είναι μεγάλο διάστημα, το οποίο καθυστερεί τη διαδικασία. **Χριστόφορος**

ΤΟ 1. και 2.: Να μην παρεμβάλεται το συμβολαιογραφικό έγγραφο, αλλά η διαδικασία να δηλώνεται στον Ληξίαρχο.

ΠΡΟΤΑΣΗ:

1. Το σύμφωνο συμβίωσης λύνεται α) με συμφωνία των μερών, που γίνεται αυτοπροσώπως ενώπιον του ληξίαρχου, β) με μονομερή δήλωση στον ληξίαρχο, εφόσον έχει επιδοθεί προηγουμένως με δικαστικό επιμελητή πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση, και γ) αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος μεταξύ των μερών.
2. Η λύση του συμφώνου συμβίωσης ισχύει άμεσα μετά την επίδοση της δήλωσης στο ληξίαρχο όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του. **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΗΤΡΥΦΩΝ**

Αναφορικά με τον τρόπο λύσης του συμφώνου, θεωρώ ότι η περίπτωση β' της παραγράφου 1 σχετικά με τη μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση συνιστά επικίνδυνα εύκολο τρόπο λύσης της ένωσης διότι μια απλή επίδοση πρόσκλησης για συναινετική λύση δεν είναι δυνατόν να ανοίγει το δρόμο στην άλλη πλευρά να διαλύσει μονομερώς μια συμβίωση (που θα μπορούσε κάλλιστα να είναι και μια ολόκληρη ζωή με ό,τι συνεπάγεται αυτό όπως ενδεικτικά αναφέρω τη δημιουργία περιουσίας, οικογενειακών δεσμών των εκατέρωθεν οικογενειών και πάνω από όλα το συναισθηματικό δεσμό μεταξύ δύο ατόμων κλπ) με την απλή παρέλευση 3 μηνών! Αν είναι δυνατόν! Θεωρώ ότι θα πρέπει οι προϋποθέσεις για τη λύση του συμφώνου να καταστούν πιο δύσκολες και να υπάρχει αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί λύσεως του γάμου. Δεν μπορούν π.χ. 2 άνθρωποι να συμβιώνουν μαζί 30 χρόνια αντλώντας δικαιώματα εκατέρωθεν από αυτή την έννομη σχέση και εν μια νυκτί να διαλύονται όλα με τη γνώμη του ενός και μόνον. Είμαι υπέρ μιας γρήγορης διαδικασίας όταν υφίσταται συναίνεση και των 2 μερών (περίπτωση α' της παραγράφου 1) αλλά στην περίπτωση που ο ένας από τους 2 αρνείται να συναινέσει είναι απαράδεκτο, διακινδυνευμένο και ιδιαίτερος επαχθές να «εικάζεται» ή να «τεκμαίρεται» η συναίνεσή του σε κάτι για το οποίο ουδέποτε συμφώνησε (δηλαδή το χωρισμό). Θεωρώ ότι η περίπτωση β' υπερβαίνει την έννοια της ελεύθερης βούλησης και δε σέβεται την ίδια την έννομη σχέση που έχει δημιουργηθεί με το σύμφωνο συμβίωσης, δημιουργώντας προκλητικά εύκολες προϋποθέσεις για τη διάλυσή του. Δηλαδή αν υποθέσουμε για παράδειγμα ότι η επίδοση γίνεται ως «αγνώστου διαμονής» στον

καθ' ού ο οποίος ουδέποτε φυσικά θα λάβει γνώση της βούλησης του συντρόφου του για χωρισμό, λόγω γεγονότος ανωτέρας βίας και δίχως δική του υπαιτιότητα, τι θα γίνει; Θα βρεθεί ξαφνικά χωρισμένος χωρίς να φταίει και χωρίς να το ξέρει; Επίσης, θεωρώ ότι σε κάθε περίπτωση η παρέλευση μόλις ενός τριμήνου είναι υπερβολικά συντετμημένη. Γιατί αυτή η βιασύνη; Αυτή τη στιγμή έρχεται ο Νομοθέτης και προσπαθεί να προστατέψει τις σχέσεις που έχουν ήδη δημιουργηθεί και αποτελούν καθημερινή πραγματικότητα για ένα μεγάλο κομμάτι της ελληνικής, και κάθε σύγχρονης κοινωνίας και θεωρώ ότι δε θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο νομοσχέδιο διατάξεις που ευτελίζουν απαρχής την ίδια την έννοια του συμφώνου συμβίωσης. Το σύμφωνο συμβίωσης έρχεται για να προστατέψει μια σχέση σταθερή και με διάρκεια και ως εκ τούτου θεωρώ απαράδεκτο να εκλαμβάνεται εν τη γενέσει του ως έννοια μεταβλητή και ασταθής. **Ιωάννης**

Είναι σημαντικό μέσα στο νομοσχέδιο αυτό, να υπάρξουν ξεκάθαρες και σαφείς οδηγίες για το τι πρέπει να κάνει το Ληξιαρχείο όσον αφορά το άνοιγμα Οικογενειακής Μεριδας, όταν παραλαμβάνει ένα Σύμφωνο Συμβίωσης. Έτσι ώστε να μην υπάρξουν μελλοντικές περιπλοκές όσον αφορά κληρονομίες, συντάξεις και άλλα ζητήματα που άπτονται του σχετικής ρύθμισης. **ΔΗΜΗΤΡΗΣ**

Να υπάρξει ξεκάθαρη αναφορά για το τι πρέπει να κάνουν τα Ληξιαρχεία όταν παραλαμβάνουν ένα Σύμφωνο Συμβίωσης σε σχέση με το άνοιγμα οικογενειακής μερίδας. **Χάρης Παπαδόπουλος**

Να αναφέρεται ρητά τι πρέπει να κάνουν τα Ληξιαρχεία όταν παραλαμβάνουν ένα Σύμφωνο Συμβίωσης σε σχέση με το άνοιγμα Οικογενειακής Μεριδας. Αν αυτό δεν διευκρινιστεί από τώρα, θα υπάρξουν περιπλοκές όταν αργότερα χρειάζεται να αντιμετωπιστούν θέματα που αφορούν κληρονομικά, συντάξεις, μετακινήσεις κλπ. **prsk**

Στο πλαίσιο ακριβώς της ισότητας με την οποία οφείλει να αντιμετωπίζει ο νόμος όλους/ες τους/τις πολίτες, θα πρέπει να υπάρξει ρητή νομοθετική πρόβλεψη σε σχέση με ζητήματα, όπως η δημιουργία οικογενειακής μερίδας στο ληξιαρχείο, όπως συμβαίνει άλλωστε και στις περιπτώσεις τέλεσης θρησκευτικού ή πολιτικού γάμου. **Κική Σταματόγιαννη**

Να αναφέρεται ρητά τι πρέπει να κάνουν τα Ληξιαρχεία όταν παραλαμβάνουν ένα Σύμφωνο Συμβίωσης σε σχέση με το άνοιγμα Οικογενειακής Μεριδας. Αν αυτό δεν διευκρινιστεί από τώρα, θα υπάρξουν περιπλοκές όταν αργότερα χρειάζεται να αντιμετωπιστούν θέματα που αφορούν κληρονομικά, συντάξεις, μετακινήσεις κλπ. **Φέγγη Θεοδώρα**

Θεωρώ ότι λόγω του επικείμενου κύματος μεταναστών/προσφύγων από χώρες εκτός ΕΕ προς την Ελλάδα, ο κ. Υπουργός πρέπει να φανεί πιο γενναιόδωρος (αναγνωρίζοντας μια πραγματική κατάσταση) και παράλληλα με τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης να χορηγεί (στον αλλοδαπό, εάν υπάρχει) πράσινη κάρτα και σε περίπτωση υιοθεσίας χορήγηση ιθαγένειας. Έτσι λύνεται και το γλέγον ζήτημα της αναγνώρισης ως Ελλήνων ατόμων με άλλη ιθαγένεια ή απάτριδων. **Nikos Στρατηγός**

ΑΡΘΡΟ 8

Το άρθρο 8 του νομοσχεδίου εισάγει δυο ρυθμίσεις που αφορούν τα κληρονομικά δικαιώματα του συμβίου. Με τις ρυθμίσεις αυτές επιχειρείται να θεραπευθούν δυο αστοχίες του υφιστάμενου νόμου 3719/2008, τις οποίες δημοσίως είχα επισημάνει με εισήγησή μου στο πλαίσιο των εργασιών του 10ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων, που

έλαβε χώρα στις 22 και 23 Φεβρουαρίου 2013, στη Θεσσαλονίκη και έχουν δημοσιευθεί στο τεύχος Οκτωβρίου 2013 του περιοδικού «Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου». Πρώτον, το εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα του συμβίου έχει ορισθεί με τη διάταξη του άρθρου 11 § 1 του ν. 3719/2008 στο 1/6 της κληρονομίας αντί του 1/4 που ορίζεται στην ΑΚ 1820 για τον επιζώντα σύζυγο. Η διαφοροποίηση της κληρονομικής μερίδας του συμβίου έναντι αυτής του συζύγου είναι αδικαιολόγητη και μικρόψυχη και παραπέμπει στο ιστορικά στιγματισμένο κληρονομικό ποσοστό (1/6) της επιβιώσασας παλλακίδος που είχε πρωτοεισαχθεί επί Ιουστινιανού με τη Νεαρά 98. Ορισμένοι χαιρετίζουν τη διαφοροποίηση αυτή ως κίνητρο για να προτιμήσει κανείς τη σύναψη γάμου αντί συμφώνου συμβίωσης. Το κίνητρο αυτό όμως μπορεί να λειτουργεί και αντίστροφα: Η διαφοροποίηση μπορεί να προκαλεί πιέσεις από το στενό οικογενειακό περιβάλλον του προσώπου (π.χ. γονείς ή τέκνα από προηγούμενο γάμο) για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης αντί γάμου, προκειμένου να μειωθεί κατά το δυνατόν λιγότερο η εξ αδιαθέτου κληρονομική τους μερίδα. Ορθά λοιπόν προτείνεται με τη ρύθμιση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 8 του νομοσχεδίου η πλήρης εξομοίωση των κληρονομικών δικαιωμάτων του συμβίου με τα δικαιώματα του συζύγου, καθώς δεν συντρέχει λόγος για τη διαφοροποίηση που είχε εισαχθεί με τον ν. 3719/2008.

Η δεύτερη αστοχία στο πεδίο των κληρονομικών σχέσεων αφορά την απονομή με τις διατάξεις των άρθρων 11 §§ 2 και 3 του ν. 3719/2008 δικαιώματος νόμιμης μοίρας του επιζώντος συμβίου στην περιουσία του θανόντος συμβίου. Είχα επισημάνει η πως πρόβλεψη νόμιμης μοίρας υπέρ προσώπου που συνδέεται μόνο με σύμφωνο συμβίωσης με τον κληρονομούμενο αντιφάσκει με την ιδεολογική αφετηρία του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου. Είναι παράδοξο ο νόμος να μην περιέχει οποιαδήποτε ρύθμιση αναγκαστικού χαρακτήρα για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συμβίων εν ζωή, αλλά να επιβάλλει αναγκαστική διαδοχή μετά τον θάνατο ενός από αυτούς. Πέραν όμως της ιδεολογικής αντίφασης, η υποχρεωτική απονομή νόμιμης μοίρας μειώνει σημαντικά την ελκυστικότητα του θεσμού του συμφώνου συμβίωσης για τους «αντιρρησίες του γάμου». Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού προτείνεται στο νομοσχέδιο να παρέχεται η δυνατότητα σε καθένα από τους συμβίους να επιλέξει κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης αν θα εμείνει στο δικαίωμα της νόμιμης μοίρας ή αν θα παραιτηθεί από αυτό. Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι σαφώς καλύτερη από την υφιστάμενη: Η νόμιμη μοίρα παύει να επιβάλλεται ετερόνομα στους συμβίους και τους δίνεται η δυνατότητα να επιλέξουν (άραγε κατόπιν διαπραγματεύσεων;) αν θα παραιτηθούν εκ των προτέρων από αυτήν ή όχι. Αναρωτιέμαι όμως, αν αυτό το δικαίωμα επιλογής είναι σύμφωνο με τον χαρακτήρα της νόμιμης μοίρας ως θεσμού αναγκαστικού δικαίου. Είναι νοητό να μιλάμε για «νόμιμη μοίρα», δηλαδή για αναγκαστική διαδοχή πέρα και ανεξάρτητα από τη βούληση του κληρονομούμενου, όταν δίνεται στον μελλοντικό κληρονόμο η δυνατότητα να παραιτηθεί από το δικαίωμά του ήδη κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης, δηλαδή πριν από τη γέννηση του δικαιώματος; Η δυνατότητα ή μη παραίτησης από τη νόμιμη μοίρα μετά τη γέννηση του δικαιώματος απασχολεί από παλιά τη νομολογία αλλά και τη θεωρία. Ο νομοθέτης επιχειρεί πλέον να τάμει το ζήτημα νομοθετικά και μάλιστα για τον χρόνο πριν από τη γέννηση του δικαιώματος. Το πώς θα επιδρούσε μια τέτοια νομοθετική ρύθμιση στον επιστημονικό διάλογο ως προς τη δυνατότητα παραίτησης από τη νόμιμη μοίρα σε όλες τις άλλες περιπτώσεις μένει να φανεί στο μέλλον. Ωστόσο, δεν είμαι βέβαιος κατά πόσο είναι χρήσιμη μια τόσο τολμηρή νομοθετική πρωτοβουλία που μόνο προβλήματα θα δημιουργήσει στο δόγμα του αστικού δικαίου. Ορθότερο μου φαίνεται να εξαιρεθούν οι διατάξεις περί νομίμου μοίρας από τη νομοθετική παραπομπή που επιχειρείται με το πρώτο εδάφιο του άρθρου 8 του νομοσχεδίου και να προβλεφθεί ρητώς ότι στον επιζώντα σύμβιο δεν απονέμεται δικαίωμα νόμιμης μοίρας. Η λύση αυτή είναι συνεπέστερη και προς τον θεσμό του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου αλλά και προς τον θεσμό της νόμιμης μοίρας ως θεσμού αναγκαστικού δικαίου. Εξάλλου, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα που θα παρέχεται πλέον με το άρθρο 1 του νομοσχεδίου να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης άτομα του ίδιου φύλου, αν δεν υπάρξει κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα κατ' άρθρο 8 εδ. β' του νομοσχεδίου, θα οδηγηθούμε στο παράδοξο μεταξύ των νόμιμων μεριδούχων κατά

την κληρονομία ενός προσώπου να συγκαταλέγονται υποχρεωτικά οι κατιόντες, οι γονείς και ο/η συνδεόμενος με σύμφωνο συμβίωσης ομόφυλος σύντροφος. Είναι άραγε ώριμη η ελληνική κοινωνία να υποδεχθεί τον ομόφυλο σύντροφο στον κύκλο των νόμιμων μεριδούχων και είναι αντίστοιχα ο θεσμός της νόμιμης μοίρας, που αποτελεί εκδήλωση της συνταγματικής προστασίας της οικογένειας, η οποία κατοχυρώνεται θεσμικά στο άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, κατάλληλος και πρόσφορος για να προστατεύσει τα κληρονομικά δικαιώματα του ομόφυλου συμβίου; **Γεώργιος Γεωργιάδης**

Πρέπει να απαλειφθεί τελείως το δικαίωμα νόμιμης μοίρας των συντρόφων, γιατί αποτελεί αναγκαστική κληρονομική διαδοχή και δεν συνάδει με το χαρακτήρα του συμφώνου ως εκδήλωση της ιδιωτικής αυτονομίας. **Πάνος Νικολόπουλος**

«Κατά την κατάρτιση του συμφώνου το κάθε μέρος μπορεί να παραιτηθεί από το δικαίωμά του στη νόμιμη μοίρα.»

Με αυτή τη φράση, το νομοσχέδιο εισάγει μεταξύ των συντρόφων κληρονομικά δικαιώματα «α λα καρτ». Αν και θεωρητικά η πρόβλεψη αυτή αυξάνει την ελευθερία των συντρόφων να ρυθμίσουν τη ζωή τους και τη σχέση τους, δημιουργεί τον πολύ υπαρκτό κίνδυνο ένας σύντροφος να εξαναγκαστεί στη σύναψη συμφώνου αντί για γάμο ακριβώς για να παραιτηθεί από τα νόμιμα δικαιώματά του.

Θεωρώ περιττή και επιζήμια αυτή τη διατύπωση. Η πρώτη πρόταση και μόνο είναι επαρκής. **Ευαγγέλου Μιχαήλ**

ΑΡΘΡΟ 9

Να παραμείνει αυστηρά και αμετάκλητα το «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο». Τα παιδιά δεν είναι αντικείμενα ή κατοικίδια. Πρέπει να διασφαλιστεί κατά το δυνατόν η ομαλή ψυχική τους υγεία ως ανθρώπων. **Γεώργιος**

Το σύμφωνο συμβίωσης οφείλει να παρέχει ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις στα συμβαλλόμενα μέρη, ανεξάρτητα από το φύλο. Η έμφυλη διατύπωση δημιουργεί σαφώς εικόνα διάκρισης και μεροληψίας, που δεν αρμόζει σε μία προσπάθεια ρύθμισης σχέσεων μεταξύ υπεύθυνων ενηλίκων και του κράτους. Θα ήταν χρήσιμο να επαναδιατυπωθεί η φράση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» με μία πιο ουδέτερη διατύπωση (η πρόταση για τη χρήση της φράσης «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου» είναι μία πολύ καλή ιδέα). **Λεωνίδα**
A

Αλλαγή του Άρθρου, ούτως ώστε η φράση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» να επαναδιατυπωθεί ως εξής: «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου». Η έμφυλη διατύπωση στο Άρθρο αυτό, εκτός του ότι προκαλεί δυσκολίες στην γονεϊκότητα για τα τρανς άτομα (πόσο μάλλον με δεδομένη την έλλειψη θεσμικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου), αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους/ες συντρόφους **Παναγιώτης Δαμάσκος**

Η λέξη πατρότητα να αντικατασταθεί από τη λέξη γονεϊκότητα. **Ανδρέας Ξερουδάκης**

Η Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας θεωρεί πως η έμφυλη διατύπωση στο συγκεκριμένο Άρθρο που μιλά για «τεκμήριο πατρότητας» είναι προβληματική και αναχρονιστική.

Η αντικατάστασή της από μια μη έμφυλη έκφραση όπως το «τεκμήριο γονεϊκότητας» κρίνεται ως σαφής βελτίωση του Άρθρου προς την σωστή κατεύθυνση ισότητας και ισονομίας.

Η συγκεκριμένη διατύπωση όχι μόνο δημιουργεί προβλήματα στις ομόφυλες οικογένειες, αλλά και στην τρανς γονεϊκότητα. Αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία με δεδομένη την πρόθεση της κυβέρνησης να προχωρήσει και στην θεσμική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου.

Για την Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας,
Σάββας Κλεάνθους

Το Άρθρο 9 ορίζει το τεκμήριο πατρότητας. Ζητάμε αλλαγή του Άρθρου, ούτως ώστε η φράση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» να επαναδιατυπωθεί ως εξής: «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου». Η έμφυλη διατύπωση στο Άρθρο αυτό, εκτός του ότι προκαλεί δυσκολίες στην γονεϊκότητα για τα τρανς άτομα (πόσο μάλλον με δεδομένη την έλλειψη θεσμικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου), αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους/ες συντρόφους. **ΒΑΣΙΛΗΣ**

Να αντικατασταθεί το «τεκμήριο πατρότητας» από «τεκμήριο γονεϊκότητας» ώστε «το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωση του συμφώνου» να «τεκμαίρεται ότι έχει δεύτερο γονέα τον άνδρα με τον οποίο ή τη γυναίκα με την οποία η μητέρα του τέκνου κατάρτισε το σύμφωνο».

Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι

Η έμφυλη διατύπωση της διάταξης αν και γνωρίζουμε ότι δεν θα ρυθμιστεί με τον παρόντα νόμο το θέμα των παιδιών που έχουν ήδη γεννηθεί ή θα γεννηθούν στο μέλλον σε ομογονεϊκές οικογένειες, αντικρούει όλη την λογική του νομοσχεδίου να δημιουργήσει συνθήκες ισονομίας για όλους τους ανθρώπους. Το παρόν αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους συντρόφους. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση που συμβεί κάτι στο βιολογικό γονέα, το παιδί θα μείνει έκθετο καθώς δεν αναγνωρίζεται κανένα δικαίωμα γονεϊκότητας στη σύντροφο. Ελπίζουμε ότι θα γίνει σύντομα αλλαγή του οικογενειακού δικαίου και του νόμου για τις παιδοθεσίες έτσι που να κατοχυρώνει τα δικαιώματα των παιδιών των ομογονεϊκών οικογενειών. Όσοι υποκριτικά ενδιαφέρονται για το «καλό των παιδιών» να γνωρίζουν ότι καταπατούν το δικαίωμα των παιδιών να έχουν δύο γονείς που τα αγαπούν και τα φροντίζουν. Αυτό το νομικό κενό έχει σαν αποτέλεσμα να μην προστατεύονται επαρκώς τα δικαιώματα των παιδιών των ομογονεϊκών οικογενειών όπως ορίζονται με σαφήνεια στα άρθρα 8 και 9 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών: http://www.unicef.org/magic/media/documents/CRC_greek_language_version.pdf

ΣΤΕΛΛΑ

Η έμφυλη διατύπωση, στο άρθρο αυτό, εισάγει μια διάκριση που δεν καλύπτει μια πραγματική ανάγκη, αφού ούτως ή άλλως τα ζευγάρια ατόμων διαφορετικού φύλου μπορούν να προβούν σε συμβολαιογραφική αναγνώριση των τέκνων τους εκτός γάμου. Ως εκ τούτου η πρόταση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» θα πρέπει να αντικατασταθεί με το ορθότερο «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου» προκειμένου να αναγνωρίζεται τεκμήριο γονεϊκότητας σε ζευγάρια ατόμων ίδιου φύλου. **Δαμιανός Αντωνίου**

Επιθυμούμε να μεταβληθεί η πρόταση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» και να επαναδιατυπωθεί ως εξής: «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου». Με τον τρόπο αυτό, ανατρέπεται η έμφυλη διατύπωση αυτού του

άρθρου, η οποία αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους συντρόφους. Για το λόγο αυτό, επιθυμούμε να αναδιατυπωθεί και ο ίδιος ο τίτλος του άρθρου. **Generation 2.0 RED**

Επαναλαμβάνουμε το σχόλιο που κάναμε στο άρθρο 3 και αφορά τη χρήση της λέξης «πατρότητα»: η λέξη «πατρότητα» να αλλάξει με τη λέξη γονεϊκότητα, που καλύπτει με ακρίβεια και σαφήνεια και τους δύο γονείς. Περαιτέρω, θεωρούμε ότι ακριβώς επειδή το σύμφωνο συμβίωσης ως νόμος έρχεται να καλύψει προβλήματα διάκρισης, η μη έμφυλη γλώσσα, δίνει ακόμη περισσότερο τη κατεύθυνση της κατάργησης των διακρίσεων, τόσο λόγω φύλου, όσο και λόγω ταυτότητας φύλου. Συνεπώς, εφόσον η λέξη γονεϊκότητα καλύπτει με απολύτως σαφή τρόπο και τους δύο γονείς, αυτή είναι η ορθή. Προσθέτουμε, τέλος, πως η διάκριση αυτή, εξαιρεί και διατηρεί τις διακρίσεις για τα διεμφυλικά πρόσωπα.

Επίσης θεωρούμε πως πρέπει να προστεθεί άρθρο για τα τέκνα που τυχόν έχουν αποκτηθεί ή και παιδοθετηθεί σε αλλοδαπή χώρα σε συνέχεια της πρότασής μας για το Άρθρο 2. Προτείνουμε την ακόλουθη διατύπωση:

«Τέκνα που τυχόν έχουν αποκτηθεί ή παιδοθετηθεί στην αλλοδαπή από πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης σε άλλη χώρα που προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής της, τεκμαίρεται αυτοδικαίως ότι έχουν γονείς τα δύο πρόσωπα, με τη καταχώρηση του σχετικού αποσπάσματος της αλλοδαπής στο αρμόδιο ληξιαρχείο όπως ορίστηκε στο Άρθρο 2».

Εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαλανού.

Για όσους σχολιάζουν, παρακαλώ έχετε υπόψιν σας ότι ο νόμος μιλά για «τεκμήριο» πατρότητας επειδή για το νόμο μόνο η σχέση μητέρας-τέκνου θεωρείται βιολογική, ενώ η σχέση πατέρα-τέκνου θεωρείται πάντα νομική. Με άλλα λόγια, πατέρας είσαι άμα το δηλώσεις (και αυτή η σχέση δε θεωρείται αμετάκλητη, σε αντίθεση με τη σχέση μητέρας-τέκνου). Παρόμοια ορολογία ισχύει και για τους γάμους, δεν είναι πρωτοτυπία αυτού του νόμου. **Γραμμενίδης Κωνσταντίνος**

Το «τεκμήριο πατρότητας» έτσι όπως είναι διατυπωμένο το άρθρο, αφορά ΜΟΝΟ ζευγάρια διαφορετικού φύλου. Προτείνουμε την αντικατάσταση του τίτλου με το «τεκμήριο γονεϊκότητας» ούτως ώστε ο μη-βιολογικό γονέας στα ζευγάρια του ίδιου φύλου (που δεν φαίνεται πουθενά να έχει σχέση με το παιδί) να αποκτά μια κάποια θεσμοθετημένη υπευθυνότητα και δέσμευση στην από κοινού ανατροφή του παιδιού και στην αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν το παιδί στο σχολείο, το σύστημα υγείας, την καθημερινότητα κλπ.

Σκεφτείτε, ως προς τα ανωτέρω, και την περίπτωση όπου κάτι συμβεί στον βιολογικό γονέα. Η μέριμνα του παιδιού, σε μια τέτοια περίπτωση, ανατίθεται στην οικογένεια του βιολογικού γονέα και ο μη-βιολογικός δεν έχει κανένα απολύτως δικαίωμα να αναλάβει το παιδί που μέχρι τότε μεγάλωνε.

Εν κατακλείδι, το «τεκμήριο πατρότητας» εισάγει αρνητική διάκριση εφόσον αναγνωρίζεται ως προνόμιο των ετερόφυλων ζευγαριών, τα οποία μπορούν και τους δίδεται η δυνατότητα να αναγνωρίσουν ένα παιδί με άλλους νομικούς τρόπους.

Πετροπούλου
Αντιπρόεδρος
Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Ειρήνη

«το τέκνο...τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο»

Η έμφυλη διατύπωση της διάταξης αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους συντρόφους. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση που συμβεί κάτι στη βιολογική μητέρα και ο βιολογικός πατέρας είναι άγνωστος, το παιδί θα μείνει έκθετο καθώς δεν αναγνωρίζεται κανένα δικαίωμα γονεϊκότητας στη σύντροφο της εκλιπούσης. Το άρθρο δεν κατοχυρώνει τα δικαιώματα των παιδιών που γεννήθηκαν σε μία τέτοια σχέση.

Επιπλέον το νομοσχέδιο δεν επεκτείνει στους συμβιούντες τις διατάξεις περί υιοθεσίας του βιολογικού τέκνου ενός από τους δύο συντρόφους ή τρίτου παιδιού από κοινού που ισχύουν στο οικογενειακό δίκαιο για τα παντρεμένα ζευγάρια. Πέρα από το γεγονός ότι η διαφορετική αντιμετώπιση συνιστά διάκριση, η μη παροχή δυνατότητας να αποκτήσει ο ένας σύντροφος γονεϊκά δικαιώματα στο βιολογικό ή θετό τέκνο του άλλου συντρόφου έχει σαν αποτέλεσμα να μην προστατεύονται επαρκώς τα δικαιώματα των παιδιών αυτών, σε ευθεία αντίθεση με τα άρθρα 8 και 9 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών:

http://www.unicef.org/magic/media/documents/CRC_greek_language_version.pdf

Ευαγγέλου Μιχαήλ

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Ελληνικής Δημοκρατίας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κατά την εκδίκαση των προσφυγών Βαλλιανάτου κ.α. κατά Ελλάδα, το σύμφωνο συμβίωσης θεσπίστηκε μόνο για ετερόφυλα ζευγάρια επειδή η μόνη *ex lege* νόμιμη συνέπεια που προέβλεπε ήταν αυτή του τεκμηρίου πατρότητας. Με αυτό το επιχείρημα, η Ελλάδα επιχείρησε να πείσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ότι δεν παραβίαζε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, επειδή ο θεσμός που είχε καθιερώσει αφορούσε εξ ορισμού – τάχα – ετερόφυλα ζευγάρια, αφού τα ομόφυλα δεν μπορούν να αποκτήσουν δικά τους βιολογικά παιδιά. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απάντησε στην συγκεκριμένη ένσταση ως εξής:

“89. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο σημειώνει πρώτα ότι τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης εστιάζουν στην κατάσταση των ετερόφυλων ζευγαριών με παιδιά, χωρίς να δικαιολογούν τις διαφορές στην μεταχείριση που απορρέουν από την επίμαχη νομοθεσία μεταξύ των ομόφυλων ζευγαριών και των ετερόφυλων ζευγαριών που δεν είναι γονείς. Δεύτερον, το Δικαστήριο δεν έχει πειστεί από τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης ότι με τον Ν.3719/2008 εξυπηρετούνται οι στόχοι στους οποίους αναφέρεται, με την εξαίρεση των ομόφυλων ζευγαριών από το πεδίο εφαρμογής του. Δεν θα ήταν αδύνατο για τον νομοθέτη να περιλάβει κάποιες διατάξεις που αφορούν ειδικώς τα παιδιά εκτός γάμου, ενώ ταυτόχρονα να προβλέψει την επέκταση της γενικής δυνατότητας θέσπισης συμφώνου συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αιτιολογική έκθεση της επίμαχης νομοθεσίας δεν παρέχει εξηγήσεις για την απόφαση του νομοθέτη να περιορίσει το σύμφωνο συμβίωσης στα ετερόφυλα ζευγάρια (βλ. ανωτ. παρ. 10). Περαιτέρω, σημειώνει ότι η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι το νομοσχέδιο εισάγει αρνητική διάκριση, καθώς δεν εφαρμόζεται σε ομόφυλα ζευγάρια (βλ. παρ. 23-24 ανωτ.) και ότι το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής ακολούθησε όμοια θέση (βλ. παρ. 13 ανωτ.) 90. Τέλος, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι κατά το Ελληνικό δίκαιο, όπως η ίδια η Κυβέρνηση εκθέτει (βλ. ανωτ. παρ. 64), τα ετερόφυλα ζευγάρια, αναντίστοιχα προς τα ομόφυλα, μπορούσαν να έχουν νομική αναγνώριση της σχέσης τους ακόμη και πριν την θέση σε ισχύ του Ν.3719/2008, είτε σε πλήρη βάση, με τον θεσμό του γάμου ή με έναν πιο περιορισμένο τύπο, κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα που διέπουν τις ελεύθερες ενώσεις. Συνεπώς, τα ομόφυλα ζευγάρια έχουν ένα ιδιαίτερο συμφέρον να μπορούν να συνάψουν αστική ένωση, εάν τους δινόταν η δυνατότητα, αφού, αντίθετα με τα ετερόφυλα ζευγάρια, θα ήταν η μοναδική βάση στο Ελληνικό δίκαιο για την νομική αναγνώριση των σχέσεών τους.”

Οι παραπάνω νομικές σκέψεις του ΕΔΔΑ συντείνουν στο ότι η αναγνώριση του “τεκμηρίου πατρότητας” ως ένα προνόμιο των ετερόφυλων ζευγαριών εισάγει μια διάκριση που δεν καλύπτει μια πραγματική ανάγκη, αφού ούτως ή άλλως τα ετερόφυλα ζευγάρια μπορούν να προβούν σε συμβολαιογραφική αναγνώριση των τέκνων τους εκτός γάμου. Αυτό σημαίνει ότι το “τεκμήριο πατρότητας” θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα “τεκμήριο γονεϊκότητας”, έτσι ώστε εάν γεννήσει μία γυναίκα που βρίσκεται σε σύμφωνο συμβίωσης με μία άλλη

γυναίκα, η σύντροφός της να έχει γονεϊκά δικαιώματα, ακριβώς λόγω του συμφώνου συμβίωσης.

Βασίλης Σωτηρόπουλος

ΑΡΘΡΟ 10

ΓΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΩΝΥΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΑΠ' ΟΤΙ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΝΤΟΣ ΓΑΜΟΥ ; ΑΝ ΑΛΛΑΞΕΙ ΚΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΛΛΑΞΕΙ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΟ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ.

ΞΑΝΑ, ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΟ MARITAL STATUS -ΤΟ ΕΑΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ, ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΠΙΘΑΝΩΣ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΩ ΠΡΟΧΕΙΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΗ. **Ιωάννης**

Παπαρρηγόπουλος

Η ρύθμιση για το επώνυμο των τέκνων είναι όμοια με την ήδη υφιστάμενη του άρθρου 9 του ν. 3719/2008, με μία μόνο προσθήκη: Ο νομοθέτης κρίνει σκόπιμο να ρυθμίσει τη σειρά των επωνύμων για την περίπτωση που οι γονείς παραλείψουν τη σχετική δήλωση και το τέκνο έχει σύνθετο επώνυμο αποτελούμενο από το επώνυμο και των δύο γονέων του, ορίζοντας πως πρώτο θα τίθεται το επώνυμο με αρχικό που προηγείται στο αλφάβητο. Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για περίπτωση υπερρύθμισης εκ μέρους του νομοθέτη και μάλιστα με την εισαγωγή κριτηρίων (τη σειρά των γραμμάτων της αλφαβήτου) που διεκδικούν μεν δάφνες ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων αλλά δεν απαντώνται πουθενά αλλού στο δίκαιο. Εξάλλου η επιλογή διπλού επωνύμου δεν γνώρισε μεγάλη απήχηση στην ελληνική κοινωνία, καθώς δεν υπάρχει παράδοση σύνθετων επωνύμων όπως απαντάται για παράδειγμα στις λατινογενείς χώρες. Θεωρώ λοιπόν τη ρύθμιση του άρθρου 1505 § 3 του Αστικού Κώδικα περί λήψης του επωνύμου του πατέρα, αν παραλειφθεί η δήλωση, επιτυχέστερη και τις αιτιάσεις περί αντίθεσης αυτής στο Σύνταγμα υπερβολικές. **Γεώργιος Γεωργιάδης**

Να αντικατασταθεί η λέξη “γονείς”, “γονέων” με τη λέξη “μέρη του συμφώνου συμβίωσης” και “μερών του συμφώνου συμβίωσης”. Με αυτό τον τρόπο δηλώνεται η σχέση μεταξύ του τέκνου που γενιέται εντός του συμφώνου συμβίωσης και του μέρους του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο δεν έτεκε το τέκνο. **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΗΤΡΥΦΩΝ**

Η διατύπωση του άρθρου επιτρέπει την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την από κοινού υιοθεσία, όπως το άρθρο 1545 ΑΚ: “δεν επιτρέπεται να υιοθετηθεί το ίδιο πρόσωπο ταυτόχρονα από περισσότερους εκτός αν αυτοί είναι σύζυγοι”. Αυτό σημαίνει ότι πλέον τα ζευγάρια που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης θα μπορούν να υιοθετούν από κοινού ή να υιοθετεί ο ένας το βιολογικό τέκνο του άλλου. Επειδή όμως η τεκνοθεσία (ορθότερος όρος) δεν πρέπει να συνάγεται από την απλή αναλογική εφαρμογή διατάξεων, καλό θα ήταν να διατυπωθεί ρητά αυτό που ούτως ή άλλως κατοχυρώνεται με το άρθρο 12. Σε περίπτωση εξάλλου που αφαιρεθεί η δυνατότητα αυτή στη βάση του νομοθέτη θέλει να αποκλείσει τα ομόφυλα ζεύγη από την τεκνοθεσία λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, θα σημειωθεί άλλη μια παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ όπως ήδη έχει κρίνει το ΕΔΔΑ με την απόφαση Ε.Β. κατά Γαλλίας (βλ. εδώ: <http://elawyer.blogspot.gr/2008/03/h.html>).

Ως προς την εφαρμογή των ίδιων κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η απόφαση Maruko του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (νυν Δ.Ε.Ε.) που διαπίστωσε παραβίαση της ίσης μεταχείρισης από την Γερμανία λόγω μη αναγνώρισης ίδιων δικαιωμάτων σε ομόφυλα ζευγάρια σε σχέση με τα ετερόφυλα. Αυτό δεν μπορεί να εξαρτάται από έκδοση προεδρικού διατάγματος, αλλά πρέπει να ισχύει από την πρώτη στιγμή

Δεν υπάρχει κανένας λόγος για ειδική και διαφορετική ρύθμιση του επωνύμου των τέκνων, με όρο στο ίδιο το σύμφωνο συμβίωσης ή μεταγενέστερο συμβολαιογραφικό έγγραφο. Αρκεί κι εδώ η αναλογική εφαρμογή των τέκνων γεννημένων σε γάμο **Βασίλης Σωτηρόπουλος**

ΑΡΘΡΟ 11

Ο νόμος έχει προβλέψει γονική μέριμνα μόνο στην περίπτωση γέννησης τέκνου κατά τη διάρκεια συμφώνου συμβίωσης θα πρέπει να προβλεφθεί και η περίπτωση τεκνοθεσίας καθώς και να επεκτείνεται και στα ομόφυλα ζευγάρια που θα αναγνωρίζονται νομικά ως κηδεμόνες των παιδιών και οι δύο γονείς

Παναγιώτης Δαμάσκος

Η Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας θεωρεί ελλιπή την πρόβλεψη του συγκεκριμένου Άρθρου.

Ζητάμε την επέκταση του Άρθρου και στα παιδιά που αποκτήθηκαν μέσω υιοθεσίας. Αναγνωρίζουμε πως η επέκταση του Άρθρου στα παιδιά αυτά απαιτεί αλλαγές στο Αστικό Κώδικα. Ζητάμε οι αλλαγές αυτές να προβλεφθούν με το σχέδιο νόμου.

Για την Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας,
Σάββας Κλεάνθους

Το παρόν άρθρο θα μπορούσε να μην μεταφέρει στο μέλλον την περίπτωση της παιδοθεσίας του/των βιολογικού/ων παιδιού/ων του/της συντρόφου από τον/την σύντροφο. Τα παιδιά των ομογενεϊκών οικογενειών στερούνται βασικά δικαιώματα και σε περίπτωση θανάτου του βιολογικού γονέα κανένας δεν ξέρει που θα καταλήξουν. Θα μπορούσε να λύσει το θέμα της κοινής γονικής μέριμνας για παιδιά που έτσι κι αλλιώς μεγαλώνουν σε ομογενεϊκές οικογένειες και να άρει τις αδικίες που υφίστανται. **ΣΤΕΛΛΑ**

Ποιά γονική μέριμνα ; ποιά επιμέλεια; ποιό άρθρο 1513 ;

Δεν εφαρμόζεται από τα Δικαστήρια το άρθρο 1513 γιατί αυτά αντί να «ρυθμίζουν τη γονική μέριμνα» αφαιρούν την επιμέλεια όταν οι παντρεμένοι γονείς δεν ζουν μαζί.

Και όμως, σε όλα τα πρόσφατα διεθνή συμβατικά κείμενα αντικαταστάθηκε η γονική μέριμνα με τις γονικές ευθύνες – parental responsibilities που περιλαμβάνουν τα πάντα (μέριμνα + επιμέλεια + φροντίδα).

Και οι γονικές ευθύνες όπως και η ανατροφή του τέκνου είναι κοινή και καθήκον και των δύο γονιών είτε είναι παντρεμένοι είτε όχι είτε ζουν μαζί είτε όχι. Όρα <http://www.synepimelia.gr>

Όταν οι γονείς δεν ζουν μαζί τότε προκρίνεται νομικά η ΚΟΙΝΗ ΑΝΑΤΡΟΦΗ και η ΕΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ του τέκνου (Ψήφισμα Συμβουλίου της Ευρώπης 2079/2015).

Κατ' εφαρμογή υπερνομοθετικών κανόνων δικαίου η ΚΟΙΝΗ ΑΝΑΤΡΟΦΗ ισχύει για τους φυσικούς γονείς είτε αυτοί ζουν μαζί (σε σύμφωνο ή γάμο) είτε χωριστά.

Για την υιοθεσία το κάθε Κράτος θέτει τους δικούς τους εσωτερικούς κανόνες και αυτό το ζήτημα πρέπει ν' απασχολήσει τον νομοθέτη.

Για να μην έρχεται σε αντίθεση με το διεθνές δίκαιο προστασίας δικαιωμάτων του παιδιού που είναι Συνταγματικό Δίκαιο της Ε.Ε. μέσω της συθήκης της Λισαβώνας, πρέπει :

- α) να χρησιμοποιηθεί ο όρος ΓΟΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ
β) να παραμένουν αυτές κοινές σε κάθε περίπτωση, ακόμα και μετά τη λήξη του συμφώνου,
γ) να επανεξεταστεί το άρθρο 1513 και 1515. **Ιωάννης Παπαρρηγόπουλος**

Στη διάταξη αυτή θα πρέπει να προστεθεί και το εξής εδάφιο: «Ως προς την υιοθεσία τέκνου κατά τη διάρκεια ισχύος του συμφώνου συμβίωσης, έχει ανάλογη εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 1545 του ΑΚ».

Οι λόγοι είναι οι εξής :
Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1545 ΑΚ, δεν επιτρέπεται να υιοθετηθεί το ίδιο πρόσωπο ταυτόχρονα από περισσότερους, εκτός αν αυτοί είναι σύζυγοι. Επίσης δεν επιτρέπεται η υιοθεσία προσώπου που είναι ήδη υιοθετημένο από άλλον, όσο διαρκεί η υιοθεσία, εκτός αν πρόκειται για διαδοχική υιοθεσία του ίδιου προσώπου και από το σύζυγο αυτού που υιοθέτησε πρώτος». Η διάταξη αυτή του ΑΚ αφορά την υιοθεσία από περισσότερους που κατά το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτοί είναι σύζυγοι και υποβάλουν από κοινού αίτηση για υιοθεσία (από κοινού υιοθεσία – joint adoption) ή όταν ο ένας σύζυγος υιοθετεί το τέκνο του άλλου συζύγου (διαδοχική υιοθεσία – second parent adoption). Η (αναθεωρημένη) Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στις 27 Νοεμβρίου 2008, τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 2011. Επικυρώθηκε από επτά Κράτη: Δανία, Ισπανία, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Ουκρανία, Ρουμανία και Φινλανδία.

Στο προοίμιο του εν λόγω κειμένου, αναφέρεται ότι ορισμένες διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την υιοθεσία παιδιών του 1967 αναθεωρήθηκαν, κυρίως διότι ήταν παλαιωμένες και ασύμβατες με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Τα σχετικά χωρία της Σύμβασης του 2008 αναφέρουν τα εξής:
Άρθρο 4 – Έγκριση της υιοθεσίας
« 1. Η αρμόδια αρχή δεν εγκρίνει την υιοθεσία παρά μόνον εάν είναι πεπεισμένη ότι η υιοθεσία είναι σύμφωνη με το ανώτερο συμφέρον του παιδιού.
3. Σε κάθε περίπτωση, η αρμόδια αρχή μεριμνά ιδιαίτερος προκειμένου η υιοθεσία να προσφέρει στο παιδί μια σταθερή και αρμονική εστία.»
Άρθρο 7 – Προϋποθέσεις της υιοθεσίας
« 1. Η νομοθεσία επιτρέπει την υιοθεσία ενός παιδιού:
α. από δύο πρόσωπα του αντίθετου φύλου
i. που βρίσκονται σε έγγαμη σχέση μεταξύ τους ή,
ii. που έχουν συνάψει καταχωρισμένη συμβίωση, εφόσον ο συγκεκριμένος θεσμός υφίσταται β. από ένα μόνο πρόσωπο.
2. Τα Κράτη έχουν τη δυνατότητα να επεκτείνουν το πεδίο ισχύος της παρούσας Σύμβασης στα έγγαμα ομόφυλα ζευγάρια ή στα ομόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει μεταξύ τους καταχωρισμένη συμβίωση. Έχουν επίσης τη δυνατότητα να επεκτείνουν την ισχύ της παρούσας Σύμβασης στα ετερόφυλα και ομόφυλα ζευγάρια που ζουν μαζί στο πλαίσιο μιας σταθερής σχέσης»
Άρθρο 11 – Αποτελέσματα της υιοθεσίας
« 1. Με την υιοθεσία, το παιδί καθίσταται πλήρες μέλος της οικογένειας του υιοθετούντος ή των υιοθετούντων, και έχει, απέναντι σε αυτόν ή αυτούς και στην οικογένειά τους, τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με ένα παιδί του υιοθετούντος ή των υιοθετούντων του οποίου η συγγενική σχέση είναι νομικά εδραιωμένη. Ο υιοθετών ή οι υιοθετούντες αναλαμβάνουν τη γονική ευθύνη έναντι του παιδιού. Η υιοθεσία θέτει τέλος στον υφιστάμενο νομικό δεσμό μεταξύ του παιδιού και του πατέρα, της μητέρας και της οικογένειας απ' όπου προέρχεται. 2. Ωστόσο, ο σύζυγος, ο καταχωρισμένος σύντροφος ή ο σύντροφος του υιοθετούντος διατηρεί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του απέναντι στο θετό παιδί εάν είναι δικό του, εκτός εάν απαιτείται διαφορετικά από τη νομοθεσία.
Η Σύσταση CM/Rec(2010)5 της Επιτροπής Υπουργών, που εγκρίθηκε στις 31 Μαρτίου 2010, προς τα Κράτη μέλη σχετικά με μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων που

βασίζονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου, αφορά ένα ευρύ φάσμα τομέων στους οποίους οι γυναίκες και άνδρες ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι και οι διαφυλικοί ενδέχεται να έρθουν αντιμέτωποι με διακρίσεις. Σε ό,τι αφορά το «δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής», η σύσταση αναφέρει τα εξής: «23. Εφόσον η εθνική νομοθεσία παρέχει δικαιώματα και υποχρεώσεις στα άγαμα ζευγάρια, τα Κράτη μέλη οφείλουν να εγγυώνται την εφαρμογή της χωρίς καμία διάκριση προς τα ζευγάρια του ίδιου φύλου και τα ζευγάρια αντίθετου φύλου, όσον αφορά και τις συνταξιοδοτικές παροχές προς τον επιζώντα ύστερα από τον θάνατο ενός μέλους του ζευγαριού και τα δικαιώματα μισθώσεων. 24. Εφόσον η εθνική νομοθεσία αναγνωρίζει την καταχωρισμένη συμβίωση μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, τα Κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν προκειμένου το νομικό τους καθεστώς, καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους, να είναι ισότιμα με αυτά των ετερόφυλων ζευγαριών σε ανάλογη κατάσταση. 25. Εφόσον η εθνική νομοθεσία δεν αναγνωρίζει ούτε παραχωρεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις στην καταχωρισμένη συμβίωση μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και στα άγαμα ζευγάρια, τα Κράτη μέλη καλούνται να μελετήσουν την πιθανότητα να παρέχονται στα ζευγάρια του ίδιου φύλου χωρίς καμία διάκριση, ούτε και έναντι των ζευγαριών αντίθετου φύλου, τα νομικά ή άλλα μέσα που απαιτούνται προκειμένου να ανταποκρίνονται στα πρακτικά προβλήματα που συνδέονται με την κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζουν. (...)

Με δεδομένο το γεγονός ότι το ανώτερο συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να είναι η πρώτη προτεραιότητα στις αποφάσεις που αφορούν την υιοθεσία ενός παιδιού, τα Κράτη μέλη των οποίων η εθνική νομοθεσία επιτρέπει σε άγαμα και χωρίς σύντροφο άτομα να υιοθετούν παιδιά, οφείλουν να εγγυώνται την εφαρμογή της άνευ διακρίσεων βάσει του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας του φύλου». Πρόσφατη μελέτη του Επιτρόπου για τα ανθρώπινα δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, που επιγράφεται «Η διάκριση με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου στην Ευρώπη» (εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, Ιούνιος 2011) περιλαμβάνει τα ακόλουθα χωρία: «Τρεις δυνατότητες προσφέρονται στα άτομα LGBT [γυναίκες και άνδρες ομοφυλόφιλους, αμφιφυλόφιλους ή διαφυλικούς] που επιθυμούν να υιοθετήσουν παιδί. Πρώτον, μια ομοφυλόφιλη γυναίκα ή ένας ομοφυλόφιλος άνδρας χωρίς σύντροφο, μπορεί να καταθέσει αίτημα για να γίνει θετός γονέας (υιοθεσία από άτομο χωρίς σύντροφο). Δεύτερη δυνατότητα, ένα άτομο μπορεί να υιοθετήσει τα βιολογικά ή θετά παιδιά του/της συντρόφου του του ίδιου φύλου, χωρίς ο πρώτος γονέας να εκπέσει από τα νόμιμα δικαιώματά του. Η διαδικασία αυτή, που ονομάζεται «υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα», δίνει στο παιδί δύο νόμιμους εκπροσώπους. Η υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα προστατεύει επίσης τους γονείς, καθώς προσφέρει και στους δύο το καθεστώς του αναγνωρισμένου από τον νόμο γονέα. Σε περίπτωση μη υιοθεσίας από τον δεύτερο γονέα, το παιδί και ο μη βιολογικός γονέας στερούνται ορισμένα δικαιώματα εάν ο βιολογικός γονέας πεθάνει ή σε περίπτωση διαζυγίου, διάστασης ή άλλων συνθηκών οι οποίες να εμποδίζουν τον γονέα να ασκήσει τις γονικές του ευθύνες. Το παιδί επίσης, σε αυτή την περίπτωση, δεν έχει το δικαίωμα να κληρονομήσει τον μη βιολογικό γονέα. Εξάλλου, σε πρακτικό επίπεδο, το δικαίωμα της γονικής άδειας αποκλείεται σε περίπτωση μη υιοθεσίας από τον δεύτερο γονέα, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει οικονομική ζημία στις οικογένειες LGBT. Η τρίτη δυνατή διαδικασία, είναι η από κοινού υιοθεσία ενός παιδιού από ζευγάρι του ίδιου φύλου. Στην απόφαση του ΕΔΔΑ X and others κατά Αυστρίας (Προσφυγή no 19010/07) της 19ης Φεβρουαρίου 2013, η Αυστρία καταδικάστηκε από το ΕΔΔΑ διότι η απαγόρευση στη νομοθεσία της της υιοθεσίας από ομόφυλα ζευγάρια, ενώ η υιοθεσία επιτρεπόταν στα ετερόφυλα, συνιστούσε παράνομη διάκριση κατά το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 14 και 8 της ΕΣΔΑ και η χώρα αυτή αναγκάστηκε να τροποποιήσει τη νομοθεσία της για την άρση της διάκρισης. Συμπερασματικά, η εισαγωγή στη διάταξη του άρθρου 14 «Τροποποίηση των διατάξεων του Αστικού Κώδικα» της φράσης «Η διάταξη του άρθρου 1545 του ΑΚ εφαρμόζεται ανάλογα και ως προς τα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης» θα επιλύσει τυχόν αμφισβητήσεις

ως προς το αν στην έννοια του όρου «σύζυγοι» υπάγονται και τα άτομα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, θα επεκτείνει το δικαίωμα υιοθεσίας και στα ζευγάρια (ομοφύλα ή ετερόφυλα) που επιθυμούν να υιοθετήσουν, θα επιλύσει τα προβλήματα που ήδη παρουσιάζονται στα ζευγάρια που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης (βλ. παραπάνω «σε περίπτωση μη υιοθεσίας από τον δεύτερο γονέα, το παιδί και ο μη βιολογικός γονέας στερούνται ορισμένα δικαιώματα εάν ο βιολογικός γονέας πεθάνει ή σε περίπτωση διαζυγίου, διάστασης ή άλλων συνθηκών οι οποίες να εμποδίζουν τον γονέα να ασκήσει τις γονικές του ευθύνες. Το παιδί επίσης, σε αυτή την περίπτωση, δεν έχει το δικαίωμα να κληρονομήσει τον μη βιολογικό γονέα κλπ.), θα είναι σύμφωνη τόσο με τη νομολογία του ΕΔΔΑ (X and others vs Austria), με την Σύσταση CM/Rec(2010)5 της Επιτροπής Υπουργών, που εγκρίθηκε στις 31 Μαρτίου 2010 αλλά και την (αναθεωρημένη) Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στις 27 Νοεμβρίου 2008 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 2011.

Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.

Θεωρώ ότι με το παρόν νομοσχέδιο μένουν ακάλυπτες πολλές οικογένειες ομοφύλων που μεγαλώνουν παιδιά στη σημερινή εποχή. Το ελάχιστο που θα μπορούσε να γίνει θα ήταν να επιτραπεί η υιοθεσία παιδιού που έχει για γονέα ένα από τα άτομα που συνήψαν σύμφωνο συμβίωσης, από το άλλο άτομο που συνήψε το σύμφωνο. Φανταστείτε σε τι θέση θα έρθει ένα παιδί που χάνει τον ένα από τους δύο γονείς του και ο δεύτερος άνθρωπος που μέχρι εκείνη τη στιγμή το παιδί θεωρούσε γονέα του να μην έχει για το κράτος καμία σχέση με το παιδί. Είναι ένας φόβος που αντιμετωπίζουν ήδη αρκετές οικογένειες στη χώρα.

Γραμμενίδης Κωνσταντίνος

Να αντικατασταθεί η φράση “γονική μέριμνα” με τη λέξη “μέριμνα τέκνου” ή «κηδεμονία τέκνου».

Με αυτό τον τρόπο δηλώνεται η σχέση μεταξύ του τέκνου που γεννιέται εντός του συμφώνου συμβίωσης και του μέρους του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο δεν έτεκε το τέκνο. Να αντικατασταθεί η λέξη “γονείς”, με τη λέξη “μέρη του συμφώνου συμβίωσης” ή «κηδεμόνες». Με αυτό τον τρόπο δηλώνεται η σχέση μεταξύ του τέκνου που γεννιέται εντός του συμφώνου συμβίωσης και του μέρους του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο δεν έτεκε το τέκνο. **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΗΤΡΥΦΩΝ**

Έτσι όπως είναι διατυπωμένο το άρθρο, η από κοινού ασκούμενη γονική μέριμνα αφορά το παιδί που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης. Ωστόσο, δεν προβλέπεται τίποτα για τα ζευγάρια του ίδιου φύλου που ήδη έχουν αποκτήσει παιδί και εκλαμβάνονται ως μονογονεϊκές οικογένειες με τον μη-βιολογικό γονέα να μην υπάρχει από νομικής πλευράς. Θεωρούμε απαραίτητη μια διαφορετική διατύπωση ώστε να είναι εφικτό ο ένας γονέας να παιδοθετήσει (υιοθετήσει κατά την ευρεία ορολογία) το παιδί του άλλου, το λεγόμενο step adoption. **Ειρήνη Πετροπούλου**

ΑΡΘΡΟ 12

Προτείνεται η αναδιατύπωση του άρθρου ως εξής:
«Ανάλογη εφαρμογή. 1. Διατάξεις δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού δικαίου, που αναφέρονται σε συζύγους, εφαρμόζονται αναλόγως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης. 2. Όπου σε οποιοδήποτε άλλο νόμο γίνεται λόγος για συζύγους, οι σχετικές διατάξεις ισχύουν αναλόγως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης, εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στο νόμο αυτό ή δεν αντίκειται στις διατάξεις του.»
[Έτσι ήταν διατυπωμένο το άρθρο 13 του σχεδίου του ν.3719/2008, το οποίο τελικά δεν είχε συμπεριληφθεί στο κείμενο του νόμου εκείνου, με αποτέλεσμα στενόκαρδες ερμηνευτικές προσεγγίσεις, λ.χ. του άρθρου 33 του Α.Ν. 1846/1951 ("Θεσμικός περί ΙΚΑ Νόμος") ως προς τα πρόσωπα που θεωρούνται "μέλη οικογένειας". Μία σαφής διατύπωση για την ανάλογη

(κατά παραπομπή νόμου) και άμεση -χωρίς την προϋπόθεση έκδοσης π.δ.- εφαρμογή όλων των διατάξεων που αναφέρονται σε "συζύγους" και στα συμβαλλόμενα με το σύμφωνο πρόσωπα θα ήταν συνεπέστερη προς το πνεύμα του προτεινόμενου νόμου]. **Παντελής Ραβδός**

Είναι απαραίτητο να νομοθετηθεί ξεκάθαρα και με σαφήνεια η πλήρης κάλυψη του ασφαλιστικού και του συνταξιοδοτικού δικαιώματος για τα ομόφυλα ζευγάρια. Η όποια αναβολή μπορεί να επιφέρει περιπλοκές και ακόμη μεγαλύτερη αναβολή σε ένα δικαίωμα που θα έπρεπε προπολού να είχε θεσπιστεί. **ΔΗΜΗΤΡΗΣ**

Θεωρούμε πολύ σημαντικό το ότι υπήρξε μια συνολική αναθεώρηση του συμφώνου συμβίωσης με αναγνώριση περισσότερων δικαιωμάτων και όχι μια απλή διεύρυνση του υπάρχοντος, ανεπαρκούς συμφώνου συμβίωσης. Θα πρέπει όμως να τονίσουμε και να υπενθύμισουμε ότι Σύμφωνα με το τωρινό νομοσχέδιο, και πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 12 αυτού, "οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου, ρυθμίζονται εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης". Είναι αλήθεια ότι το εργατικό και το ασφαλιστικό δίκαιο είναι δαιδαλώδη και προφανώς η διάταξη αυτή αντικατοπτρίζει μια αίσθηση της κυβέρνησης ότι απαιτείται κάποιος χρόνος για να τσεκαριστούν οι λεπτομέρειες. Είναι επίσης θετικό ότι απαιτείται η έκδοση του προεδρικού διατάγματος εντός έξι μηνών. Παρ' όλα αυτά υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της αδράνειας και της αμηχανίας του κρατικού μηχανισμού απέναντι στον θεσμό του συμφώνου συμβίωσης να οδηγήσουν σε κωλυσιεργία. Μάλιστα, τα προβλήματα αυτής της καθυστέρησης δεν αφορούν μόνο τα ομόφυλα ζευγάρια (π.χ. μια έγκυος γυναίκα θα εξακολουθεί να μην μπορεί να καλύψει τη γέννα της με την ασφάλιση του συντρόφου της). Κατά τη γνώμη μας, εφόσον το εργατικό και το ασφαλιστικό δίκαιο εφαρμόζονται στη χώρα μας κανονικά (παρά την πολυνομία ή τις αντιφάσεις τους) δεν υπάρχει πρόβλημα άμεσης κατ' αναλογία εφαρμογής του και στα άτομα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης: οι κρατικές υπηρεσίες γνωρίζουν ήδη τι πρέπει να κάνουν, γιατί το εφαρμόζουν καθημερινά στα άτομα που έχουν συνάψει γάμο. Σε κάθε περίπτωση, αν η κυβέρνηση επιμένει να διατηρήσει αυτή την εξάμηνη καθυστέρηση, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι αυτή δεν θα μεταβληθεί σε επ' άοριστον αναστολή των δικαιωμάτων αυτών. Μια λύση θα ήταν να προβλέπεται πως σε περίπτωση μη έκδοσης του σχετικού προεδρικού διατάγματος εντός έξι μηνών τότε η διάταξη θα αρχίσει να ισχύει ως έχει. **Βαγγέλης Σκούφας**

Να υπάρξει ρητή δέσμευση του Υπουργείου Εργασίας για άμεση θέσπιση του δικαιώματος ίσων ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Αν αφεθεί να ρυθμιστεί αργότερα, θα υπάρξουν περιπλοκές. **Χάρης Παπαδόπουλος**

Είναι απαραίτητο στο παρόν νομοσχέδιο να αναφέρεται ρητά και συγκεκριμένα η δέσμευση του Υπουργείου Εργασίας για την άμεση έναρξη των ενεργειών για εφαρμογή των ίσων ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Η απλή αναφορά για μελλοντική έκδοση προεδρικού διατάγματος ΔΕΝ εξασφαλίζει, ενώ μπορεί να προκύψουν διάφορες δυσκολίες, αγκυλώσεις και προβλήματα, με κατάφορες διακρίσεις εναντίον των ΛΟΑΤ ατόμων. **Λύο Καλοβυρνάς**

Η παράγραφος 2 του συγκεκριμένου Άρθρου ορίζει πως οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους θα καθορίζονται από Προεδρικό Διάταγμα του Υπουργού Εργασίας. Ζητάμε την κατάργηση της παραγράφου 2 του Άρθρου 12 ή την τροποποίηση της, ώστε η αναγνώριση των προϋποθέσεων και της έκτασης των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μερών του συμφώνου να μην τελούν υπό την αίρεση της αναγνώρισης και τη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Εργασίας **Παναγιώτης Δαμάσκος**

Η εγκύκλιος για την ασφαλιστική κάλυψη και όλα τα δευτερεύοντα θέματα που την ακολουθούν, πρέπει να προβλέπονται σ αυτό το νομοσχέδιο και όχι αργότερα. Θα δημιουργηθούν αναίτιες καθυστερήσεις και μέχρι να ολοκληρωθεί θα αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα σύναψης του Συμφώνου. Η κυβέρνηση καθυστέρησε την ψήφιση του συμφώνου ακριβώς γι αυτό το λόγο υποτίθεται. Για να μην αποτελεί και ο νέος νόμος κενό γράμμα.

Τάκης Παπάς

Η Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, θεωρεί πως η δεύτερη παράγραφος του Άρθρου 12 είναι από τα σημαντικότερα προβλήματα του σχεδίου νόμου.

Ο τρόπος με τον οποίο είναι εκπεφρασμένη η παράγραφος, δίνει τη δυνατότητα στον/ην Υπουργό Εργασίας το δικαίωμα να μην αναγνωρίσει απολύτως κανένα δικαίωμα (εργασιακό ή άλλο) στα ζευγάρια που αποφασίζουν να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης.

Υπενθυμίζουμε πως κάθε έκπτωση σε φορολογικά, κληρονομικά, ασφαλιστικά, συνταξιοδοτικά ή άλλα δικαιώματα παραβαίνει την οδηγία 2000/78/EK, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (EE L 303, σ. 16) όπως αποφάσισε και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση C 267/06, με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 EK, που υπέβαλε το Bayerisches Verwaltungsgericht München (Γερμανία) με απόφαση της 1ης Ιουνίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Ιουνίου 2006, στο πλαίσιο της διαδικασίας Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen (<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd80c8801ad3b44130a54bb88a9f3c2fb7.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuRc3n0?text=&docid=70854&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=893481>)

Αν δεν μπορεί να αναθεωρηθεί η προϋπόθεση της εξάμηνης προθεσμίας, προτείνουμε και διεκδικούμε την αναδιατύπωσή της παραγράφου ώστε να αφαιρεθούν οι όροι «όροι», «προϋποθέσεις» και «έκταση» που δίνουν εξουσία στον/ην Υπουργό Εργασίας να αποφασίζει ως άτομο για τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο Συμβίωσης στα μέρη του και να υπάρχει δέσμευση υλοποίησης της πρώτης παραγράφου του Άρθρου χωρίς εκπτώσεις.

Για την Colour Youth, Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας,
Σάββας Κλεάνθους

Να τροποποιηθεί η παράγραφος 2, έτσι ώστε η αναγνώριση των προϋποθέσεων και της έκτασης των εργασιακών κι ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μερών του συμφώνου να μην εξαρτώνται από την αναγνώριση ή τη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ούτε να υπάρχει η ανάγκη έκδοσης προεδρικού διατάγματος για αυτό. Τα εργασιακά κι ασφαλιστικά δικαιώματα να ισχύουν από την στιγμή δημοσίευσης του νόμου. **Θάνος Βλαχογιάνης – Εκπρόσωπος Thessaloniki Pride**

Θεωρούμε πως η παραπομπή σε μεταγενέστερο Προεδρικό Διάταγμα δημιουργεί εύλογα προβλήματα τα οποία μπορούν να προκύψουν άμεσα σε ζευγάρια που θα συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης (ιδίως σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης), και τούτο δεν μπορεί να παραπέμπεται στο μέλλον, έστω κι αν αυτό ενδέχεται να είναι κοντινό. Προτείνουμε, την διατύπωση που είχε επελεγεί στη πρόταση νόμου που είχε κάνει ο Συ.Ριζ.Α. τον Νοέμβριο του 2015. Ήτοι:

“Διατάξεις δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού, και δημοσιονομικού δικαίου, που αναφέρονται σε συζύγους, εφαρμόζονται αντιστοίχως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης. Οι αρμόδιοι φορείς δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού, και δημοσιονομικού δικαίου, που σχετίζονται με την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων, υποχρεούνται στην ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης με τα πρόσωπα που έχουν τελέσει γάμο”

Εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαανού

Η παράγραφος 2 της διάταξης αυτής «Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το οποίο ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου» είναι περιττή ενόψει του ότι η παράγραφος 1 ήδη καλύπτει όλους τους τομείς δικαίου, στους οποίους θα είναι δυνατή η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν συζύγους και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Αυτό σημαίνει ότι λ.χ. η διάταξη του άρθρου 33 του α.ν. 1846/1951 στην οποία ορίζονται ρητά τα μέλη της οικογένειας του ασφαλισμένου στα οποία επεκτείνεται η ασφαλιστική προστασία και κάλυψη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι σύζυγοι, θα εφαρμόζεται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης, με τους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τους συζύγους. Τυχόν ειδικότερες λεπτομέρειες μπορούν να προσδιοριστούν με σχετικές εγκυκλίους της διοίκησης.

Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.

Η διάταξη του άρθρου 12 παρ. 1 πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής :

«Άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο. Οι διατάξεις του π.δ. 106/2007 και του ν. 4251/2014 που αναφέρονται στις οικογενειακές σχέσεις προερχόμενες από γάμο έχουν ανάλογη εφαρμογή ως προς όλες τις έννομες συνέπειές τους και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Τα μέρη του συμφώνου συμβίωσης αποτελούν μέλη οικογένειας στα οποία εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις της Οδηγίας 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 (ΕΕ L 158 της 30.4.2004) σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών».

Ο λόγος για την αναδιατύπωση είναι ο εξής : Σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 (ΕΕ L 158 της 30.4.2004) σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με το Διορθωτικό της 29.6.2004 (ΕΕ L 229), και συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής «Μέλος οικογένειας σημαίνει : α) ο σύζυγος, β) το άτομο με το οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους, αν η νομοθεσία του κράτους μέλους αντιμετωπίζει το σύμφωνο συμβίωσης ως ισοδύναμο του γάμου και σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που τίθενται στη σχετική νομοθεσία του κράτους μέλους.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 2 της ίδιας Οδηγίας, το κράτος μέλος θα διευκολύνει την είσοδο και διαμονή για τα εξής πρόσωπα : α).β) το σύντροφο με τον οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει μια διαρκή σχέση, προσηκόντως αποδεδειγμένη. Σύμφωνα με το προοίμιο 31 της Οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη θα εφαρμόζουν την οδηγία αυτή χωρίς διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. Η ως άνω Οδηγία μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη με το π.δ. 106/2007. (ΦΕΚ Β' 135/21.6.2007) «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους», το οποίο π.δ. διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 139 παρ.2 Ν.4251/2014, ΦΕΚ Α 80/1.4.2014.

Η μεταφορά της Οδηγίας, όμως, ως προς το σκέλος αυτής με το οποίο ως μέλος οικογένειας θεωρείται και ο σύντροφος με τον οποίο ο πολίτης της Ένωσης έχει συνάψει σύμφωνο

συμβίωσης, δε μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με το ως άνω π.δ., διότι ο ν. 3719/2008 περί συμφώνου που το πρώτον το προέβλεπε δεν είχε ακόμη τεθεί σε ισχύ. Ακολούθως, δημοσιεύθηκε και ο ν.4251/2014, ο οποίος στο άρθρο 82 αυτού προβλέπει ότι 1. Σε πολίτες τρίτων χωρών που είναι μέλη οικογένειας Έλληνα και εισέρχονται στην Ελλάδα, με ομοιόμορφη θεώρηση εισόδου ή θεώρηση εισόδου περιορισμένης εδαφικής ισχύος, όπου αυτή

απαιτείται σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 1.1 του Κανονισμού (ΕΚ) 539/2001 του Συμβουλίου ή διαμένουν νόμιμα, με οριστικό ή προσωρινό τίτλο διαμονής, ο οποίος έχει χορηγηθεί από τις υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της χώρας ή την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών χορηγείται «Δελτίο Διαμονής μέλους

οικογένειας Έλληνα», υπό την προϋπόθεση σταθερής διαμονής τους στη χώρα.2.. 3. Το μέλος της οικογένειας Έλληνα, που επιθυμεί τη χορήγηση Δελτίου Διαμονής, κατά την παράγραφο 1, οφείλει να καταθέσει αίτηση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του παρόντος στις υπηρεσίες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της Χώρας, σε διάστημα τριών μηνών, από την ημερομηνία εισόδου στη Χώρα ή εντός δύο μηνών από την ημερομηνία σύναψης του γάμου.. Η αίτηση συνοδεύεται από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, με τα οποία: α. Αποδεικνύει εγγράφως την οικογενειακή του σχέση με τον Έλληνα.

Από την επισκόπηση των ανωτέρω διατάξεων, προκύπτει ολοφάνερα η ανάγκη αποσαφήνισης με το νέο άρθρο ότι οι διατάξεις του π.δ. 106/2007 που ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο την Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 (ΕΕ L 158 της 30.4.2004) σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με το Διορθωτικό της 29.6.2004 (ΕΕ L 229) ως προς το σκέλος αυτών που αναφέρουν «μέλος οικογένειας» εννοούν και το μέρος του συμφώνου συμβίωσης χωρίς διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, η δε διάταξη του άρθρου 82 παρ. 3 του ν. 4251/2014 («ή εντός δύο μηνών από την ημερομηνία σύναψης του γάμου») θα πρέπει να αναδιατυπωθεί «ή εντός δύο μηνών από την ημερομηνία καταχώρισης του συμφώνου συμβίωσης στο ειδικό βιβλίο του ληξιαρχείου»), οι δε διατάξεις του νόμου αυτού που αναφέρονται σε οικογενειακές σχέσεις προερχόμενες από γάμο στα ουσιώδη ζητήματα θεωρήσεως εισόδου, διαμονής κλπ. θα εφαρμόζονται αναλόγως και στις οικογενειακές σχέσεις του συμφώνου συμβίωσης, ώστε να υπάρξει μια εξίσωση στην αντιμετώπιση των μερών του συμφώνου με τους έγγαμους και τα μέλη οικογένειας αυτών χωρίς διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του άρθρου 2 της Οδηγίας και του Προοιμίου 31 αυτής. **Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.**

Για το Άρθρο 12: Η παράγραφος 2 του συγκεκριμένου Άρθρου ορίζει πως οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους θα καθορίζονται από Προεδρικό Διάταγμα του Υπουργού Εργασίας. Ζητάμε την κατάργηση της παραγράφου 2 του Άρθρου 12 ή την τροποποίηση της, ώστε η αναγνώριση των προϋποθέσεων και της έκτασης των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μερών του συμφώνου να μην τελούν υπό την αίρεση της αναγνώρισης και τη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Εργασίας. Για το Άρθρο 12: Η παράγραφος 2 του συγκεκριμένου Άρθρου ορίζει πως οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους θα καθορίζονται από Προεδρικό Διάταγμα του Υπουργού Εργασίας. Ζητάμε την κατάργηση της παραγράφου 2 του Άρθρου 12 ή την τροποποίηση της, ώστε η αναγνώριση των προϋποθέσεων και της έκτασης των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μερών του συμφώνου να μην τελούν υπό την αίρεση της αναγνώρισης και τη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Εργασίας. Για το Άρθρο 11: Ο νόμος έχει προβλέψει γονική μέριμνα μόνο στην περίπτωση γέννησης τέκνου κατά τη διάρκεια συμφώνου συμβίωσης και όχι στην περίπτωση παιδοθεσίας. Για το Άρθρο 9: Το Άρθρο 9 ορίζει το τεκμήριο πατρότητας. Ζητάμε αλλαγή του Άρθρου,

ούτως ώστε η φράση «τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο» να επαναδιατυπωθεί ως εξής: «τεκμαίρεται ότι έχει γονείς τα μέρη του συμφώνου». Η έμφυλη διατύπωση στο Άρθρο αυτό, εκτός του ότι προκαλεί δυσκολίες στην γονεϊκότητα για τα τρανς άτομα (πόσο μάλλον με δεδομένη την έλλειψη θεσμικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου), αποκλείει την αναγνώριση τεκμηρίου γονεϊκότητας σε ομόφυλους/ες συντρόφους. **Νατάσα Κόνιαρη**

Απαιτείται ρητή αναφορά σε φορολογικά, κληρονομικά, ασφαλιστικά, συνταξιοδοτικά κλπ δικαιώματα ώστε η εφαρμογή του νόμου να είναι ξεκάθαρη από τους αρμόδιους φορείς, έτσι όπως ορίζουν οι διατάξεις του δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου, και να μην άπτονται της διακριτικής ευχέρειας του εκάστοτε Υπουργού Εργασίας, ο οποίος θα κόψει την πίδα των δικαιωμάτων αυτών κατά το δοκούν.

Πετροπούλου
Αντιπρόεδρος
Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Ειρήνη

Τον Νοέμβριο 2013 η πρόταση νόμου που κατέθεσε ο ΣΥΡΙΖΑ στη Βουλή περιελάμβανε την εξής διατύπωση (άρθρο 12):

«Διατάξεις δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου που αναφέρονται σε συζύγους εφαρμόζονται αντιστοίχως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης. Οι αρμόδιοι φορείς δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου που σχετίζονται με την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων, υποχρεούνται στην ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης με τα πρόσωπα που έχουν τελέσει γάμο.»

Σήμερα η διατύπωση περί δημοσιοϋπαλληλικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου έχει πάει περίπατο καθώς το νομοσχέδιο αναφέρεται γενικόλογα σε «άλλες διατάξεις νόμων» χωρίς να τις προσδιορίζει. Επίσης περίπατο έχει πάει η πρόταση για «ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση» όσων έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης σε σχέση με τους παντρεμένους. Ως προς το εργατικό και ασφαλιστικό δίκαιο, οι συντάκτες του νόμου πετάνε το μπαλάκι στον υπουργό Εργασίας για να αποφασίσει πόσα και ποια δικαιώματα θα αναγνωρίσει στους συμβιούντες χωρίς καμία υποχρέωση «ισότιμης μεταχείρισης».

Θεωρώ πως πρόκειται για το πιο σημαντικό άρθρο του συμφώνου και η προτεινόμενη διατύπωση είναι εξαιρετικά φειδωλή και αφήνει τεράστια κενά ως προς την κατοχύρωση που παρέχεται από τον νόμο στους συμβιούντες. **Ευαγγέλου Μιχαήλ**

Θα θέλαμε όμως να τονίσουμε, ότι μας φέρνει κριτικά σκεπτόμενους η παράγραφος 2 του άρθρου 12, σύμφωνα με την οποία «οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου, ρυθμίζονται εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, μετά από πρόταση του υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης». Είναι αλήθεια ότι το εργατικό και το ασφαλιστικό δίκαιο είναι δαιδαλώδη και προφανώς η διάταξη αυτή αντικατοπτρίζει μια αίσθηση της κυβέρνησης ότι απαιτείται κάποιος χρόνος για να τσεκαριστούν οι λεπτομέρειες. Είναι επίσης θετικό ότι απαιτείται η έκδοση του προεδρικού διατάγματος εντός έξι μηνών. Παρόλα αυτά υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της αδράνειας και της αμηχανίας του κρατικού μηχανισμού απέναντι στο θεσμό του συμφώνου συμβίωσης να οδηγήσουν σε κωλυσιεργία. Μάλιστα, τα προβλήματα αυτής της καθυστέρησης δεν αφορούν μόνο τα ομόφυλα ζευγάρια (π.χ. μια έγκυος γυναίκα θα εξακολουθεί να μην μπορεί να καλύψει τη γέννα της με την ασφάλιση του συντρόφου της).

Κατά τη γνώμη μας, εφόσον το εργατικό και το ασφαλιστικό δίκαιο εφαρμόζονται στη χώρα μας κανονικά (παρά την πολυνομία ή τις αντιφάσεις τους) δεν υπάρχει πρόβλημα άμεσης κατ' αναλογία εφαρμογής του και στα άτομα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης: οι κρατικές υπηρεσίες γνωρίζουν ήδη τι πρέπει να κάνουν, γιατί το εφαρμόζουν καθημερινά στα άτομα που έχουν συνάψει γάμο. Σε κάθε περίπτωση, αν η κυβέρνηση επιμένει να διατηρήσει αυτή την εξάμηνη καθυστέρηση, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι αυτή δεν θα μεταβληθεί σε επ' αόριστον αναστολή των δικαιωμάτων αυτών. Μια λύση θα ήταν να προβλέπεται πως σε περίπτωση μη έκδοσης του σχετικού προεδρικού διατάγματος εντός έξι μηνών τότε η διάταξη θα αρχίσει να ισχύει ως έχει. **Augusto**

ΑΡΘΡΟ 13

Στο «Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον τούτο καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής» να προστεθεί «ή έχει καταχωρηθεί στο Ειδικό Ληξιαρχείο του Υπουργείου Εσωτερικών». **Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι**

«Α.	Ζητήματα	δικαίου	αλλοδαπών:
1.	Όσον αφορά τα προβλήματα της καταστάσεως αλλοδαπών που γεννώνται εν σχέσει προς το σύμφωνο συμβίωσης, θα πρέπει κατά πρώτο λόγο να παρατηρηθεί ότι τα θέματα αυτά ρυθμίζονται ήδη στο πλαίσιο του πρόσφατου Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (ν. 4251/14) και δεν χρειάζεται κάποια ειδική ρύθμιση στο πλαίσιο του παρόντος νομοσχεδίου που άπτεται του ιδιωτικού δικαίου.		
2.	Οι διατάξεις του προαναφερθέντος Κώδικα που μπορούν να τύχουν εφαρμογής είναι τα άρθρα 70, 80 και 82 και αφορούν τα θέματα της οικογενειακής επανένωσης. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 70 «Ο πολίτης τρίτης χώρας που κατοικεί νόμιμα στην Ελλάδα για διάστημα δύο ετών δικαιούται να ζητήσει, κατόπιν αίτησής του, την είσοδο και διαμονή στη χώρα των μελών της οικογένειάς του». Όπως δε διευκρινίζεται στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, «Για την άσκηση του δικαιώματος της προηγούμενης παραγράφου, ο συντηρών θα πρέπει να αποδεικνύει την οικογενειακή σχέση με τα μέλη της οικογένειάς του για τα οποία ζητεί την επανένωση στην Ελλάδα, καθώς και ότι πληροί ο ίδιος, σωρευτικά τις κάτωθι προϋποθέσεις:....». Διαπιστώνεται έτσι ότι για την εφαρμογή της ρυθμίσεως δεν απαιτείται κατ' ανάγκη η ύπαρξη γάμου. Η ρύθμιση αυτή έχει τεθεί προς εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με το ενωσιακό δίκαιο και ακριβέστερα με την οδηγία 2003/86 για το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης. Στο άρθρο 4 §3 της οδηγίας αυτής. «Τα κράτη μέλη μπορούν, με νομοθετική ή κανονιστική πράξη, να επιτρέψουν την είσοδο και τη διαμονή, δυνάμει της παρούσας οδηγίας και υπό την επιφύλαξη της τήρησης των όρων που ορίζονται στο κεφάλαιο IV, του εκτός γάμου συντρόφου, υπηκόου τρίτης χώρας, ο οποίος διατηρεί με τον συντηρούντα σταθερή σχέση μακράς διάρκειας δεόντως αποδεδειγμένη, ή του υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος συνδέεται με τον συντηρούντα με καταχωρισμένη σχέση συμβίωσης, σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 2, καθώς και των ανήλικων άγαμων τέκνων, συμπεριλαμβανομένων των θετών τέκνων καθώς και των ενήλικων άγαμων τέκνων των προσώπων αυτών τα οποία δεν μπορούν αντικειμενικά να καλύψουν τις ανάγκες τους λόγω της κατάστασης της υγείας τους». Στην τέταρτη παράγραφο της διατάξεως αυτής προβλέπεται άλλωστε ότι «Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν ότι οι καταχωρισμένοι σύντροφοι θα αντιμετωπίζονται σε ίση βάση με τους συζύγους, όσον αφορά την οικογενειακή επανένωση». Λόγω της γενικής αναφοράς του νόμου σε		

οικογενειακή σχέση, μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο έλληνας νομοθέτης έκανε ακριβώς χρήση της δυνατότητας αυτής.

3. Είναι αλήθεια ότι στο πλαίσιο του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης δεν γίνεται ρητή αναφορά στο σύμφωνο συμβίωσης, ωστόσο η διατύπωση του προαναφερθέντος άρθρου 70 είναι τόσο γενική, ώστε να καλύπτει και τις σχέσεις αυτού του είδους. Η έκδοση σχετικής εγκυκλίου θα αρκούσε, προκειμένου να αρθεί κάθε αμφιβολία ως προς το σημείο αυτό, ειδικώς εν σχέσει προς σύμφωνα συμβίωσης που έχουν συναφθεί μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου.

4. Οι παραπάνω σκέψεις αφορούν τις περιπτώσεις προσώπων αλλοδαπής ιθαγένειας που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης στην αλλοδαπή. Στην περίπτωση συμφώνου μεταξύ έλληνα και αλλοδαπού υπηκόου θα εφαρμόζεται το άρθρο 82 του ν. 4251/14, ενώ, όταν το σύμφωνο συνάπτεται μεταξύ αλλοδαπών στην Ελλάδα, θα εφαρμόζεται το άρθρο 80, ως προς το οποίο ανακύπτει πάντως ορισμένο πρόβλημα που χρήζει ρητής διευκρίνισης. Πράγματι, ενώ στον υπότιτλο γίνεται λόγος για δημιουργία οικογενειακής σχέσεως στην Ελλάδα, στο κείμενο της διατάξεως αναφέρεται η σύναψη γάμου. Ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαία η τροποποίηση της συγκεκριμένης διατάξεως.

B. Το νομικό καθεστώς του συμφώνου συμβίωσης στο πεδίο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου:

1. Ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο στο σύμφωνο συμβίωσης θα πρέπει πρωτίστως να επισημανθεί ότι είναι προβληματική η παράλειψη θεσπίσεως κανόνα που να ορίζει το νομικό καθεστώς συμφώνων που έχουν καταρτισθεί στην αλλοδαπή. Αν και η ρύθμιση του ν. 3719/2008 δεν είχε κριθεί ως ιδιαίτερος επιτυχής, η απλή διαγραφή της δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ο πλέον κατάλληλος τρόπος για την αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων. Αφήνοντας την ρύθμιση τμήματος των ζητημάτων που γεννώνται σε περίπτωση σχέσεων με στοιχεία αλλοδαπότητας στη διακριτική ευχέρεια των εφαρμοστών του δικαίου, υπάρχει ο κίνδυνος, σχέσεις αυτού του είδους δημιουργηθείσες στην αλλοδαπή να στερούνται εν τοις πράγμασι αποτελεσμάτων. Μία ανάλογη κατάσταση είναι ωστόσο εξίσου προβληματική από την άποψη της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την έλλειψη ρυθμίσεως (βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ της 21ης Οκτωβρίου 2015 Oliari και λοιποί κ. Ιταλίας, αρ. προσφυγών 18766/11 and 36030/11) ή με την πρόβλεψη ότι η σύναψη συμφώνου συμβίωσης επιτρέπεται μόνον μεταξύ ετερόφυλων.

2. Όσον αφορά το περιεχόμενο της ρυθμίσεως που θα πρέπει να έχει η διάταξη για το νομικό καθεστώς συμφώνων συμβίωσης που έχουν καταρτισθεί στην αλλοδαπή, υπάρχουν δύο δυνατές λύσεις. Η πρώτη λύση συνίσταται στην αναγνώριση των συμφώνων που καταρτίζονται σε άλλο Κράτος. Η λύση αυτή παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι δεν ελέγχεται το κύρος της σχέσεως με βάση τον κανόνα περί του εφαρμοστέου δικαίου που ισχύει στο forum – αρκεί το γεγονός ότι η σχέση αυτή έχει εγκύρως δημιουργηθεί στην αλλοδαπή. Η μέθοδος αυτή συζητείται έντονα κατά τα τελευταία χρόνια και μάλιστα στο πλαίσιο της Ε.Ε. (ως λύση που επιβάλλεται από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των ευρωπαϊών πολιτών και την ευρωπαϊκή ιθαγένεια). Η εφαρμογή, ωστόσο, της μεθόδου της αναγνώρισης δεν είναι απλή, υπό την έννοια ότι θα πρέπει να καθορισθούν οι προϋποθέσεις της αναγνώρισης του συμφώνου συμβίωσης καθώς και τα αποτελέσματα αυτής.

3. Ως προς την εφαρμογή της μεθόδου της αναγνώρισης εν σχέσει προς το σύμφωνο συμβίωσης και τη νομική της βάση θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι η εφαρμογή του άρθρου 780 ΚΠολΔ δεν είναι δυνατή. Πρώτον, διότι αναλόγως της νομοθεσίας του Κράτους καταρτίσεως του συμφώνου, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο, η παρέμβαση ενός διοικητικού ή άλλου δημοσίου οργάνου να μην έχει διαπλαστικό χαρακτήρα. Δεύτερον, διότι δεν θα τίθεται πάντοτε θέμα καταχωρήσεως του «αλλοδαπού» συμφώνου στα ελληνικά ληξιαρχικά

βιβλία, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν ενδιαφέρει το καθεστώς της σχέσεως από την άποψη του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Π.χ. στην περίπτωση συνάψεως συμφώνου συμβίωσης στην αλλοδαπή μεταξύ δύο προσώπων αλλοδαπής ιθαγένειας η σχέση δεν χρειάζεται να καταχωρηθεί στα ελληνικά ληξιαρχεία. Δεν αποκλείεται όμως τα πρόσωπα για τα οποία πρόκειται να αναπτύξουν στην συνέχεια κάποια σχέση με την Ελλάδα και στο πλαίσιο αυτό να τεθεί το θέμα του κύρους του συμφώνου συμβίωσης που έχουν συνάψει. Τρίτον, και σημαντικότερον, διότι δεν υπάρχουν οι όροι που απαιτούνται για την εφαρμογή του άρθρου 780 ΚΠολΔ. Πράγματι, στο πλαίσιο της διατάξεως αυτής προβλέπεται ο έλεγχος του δικαίου που έχει εφαρμοσθεί από την αλλοδαπή Αρχή με βάση τον σχετικό κανόνα συγκρούσεως της Ελλάδος. Δηλαδή η αλλοδαπή Αρχή θα πρέπει να έχει εφαρμόσει το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο με βάση το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Όμως, ακριβώς, το ελληνικό δίκαιο δεν περιλαμβάνει τέτοια ρύθμιση. Αυτό εξάλλου έχει σημασία και ως προς τον έλεγχο της διεθνούς δικαιοδοσίας της αλλοδαπής Αρχής: αυτή θα πρέπει να είχε διεθνή δικαιοδοσία με βάση τους κανόνες δικονομικού διεθνούς δικαίου του Κράτους, το δίκαιο του οποίου είναι εφαρμοστέο με βάση το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Τέλος, όπως επισημαίνεται, η αναγνώριση αφορά την τυπική ισχύ της αλλοδαπής σχέσεως και όχι τα αποτελέσματα αυτής. Επομένως ως προς τα αποτελέσματα υπάρχει ανάγκη θεσπίσεως σχετικού κανόνα. Είναι δε αναγκαία η σχετική πρόβλεψη, καθώς σε θεωρητικό επίπεδο, υπάρχει η δυνατότητα, η αναγνώριση να αφορά όχι μόνον την ύπαρξη και το κύρος του συμφώνου συμβίωσης αλλά και τα αποτελέσματα αυτού* δηλαδή τις σχέσεις μεταξύ των συντρόφων ή τις σχέσεις γονέων και τέκνων.

4. Εάν η ελληνική έννομη τάξη θέλει, πράγματι, να υιοθετήσει την μέθοδο της αναγνώρισεως ως προς το σύμφωνο συμβίωσης, είναι σκοπιμότερο να υπογράψει και να κυρώσει την Σύμβαση αρ. 32 της Διεθνούς Επιτροπής Προσωπικής Καταστάσεως (Commission Internationale de l'Etat Civil) της 5ης Σεπτεμβρίου 2007 σχετικά με την αναγνώριση σχέσεων καταχωρημένης συμβίωσης (http://www.ciecl.org/WD190AWP/WD190Awp.exe/CONNECT/SiteCIEC?_WWREFERE_R=http%3A%2F%2Fwww.ciecl.org%2F&_WWNATION_=5). Στο πλαίσιο αυτό ορίζονται οι προϋποθέσεις αλλά και τα αποτελέσματα της αναγνώρισεως, είναι δε πρακτικός ενδιαφέρον το γεγονός ότι η Σύμβαση εφαρμόζεται προκειμένου για κάθε σύμφωνο που έχει καταρτισθεί στην αλλοδαπή, έστω κι αν το Κράτος όπου έχει συναφθεί το σύμφωνο δεν είναι συμβαλλόμενο Κράτος.

5. Σε περίπτωση που δεν προτιμηθεί η μέθοδος της αναγνώρισεως, θα πρέπει να υιοθετηθεί ένας κανόνας περί του εφαρμοστέου δικαίου στο σύμφωνο συμβίωσης που έχει συναφθεί στην αλλοδαπή, και δη όσον αφορά τόσο την ύπαρξη και το κύρος της σχέσεως όσο και τα αποτελέσματα αυτής. Σε αρκετές νομοθεσίες προβλέπεται η εφαρμογή του δικαίου του Κράτους της Αρχής ενώπιον της οποίας συνήφθη το σύμφωνο [βλ. την λύση του γερμανικού ιδ.δ.δ. (άρθρο 17b EGBGB) και του γαλλικού δικαίου (άρθρο 515-7-1 Code civil)]. Δικαιολογητική βάση της λύσεως αυτής είναι το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος θεσμός είναι σχετικώς «νέος», ρυθμίζεται δε κατά τρόπο διαφορετικό στο πλαίσιο των διαφόρων εννόμων τάξεων. Έτσι, η εφαρμογή ενός άλλου δικαίου (και όχι του Κράτους καταρτίσεως του συμφώνου) υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε άτοπα αποτελέσματα. Για τον ίδιο λόγο, το δίκαιο του τόπου καταρτίσεως εφαρμόζεται και όσον αφορά την λύση του συμφώνου συμβίωσης.

6. Όμως και η λύση αυτή χρήζει διευκρινίσεως, υπό την έννοια ότι θα πρέπει να διευκρινισθεί το εύρος του πεδίου εφαρμογής της* το κατά πόσο δηλαδή το κατά τα ανωτέρω εφαρμοστέο δίκαιο καταλαμβάνει και τις σχέσεις που δημιουργούνται λόγω του συμφώνου συμβίωσης.

Η λύση που προκρίνεται από τη γερμανική νομοθεσία είναι, το σύμφωνο να παράγει τα αποτελέσματα που του αναγνωρίζονται από το αλλοδαπό δίκαιο (του τόπου καταρτίσεως), συγχρόνως όμως τίθεται μία ασφαλιστική δικλείδα: το «αλλοδαπό» σύμφωνο δεν μπορεί πάντως να παράγει περισσότερα αποτελέσματα από αυτά που προβλέπονται από το γερμανικό ουσιαστικό δίκαιο.

7. Η λύση αυτή θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και στην Ελλάδα. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, όσον αφορά τα αποτελέσματα του συμφώνου συμβίωσης, η συζήτηση αυτή στερείται, σε μεγάλο βαθμό, σημασίας, καθώς υπάρχουν ενωσιακοί Κανονισμοί που εφαρμόζονται ανεξαρτήτως της πηγής της ρυθμιζόμενης σχέσεως. Πρόκειται για τους Κανονισμούς 4/2009 για τις διατροφές και 650/2012 για την κληρονομική διαδοχή (στο άρθρο 23 του Κανονισμού αυτού ορίζεται ότι στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου που διέπει την κληρονομική διαδοχή εμπίπτει μεταξύ άλλων, και ο καθορισμός των δικαιούχων, της κληρονομικής μερίδας που τους αναλογεί και των υποχρεώσεων που πιθανώς τους έχει επιβάλει ο θανάων, καθώς και τον καθορισμό των υπόλοιπων κληρονομικών δικαιωμάτων, περιλαμβανομένων των κληρονομικών δικαιωμάτων του επιζώντος συζύγου ή συντρόφου). Σύντομα, άλλωστε, αναμένεται η θέσπιση Κανονισμού για τις περιουσιακές σχέσεις των καταχωρημένων συντρόφων. Εκτός του πεδίου της ενωσιακής νομοθεσίας βρίσκεται, ως εκ τούτου, το ζήτημα της γονικής μέριμνας. Ως προς το θέμα αυτό χρειάζεται επομένως η θέσπιση διατάξεως. Η προαναφερθείσα λύση (εφαρμογή του δικαίου του τόπου καταρτίσεως) είναι προτιμότερη. Και τούτο διότι ενώ στο πεδίο του ελληνικού ουσιαστικού δικαίου τα τέκνα εξομοιώνονται με τέκνα γεννημένα σε γάμο, στο πεδίο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου υπάρχει χωριστή ρύθμιση για τα τέκνα που έχουν γεννηθεί εκτός γάμου. Έτσι η εφαρμογή επί του προκειμένου των άρθρων ... θα έχει ως αποτέλεσμα τη διαφορετική μεταχείριση των συγκεκριμένων τέκνων, παρά το γεγονός ότι ο νομοθέτης δεν θέλησε τη διάκριση αυτή. Έτσι η εφαρμογή του δικαίου του τόπου καταρτίσεως του συμφώνου φαίνεται περισσότερο σκόπιμη, εάν δε οδηγεί σε αποτελέσματα που δεν συμβιβάζονται με τις θεμελιώδεις αντιλήψεις της ελληνικής εννόμου τάξεως, υπάρχει πάντοτε η επιφύλαξη της δημοσίας τάξεως

(ΑΚ

33).

Χρυσάφω

Τσούκα

Αναπληρώτρια

καθηγήτρια

ιδιωτικού

διεθνούς

δικαίου

της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Στη διάταξη του άρθρου αυτού θα πρέπει να προστεθεί και η φράση «Για σύμφωνο που δεν έχουν συναφθεί στην Ελλάδα εφαρμόζεται αναλόγως η διάταξη του άρθρου 905 παρ. 4 ΚΠολΔ. Η σχετική απόφαση της εκουσίας δικαιοδοσίας με την οποία κηρύσσονται εκτελεστά και στην ελληνική επικράτεια σύμφωνα συμβίωσης που έχουν συναφθεί στο εξωτερικό καταχωρείται στο ειδικό βιβλίο του ληξιαρχείου του τόπου κατοικίας των συμφωνούντων – συζύγων ενηλίκων και η ισχύς της συμφωνίας αρχίζει από την κατάθεση αντιγράφου της απόφασης στο ειδικό βιβλίο».

Οι λόγοι για την προσθήκη αυτή είναι οι εξής : Με τη διάταξη του άρθρου 780 ΚΠολΔ ορίζεται ότι απόφαση εκουσίας δικαιοδοσίας αλλοδαπού δικαστηρίου έχει στην ημεδαπή χωρίς άλλη διαδικασία την ισχύ που αναγνωρίζει σε αυτή το δίκαιο του Κράτους του Δικαστηρίου που την εξέδωσε, εφόσον συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: 1) να εφαρμόστηκε από το αλλοδαπό Δικαστήριο ως προς την ουσία της διαφοράς, το ουσιαστικό δίκαιο εκείνης της χώρας, που κατά το ελληνικό διεθνές ιδιωτικό δίκαιο έπρεπε να εφαρμοστεί, 2) να εκδόθηκε από δικαστήριο που είχε διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με τους κανόνες διεθνούς

οικονομικού δικαίου της χώρας εκείνης, της οποίας ουσιαστικού δικαίου κανόνες έπρεπε να εφαρμοστούν κατά το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο σύμφωνα με την πρώτη προϋπόθεση. Ενόψει του ειδικότερου αυτού προσδιορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας στις αλλοδαπές αποφάσεις εκούσιας δικαιοδοσίας δεν εφαρμόζεται το άρθρο 323 αρ. 2 ΚΠολΔ και 3) να μην αντίκειται η αλλοδαπή-απόφαση στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη, όπως οι έννοιες αυτές χρησιμοποιούνται στις διατάξεις των άρθρων 323 αρ. 5, 903 αρ. 6 και 905 αρ. 2 και 3 ΚΠολΔ (βλ.Κεραμέα-Κονδύλη-Νίκα «Ερμηνεία ΚΠολΔ», άρθρο 780, παρ. 7 επ., σελ. 1139). Από την διάταξη συνάγεται σαφώς ότι η αλλοδαπή απόφαση εκούσιας δικαιοδοσίας αναγνωρίζεται από τα Ελληνικά δικαστήρια ότι έχει ισχύ στην Ελλάδα εφόσον διαπιστωθεί, κατά την ειδική διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άνω άρθρου και μόνο όταν πρόκειται με βάση αυτή να γίνει εκτέλεση στην Ελλάδα (αν είναι δεκτική εκτέλεσης) ή να ζητηθεί η συνδρομή της, Ελληνικής δημόσιας αρχής για συγκεκριμένη ενέργεια (π.χ. καταχώρηση αλλοδαπής απόφασης, στα ημεδαπά ληξιαρχικά βιβλία κ.λ.π). Με την αναγνώρισή της η αλλοδαπή απόφαση αναπτύσσει στην ημεδαπή την ισχύ που της προσδίδεται στο κράτος προελεύσεως. Με τον όρο «ισχύς» νοείται η τυπική ισχύς της αλλοδαπής αποφάσεως και όχι τα ουσιαστικά της αποτελέσματα, τα οποία καθορίζονται αυτοτελώς κατά το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο» (ΕφΠατρ 1036/1984 ΕλλΔνη 1985.284, Κεραμέα-Κονδύλη-Νίκα «Ερμηνεία ΚΠολΔ» υπό άρθρο 780, παρ. 2 σελ. 1538). Περαιτέρω, οι αποφάσεις που εκδίδονται, επί υποθέσεων εκούσιας δικαιοδοσίας στερούνται εκτελεστότητας και κατά κανόνα δεν παράγουν ουσιαστικό δεδικασμένο, ως ισχύς των αποφάσεων αυτών, η οποία (ισχύς) κατά την προαναφερόμενη ειδική διάταξη αναγνωρίζεται αυτοδικαίως στην ημεδαπή έννομη τάξη, νοείται κυρίως η διαπλαστική ή διαπιστωτική ενέργεια που οι αποφάσεις αυτές αναπτύσσουν, η οποία διαμέσου των ρυθμίσεων του ουσιαστικού δικαίου διαμορφώνει ή κατοχυρώνει την υπόσταση ή το περιεχόμενο ορισμένης έννομης σχέσης ή κατάστασης. Ενόψει της ειδικότερης αυτής λειτουργίας των αποφάσεων που κρίνουν επί υποθέσεων εκούσιας δικαιοδοσίας, η ισχύς των εννόμων συνεπειών τους στην ημεδαπή έννομη τάξη κατ' αρχάς εξαρτάται, σύμφωνα με το άρθρο 780 στοιχ. 1 ΚΠολΔ, από τη δυνατότητα επίκλησης στην Ελλάδα των εννόμων συνεπειών που προβλέπονται από τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου που υποδεικνύονται ως εφαρμοστέοι στη συγκεκριμένη έννομη σχέση από το Ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Συνακόλουθα, στις περιπτώσεις που, σύμφωνα με τους κανόνες του δικαίου αυτού, η ύπαρξη υφιστάμενης έννομης σχέσης που αφορά στην προσωπική κατάσταση προϋποθέτει την έκδοση διαπλαστικής πράξης ύστερα από δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού οργάνου, η διαπλαστική ενέργεια της πράξεως αυτής αναγνωρίζεται αυτοδικαίως στην Ελλάδα, με την επιφύλαξη ότι η θεμελιούμενη στην αναγνώριση αυτή επίκληση των εννόμων συνεπειών της ανωτέρω πράξεως δεν θίγει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 905 παρ.4 ΚΠολΔ, οι διατάξεις περί κήρυξης της εκτελεστότητας αλλοδαπών τίτλων εφαρμόζονται και για την αναγνώριση δεδικασμένου από απόφαση αλλοδαπού Δικαστηρίου, που αφορά την προσωπική κατάσταση. Αν και κατά τη γραμματική διατύπωση απαιτείται απόφαση αλλοδαπού Δικαστηρίου, τελεολογικώς ερμηνευόμενη, η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή σε κάθε πράξη αρμοδία οργάνου αλλοδαπής Πολιτείας, που κατά το εκεί ισχύον δίκαιο ρυθμίζει θέματα αναφερόμενα στην προσωπική κατάσταση, τα οποία στην Ελλάδα ρυθμίζονται αποκλειστικώς με δικαστική απόφαση (ΜΠΣερ 92/2013,ΜΠρθεσ 10946/2001 Αρμ.2002,1357, ΜΠρΘεσ 6839/1994 Αρμ. 1995.508, ΜΠρΘεσ 11319/1994 Αρμ.1995.60, ΜΠρΑθ 1801/1983 ΕλλΔνη 24.1097, με τις εκεί παραπομπές στη θεωρία και τη νομολογία, Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους υπ' αριθ. 285/17-5-1993). Στην προκειμένη περίπτωση, ενόψει του ότι η ύπαρξη έννομης σχέσης που αφορά στην προσωπική κατάσταση προϋποθέτει την έκδοση διαπλαστικής πράξης ύστερα από δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού οργάνου και το σύμφωνο συμβίωσης που έχει συναφθεί στο εξωτερικό αποτελεί πράξη αρμοδία οργάνου αλλοδαπής Πολιτείας, που κατά το εκεί ισχύον δίκαιο ρυθμίζει θέματα αναφερόμενα στην προσωπική κατάσταση, η διαπλαστική ενέργεια της πράξεως αυτής αναγνωρίζεται αυτοδικαίως στην Ελλάδα, με την

επιφύλαξη ότι η θεμελιούμενη στην αναγνώριση αυτή επίκληση των εννόμων συνεπειών της ανωτέρω πράξεως δεν θίγει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Η προσθήκη της ανωτέρω φράσης στην προτεινόμενη ρύθμιση θα διευκολύνει ζευγάρια (ομόφυλα ή ετερόφυλα) που έχουν ήδη συνάψει σύμφωνα στο εξωτερικό να προσφύγουν στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας και να καταχωρήσουν τη σχετική απόφαση της εκουσίας δικαιοδοσίας στο ειδικό βιβλίο του ληξιαρχείου κατοχυρώνοντας με τον τρόπο αυτό την υπόστασή και το περιεχόμενο της συμφωνίας τους. **Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.**

Το άρθρο δείχνει ν' αγνοεί επιτακτικά περιπτώσεις ζευγαριών του ίδιου φύλου που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης ή έχουν τελέσει πολιτικό γάμο σε άλλη χώρα, εν αντιθέσει με τα παντρεμένα ετερόφυλα ζευγάρια ο γάμος των οποίων αναγνωρίζεται ΠΑΝΤΟΥ και χωρίς κανένα πρόβλημα.

Εν ολίγοις, ζευγάρι που έχει τελέσει γάμο σε Αγγλία ή Καναδά θα είναι υποχρεωμένο να συνάψει το κατώτερο ελληνικό σύμφωνο συμβίωσης αν για κάποιο λόγο θελήσει να εγκατασταθεί στην Ελλάδα; Αν έχουν ήδη παιδιά, πώς αυτά προστατεύονται;

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών υπόκεινται στο καθεστώς που ισχύει σήμερα. Δηλαδή, ο πολίτης τρίτης χώρας που συνάπτει σύμφωνο συμβίωσης με έλληνα ή ελληνίδα παίρνει άδεια παραμονής για έναν χρόνο και δεν αναφέρεται πουθενά αν αυτή η άδεια θα; ανανεωθεί ή αν μπορεί να ισχύσει επ' αόριστον. Ωστόσο, δεν λαμβάνεται υπόψη η ανασφάλεια που μπορεί να δημιουργηθεί στο ζευγάρι και σαφώς το Ελληνικό Κράτος δεν δείχνει την δέουσα ευαισθησία στην περίπτωση όπου το ζευγάρι αποκτήσει παιδί. Όλα άπτονται στις βουλές και τις αρμοδιότητες του Υφυπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής.

Πετροπούλου Ειρήνη

Αντιπρόεδρος

Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

«Οι συμβληθέντες στο σύμφωνο συμβίωσης έχουν δικαίωμα στη χορήγηση άδειας διαμονής ως σύντροφοι συμβιούντες με Έλληνα πολίτη, πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή νομίμως διαμένοντα αλλοδαπό, με ανάλογη εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων για τους έγγαμους συντρόφους. Οι αρμόδιοι για την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων φορείς, υποχρεούνται στην ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης με τα πρόσωπα που έχουν τελέσει γάμο.»

Στο σημερινό νομοσχέδιο το συγκεκριμένο άρθρο εξαλείφεται εντελώς και δεν υπάρχει απολύτως καμία πρόβλεψη για τη νόμιμη παραμονή στη χώρα αλλοδαπών που είναι σύντροφοι Ελλήνων πολιτών. Δε αντιλαμβάνομαι για ποιον λόγο το παρόν νομοσχέδιο δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη που να αναφέρεται ρητά στη χορήγηση άδειας διαμονής σε αλλοδαπούς συντρόφους Ελλήνων υπηκόων. **Ευαγγέλου Μιχαήλ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ (Α. 15 -19)

ΑΡΘΡΟ 15

Άσχετον επί του διαβουλευομένου νομοσχεδίου. Όφειλε να ενταχθεί επί του «αντιρατσιστικού νόμου». -**Γεώργιος-Χαράλαμπος Κατρακίλης**

ΑΡΘΡΟ 16

Πέραν της σύστασης του "Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας", άλλο τόσο εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η σύνθεση αυτού του οργάνου, θα εμπλέκει και θα συντονίζει τη δράση όλου του φάσματος της κυβερνητικής

πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης (εκπρόσωπους υπουργείων, της Ελληνικής Αστυνομίας, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων, του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, της ΕΣΗΕΑ). **Βαγγέλης Σκούφας**

Τόσο για να υπάρχει ισότητα εκπροσώπων της κυβέρνησης και εκπροσώπων λοιπών φορέων όσο και γιατί το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας εκπροσωπεί δεκάδες ΜΚΟ το Συμβούλιο να αποτελείται από «δύο εκπροσώπους του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας». **Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι**

Συμφωνώ με τις επισημάνσεις του κ. Κατρακίλη. Ωστόσο για την οικονομία της συζήτησης κάνω την παραδοχή πως υπάρχουν και «νόμιμοι αλλογενείς αλλοδαποί μετανάστες».

Δεν καταλαβαίνω ποιά σκοπό υπηρετούν οι παρακάτω στο Συμβούλιο:

Εκπρόσωπος του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων
Εκπρόσωπος της ΕΣΗΕΑ

Επίσης δεν καταλαβαίνω για ποιά λόγο επιλέχθηκαν εκπρόσωποι συγκεκριμένου Δήμου και συνδικαλιστική οργάνωσης...

Π.χ.:

Γιατί όχι του Δήμου Παύλου Μελά αντί Αθηναίων;
Γιατί όχι της ΠΟΕ ΟΤΑ αντί της ΕΣΗΕΑ; **Γιάννης Τυρ**

- Ας τους δούμε όλους έναν προς έναν. Με (*) δηλώνω τα σχόλιά μου.
Άρθρο 16: Σύνθεση
1. Το Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και αποτελείται από τα εξής μέλη με τους αναπληρωτές τους:
α. Τον Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Πρόεδρο,
(*) Σχόλιον: Τυπικόν, ως είθισται.
β. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης,
γ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Προστασίας του Πολίτη,
(*) Ο αναρμόδιος εκπρόσωπος του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, πρέπει να καταργηθεί, διατηρουμένου του υπευθύνου θεμάτων προστασίας του πολίτη,
δ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Μεταναστευτικής Πολιτικής,
(*) Δεν υπάρχουν εν Ελλάδι νόμιμοι μετανάστες και αυτό εξηγείται σαφεστάτως, επί των περιπτώσεων:
(i) Οι εν Ελλάδι ελθόντες αλλοεθνείς άμα τη καταρρεύσει του κομμουνισμού και μέχρι σήμερα, εκ της τέως κομμουνιστικής Ευρώπης προσήλθαν άνευ νομίμων εγγράφων και διακρατικών συμφωνιών οριζουσών δικαιώματα-υποχρεώσεις-εργασίες-τόπους/διάρκεια διαμονής-ασφαλιστικά/κοινωνικά/μισθολογικά δικαιώματα-καταγωγή/θρησκεία κ.ά. κριτήρια περί νομιμοποίησός τους, άρα δεν είναι «μετανάστες» αλλά είναι «λαθρομετανάστες», λόγω της λαθραίας εισόδου τους,
(ii) Οι εν Ελλάδι ελθόντες αλλοεθνείς την περίοδον 1.949-1.990μ.α.χ.χ. εξ Αφρικής, Ασίας και Νοτίου Αμερικής, λόγω δικτατοριών, πολέμων, επιδημιών κ.λ.π. επισήμως δεν ήσαν «μετανάστες» αλλά πρόσφυγες,
(iii) Οι εν Ελλάδι ελθόντες Έλληνες πρόσφυγες εξ Ίμβρου, Τενέδου, Βορείου Ηπείρου,

Γεωργίας, Κωνσταντινουπόλεως, εκδιωχθέντες από του 1.955μ.α.χ.χ. είναι μία όλως
ιδιάζουσα ομάδα και προφανώς δεν είναι «μετανάστες» με τη συνήθη έννοια του όρου, όπως
καί οι εκδιωχθέντες Έλληνες εξ Αιγύπτου, Νοτίου Αφρικής, λοιπών αφρικανικών κρατών,
Ασίας

Επομένως, ο συγκεκριμένος υπάλληλος πρέπει να καταργηθεί. κ.λ.π.,

ε. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων,

(*) Αυτός είναι παράνομος και αντισυνταγματικός, καθώς κατ' άρθρον 16.2Σ. ορίζεται
σαφρεστάτως ότι: «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την
ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της
εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους
πολίτες» και ως εκ τούτου πρέπει να καταργηθεί, έως της συνταγματικής αναθεώρησης του
άρθρου 16.2Σ.,

στ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών,

(*) Χρήσιμος, λόγω των εν Ελλάδι αλλοεθνών,

ζ. έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,

(*) Υπάρχοντος του γενικού γραμματέως, θα πρέπει να καταργηθεί ο επρόσωπος του
υπουργείου Δικαιοσύνης ή να ορισθεί ως αναπληρωτής του,

η. έναν εκπρόσωπο της Ελληνικής Αστυνομίας,

(*) Χρήσιμος,

θ. έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας,

(*) Να καταργηθεί και να ορισθεί ως «έναν εκπρόσωπον του δήμου ή της περιφέρειας περι
του οποίου ή της οποίας άπτονται τα σχετικά θέματα»,

ι. έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων,

(*) Δεν υπάρχουν εν Ελλάδι νόμιμοι μετανάστες και αυτό εξηγείται σαφεστάτως, επί των
ακολούθων περιπτώσεων:

(i) Οι εν Ελλάδι ελθόντες αλλοεθνείς άμα τη καταρρεύσει του κομμουνισμού και μέχρι
σήμερα, εκ της τέως κομμουνιστικής Ευρώπης προσήλθαν άνευ νομίμων εγγράφων και
διακρατικών συμφωνιών ορίζουσών δικαιώματα-υποχρεώσεις-εργασίες-τόπους/διάρκεια
διαμονής-ασφαλιστικά/κοινωνικά/μισθολογικά δικαιώματα-καταγωγή/θρησκεία κ.ά. κριτήρια
περί νομιμοποίησής τους, άρα δεν είναι «μετανάστες» αλλά είναι «λαθρομετανάστες», λόγω
της λαθραίας εισόδου τους,

(ii) Οι εν Ελλάδι ελθόντες αλλοεθνείς την περίοδον 1.949-1.990μ.α.χ.χ. εξ Αφρικής, Ασίας
καί Νοτίου Αμερικής, λόγω δικτατοριών, πολέμων, επιδημιών κ.λ.π. επισήμως δεν ήσαν
«μετανάστες»

αλλά

πρόσφυγες,

(iii) Οι εν Ελλάδι ελθόντες Έλληνες πρόσφυγες εξ Ίμβρου, Τενέδου, Βορείου Ηπείρου,
Γεωργίας, Κωνσταντινουπόλεως, εκδιωχθέντες από του 1.955μ.α.χ.χ. είναι μία όλως
ιδιάζουσα ομάδα και προφανώς δεν είναι «μετανάστες» με τη συνήθη έννοια του όρου, όπως
καί οι εκδιωχθέντες Έλληνες εξ Αιγύπτου, Νοτίου Αφρικής, λοιπών αφρικανικών κρατών,
Ασίας

κ.λ.π.,

Επομένως, ο συγκεκριμένος υπάλληλος πρέπει να καταργηθεί.

ια. έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης,

(*) Ιδεολογικός στρατευθέν το Εθνικόν Συμβούλιον Ραδιοτηλεόρασεως, άρα δεν υπάρχει
θέμα εμπιστοσύνης,

ιβ. έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου,

ιγ. έναν εκπρόσωπο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες,

(*) Δεν υπάρχουν πρόσφυγες καθώς

(i) Οι εν Ελλάδι ελθόντες αλλοεθνείς την περίοδον 1.949-1.990μ.α.χ.χ. εξ Αφρικής, Ασίας
καί Νοτίου Αμερικής, λόγω δικτατοριών, πολέμων, επιδημιών κ.λ.π. επισήμως δεν ήσαν
«μετανάστες»

αλλά πρόσφυγες, πλην όμως πλέον αρθρσιών των αιτιών προσφυγής τους, η επίκλησή τους
έπαυσε ν υφισταμένη. Λόγου χάριν, εν Ελλάδι την περίοδον 1.973-1.991μ.α.χ.χ., υπήρχαν
Χίλιανοί πρόσφυγες, λόγω του καθεστώτος Πινοσέτ, πλην όμως όσοι έμειναν έκτοτε, από της
11ης Μαρτίου 1.991μ.α.χ.χ. και εξής δεν θεωρούνται «πρόσφυγες», καθώς η δημοκρατία
πλέον υπάρχει στην χώρα τους. Επίσης, ο εμφύλιος πόλεμος του Σουδάν έπαυσε ν

αμετακλήτως το 2.005μ.α.χ.χ. και του προβλήματός του επιλυθέντος το 2.011μ.α.χ.χ., το Σουδάν διεσπάσθη με την απόσχισιν του Νοτίου Σουδάν. Πλέον οι εν Ελλάδι Σουδανοί μπορούν εφ' όσον το επιθυμούν να διαμένουν αλλά δεν είναι πρόσφυγες, ενώ το ίδιον ακριβώς ισχύει και περί των Φιλιπινέζων, διαβιούντων εκ της δικτατορικής περιόδου του Φερνάντο Μάρκος και πλέον αυτού ανατραπέντος το 1.983μ.α.χ.χ. οι εν Ελλάδι Φιλιπινέζοι διαμένοντες δεν δικαιούνται να λέγονται «πρόσφυγες», καθώς έχουν πλέον δημοκρατίαν. Άρα, υπαρχουσών πλείστων τέτοιων περιπτώσεων, υπάρχει θέμα ορισμού των «προσφύγων».

(ii) Ταυτοχρόνως και οι ερχόμενοι εν Ελλάδι αλλοεθνείς δεν δικαιούνται να ονομάζονται «πρόσφυγες», καθώς ο πρόσφυγας θεσμικώς πηγαίνει στην χώρα του σε μίαν ορισμένην ξένην πρεσβείαν και ζητεί άσυλον εκ του ξένου κράτους, επικαλούμενος κάποια αιτία, όπως η απειλή του βίου του, η δίωξή του λόγω φυλής, έθνους, θρησκείας, ερωτικής επιλογής κ.λ.π. και η ξένη πρεσβεία επιλέγει, κατά την κρίσιν της, εάν και κατά πόσον θα του δώσει την άδειαν εισόδου και διαμονής επί του εδάφους του ξένου κράτους, εργασίας κ.λ.π., έως ότου πλέον θεωρηθεί ότι παρήλθεν ο σχετικός κίνδυνος. Άμα τη λήξει του κινδύνου, ο πρόσφυγας επιστρέφει στην πατρίδα του. Όμως, εδώ πλέον δεν υπάρχουν τέτοιοι εν Ελλάδι, καθώς έρχονται όλοι άνευ νομίμων εγγράφων κ.λ.π. Άρα, ομιλούμε περί λαθρομεταναστών. Καλώς ή κακώς, αλλά είναι η ωμή, κυνική και ανάλγητη πραγματικότητα της νομοθεσίας. Άρα, ο εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες πρέπει να καταργηθεί ως άχρηστος. ιδ. έναν εκπρόσωπο του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (*) Και τί ορίζουμε ως «ρατσιστική βία»; Μόνον τις επιθέσεις Ελλήνων/Ελληνίδων κατά των όποιων αλλοεθνών/αλλοφύλων; Αυτό είναι ανθελληνισμός, εν μέση Ελλάδι. Εάν θέλετε σχετικόν εκπρόσωπον,

(i) θα υποχρεούται να συμπεριλαμβάνει και τα περιστατικά βίας αλλοεθνών κατά Ελλήνων, όπως την επίθεσιν και τον φόνον του Εμμανουήλ Καντάρη χάριν μιάς κάμερας εν μέσαις Αθήναις(!!!!), την επίθεσιν κατά της Μυρτούς εκ του Πακιστανού στην Πάρο και την απόπειραν καλύψεώς του, καθώς και άλλες παρόμοιες επιθέσεις, ώστε να υπάρχει μία σύνοψη του τύπου:

Επιθέσεις	Ελλήνων	κατά	εν	Ελλάδι	αλλοεθνών	A		
Επιθέσεις	αλλοεθνών	κατά		Ελλήνων		B		
Επιθέσεις	Ελλήνων	κατά		Ελλήνων		Γ		
Επιθέσεις	αλλοεθνών	εν	Ελλάδι	εναντίον άλλων αλλοεθνών	εν	Ελλάδι	Δ	
Επιθέσεις	μεικτών ομάδων	Ελλήνων-αλλοεθνών	εν	Ελλάδι	προς Έλληνες	E		
Επιθέσεις	μεικτών ομάδων	Ελλήνων-αλλοεθνών	εν	Ελλάδι	προς άλλους αλλοεθνείς	εν	Ελλάδι	ΣΤ
Σύνολον				επιθέσεων		Z		

(ii) Θα υποχρεούται να συμπεριλαμβάνει τα αίτια των επιθέσεων, ώστε να δούμε τί ακριβώς ωθεί στη σχετική διαμάχη, ως ακολούθως:

Ερωτική		διαμάχη,		A
Οικονομική		διαμάχη,		B
Φυλετικά		αίτια,		Γ
Εθνικά		αίτια,		Δ
Θρησκευτικά		αίτια,		E
Ιδεολογικά		αίτια,		ΣΤ
Φιλοσοφικά		αίτια,		Z
Κομματικά		αίτια,		H
Ομαδικά	αίτια(αθλητικών		ομάδων),	Θ
Διατροφικά		αίτια,		I
Πολιτιστικά		αίτια,		ΙΑ
Λοιπά		αίτια,		ΙΒ
Συνδυασμός		αιτίων,		ΙΓ

ώστε να βλέπουμε αριθμητικώς και ποσοστιαίως τα αίτια των εγκλημάτων και πόσον απηχούνται τα «ρατσιστικά» εγκλήματα επί της ευρυτέρας εγκληματικότητας. ιε. έναν εκπρόσωπο της ΕΣΗΕΑ.

(*) Άχρηστος να καταργηθεί και να μεταβληθεί ως: «έναν εκπρόσωπον της ΠΟΕΣΥ και έναν εκπρόσωπον των διαδικτυακών και ηλεκτρονικών ενημερωτικών μέσων». Τα συμπεράσματα δικά σας.-

• **Γεώργιος-Χαράλαμπος Κατρακίλης**

Οι παρακάτω οριζόμενοι εκπρόσωποι τι σκοπό εξυπηρετούν ;

ια. έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης,
ιε. έναν εκπρόσωπο της ΕΣΗΕΑ. **Στελλα**

ΑΡΘΡΟ 17

Προτείνουμε στον ορισμό των εγκλημάτων μίσους, να προστεθούν μετά τη ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, έννοια που ορίζει τους ίντερσεξ ανθρώπους (ανθρώπους με μη σαφή χαρακτηριστικά φύλου). Δηλαδή: «...που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, χαρακτηριστικών φύλου, ή αναπηρίας.»

Εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαλανού.

Μας βρίσκει πάρα πολύ θετικούς το γεγονός ότι το υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προέβλεψε με τα άρθρα 15-19 του πολυνομοσχεδίου, τη σύσταση οργάνου «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας», το οποίο θα υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εφεξής Συμβούλιο) και το οποίο θα έχει ως αντικείμενο τη χάραξη πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, καθώς και την επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας και της συμμόρφωσής αυτής με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο, με σκοπό τη διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας. Είναι πολύ σημαντικό γεγονός, επίσης, ότι η σύνθεση αυτού του οργάνου, θα εμπλέκει και θα συντονίζει τη δράση όλου του φάσματος της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης (εκπρόσωπους υπουργείων, της Ελληνικής Αστυνομίας, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων, του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, της ΕΣΗΕΑ). Η επιμόρφωση, επίσης, των δημόσιων λειτουργών (δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας και υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων του στενού και του ευρύτερου δημοσίου τομέα) σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας, -ως μια από τις αρμοδιότητες του συγκεκριμένου οργάνου-, αποτελούσε πάντοτε ένα πάγιο αίτημα της κοινωνίας. Παράλληλα, ιδιαίτερης σημασίας για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, είναι το ότι βάσει του άρθρου 20 του πολυνομοσχεδίου, το ποινικό ενδιαφέρον, αντί των εγκλημάτων «λόγω μίσους», επικεντρώνεται σε περισσότερο αντικειμενικά στοιχεία όπως «έγκλημα κατά παθόντος», -η διαδικασία δηλαδή επιλογής του θύματος δυνάμει συγκεκριμένων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του- λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή

ταυτότητας φύλου. Πρέπει να τονιστεί, επίσης, ότι αναδιαμορφώνονται τόσο τα απειλούμενα πλαίσια ποινής -όπου το περιορισμένο εύρος τους εμπόδιζε κατά το παρελθόν την ευχερή επιμέτρηση από το δικαστή-, όσο και η αυστηροποίηση αυτών των ποινών λόγω των παραπάνω εγκλημάτων. **Augusto**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ (Α. 20 -29)

ΑΡΘΡΟ 21

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 20)

23 Νοεμβρίου 2015, 13:58 | **Δάφνη Λίμα** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Μια μικρή σκέψη σχετικά με την αλλαγή της διατύπωσης στο άρθρο σε «η επιλογή του οποίου έγινε λόγω...», η οποία καταρχήν δείχνει μια διάθεση για «αντικειμενικοποίηση» της διάταξης, η οποία είναι θετική, αλλά νομίζω πως, αντίθετα με τις προθέσεις, το αποτέλεσμα καταλήγει λιγότερο ασφαλές για τον δράστη. Αν απορρίψουμε σκέψεις περί συμβολικού ποινικού δικαίου και συμφωνήσουμε πως χρειάζεται κάποια παραπέρα προσβολή ενός εννόμου αγαθού, τότε είναι ακριβώς το μίσος (ή η προκατάληψη) του δράστη που λειτουργεί ως κριτήριο, ως το «μεσο» για να διαπιστώσουμε αυτή την παραπέρα προσβολή, είτε γράφεται ρητά στη διάταξη είτε όχι. Όταν αυτό απαλείφεται από τη διάταξη τότε ένα από τα δύο θα συμβεί: είτε το δικαστήριο θα ψαξει και πάλι να βρει το μισος/την προκατάληψη του δράστη για να διασφαλίσει ότι το εν λόγω εγκλημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης, αλλά δεν θα είναι αναγκασμένο να το θεμελιώσει στην αποφαση του, είτε δεν θα ψαξει να βρει μισος/προκατάληψη, με αποτέλεσμα να είναι ανοιχτο το ενδεχομενο να συμπεριλαβει στο 81Α και εγκληματα που δεν εχουν καθολου τετοιο μισος κ.ο.κ. απο την πλευρα του δραστη. Ετσι θα συμπεριλαβει στο 81Α και εναν δραστη που στοχοποιει ενα θύμα με κάποιο χαρακτηριστικό που προστατεύεται από τη διάταξη επειδή πιστεύει ότι θα είναι πιο αποτελεσματικό, και όχι επειδή μισεί τη συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, π.χ. ένας δράστης ληστείας που στοχοποιεί ένα άτομο με αναπηρία επειδή πιστεύει ότι θα είναι πιο ευκολο να υπερισχυσει σωματικά. Και σε αυτή την περίπτωση, η επιλογη εγινε λογω της αναπηριας του θυματος, επομένως γραμματικά καταρχην εμπίπτει στο 81Α, πράγμα το οποίο καταλήγει σε μια ακραία θυματοκεντρική προσεγγιση: οποιοδηποτε εγκλημα τελειται κατα τετοιου θύματος είναι αυτόματα εγκλημα μισους/προκαταληψης; Είναι δεδομένη η δυσκολία διαχείρισης υποκειμενικών εννοιών όπως το μίσος από τα δικαστήρια, αλλά θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι το να βγει το «μισος» από τη διάταξη απλα αποκρυπτει το γεγονός πως αυτο ακριβως είναι το κρίσιμο για την παραπέρα επιβάρυνση της ποινής, ενώ στην καλύτερη περίπτωση θα συνεχίσει να λειτουργεί ως υποκρυπτόμενη έννοια συστατικά και ενεργητικά προς τον δράστη.

Παραπέρα, θα ήταν νομίζω θετικό να συμπεριληφθεί ρητά στη διάταξη και η «προκατάληψη» κατά του θύματος, μαζί με το μίσος, καθώς και να γίνει σαφές πως εντάσσονται εδώ και τα «μικτά» εγκλήματα, όπου η επιλογή του θύματος γίνεται εν μέρει και όχι αποκλειστικά λόγω του μισους του δράστη.

Τέλος, επίσης θετικό θα ήταν να συμπεριληφθούν τα «συνδεόμενα θύματα» (victims by association), δηλαδή εκείνα που δε φέρουν τα ίδια το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αλλά στοχοποιούνται λόγω σύνδεσής του με άτομα που το φέρουν (βλ. πρόσφατο παράδειγμα

δικηγόρου τρανς ατόμου), αλλά και να γίνει σαφές αν το χαρακτηριστικό πρέπει να υπάρχει όντως ή αρκεί ο δράστης να πιστεύει ότι υπάρχει.

20 Νοεμβρίου 2015, 18:06 | **Βαγγέλης Σκούφας** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Παράλληλα, ιδιαίτερης σημασίας για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, είναι το ότι βάση του άρθρου 20 του πολυνομοσχεδίου, το ποινικό ενδιαφέρον, αντί των εγκλημάτων «λόγω μίσους», επικεντρώνεται σε περισσότερο αντικειμενικά στοιχεία όπως «έγκλημα κατά παθόντος», -η διαδικασία δηλαδή επιλογής του θύματος δυνάμει συγκεκριμένων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του- λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Πρέπει να τονιστεί επίσης ότι αναδιαμορφώνονται τόσο τα απειλούμενα πλαίσια ποινής -όπου το περιορισμένο εύρος τους εμπόδιζε κατά το παρελθόν την ευχερή επιμέτρηση από το δικαστή-, όσο και η αυστηροποίηση αυτών των ποινών λόγω των παραπάνω εγκλημάτων.

20 Νοεμβρίου 2015, 09:57 | **Augusto** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

απαραίτητη η εισαγωγή άρθρου που να καταργεί το τελείως παρωχημένο άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα επειδή ορίζει διαφορετικά όρια στην ηλικία συναίνεσης για τις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ ομοφυλόφιλων από αυτές των ετεροφυλόφιλων και παραβιάζει την αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων.

Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της Ευρώπης που όχι μόνο έχει διαφορετικό όριο συναίνεσης, αλλά σύμφωνα με το άρθρο 347 του ΠΚ ορίζεται υψηλότερο όριο για συναινετικό σεξ μεταξύ ανδρών απ' ότι μεταξύ δύο ατόμων του διαφορετικού φύλου. Για την ιστορία, διαφορετικό όριο συναίνεσης ισχύει αυτή την στιγμή στις εξής χώρες: Μπαχάμες, Βερμούδα, Χιλή, Ελλάδα, Παραγουάη και Σουρινάμ. Υπάρχει και η σχετική καταδίκη της Αυστρίας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 9 Ιανουαρίου 2003 στην υπόθεση L & V vs Austria επειδή υπήρχε αντίστοιχο άρθρο στον ΠΚ.

Εν κατακλείδι, θεωρούμε ότι το σύνολο του άρθρου 347 του Ποινικού Κώδικα αποτελεί έναν αρχαϊσμό που παραμένει στη νομοθεσία της χώρας μας και βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με το παρόν νομοσχέδιο. Προτείνουμε, αμέσως μετά το Άρθρο 20, να εισαχθεί το εξής: «Άρθρο 21. Καταργείται το Άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα.»

19 Νοεμβρίου 2015, 23:58 | **Σάββας Κλεάνθους** για την **Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας**

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας θεωρεί ότι η μη κατάργηση του Άρθρου 347 του Ποινικού Κώδικα από το παρόν σχέδιο νόμου είναι μία σοβαρότατη έλλειψη.

Το άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα ορίζει ότι το κατώτερο όριο ηλικίας έπειτα από το οποίο αναγνωρίζεται η ικανότητα ενός άντρα να συναινέσει στην σεξουαλική επαφή με άλλον άντρα είναι το 17ο έτος. Για τη σεξουαλική επαφή μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου (ή μεταξύ γυναικών) αυτό το ηλικιακό όριο ορίζεται στο 15ο έτος, όπως αναφέρει το άρθρο 339 του Ποινικού Κώδικα. Σαφώς, υπάρχει διάκριση εναντίον των αντρών που κάνουν σεξ με άντρες, καθώς για την ίδια ακριβώς πράξη (σεξουαλική επαφή με άτομο από 15 έως 17 ετών) έχουν διαφορετική μεταχείριση από το νόμο.

Το ΕΛΔΑ έχει συχνά πάρει αποφάσεις σε πολλές υποθέσεις ότι η διαφορά ηλικίας (όπως προβλέπεται στο άρθρο 347 για την Ελλάδα) αποτελεί διάκριση. Ορισμένες από τις αποφάσεις είναι οι L & V v Austria, S.L. v Austria (9 Ιανουαρίου 2003), R. H. V Austria (7336/03), Wolfmeyer v Austria (5263/03) και Sutherland v UK (25186/94).

Θεωρούμε ώριμο αίτημα την κατάργηση αυτού του προσβλητικού Άρθρου του Ποινικού Κώδικα.

Για την Colour Youth, Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας,
Σάββας Κλεάνθους

18 Νοεμβρίου 2015, 14:53 | Μαρίνα Γαλανού (Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών – ΣΥΔ)

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Προτείνουμε στον ορισμό των εγκλημάτων μίσους, να προστεθούν μετά τη ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, έννοια που ορίζει τους ίντερσεξ ανθρώπους (ανθρώπους με μη σαφή χαρακτηριστικά φύλου). Δηλαδή:

«η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, ή χαρακτηριστικών φύλου...»

Επίσης προτείνουμε μετά το άρθρο 20, να προστεθεί άρθρο 21 που θα καταργεί το 347ΠΚ, που θέτει διαφορετικά όρια συναίνεσης μεταξύ ετεροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων καθώς τούτο παραβιάζει την αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων:

«Άρθρο 21. Καταργείται το Άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα.»

Εκ μέρους του Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαλανού.

14 Νοεμβρίου 2015, 22:28 | Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Ο τίτλος του άρθρου 81Α θα πρέπει να αναδιατυπωθεί ως «Έγκλημα μισαλλοδοξίας» και όχι «έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά».

ΑΡΘΡΟ 28

(Στη Διαβούλευση ήταν το άρθρο 30)

12 Νοεμβρίου 2015, 20:15 | **Περικλής Στρούμπος** Μόνιμος Σύνδεσμος Το βλέπω

Θετικά/Αρνητικά:

Για να αθωωθούν κάποια κοινωνικά κινήματα τα οποία έχουν εθιστεί στις συντεχνιακές και τοπικιστικές διεκδικήσεις χωρίς κανένα μέτρο, επιχειρείτε να τροποποιήσετε τον ποινικό κώδικα έτσι ώστε στην πραγματικότητα αυτοί οι κινήματιες να μένουν πάντοτε ατιμώρητοι, αφού πλέον η επιβολή ποινής θα βασίζεται ολοκληρωτικά στις προσωπικές εκτιμήσεις του δικαστή ο οποίος θα τελεί υπό καθεστώς απειλής από αυτά ακριβώς τα δικαζόμενα κινήματα. Όταν λοιπόν το πεζοδρόμιο θα γνωρίζει ότι υπάρχει διάταξη με την οποία θα απαλάσσεται των ευθυνών του νομίμως, θα χάσει κάθε έλεγχο και θα καταστήσει τη χώρα μη κυβερνήσιμη.

Κι' όλα αυτά για ποιον λόγο; για να αθωωθούν κάποιοι κινήματιες οι οποίοι με τις ήδη υφιστάμενες διατάξεις και την επιείκεια που αντιμετωπίζονται αυτά τα αδικήματα πέφτουν στα μαλακά ή αθώνονται λόγω αμφιβολιών. Νομίζω ότι με αυτού του είδους τις μάλλον φωτογραφικές διατάξεις, το Υπουργείο και γενικά η έννομη τάξη αυτοπυροβολείται. Μακάρι να διαψευσθώ.

10 Νοεμβρίου 2015, 09:09 | **psaranto** Μόνιμος Σύνδεσμος Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η διάταξη αυτή είναι κίνητρο για καταλήψεις δημοσίων χώρων και πρέπει να αποσυρθεί

ΑΡΘΡΟ 29

(Στη Διαβούλευση ήταν το άρθρο 31)

11 Νοεμβρίου 2015, 18:28 | **Γρηγόριος Γιάκας** μέλος Ν.Σ.Κ.

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η διάταξη είναι νομοτεχνικά σωστή. Ωστόσο, θα έπρεπε να προστεθεί και παράγραφος η οποία θα ορίζει ότι : «Η τέλεση της πράξης από δημόσιο υπάλληλο ή λειτουργό συνιστά επιβαρυντική κατάσταση» ώστε με την τυποποίηση δύο νομοτυπικών μορφών του εγκλήματος (κοινό και ιδιαίτερο) να αυξηθεί η ευθύνη των κάθε είδους δημοσίων υπαλλήλων

και λειτουργιών κατά την άσκηση των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί. Φαινόμενα που ενδέχεται να προκύψουν στο μέλλον (όπως λ.χ. άρνηση συμβολαιογράφου να προβεί στη σύναψη συμφώνου συμβίωσης ομόφυλου ζευγαριού επικαλούμενος τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, υπόθεση για την οποία εκδόθηκε η απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Ladele vs United Kingdom ή λ.χ. κέντρο παιδοθεσίας που απορρίπτει ή αδικαιολόγητα καθυστερεί την αίτηση παιδοθεσίας πολίτη λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου (σχετ. η απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Frette vs France)θα μπορούν να αντιμετωπίζονται αυστηρότερα από τα εθνικά δικαστήρια, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό το πλέγμα προστασίας.

Περαιτέρω, θα πρέπει να προστεθεί και νέα διάταξη στο άρθρο αυτό η οποία θα ορίζει ότι «η διάταξη του άρθρου 1 του ν. 4285/2014 (ΦΕΚ Α' 191/10-9-2014) («όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων, τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) μηνών έως τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή πέντε έως είκοσι χιλιάδων (5.000 – 20.000) ευρώ») αναδιατυπώνεται ως εξής : «όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων ή προσβάλλει την αξιοπρέπεια αυτών των ατόμων, τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) μηνών έως τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή πέντε έως είκοσι χιλιάδων (5.000 – 20.000) ευρώ».

Η προσθήκη του όρου «ή προσβάλλει την αξιοπρέπεια αυτών των ατόμων» είναι αναγκαία ενόψει του ότι η διάταξη, με τη σημερινή της μορφή, και τις αυστηρές προϋποθέσεις που αξιώνει για την εφαρμογή της, δεν δύναται να επιτελέσει το ρόλο για τον οποίο έχει θεσπιστεί, εφόσον το έγκλημα του κηρύγματος μίσους που γίνεται με τρόπο που «δεν ενέχει οπωσδήποτε απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων» παρότι συνιστά κήρυγμα μίσους, μένει τελικώς ατιμώρητο. Όμως, αυτό δεν είναι σύμφωνο με τη νομολογία του ΕΔΔΑ (βλ. υπόθεση Vejdeland vs Sweden, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι η διέγερση σε μίσος δεν συνεπάγεται απαραίτητα πρόσκληση για μια πράξη βίας ή άλλες εγκληματικές ενέργειες. Επιθέσεις σε άτομα που διαπράττονται μέσω προσβολών, παροχής υποστήριξης σε γελοιοποίηση, ή συκοφαντική δυσφήμιση ειδικών ομάδων πληθυσμού αρκούν για να δοθεί στις αρχές το δικαίωμα να καταπολεμήσουν το ρατσιστικό λόγο που εκφέρεται ως ελευθερία της έκφρασης και ασκείται με έναν ανεύθυνο τρόπο (βλ. και Féret v. Belgium, no. 15615/07, § 73, 16 July 2009). Αυτό, σε πρακτικό επίπεδο σημαίνει, ότι αν ο νομοθέτης επιθυμεί, με τη διάταξη αυτή, να αντιμετωπίσει το κήρυγμα μίσους κατά ομάδας προσώπων λόγω των χαρακτηριστικών τους θα πρέπει να λάβει υπόψη του ότι πολλές φορές οι δράστες του κηρύγματος μίσους με το απαξιωτικό τους λόγο προσβάλλουν την αξιοπρέπεια ομάδας προσώπων χωρίς όμως η πράξη τους αυτή να ενέχει και απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων, πλην όμως η πράξη τους αυτή να προσβάλλει την αξιοπρέπεια των προσώπων αυτών και να πρέπει να τιμωρείται ποινικά, διότι, σε διαφορετική περίπτωση, ο δράστης θα μπορούσε ανενόχλητος, επικαλούμενος τη διάταξη του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ για το δικαίωμα έκφρασης, να δηλώνει δημόσια λ.χ. ότι «η ομοφυλοφιλία είναι διαστρόφη κλπ.» και να παραμένει ατιμώρητος, παρά το ότι το ΕΔΔΑ έχει αμετακλήτως αποφανθεί ότι επιθέσεις σε άτομα που διαπράττονται μέσω προσβολών, παροχής υποστήριξης σε γελοιοποίηση, ή συκοφαντική δυσφήμιση ειδικών ομάδων πληθυσμού αρκούν για να δοθεί στις αρχές το δικαίωμα να καταπολεμήσουν το ρατσιστικό λόγο που εκφέρεται ως ελευθερία της έκφρασης

και ασκείται με έναν ανεύθυνο τρόπο (βλ. *Vejdeland vs Sweden, Féret v. Belgium*, no. 15615/07, § 73, 16 July 2009).

10 Νοεμβρίου 2015, 17:42 | **Αθ. Αναγνωστόπουλος** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η ένταξη του προτεινόμενου ψευδεγκλήματος στο κεφάλαιο περί προσβολών της τιμής φανερώνει ελλιπή εξοικείωση με την διδασκαλία περί συλλογικής εξύβρισης. Η δημόσια πρόσκληση, παροχή κλπ εξ ορισμού δεν κατατείνει στην εξατομικευμένη προσβολή της τιμής ενός συγκεκριμένου κοινωνού του δικαίου. Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Androulakis, *Die Sammelbeleidigung*, Κιούπης, Η εξύβριση, Σπινέλλης, *Εγκλήματα κατά της τιμής*.

Όσο για την προσθήκη του καινοφανούς υποκειμενικού στοιχείου του αδίκου «από καταφρόνηση», δημιουργεί ξεκάθαρα φρονηματικό άδικο, αναγόμενο μάλιστα στις πολιτικές επιλογές του υποτιθεμένου δράστη. Η αοριστία του και το δυσαπόδεικτό του συγκρούονται με την αρχή *nullum crimen sine lege certa*, καθώς είναι αδύνατον να προβλέπεται εκ των προτέρων τι απαγορεύεται και τι όχι, και εξασφαλίζουν την κατά βούληση χρήση της διάταξης εις βάρος των πολιτικών αντιπάλων των εκάστοτε κυβερνώντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ (Α. 30 -36)

[...]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ (Α. 37)

ΑΡΘΡΟ 37

(Στη Διαβούλευση ήταν το άρθρο 35)

1. 13 Νοεμβρίου 2015, 18:56 | **Βασίλης Σωτηρόπουλος**

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Εδώ, με την διαδικασία της εξώδικης δήλωσης, ο νομοθέτης θα επιχειρήσει να προσθέσει λοιπόν μια υποχρεωτική εξωδικαστική απόπειρα επίλυσης των διαφορών από προσβολή προσωπικότητας, η οποία συνιστά μάλιστα όρο του παραδεκτού της αγωγής. Η προηγούμενη εμπειρία όμως, από την υποχρεωτική απόπειρα εξωδικαστικής επίλυσης διαφοράς (προϊσχύον άρθρο 214Α ΚΠολΔ) σε υποθέσεις ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου έδειξε ότι γρήγορα μετατράπηκε σε μια απλή τυπική διαδικασία που ξεπεράστηκε από την πράξη και, τελικά, καταργήθηκε και νομοθετικά. Στην προκειμένη περίπτωση, προφανώς πρόκειται μόνο για προσβολή από γραπτό κείμενο σε εφημερίδα (βλ. και διατύπωση) και όχι άλλες προσβολές, όπως π.χ. η παράνομη διάδοση προσωπικών δεδομένων δια του Τύπου. Επειτα, η δημοσίευση του προς δημοσίευση άρθρου «θεωρείται ότι επιφέρει» την αποκατάσταση του θιγόμενου, άρα από την διατύπωση και μόνο προκύπτει ότι επιχειρεί να

θεσπίσει ένα τεκμήριο, το οποίο βεβαίως και είναι μαχιτό, γιατί η αποκατάσταση μπορεί να θεωρείται ότι επήλθε, αλλά στην πραγματικότητα να μην επήλθε καθόλου. Επομένως, ο θιγόμενος σε αυτή την περίπτωση θα μπορεί παρόλο που έχει δημοσιευθεί το κείμενό του να ζητήσει και περαιτέρω αστική αξίωση, γιατί η διαφορετική απόλυτη ρύθμιση που ορίζει ότι «εάν λάβει χώρα η δημοσίευση .... δεν μπορεί να υπάρξει αστική αξίωση κατά την παράγραφο 2", απλά αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Διότι δεν μπορεί να έχουμε πολυσέλιδη προσβολή προσωπικότητας, ο νόμος να λέει ότι θεωρεί πλήρη αποκατάσταση το «σύντομο επεξηγηματικό κείμενο» και ταυτόχρονα να έχουμε ανάκληση σε «έκταση ανάλογη» (πώς θα γίνει αυτό; Με 20άρα γραμματοσειρά του «σύντομου επεξηγηματικού κειμένου»;) και ως αποτέλεσμα να αποκλείεται και πλήρως η δικαστική προστασία, αλλά και η κατάργηση της έννοιας της χρηματικής ικανοποίησης ηθικής βλάβης, αντίθετη στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αυτό θα καταπέσει πολύ σύντομα στα Δικαστήρια, αν περάσει έτσι. Αφήστε τα δικαστήρια να κρίνουν αν είναι επαρκής ή όχι η αποκατάσταση: ο νομοθέτης δεν μπορεί να προβλέψει τις ιδιαιτερότητες της κάθε επιμέρους υπόθεσης!

Ως προς την σκοπιμότητα της διάταξης αυτής, θα έλεγε κανείς ότι στοχεύει στην αποφόρτιση των δικαστηρίων από εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν προσβολές της προσωπικότητας. Ωστόσο, αυτές οι αγωγές είναι μια αμελητέα ποσότητα ως κατηγορία εκκρεμών αγωγών στα πρωτοδικεία της χώρας: είναι ελάχιστες. Αρκεί να συμβουλευθεί κανείς το πινάκιο της Πέμπτης στο Πολυμελές Πρωτοδικείο της Ευελπίδων (κτίριο 4 αίθουσα 1) για να διαπιστώσει ότι δεν είναι εγεγραμμένες πάνω από 20 υποθέσεις την εβδομάδα, στο μεγαλύτερο πρωτοδικείο της χώρας. Επομένως, η σκοπιμότητα δεν είναι αυτή, αλλά η ελάφρυνση των εκδοτών - ιδιοκτητών ΜΜΕ, εις βάρος των δικαιωμάτων των θιγόμενων πολιτών.

Έπειτα στην επαναριθμούμενη προτεινόμενη παράγραφο 8 του νόμου εμφανίζεται η εξής διάταξη:

«Περισσότερες εγκλήσεις και αγωγές, που υποβάλλονται από τον αδικηθέντα κατά του ίδιου προσώπου, και συνδέονται με περισσότερους χαρακτηρισμούς που περιλαμβάνονται σε ένα κείμενο, άρθρο ή βιβλίο, ή σε μια εκπομπή, καθώς και σε αρθρογραφία ή εκπομπές που αφορούν το ίδιο θέμα, συνεκδικάζονται υποχρεωτικά, και εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 94επ. ΠΚ, 128, 129 ΚΠΑ και 246 ΚΠολΔ.».

Εδώ ο νομοθέτης εισάγει μια ιδιότυπη αναγκαστική ομοδικία, η οποία είναι κατανοητή όταν αφορά την συνένωση αγωγών από τον αδικηθέντα κατά του ίδιου προσώπου, όχι όμως και την υποχρεωτική ομοδικία αρθρογραφίας ή εκπομπών που αφορούν «το ίδιο θέμα», διότι στην δεύτερη περίπτωση οι εναγόμενοι κατά πάσα πιθανότητα θα είναι διαφορετικά άτομα και είναι απόλυτα δικαιολογημένο το δικαίωμα ενός θιγόμενου να θέλει να αντιμετωπίσει έναν, κάθε φορά, αντίδικό του και όχι όλους μαζί ταυτόχρονα, διότι σκεφτείτε έναν πολίτη που έχει κάνει αγωγές σε 5 μεγάλα μέσα ενημέρωσης τί θα πρέπει να αντιμετωπίσει εάν όλες οι δίκες γίνουν μία και οι αντίδικοί του συνεννοούνται μεταξύ τους για να αμυνθούν: θα χρειαστεί να τα βάλει με τα νομικά τμήματα όλων των ιδιοκτητών μέσων ενημέρωσης που τον προσέβαλαν, ταυτόχρονα! Είναι λάθος και επίσης παραβιάζει το δικαίωμα της δίκαιης δίκης και της ισότητας των όπλων (άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου).

Τέλος, με την παρ. 4, το προτεινόμενο νομοσχέδιο αναφέρει ότι «καταργούνται το τέταρτο και το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 10 του άρθρου 4 του νόμου 2328/1995 (Α' 159).» Τα καταργούμενα εδάφια έχουν ως εξής:

«Το κατά την παράγραφο 2 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981, όπως ισχύει, ελάχιστο ποσό χρηματικής ικανοποίησης προκειμένου για τηλεοπτικούς σταθμούς καθορίζεται σε εκατό εκατομμύρια (100.000.000) δραχμές προκειμένου για σταθμούς εθνικής εμβέλειας και τριάντα εκατομμύρια (30.000.000) δραχμές προκειμένου για σταθμούς τοπικής ή περιφερειακής εμβέλειας. Τα ποσά αυτά, προκειμένου για ραδιοφωνικούς σταθμούς με δικτύωση σε περισσότερους νομούς, καθορίζονται σε πενήντα εκατομμύρια(50.000.000)

δραχμές και προκειμένου για ραδιοφωνικούς σταθμούς που δεν διαθέτουν δικτύωση σε είκοσι εκατομμύρια (20.000.000) δραχμές.»

Πρόκειται για τον λεγόμενο «τυποκτόνο νόμο» (που θεσπίστηκε επί Υπουργού Τύπου Ευάγγελου Βενιζέλου), με τον οποίο ορίστηκαν τα ελάχιστα των χρηματικών ικανοποιήσεων λόγω ηθικής βλάβης. Κακώς όμως ο νόμος χαρακτηρίστηκε «τυποκτόνος», αφού κανένα μεγάλο μέσο ενημέρωσης δεν βλάφθηκε υπαρκτά από την επιδίκαση μιας μεγάλης αποζημίωσης κι αφού σύντομα τα Δικαστήρια θεώρησαν «ενδεικτικές» τις διατάξεις του ως προς το ύψος του ποσού, το οποίο καθορίζουν τα ίδια, κατ' ελεύθερη εκτίμηση σύμφωνα όμως πάντα με την αρχή της αναλογικότητας.

Ο καθορισμός ελάχιστων ποσών για τις αποζημιώσεις θεσπίστηκε στην εποχή της πρώτης λειτουργίας της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, όταν ήδη οι παραβιάσεις ήταν πολύ σοβαρές κι έπρεπε να ενθαρρυνθεί και η Δικαιοσύνη να επιδικάσει υψηλές χρηματικές αποζημιώσεις. Οι χρηματικές αποζημιώσεις πρέπει να εξακολουθήσουν να είναι υψηλές πάντως και για τον λόγο ότι ο πολίτης όταν θίγεται από ένα μέσο ενημέρωσης εκ των πραγμάτων είναι σε αδύναμη θέση, ακόμη και αποδεικτικά: πώς να αποδείξει π.χ. πόσοι διάβασαν ένα πρωτοσέλιδο (χωρίς να αγοράσουν την εφημερίδα) ή πόσοι είδαν όντως μια εκπομπή πανελλήνιας εμβέλειας τηλεοπτικού ή ραδιοφωνικού σταθμού που τον προσέβαλε; Αυτή η εξ ορισμού δυσχερής δικονομική σχέση του ενάγοντος πολίτη που διεκδικεί την αποζημίωσή του – δεδομένης και της δυσχέρειας για τον υπολογισμό των εσόδων από διαφήμιση που αποκομίζουν τα ΜΜΕ πουλώντας πολλές φορές την τιμή και την υπόληψη ανυπεράσπιστων πολιτών- δικαιολογεί την θέσπιση κατώτατων ορίων χρηματικής ικανοποίησης. Άλλωστε ο Άρειος Πάγος έχει επίσης κρίνει ότι το κατώτατο ποσό των 6.000 ευρώ στον Ν.2472/1997 για την προστασία προσωπικών δεδομένων είναι σύμφωνο με το Σύνταγμα. Επομένως, η κατάργηση του δήθεν «τυποκτόνου» νόμου είναι μάλλον μια χάρη προς τους ιδιοκτήτες των ΜΜΕ και όχι τόσο πραγματική εναρμόνιση προς την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

2.

10 Νοεμβρίου 2015, 21:48 | **ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΣ**
Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΝΑ ΙΣΧΥΣΟΥΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΚΡΕΜΗ ΔΙΚΗ ΕΤΣΙ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΠΟΣΥΜΦΟΡΗΘΟΥΝ ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΝΑ ΕΠΩΦΕΛΗΘΟΥΝ ΠΟΛΛΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΥΝΟΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ. ΕΠΙΣΗΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΙΣΧΥΣΟΥΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ (Α. 38 -45)

ΑΡΘΡΟ 38

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 39)

9 Νοεμβρίου 2015, 17:34 | **Σπύρος Μόνιμος** Σύνδεσμος Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Πάγιο αίτημα της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδος ήταν και είναι η διάθεση των κατασχεμένων προϊόντων και ιδίως των κατασχεμένων τσιγάρων στους άπορους κρατούμενους των Φυλακών. Έστω και καθυστερημένα, ΜΠΡΑΒΟ!

ΑΡΘΡΟ 41

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 42)

21 Νοεμβρίου 2015, 13:04 | **Δήμητρα Α. Μόνιμος** Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η λειτουργία των αγροτικών φυλακών οφείλει να υποστηριχθεί και οικονομικά και με περισσότερες κατηγορίες κρατούμενων, καθώς θα μπορούσε μέσω αυτών να εξασφαλιστεί αξιοπρεπής σίτιση, ενώ συμβάλλουν στην επανένταξη και τη σωματική και ψυχική υγεία. Τα 10 έτη πρέπει να αφορούν σε ποινή βάσης και όχι συνολική, προκειμένου περισσότεροι κρατούμενοι να μπορούν να πάνε σε αγροτικές.

10 Νοεμβρίου 2015, 01:13 | **Στέλλα Α. Μόνιμος** Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

προς την ορθή κατεύθυνση η χαλάρωση των προϋποθέσεων μεταγωγής σε αγροτικές φυλακές! Επιτέλους πρέπει να μεταχθούν αρκετοί κρατούμενοι εκεί

9 Νοεμβρίου 2015, 17:51 | **Σπύρος Μόνιμος** Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Στην σωστή κατεύθυνση η ενίσχυση των Αγροτικών Καταστημάτων Κράτησης με κρατούμενους. Απαιτείται όμως η συνολική αναμόρφωση και παραγωγική ανασυγκρότηση των Αγροτικών Φυλακών καθώς και η προμήθεια νέων αγροτικών μηχανημάτων. Επίσης, οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι διεκδικούν την επιστροφή των 1000 στρεμμάτων που δόθηκαν «δωράκι» στο ΤΑΠΕΔ από την προηγούμενη κυβέρνηση και για τις εκτάσεις αυτές η τωρινή πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης ΔΕΝ ΛΕΕΙ ΚΟΥΒΕΝΤΑ!!!

ΑΡΘΡΟ 42

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 43)

12 Νοεμβρίου 2015, 01:05 | **ΠΡΩΤΟΔΙΚΗΣ** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Με την ως άνω διάταξη, χωρίς δικαιολογητικό λόγο, περιορίζεται η διακριτική ευχέρεια του Συμβουλίου της Φυλακής να απορρίψει αίτηση κρατούμενου – σπουδαστή για χορήγηση άδειας με ηλεκτρονική επιτήρηση με «ειδική αιτιολογία». Ειδικότερα, με την ως άνω τροποποίηση στην ουσία παρακάμπτεται το Συμβούλιο της Φυλακής αφού για την απόρριψη της αίτησης δεν αρκεί πλέον ειδική αιτιολογία, αλλά ειδική αιτιολογία στην οποία: «πρέπει να μνημονεύονται συγκεκριμένα γεγονότα που προκύπτουν από τον πειθαρχικό φάκελο του κρατούμενου και αντιστοιχούν στην ειδική υπόσταση σοβαρών, ιδίως βίαιων, αξιόποινων πράξεων, με βάση τα οποία κρίνεται σφόδρα πιθανή η κακή χρήση της άδειας». Κατά τη γνώμη μου η εν λόγω διάταξη είναι αφ' ενός φωτογραφική για συγκεκριμένη κατηγορία κρατούμενων, αφ' ετέρου επικίνδυνη διότι περιορίζεται αποφασιστικά η εξουσία του Συμβουλίου της Φυλακής να απορρίψει την αίτηση χορήγησης άδειας με ηλεκτρονική επιτήρηση για λόγους δημοσίας ασφάλειας, οι οποίοι ενδέχεται να μην προκύπτουν από τον πειθαρχικό φάκελο του κρατούμενου. Αν ψηφιστεί η εν λόγω διάταξη δεν υπάρχει πλέον καμία δικλείδα ασφαλείας με αποτέλεσμα άκρως επικίνδυνοι κακοποιοί, με μοναδικά κριτήρια αφ' ενός την παρακολούθηση εξ' αποστάσεως του 1/3 των μαθημάτων σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, αφ' ετέρου την απουσία πειθαρχικών παραπτώματων βίαιης συμπεριφοράς να λαμβάνουν άδεια με ηλεκτρονική επιτήρηση. Θα πρέπει να παραμείνει η εξουσία του Συμβουλίου της Φυλακής (και κατ' επέκταση του Δικαστικού Συμβουλίου στο οποίο μπορεί να προσφύγει ο κρατούμενος σε περίπτωση απόρριψης της αίτησής του) να απορρίπτει την αίτηση χορήγησης άδειας με ηλεκτρονική επιτήρηση με ειδική αιτιολογία.

ΑΡΘΡΟ 43

(Στη Διαβούλευση του άρθρου 44)

23 Νοεμβρίου 2015, 13:51 | **Μαρίνα Γαλανού (Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών – ΣΥΔ)**

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Μετά το Άρθρο 44, του ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 6, που αφορά τροποποιήσεις του Σωφρονιστικού Κώδικα (Σ.Κ., εφεξής), προτείνουμε συγκεκριμένες τροποποιήσεις που αποτελούν συνεισφορά για ένα σωφρονιστικό σύστημα, που θα λύνει στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τρανς κρατούμενοι/ες στις ελληνικές φυλακές.

Συγκεκριμένα, προτείνουμε:

1. Προσθήκη Άρθρου 45 που τροποποιεί το Άρθρο 3, παράγραφος 1, του Σ.Κ., με τη προσθήκη του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου, δηλαδή:

«Απαγορεύεται κάθε δυσμενής διακριτική μεταχείριση των κρατουμένων, ιδίως εκείνη που βασίζεται...», πρέπει να προστεθούν ο σεξουαλικός προσανατολισμός και (κυρίως) η ταυτότητα φύλου.

2. Προσθήκη Άρθρου 46, που τροποποιεί το Άρθρο 3, παράγραφος 2, του Σ.Κ., με την ακόλουθη διατύπωση που προσθέτει το σύμφωνο συμβίωσης καθώς και σεβασμό της ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου:

«Ειδική μεταχείριση των κρατουμένων επιφυλάσσεται, όταν δικαιολογείται από την νομική ή πραγματική κατάσταση τους, όπως υπόδικων και κατάδικων, εγγάμων και αγάμων ή των εχόντων υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης, ασθενών η κατάσταση υγείας των οποίων προκύπτει από βεβαίωση δημοσίου νοσηλευτικού ιδρύματος, ανηλίκων και ενηλίκων, ανδρών γυναικών και ανεξαρτήτως φύλου και ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, ατόμων με αναπηρίες ή από τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, ατόμων ανεξαρτήτως του σεξουαλικού τους προσανατολισμού και της ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου τους, κρατουμένων που είναι γονείς (ιδίως ανήλικων τέκνων), αλλοδαπών, κρατουμένων με επαγγελματικές δραστηριότητες, εφόσον γίνεται υπέρ του/της κρατουμένου και για την εξυπηρέτηση των ειδικών αναγκών που απορρέουν από την κατάσταση στην οποία ευρίσκεται.»

3. Προσθήκη Άρθρου 47, που τροποποιεί το Άρθρο 11, του Δευτέρου Κεφαλαίου του Σ.Κ (Διάκριση και διαχωρισμός κρατουμένων). Θεωρούμε ότι πρέπει ως πραγματική κατάσταση να προστεθούν η ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, ενώ ανάμεσα στο δίπλο άντρας και γυναίκα πρέπει να προστεθούν τα τρανς και ίντερσεξ άτομα. Συγκεκριμένα προτείνουμε να αλλάξει ως εξής:

«Η πραγματική κατάσταση αφορά ιδίως το φύλο και την ταυτότητα και έκφραση φύλου, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την εθνότητα, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, και την κατάσταση σωματικής και ψυχικής υγείας και, βάσει αυτής οι κρατούμενοι διακρίνονται σε άντρες, γυναίκες, τρανς ή ίντερσεξ άτομα, νεαρούς ενήλικες...»

4. Προσθήκη Άρθρου 48, στο Άρθρο 13, του Σ.Κ. Προτείνουμε να προστεθεί άρθρο ανάμεσα στα 2 και 3 για τα κρατούμενα άτομα που είναι τρανς ή ίντερσεξ. Συγκεκριμένα προτείνουμε την προσθήκη του ακόλουθου άρθρου:

«3. Τα τρανς και ίντερσεξ άτομα που είναι κρατούμενα και βρίσκονται στην διαδικασία φυλομεταβάσης – επαναπροσδιορισμού του φύλου τους, παρακολουθούνται αν το ζητήσουν μετά από αίτημά τους από σχετικό γιατρό ενδοκρινολόγο καθώς και ψυχολόγο και μεταφέρονται σε κατάλληλο δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα.»

5. Προσθήκη Άρθρου 49, που τροποποιεί το Άρθρο 23 (Διαδικασία εισαγωγής). Προτείνουμε κατά τη διαδικασία εισαγωγής για τα τρανς και ίντερσεξ άτομα, να καταγράφονται με το επιθυμητό κατά αυτά όνομα που να αντιστοιχεί με το κοινωνικό τους φύλο. Συγκεκριμένα μετά το 2. προτείνουμε να προστεθεί το εξής:

«Τα τρανς και ίντερσεξ άτομα, καταγράφονται εκτός του ονόματος που καταγράφηκαν κατά τη γέννηση, και με το όνομα που τα ίδια επιθυμούν ώστε τα στοιχεία καταγραφής να βρίσκονται σε συμφωνία με το επιθυμητό τους φύλο. Περαιτέρω προσφωνούνται από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους με το όνομα αυτό και απαγορεύεται ρητά κάθε διάκριση ή ηθική απομείωση της προσωπικότητάς τους με βάση την ταυτότητα ή την έκφραση του φύλου τους, τόσο από τους υπαλλήλους του σωφρονιστικού καταστήματος, όσο και από τους συγκρατούμενούς τους».

Προτείνουμε, ακόμη, να αναφέρεται ότι αν ο/η κρατούμενος/η είναι τρανς ή ίντερσεξ άτομο, η έρευνα να διενεργείται από άτομο που να είναι του ίδιου κοινωνικού και όχι βιολογικού φύλου. Συγκεκριμένα προτείνουμε:

«... Η έρευνα διενεργείται από τουλάχιστον δύο υπαλλήλους του ίδιου φύλου με τον κρατούμενο και στην περίπτωση που ο κρατούμενος είναι τρανς ή ίντερσεξ άτομο από ίδιου κοινωνικού φύλου».

6. Προσθήκη Άρθρου 50, που τροποποιεί Άρθρο 27 του Σ.Κ. (Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη). Επί της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, προτείνουμε να υπάρξει προσθήκη μέριμνας για τα τρανς και ίντρεσεξ άτομα που βρίσκονται στην διαδικασία επαναπροσδιορισμού φύλου. Συγκεκριμένα προτείνουμε ανάμεσα στο 3 και το 4 την προσθήκη του άρθρου ή πεδίου:

«Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για τα τρανς και ίντρεσεξ άτομα που βρίσκονται σε διαδικασία φυλομετάβασης και επαναπροσδιορισμού του φύλου τους, με την παρακολούθηση από ειδικούς επισκέπτες ιατρούς όταν υποβληθεί σχετικό αίτημα».

7. Προσθήκη Άρθρου 51, που τροποποιεί το Άρθρο 35 του Σ.Κ., Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση). Επί της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, προτείνουμε να γίνει προσθήκη μέριμνας για τα τρανς και ίντρεσεξ άτομα, καθώς λόγω του αποκλεισμού τους λόγω των διακρίσεων που αντιμετωπίζουν, θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρχει σαφής ενθάρρυνση ώστε να έχουν με ισότιμο τρόπο παροχή εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Συγκεκριμένα προτείνουμε την προσθήκη του ακόλουθου μεταξύ του 4 και του 5:

«Επίσης ειδική μέριμνα λαμβάνεται για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση των τρανς και ίντρεσεξ ατόμων».

8. Προσθήκη Άρθρου 52, που τροποποιεί το Άρθρο 40 του Σ.Κ., 1 (Καθορισμός εργασίας και απασχόλησης). Θεωρούμε ότι εκτός της ειδικής μέριμνας για τις γυναίκες πρέπει να υπάρχει και μέριμνα για τα τρανς και ίντρεσεξ άτομα. Συγκεκριμένα στο τέλος του άρθρου προτείνουμε την εξής αλλαγή:

«... με ιδιαίτερη μέριμνα για τις γυναίκες, τα τρανς και τα ίντρεσεξ άτομα».

9. Προσθήκη Άρθρου 53, που τροποποιεί το Άρθρο 68, 2. Το ε) περί προσβολής της γενετησίας ελευθερίας πρέπει να αλλάξει σε σεξουαλική ελευθερία.

10. Προσθήκη Άρθρου 54, που τροποποιεί το Άρθρο 74, 1., (Μεταγωγή για λόγους υγείας). Επί του συγκεκριμένου άρθρου προτείνουμε την προσθήκη:

«γ) Σε περιπτώσεις τρανς και ίντρεσεξ ατόμων που βρίσκονται στην διαδικασία προγράμματος για την διαδικασία επαναπροσδιορισμού του φύλου τους ή άλλων διαδικασιών που σχετίζονται με την φυλομετάβαση μετά από σχετικό αίτημα του ατόμου γίνεται μεταγωγή σε αρμόδιο θεραπευτήριο».

11. Προσθήκη Άρθρου 55, που τροποποιεί το Άρθρο 80, 2., (Μέριμνα της πολιτείας για τους απολυόμενους). Θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρξει μία σαφής αναφορά, λόγω των χρόνιων αποκλεισμών που υφίστανται, για τα τρανς και ίντρεσεξ άτομα ως προς τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και την εξεύρεση εργασίας (πιθανόν ομοίως παρόμοια διατύπωση πρέπει να υπάρξει και για άλλες αποκλεισμένες ομάδες, πχ Ρομά, ΑμΕΑ κ.α.). Προτείνουμε στο τέλος της παραγράφου την προσθήκη της φράσης:

«Ειδική μέριμνα και ενθάρρυνση δίνεται στα διεμφυλικά και ίντρεσεξ άτομα, με την μέριμνα του ΟΑΕΔ για την ενημέρωση και τα προγράμματα επαγ

ΑΡΘΡΟ 48

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 45)

21 Νοεμβρίου 2015, 13:07 | **ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΠΟΙΟΣ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΟΥΣ ΔΕ; Για πιο λόγο τόσο τέτοια σπουδή να τους πετάξουν στον «Καιάδα»; Οι ΠΕ δεν έχουν αυτομάτως περισσότερα τυπικά προσόντα λόγω του πτυχίου τους; Αμείβονται καλύτερα και ορθώς λόγω του πτυχίου τους. Γιατί να φοβούνται τους ΔΕ; Τα Υπηρεσιακά Συμβούλια δεν μπορούν να κρίνουν και να συγκρίνουν τους συναδέλφους όλων των κατηγοριών που υποβάλουν αίτηση; Αμφισβητούνται οι αποφάσεις τους, από ποιούς και γιατί; Μιλάμε για Δικαστικά Συμβούλια που αποτελούνται από ανώτερους και ανώτατους Δικαστικούς Λειτουργούς οι οποίοι έχουν την πλειοψηφία, πέραν των αιρετών συναδέλφων. Το συνέδριο απεφάνθη με συντριπτική πλειοψηφία: «ΟΧΙ» στην ψήφιση αυτού του άρθρου. Πρέπει να γίνει σεβαστή η απόφαση αυτή και να προστατευτεί η ενότητα των δικαστικών υπαλλήλων η οποία κινδυνεύει!

19 Νοεμβρίου 2015, 18:13 | **ΕΛΕΝΗ ΜΙΓΛΑΚΗ** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Διαβάζω με λύπη μου, ότι κάποιοι θεωρούν τους εαυτούς τους, ανώτερους από κάποιους άλλους υπαλλήλους των Δικαστηρίων. Και αυτό γιατί έχουν πτυχίο – μεταπτυχιακό. Ξεχνούν όμως ότι υπάρχουν υπάλληλοι με αυτά τα προσόντα που είναι παντελώς ανίκανοι και αντιθέτως υπάρχουν υπάλληλοι της κατηγορίας ΔΕ που εργάζονται με φιλότιμο με μεγάλη προσοχή και με ευθύνη για τα καθήκοντά τους. Γι' αυτό ίσως θα έπρεπε οι υπάλληλοι να κρίνονται με βάση τη δουλειά τους ποσοτική και ποιοτική και όχι με τα πτυχία τους. Μην ξεχνάμε ότι πριν 25-30 χρόνια που διορίστηκαν αυτοί οι υπάλληλοι τα πτυχία και τα μεταπτυχιακά ήταν λίγα έως σπάνια στα δικαστήρια. Δεδομένου ότι η δουλειά που κάνουμε στη γραμματεία του δικαστηρίου μπορεί να γίνει άψογα από την κατηγορία ΔΕ μας και δεν δικάζουμε εμείς αλλά οι δικαστές. Μπορούν και οι πτυχιούχοι να περιμένουν τη σειρά τους για να γίνουν προϊστάμενοι όταν θα έρθει η ώρα τους. Θα ήθελα να απαντήσω και στον κύριο..... που θεωρεί της δακτυλογράφους ανίκανες θα σου πω ότι δεν υπολείπονται σε προσόντα των άλλων τις ίδια κατηγορίας, αντιθέτως έχουν ένα παραπάνω προσόν από όλους τους άλλους ξέρουν τυφλό σύστημα που σημαίνει ότι η δουλειά όταν πάνε σε γραμματεία γίνεται πολύ πιο γρήγορα.

19 Νοεμβρίου 2015, 14:15 | **Υπάλληλος Πολιτικού Δικαστηρίου** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Άραγε, ο αναχρονισμός στις διατάξεις του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων έγκειται μόνον στο άρθρο 72 ; Απίστευτο !!! Και τί έχει να φοβηθεί η Διοίκηση, από το δικαίωμα υποβολής αίτησης, για θέση ευθύνης Προϊσταμένου Δ/σης, υπό Γραμματέως Κατηγορίας ΔΕ ; Δεν υπάρχουν τα θεσμικά όργανα, τα οποία θα κρίνουν τις αιτήσεις ; Τα Υπηρεσιακά Συμβούλια του Αρείου Πάγου δεν κρίνουν ορθά ; Απλώς, πρέπει να τοποθετηθούν στις θέσεις αυτές κάποιοι άλλοι. Οι ΠΕ συνάδελφοι με πτυχίο Ισπανικής Φιλολογίας, τί σχέση έχουν με τα Δικαστήρια ; Γιατί δεν υπάρχει καθηκοντολόγιο στα Δικαστήρια ; Οι ΔΕ μας αρκούν μόνο για να ανεβαίνουν στις έδρες των Δικαστηρίων ; Μόνο για τη δουλειά αυτή είναι ικανοί; Εξάλλου, το ΔΣ της ΟΔΥΕ έχει αποφασίσει, ομόφωνα, να μην γίνουν τροποποιήσεις στον Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, στο δε Συνέδριο της 17 και 18/11/2015 αποφασίστηκε, κατόπιν μυστικής ψηφοφορίας, με μεγάλη πλειοψηφία, να μην γίνουν οι εν λόγω τροποποιήσεις. Οι Προϊστάμενοι Διεύθυνσης κρίνονται από το έργο τους, τις γνώσεις τους, την εργατικότητα τους, την εχεμύθειά τους, την εικόνα της Υπηρεσίας τους, τις εκθέσεις τους και γενικά όλη τους την παράσταση στον εργασιακό τους βίο. Μην ξεχνάμε, ότι ορισμένοι συνάδελφοι ΠΕ δεν γνωρίζουν ξένη γλώσσα και δεν χειρίζονται ηλεκτρονικό υπολογιστή, προσόντα, τα οποία απαιτεί η Διοίκηση, προκειμένου να εργασθούν οι πενταμηνίτες ωφελούμενοι του ΟΑΕΔ !!!! Περαιτέρω, οι συνάδελφοι ΠΕ και ΤΕ εξελίσσονται πιο γρήγορα και αμείβονται καλύτερα από τους ΔΕ. Και έτσι πρέπει. Οι υπάλληλοι ΔΕ κατηγορίας που κρίθηκαν από τα Υπηρεσιακά Συμβούλια του Αρείου Πάγου ως Προϊστάμενοι Διεύθυνσης, τί θα γίνουν ; Θεωρούνται ανίκανοι και μειωμένων προσόντων ; Γιατί δεν προβλέπεται τίποτα γι' αυτούς ;

18 Νοεμβρίου 2015, 21:25 | **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΝΙΑΔΗΣ** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΝΙΑΔΗΣ, Δικαστικός Υπάλληλος Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, Υποψ. Διδάκτορας. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις στο Ν. 2812/00 κινούνται σε σωστές βάσεις σεβόμενες την αρχαιότητα αλλά και τα τυπικά προσόντα των δικαστικών υπαλλήλων. Όπως είναι γνωστό, οι δικαστικοί υπάλληλοι με περισσότερα χρόνια στην υπηρεσία γνωρίζουν περισσότερα αντικείμενα του Δικαστηρίου, έχουν δοκιμαστεί στη πράξη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και ως εκ τούτου είναι ικανότεροι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους από θέσεις ευθύνης. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να θυμήσω σε κάποιους, ότι η αρχαιότητα είναι απόλυτα σεβαστή και κατά τις προαγωγές των Δικαστών σε ανώτερες θέσεις και δεν θα μπορούσαν να εφαρμόζονται δύο μέτρα και δύο σταθμά από Δικαστικά-Υπηρεσιακά Συμβούλια κρίσης στις υπηρεσιές μεταβολών των δικαστικών υπαλλήλων. Εδώ βεβαίως πρέπει σαφώς να προσθέσω ότι στις περιπτώσεις όπου συνυπάρχουν η εμπειρία και τα αυξημένα τυπικά προσόντα (Μεταπτυχιακές σ υ ν α φ ε ί ς Σπουδές) αυτό πρέπει να έχει καθοριστική σημασία στη κρίση του Δικαστικού(υπηρεσιακού) Συμβουλίου. Επιτέλους, μετά από αρκετά χρόνια, μια κίνηση της Διοίκησης που θα δώσει ώθηση και θα αυξήσει την ήδη μεγάλη απόδοση των Δικαστικών Υπαλλήλων.

18 Νοεμβρίου 2015, 20:49 | **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

-205-

Ως Δικαστικός Υπάλληλος θα αναφερθώ στο άρθρο 45 που αφορά την Γραμματεία των Δικαστηρίων. Για το εδάφιο α της παρ. 1 του άρθρου 72 του ΚΔΥ Ν.2812/2000 να αντικατασταθεί ως εξής, «Ως προϊστάμενοι διευθύνσεων επιλέγονται δικαστικοί υπάλληλοι του οικείου τομέα κατηγορίας ΠΕ και ΤΕ με τουλάχιστον βαθμό Β, αν δεν υπάρχουν υπάλληλοι με βαθμό τουλάχιστον Β που έχουν υποβάλλει αίτηση υποψηφιότητας ή αν είναι λιγότεροι από τον απαιτούμενο αριθμό κρίνονται α) δικαστικοί υπάλληλοι ΔΕ κατηγορίας με βαθμό Β και β) δικαστικοί υπάλληλοι με περισσότερο χρόνο υπηρεσίας στον Γ βαθμό, ώστε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός». Με αυτή την προσθήκη αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα των μικρών οργανικών μονάδων που δεν συμπληρώνεται ο απαιτούμενος αριθμός και αποφεύγουμε τις πράξεις. Όσον αφορά το εδάφιο β της παρ. 5 του άρθρου 22 του ΚΔΥ αναφορικά με το δικαίωμα υποβολής υποψηφιότητας στα υπηρεσιακά συμβούλια πρέπει στην υπουργική απόφαση που θα διαδεχθεί την ψήφιση του νόμου να περιοριστούν οι θητείες σε μία το πολύ δύο και να τεθεί ασυμβίβαστο συνδικαλιστή-εκλεγμένου στα υπηρεσιακά συμβούλια, όπως ισχύει στους καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στο καταστατικό της ΟΛΜΕ υπάρχει αντίστοιχη απαγορευτική διάταξη στο άρθρο 14 παρ. 5.

16 Νοεμβρίου 2015, 11:14 | **ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Είναι τουλάχιστον περίεργο διατάξεις που αφορούν ζητήματα λειτουργίας των δικαστηρίων να περιλαμβάνονται σε άσχετα, με το αντικείμενο αυτό, σχέδια νόμου. Το σίγουρο είναι ότι η συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση, αποκλείει για πάντα όλους τους υπαλλήλους που κατέχουν βαθμό μικρότερο του Γ' από οποιαδήποτε επιλογή σε θέση ευθύνης, δηλαδή αφαιρείται η προοπτική και το κίνητρο από άξιους συναδέλφους να εξελιχθούν.

Η συγκεκριμένη διάταξη έρχεται σε μία στιγμή όπου συζητείται το ξεπάγωμα των βαθμών για όλο το Δημόσιο τομέα, αναγνώριση προϋπηρεσίας κλπ. Κατά τη γνώμη μου η μόνη λύση, για το συγκεκριμένο ζήτημα, είναι να εφαρμοστούν και για τους δικαστικούς υπαλλήλους οι διατάξεις που ισχύουν για όλους τους δημοσίου υπαλλήλους.

13 Νοεμβρίου 2015, 11:55 | **ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ – ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ – ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Νοέμβριος 2015

Συνάδελφοι

Με δυσαρέσκεια και απογοήτευση διαπιστώνουμε ότι στο αρ. 45 του Σ/Ν του Υπ. Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες Διατάξεις» το οποίο αναρτήθηκε στις 10/11/2015 σε δημόσια διαβούλευση, τροποποιούνται με τρόπο απαράδεκτο οι διατάξεις του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ως προς την επιλογή Προϊσταμένων Διευθύνσεων και Τμημάτων των Δικαστηρίων. Η προτεινόμενη νομοθετική ρύθμιση με την οποία εξαιρούνται από την δυνατότητα επιλογής σε θέσεις προϊσταμένων τμήματος, οι δικαστικοί υπάλληλοι, όλων των κλάδων και κατηγοριών (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ) οι οποίοι κατέχουν βαθμό χαμηλότερο του Γ', θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αποσπασματική και αναποτελεσματική καθώς δημιουργεί ζητήματα νομικής ερμηνείας και δεν θα αποτρέψει υποκειμενισμούς κατά την εφαρμογή της.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εμμένει σε ένα παρωχημένο σύστημα επιλογής προσωπικού σε στελεχιακές θέσεις, το οποίο δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα κατά την εφαρμογή του, στρεβλώσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων των επιλεγομένων και δυσαρέσκεια μεταξύ των συναδέλφων. Η χρονική στιγμή που επιλέχθηκε η τροποποίηση του εν λόγω άρθρου και για την οποία ουδέποτε ζητήθηκε η άποψη της Διοίκησης του Δικαστηρίου μας, δημιουργεί ερωτηματικά αναφορικά με την σκοπιμότητα, αλλά και την ουσία της αλλαγής, καθώς το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης αναμένεται να καταθέσει νέο Σ/Ν για το μισθολόγιο – βαθμολόγιο στη Δημόσια Διοίκηση μετά και τις πρόσφατες δηλώσεις του αρμοδίου Υπουργού στα Μ.Μ.Ε. Η ανωτέρω διάταξη αποτελεί επιλογή οπισθοδρόμησης, αποκλεισμού και διχασμού μεταξύ των συναδέλφων, δεδομένου ότι, στον υπόλοιπο Δημόσιο Τομέα, για την επιλογή σε θέσεις ευθύνης, εφαρμόζεται το σύστημα της μοριοδότησης κατά το οποίο λαμβάνονται υπόψη τα χρόνια προϋπηρεσίας, σε συνδυασμό και με άλλα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα.

Σας γνωρίζουμε ότι η Ομοσπονδία Δικαστικών Υπαλλήλων Ελλάδας (Ο.Δ.Υ.Ε.), όχι απλώς δηλώνει άγνοια, αλλά και τη σφοδρή αντίθεσή της για την εν λόγω διάταξη, η οποία τροποποιεί το άρθρο 72 του Κώδικα των Δικαστικών Υπαλλήλων χωρίς να έχει ζητηθεί η γνώμη τόσο της ΟΔΥΕ όσο και του ΣΥΕΣ.

Καλούμε λοιπόν, το Υπουργείο Δικαιοσύνης να αποσύρει άμεσα τη συγκεκριμένη διάταξη νόμου, έως ότου κατατεθεί το σχετικό Σ/Ν του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι απαιτούμενες διαβουλεύσεις τόσο με την ΟΔΥΕ όσο και με το ΣΥΕΣ, έχοντας ως στόχο την προάσπιση των συμφερόντων των συναδέλφων με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΗ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ

12 Νοεμβρίου 2015, 20:16 | **Σταύρος Μαμουνάκης** Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Το συγκεκριμένο άρθρο φαίνεται να μην λαμβάνει υπόψη την πραγματικότητα στις υπηρεσίες στις οποίες αφορά. Με τις προαγωγές παγωμένες θα οδηγήσει στον εγκλωβισμό εκτός θέσεων ευθύνης, υπαλλήλων Πανεπιστημιακής και Τεχνολογικής εκπαίδευσης που αυτή τη στιγμή βρίσκονται σε χαμηλότερους βαθμούς (ενώ έχουν συμπληρώσει τα απαραίτητα χρόνια για να προαχθούν). Αντίθετα υπάλληλοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με μακρά προϋπηρεσία θα μπορούν να καταλάβουν τις εν λόγω θέσεις. Εκτός από την συγκεκριμένη ανισότητα θα δημιουργηθεί μακροπρόθεσμα και ένα μεγαλύτερο πρόβλημα. Συγκεκριμένα, οι προϊστάμενοι ΔΕ δεν θα μπορούν να γίνουν διευθυντές, αλλά ούτε και οι εγκλωβισμένοι υπάλληλοι ΠΕ και ΤΕ καθώς για να γίνει κάτι τέτοιο, οι τελευταίοι θα πρέπει πρώτα να έχουν περάσει από τη θέση του προϊσταμένου. Και φυσικά αυτό θα είναι ανέφικτο μέχρι να ελευθερωθούν οι οικείες θέσεις. Συνεπώς θα

207-

φτάσουμε στο σημείο, μετά από κάποια χρόνια, να έχουμε υπηρεσίες μόνο με προϊστάμενους, οι οποίοι πιθανώς θα κληθούν να αναλάβουν το βάρος της ευθύνης και της υπογραφής του διευθυντή.

Τέλος είναι τουλάχιστον παράλογο τη στιγμή που για να γίνει κάποιος διευθυντής πρέπει να έχει βαθμό Α' ή Β' να απαιτούμε ο προϊστάμενος να έχει επίσης βαθμό Β'. Είναι σαν να θεωρούμε ότι δεν υπάρχει καμία διάκριση μεταξύ των δύο θέσεων ευθύνης. Είναι μεγάλο λάθος μία νομική διάταξη που ρυθμίζει τόσο σημαντικά θέματα για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών να συντάσσεται τόσο κοντόφθαλμα και να δημιουργεί τόσο σοβαρά προβλήματα για το μέλλον. Καλό θα ήταν να επανεξεταστεί.

ΑΡΘΡΟ 50

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 47)

22 Νοεμβρίου 2015, 21:01 | Κοντογεώργου Ελένη

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Αναδημοσιεύω τις παρατηρήσεις μου στο άρθρο 47 διότι μυστηριωδώς εξαφανίστηκαν μαζί με αρκετές άλλες.

Σχόλια στο άρθρο 47

Η προσθήκη του εδαφίου σχετικά με την μετάθεση συμβολαιογράφου στην παράγραφο 1 του άρθρου 28 του Ν. 2830/2000 Κώδικας Συμβολαιογράφων, ενώ είχε σκοπό την ερμηνεία των ισχυουσών διατάξεων, δημιούργησε προβλήματα, τα οποία θα είχαν αποφευχθεί με την έκδοση ερμηνευτικής εγκυκλίου ή με την δημοσιοποίηση της αιτιολογικής έκθεσης του Νομοσχεδίου. Δεν θα έπρεπε να τεθεί και κρίνεται σκόπιμη η απόσυρσή της.

Επίσης πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι υπάρχουν κενές εδώ και χρόνια θέσεις συμβολαιογράφων (ιδίως σε μικρά νησιά), για τις οποίες δεν έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον από υποψηφίους νέους. Στο Νομοσχέδιο θα πρέπει να περιληφθεί διάταξη, η οποία να δίνει τη δυνατότητα να καλύπτεται η θέση αυτή με μετάθεση. Προτεινόμενη επί του θέματος αυτού διάταξη, συμπληρωματική του άρθρου 18 παράγραφος 2 ως εδάφιο 2: «.....αν υπάρχει μόνο μια κενή θέση, αυτή καλύπτεται με διαγωνισμό. Σε περίπτωση μη πλήρωσης της θέσης αυτής κατά τους προκηρυχθέντες μέχρι σήμερα ή προκηρυχθησόμενους διαγωνισμούς, η θέση αυτή θα καλύπτεται με μετάθεση».

Σχετικά με τον εισαγωγικό διαγωνισμό των υποψηφίων συμβολαιογράφων και τις αιτήσεις προτίμησης εδρών διορισμού τους, κατά την άποψή μου πρέπει να υιοθετηθεί ακριβώς η διαδικασία των πανελλαδικών εισαγωγικών εξετάσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που έχει επιτυχώς δοκιμαστεί, εναρμονίζεται δε πλήρως και με την σχετική υπ' αριθμόν 959/2015 απόφαση του ΣτΕ (Ολ.). Επίσης πρέπει να υπάρξει νομοθετική πρόβλεψη στην καθιέρωση εισαγωγικής συνολικής (εκ των πέντε εξεταζομένων μαθημάτων) κατώτατης βαθμολογίας τουλάχιστον εξήντα πέντε (65) μονάδων, ώστε να θεωρείται ο υποψήφιος επιτυχών, έστω και αν σε ένα μάθημα έλαβε βαθμό κάτω από την βάση (δηλ. μικρότερο του 10), διότι έχει παρατηρηθεί επανειλημμένως, υποψήφιοι, οι οποίοι είχαν υψηλότερη συνολική βαθμολογία σε τέσσερα μαθήματα, η οποία τους εξασφάλιζε ακόμη και πρωτιά αλλά είχαν την ατυχία να βαθμολογηθούν με 9,9 στο πέμπτο μάθημα, να

αποτυγχάνουν και να επιτυγχάνουν συνυποψήφιοί τους με συνολική βαθμολογία πολύ κατώτερη αυτών.

Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι ο τελευταίος εισαγωγικός διαγωνισμός διενεργήθηκε το 2012 (λόγω της εκκρεμοδικίας) και πολλοί υποψήφιοι λόγω συμπληρώσεως του ορίου ηλικίας, αν και έχουν προετοιμαστεί, δεν δύνανται να μετάσχουν στον προκηρυχθησόμενο διαγωνισμό. Η κατάργηση του ανωτάτου ορίου ηλικίας (δηλαδή του 42ου έτους) γενικά θα επέτρεπε και σε πλέον έμπειρους νομικούς την συμμετοχή τους στον εισαγωγικό διαγωνισμό συμβολαιογράφων. Όσον αφορά στην «μπαλωματική» διάταξη του άρθρου 48 περί της αναπληρώσεως από συμβολαιογράφο των κενών θέσεων αμίσθων υποθηκοφυλάκων, συμφωνώ απόλυτα με τα εύστοχα σχόλια, που έχουν αναρτηθεί.

Λένα Κοντογεώργου

Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του Συμβολαιογραφικού Συλλόγου Εφετείων Αθηνών-Πειραιώς-Αιγαίου και Δωδεκανήσου

20 Νοεμβρίου 2015, 13:38 | ΜΑΡΙΑΜόνιμος Σύνδεσμος Το Βλέπω

Θετικά/Αρνητικά:

Θεωρώ ορθή τη θέση του Υπουργείου για τις μεταθέσεις! Το λάθος ήταν η αλλαγή του άρθρου 2 παρ. 2 με το Ν. 4111/2013.

20 Νοεμβρίου 2015, 12:21 | Δουμουλάκης Παναγιώτης, πρόεδρος Συμβολαιογραφικού Συλλόγου Εφετείων Ναυπλίου και Καλαμάτας Μόνιμος

Σύνδεσμος Το Βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Κατά το προϊσχύον του Ν. 2830/2000 δίκαιο, οι Ειρηνοδικειακές (και οι αντίστοιχες των Συμβολαιογραφείων) Περιφέρειες ήταν μικρές, αποτελούμενες συνήθως από ένα μικρό κεφαλοχώρι και λίγα μικρότερα χωριά γύρω του. Πρακτικά ο Συμβολαιογράφος δεν είχε λόγο να μετατεθεί σε άλλη έδρα (χωριό) της ίδιας Ειρηνοδικειακής Περιφέρειας, αφού συνήθως, σε κάθε περιφέρεια υπήρχε μία και μοναδική έδρα Συμβολαιογράφου. Αν η εξέλιξη των οικονομικών συνθηκών λ.χ. τουριστική ανάπτυξη ενός χωριού της περιφέρειας δημιουργούσε την ανάγκη αλλαγής έδρας από το παλιό κεφαλοχώρι στο νέο οικονομικό κέντρο της ίδιας Περιφέρειας, το προϊσχύον δίκαιο -σωστά- έδινε λύση στο πρόβλημα με δυνατότητα ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ της έδρας. Ειδικότερα η θέση του συμβολαιογραφείου καταργείτο στο παλιό κεφαλοχώρι και μεταφερόταν στο νέο οικονομικό κέντρο, χωρίς όμως να μεταφέρεται εκτός της στενής περιοχής. Το δίκαιο εκείνο -σωστά- δεν προέβλεπε τη δυνατότητα μετάθεσης ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΥ μέσα στην ίδια Ειρηνοδικειακή Περιφέρεια, δεδομένου ότι, συνήθως, δεν υπήρχαν περισσότερες έδρες συμβολαιογράφων στην ίδια Ειρηνοδικειακή Περιφέρεια, αλλά οι τυχόν περισσότερες έδρες βρίσκονταν στο ίδιο κεφαλοχώρι ή στην ίδια κωμόπολη. Μετά την κατάργηση των μικρών, αρχικά μεταβατικών, Ειρηνοδικείων, οι Ειρηνοδικειακές Περιφέρειες συγχωνεύτηκαν και, άρα, μεγάλωσαν. Αρχικά ο ισχύων Κώδικας Συμβολαιογράφων, Ν. 2830/2000, προσαρμόσε τις Περιφέρειες των Συμβολαιογραφείων στις Ειρηνοδικειακές Περιφέρειες. Αυτό είχε ως συνέπεια

τη δημιουργία μεγάλων περιφερειών Συμβολαιογραφείων με περισσότερες έδρες συμβολαιογράφων σε διαφορετικές κωμοπόλεις της ίδιας Περιφέρειας. Εμφανίστηκε, λοιπόν, η ανάγκη να δοθεί η δυνατότητα μετάθεσης από μια πόλη / θέση / έδρα της ίδιας Περιφέρειας σε άλλη. Για το λόγο αυτό, στον ισχύοντα Κώδικα Συμβολαιογράφων, απαλείφθηκε η φράση, που υπήρχε στον προϊσχύοντα Κώδικα, με περιεχόμενο «Μετάθεση από μία Ειρηνοδικειακή Περιφέρεια σε άλλη...». Έτσι, σύμφωνα με το Ν. 2830 / 2000 επιτρέπεται μετάθεση από μία έδρα σε άλλη έδρα της ίδιας Ειρηνοδικειακής Περιφέρειας.

Κατά την προτεινόμενη διάταξη επιδιώκεται η κατάργηση της δυνατότητας μετάθεσης Συμβολαιογράφου από μία θέση / έδρα / κωμόπολη της ίδιας Ειρηνοδικειακής Περιφέρειας σε άλλη. Υποδεικνύεται δε η αντιμετώπιση της ανάγκης μετάθεσης σε άλλη πόλη της ίδιας Ειρηνοδικειακής Περιφέρειας με ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΔΡΑΣ. Όμως η πρόταση νόμου δεν λαμβάνει υπόψη ότι τα αποτελέσματα της μεταφοράς έδρας δεν είναι ίδια με τα αποτελέσματα της μετάθεσης σε άλλη έδρα. Ειδικότερα κατά τη μετάθεση ο Συμβολαιογράφος μεταβαίνει στην κωμόπολη, που επιθυμεί, αλλά το Συμβολαιογραφείο, ως θέση, παραμένει κενό στην κωμόπολη, που λειτουργούσε, και μπορεί να πληρωθεί με μετάθεση άλλου συμβολαιογράφου ή με διαγωνισμό. Αντίθετα, με τη μεταφορά της έδρας, η θέση Συμβολαιογράφου ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ στην κωμόπολη, που λειτουργούσε, και οι θέσεις Συμβολαιογράφων συγκεντρώνονται στις μεγάλες πόλεις. Αυτό έχει ως συνέπεια να απογυμνώνονται οι κωμοπόλεις από ΑΜΙΣΘΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ εξυπηρέτησης των πολιτών. Έχουμε τη γνώμη ότι το μεγάλο πλεονέκτημα της Συμβολαιογραφίας σήμερα είναι η διασπορά των Συμβολαιογραφείων στην Επικράτεια και η λειτουργία σε κωμοπόλεις Γραφείων, που διαθέτουν Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και επικοινωνία με το διαδίκτυο, μέσω των οποίων εξυπηρετούνται οι πολίτες από ΑΜΙΣΘΟΥΣ δημόσιους λειτουργούς, τους Συμβολαιογράφους. Ιδιαίτερα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης σήμερα, που η Πολιτεία προσπαθεί να περιορίσει τις δαπάνες συντήρησης και μισθοδοσίας έμμισθων δημόσιων υπηρεσιών εξυπηρέτησης των πολιτών, έχουμε τη γνώμη ότι η προτεινόμενη διάταξη δεν οδηγεί σε σωστά αποτελέσματα, αφού απογυμνώνει τα κεφαλοχώρια από άμισθες υπηρεσίες/συμβολαιογραφεία.

19 Νοεμβρίου 2015, 20:14 | Δουμουλάκης Παναγιώτης, πρόεδρος
Συμβολαιογραφικού Συλλόγου Εφετείων Ναυπλίου και Καλαμάτας

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Κατά το δίκαιο, που ίσχυε πριν από το Ν. 2830/2000, οι συμβολαιογράφοι ασκούσαν καθήκοντα σε μικρές περιφέρειες, που ήταν διαμορφωμένες γύρω από κάποιο κεφαλοχώρι. Ουσιαστικά, δεν μπορούσε να ζητηθεί μετάθεση μέσα στην ίδια περιφέρεια, αλλά μόνο μεταβολή της έδρας από το ένα κεφαλοχώρι σε άλλο. Για το λόγο αυτό ο προϊσχύων κώδικας συμβολαιογράφων προέβλεπε ότι επιτρέπεται μετάθεση «από μία ειρηνοδικειακή περιφέρεια σε άλλη». Με τη συγχώνευση όμως των Ειρηνοδικείων και την αντίστοιχη, αρχικά, συγχώνευση των περιφερειών των συμβολαιογράφων, δημιουργήθηκαν ευρύτερες περιφέρειες. Αυτό είχε ως συνέπεια να υπάρχουν, μέσα στην ίδια περιφέρεια συμβολαιογράφων, έδρες σε διαφορετικές κωμοπόλεις. Οι συμβολαιογράφοι της ίδιας περιφέρειας είχαν πλέον συμφέρον να μετατεθούν σε άλλη έδρα της ίδιας

ευρύτερης ειρηνοδικειακής περιφέρειας.

Για το λόγο αυτό στον ισχύοντα κώδικα συμβολαιογράφων απαλείφθηκε η φράση «από μια ειρηνοδικειακή περιφέρεια σε άλλη» και κατά συνέπεια επιτρέπεται η μετάθεση από μια θέση σε άλλη θέση της ίδιας ειρηνοδικειακής περιφέρειας. Σύμφωνα με την προτεινόμενη διάταξη επιχειρείται να επανέλθει το προϊσχύον δίκαιο και να απαγορευτεί η μετάθεση μέσα στην ίδια ειρηνοδικειακή περιφέρεια. Προτείνεται δε να αντιμετωπιστεί η ανάγκη μετάθεσης συμβολαιογράφων μέσα στην ίδια ειρηνοδικειακή περιφέρεια με ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΔΡΑΣ.

Όμως, τα αποτελέσματα της μετάθεσης δεν είναι ίδια με τα αποτελέσματα της μεταφοράς έδρας. Ειδικότερα με τη μεταφορά έδρας καταργείται η έδρα συμβολαιογράφου, που υπάρχει σε ένα κεφαλοχώρι, και συγκεντρώνονται οι έδρες συμβολαιογράφων στις πόλεις. Αντίθετα με τη μετάθεση ο συμβολαιογράφος μετατίθεται σε άλλη κενή έδρα, χωρίς να καταργείται η προηγούμενη έδρα. Υποστηρίζουμε ότι με τη μεταφορά έδρας θα απογυμνωθούν τα κεφαλοχώρια από οικονομικές μονάδες (συμβολαιογραφεία) εξυπηρέτησης των πολιτών, που διαθέτουν υπολογιστή, σύνδεση στο διαδύκτιο κ.α. δίχως επιβάρυνση της Πολιτείας.

Έχουμε τη γνώμη ότι σήμερα, που γίνεται προσπάθεια εκ μέρους της Πολιτείας να περιοριστούν οι δαπάνες της για τη λειτουργία έμμισθων Υπηρεσιών (λ.χ. Κ.Ε.Π.), υπάρχει ανάγκη να παραμείνουν οι έδρες συμβολαιογράφων (άμισθων δημόσιων λειτουργιών) στα κεφαλοχώρια για την εξυπηρέτηση των πολιτών.

18 Νοεμβρίου 2015, 12:15 | ΚΑΛΛΙΠΡΟΗ ΑΒΙΖΙΩΤΗ ΣΥΜΒ/ΦΟΣ ΚΟΡΩΝΗΣ Μόνιμος
Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡ. 1 ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 47 ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

ΟΧΙ στην προτεινόμενη προσθήκη- τουλάχιστον να ψηφιστεί μεταβατική διάταξη. Η προτεινόμενη προσθήκη γυρίζει τα πράγματα πίσω, επαναφέρει αναχρονιστικούς περιορισμούς προϊσχύσαντος πάλαι ποτέ δικαίου, ΕΥΝΟΕΙ Συμβ/φους προνομιούχων εδρών, ΑΔΙΚΕΙ κατάφωρα Συμβ/φους εδρών που έχουν καταστεί μετά την μεταρρύθμιση του Καλλικράτη και την μακρόχρονη οικονομική κρίση άγονες και κυριολεκτικά νεκρές, αφού τους αποστερεί την υφιστάμενη δυνατότητα μετάθεσής τους σε κενές θέσεις που υπάρχουν μέσα στην ίδια Ειρηνοδικειακή περιφέρεια, στις οποίες υπάρχει ακόμη δυνατότητα επαγγελματικής επιβίωσης τους. Με την προτεινόμενη προσθήκη μετά και την συγχώνευση των Ειρηνοδικείων με το Π.Δ. 110/2012 Συμβ/φοι χωριών και μικρών κωμοπόλεων δεν θα μπορούν να μετατεθούν σε καμία θέση εντός νομού πλέον αφού με την συγχώνευση οι Ειρηνοδικειακές περιφέρειες εκτείνονται στις περισσότερες των περιπτώσεων σε ολόκληρο το νομό.

Για τους παραπάνω ελάχιστους λόγους η προσθήκη αυτή πρέπει να αποσυρθεί, άλλως να διατυπωθεί έτσι ώστε να επιτρέπεται η μετάθεση ανεξαρτήτως Ειρηνοδικειακής περιφέρειας, άλλως δε και κατ' ελάχιστο να περιληφθεί και ψηφιστεί ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ επιτρέπουσα ρητώς την εντός ευλόγου χρόνου- μηνός ή διμήνου από της ισχύος της την υποβολή αίτησης από ενδιαφερόμενους Συμβ/φους για μετάθεσή τους από την θέση που κατέχουν σε άλλη κενή θέση που υπάρχει εντός της αυτής Ειρηνοδικειακής περιφέρειας στην οποία αυτοί τώρα υπηρετούν. Σημειώνω ότι σε όλες τις μέχρι τούδε τροποποιήσεις του Κωδ.

Συμβ/φων, όπως με την προτεινόμενη προσθήκη επιχειρείται, περιέχεται πάντοτε μεταβατική διάταξη παρόμοιας πρόνοιας με την υπ' εμού προτεινόμενη για την διευκόλυνση, άρση και αποφυγή απειλούμενης αδικίας για τους εν ενεργεία Συμβ/φους (ΙΔΕΤΕ σχετικά άρθρο 28 παρ. 4 εδ. 3, άρθρο 155 δεύτερο παρ. 1 ισχύοντος Κωδ. Συμβ/φων). Η πρόνοια αυτή να μην αμεληθεί τώρα που πολλοί από εμάς τους Συμβ/φους φυτοζωούμε σε έδρες μικρών κωμοπόλεων και χωριών που πληθυσμιακά και οικονομικά δεν υπάρχουν πια και θα αποστερηθούμε με την προσθήκη του 47 παρ. 1 της υφιστάμενης δυνατότητας μετάθεσής μας σε άλλες κενές θέσεις εντός της αυτής Ειρηνοδικειακής περιφέρειας μας που υπάρχει περιθώριο επαγγελματικής επιβίωσης μας. ΕΛΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

16 Νοεμβρίου 2015, 12:05 | ΜΑΡΙΑ -ΕΛΕΝΗ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η προτίμηση διορισμού σε κενή θέση συμβολαιογράφου ανεξαρτήτως ειρηνοδικειακής περιφέρειας, έστω και μετά τη διεξαγωγή του διαγωνισμού εν γνώσει δηλαδή βαθμολογίας, δεν αποκλείει πάλι την πιθανότητα να διοριστούν υποψήφιοι με χαμηλότερη βαθμολογία και να μείνουν αδιόριστοι υποψήφιοι με καλύτερη επίδοση, επειδή ακριβώς θα δηλώνουν πάλι μια προτίμηση.

Επιβάλλεται η δυνατότητα επιλογής τουλάχιστον 2 κενών θέσεων .

Η παρ. 3 του άρθρου 25 του ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» καταργείται.

Επομένως μήπως τελικά η αίτηση προτίμησης για τον διορισμό σε κενή έδρα συμβολαιογράφου ανεξαρτήτως ειρηνοδικειακής περιφέρειας δε συνεπάγεται την επιλογή μίας και μόνο έδρας αλλά περισσότερων ;

Χρειάζεται διευκρίνηση και διόρθωση στο σημείο αυτό , αλλιώς θα έχουμε πάλι αντισυνταγματικότητα του διαγωνισμού.

16 Νοεμβρίου 2015, 09:49 | ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Οι περισσότεροι υπόψηφιοι Συμβολαιογράφοι αναγκάζονται μέχρι πρότινος να δηλώνουν μια μόνο θέση προτίμησης για την άσκηση των καθηκόντων τους..Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει πολλούς Συμβολαιογράφους να βρίσκονται και να δραστηριοποιούνται μακριά απο τον τόπο συμφερόντων τους και συνήθως να εργάζονται υπό αντίξοες συνθήκες..Επίσης στον έως τώρα Κώδικα Συμβολαιογράφων δεν προβλεπόταν ρητά η απαγόρευση μετάθεσης εντός της ίδιας Ειρηνοδικειακής περιφέρειας, παρά μόνο συνάγονταν απο τα συμφραζόμενα..Τώρα πια ορίζεται ρητά,χωρίς παρόλαυτα να μπορεί να εξηγηθεί με κάποιο τρόπο ο περιορισμός αυτός.Το ότι μπορεί να βρίσκεται ένας Συμβολαιογράφος εντός της ίδιας Ειρηνοδικειακής περιφέρειας, αλλά να

δραστηριοποιείται σε ένα χωριό π.χ., δε σημαίνει ότι έχει τις ίδιες ευκαιρίες απασχόλησης με έναν Συμβολαιογράφο που δραστηριοποιείται στο κέντρο της αυτής Ειρηνοδικειακής περιφέρειας. Γιατί να μη μπορεί να μετατεθεί και αυτός απεριόριστα δηλαδή? Και επιτέλους ας γίνει σαφές το σύστημα εισαγωγής για να μη ταλαιπωρούνται άσκοπα συνάδελφοι που μπροστά στην επιθυμία να γίνουν Συμβολαιογράφοι και λόγω της δυσκολίας του συστήματος εισαγωγής με τη δυνατότητα επιλογής μιας θέσης και μόνο, βρέθηκαν αλλού 'ντ ' αλλού και εγκλωβίστηκαν σε μια θέση που μπορεί να μη τους ικανοποιεί.

12 Νοεμβρίου 2015, 12:56 | Τερζίδης Χρήστος, Πρόεδρος Συμβολαιογραφικού Συλλόγου Εφετείου Θράκης

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡ. 1 ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 47 ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ:

Ως γνωστόν υφίστανται θέσεις συμβολαιογράφων σε διαφορετικές έδρες της αυτής Ειρηνοδικειακής περιφέρειας. Επίσης στο άρθρο 2 παρ. 2 του Ν. 2830/2000 ορίζεται ότι: «Αν μεταβληθεί η έδρα του ειρηνοδικείου δεν μεταβάλλεται η έδρα του Συμβολαιογράφου αλλά η τυχόν υπάρχουσα θέση Συμβολαιογράφου παραμένει εφεξής στην έδρα του καταργούμενου ειρηνοδικείου. Από την εφαρμογή των διατάξεων του π.δ. 110/2012 (Α` 193) δεν θίγονται οι υφιστάμενες θέσεις των Συμβολαιογράφων στις έδρες ή στις περιφέρειες των συγχωνευόμενων ειρηνοδικείων, η έδρα και η κατά τόπο αρμοδιότητα.». Αυτό πρακτικά και ουσιαστικά σημαίνει ότι όσον αφορά στην έδρα και κυρίως στην χωρική αρμοδιότητα των συμβολαιογράφων υφίστανται διαφορετικές περιφέρειες στις περιπτώσεις συγχώνευσης Ειρηνοδικείων της Χώρας με το π.δ. 110/2012. Ο νομοθέτης δηλαδή τοποθετήθηκε ξεκάθαρα και όρισε ότι η κατάργηση και συγχώνευση των Ειρηνοδικείων, που έγινε με το π.δ. 110/2012 έγινε για συγκεκριμένους δημοσιονομικούς και οργανωτικούς λόγους και δεν είχε σκοπό να μεταβάλλει την υπηρεσιακή κατάσταση των συμβολαιογράφων, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί πριν την παραπάνω κατάργηση. Ως εκ τούτου είναι εξαιρετικά άδικη και δεν εξυπηρετεί καμιά σκοπιμότητα η διάταξη, που ορίζει την δυνατότητα μετάθεσης συμβολαιογράφου μόνο από μια (κατ' όνομα και όχι στην ουσία άσκησης καθηκόντων) ειρηνοδικειακή περιφέρεια σε άλλη.

Προτείνω η διάταξη του εδαφίου, που προστίθεται στην αρχή της παρ. 1 του άρθρου 28 του Ν. 2830/2000 να διαμορφωθεί ως εξής: «Μετάθεση συμβολαιογράφου επιτρέπεται από μία έδρα της αυτής ή άλλης ειρηνοδικειακής περιφέρειας σε άλλη».

Εναλλακτικά θα μπορούσε να έχει την εξής μορφή:

«Μετάθεση συμβολαιογράφου επιτρέπεται από μία ειρηνοδικειακή περιφέρεια σε άλλη, όπως αυτές (ειρηνοδικειακές περιφέρειες) ήταν διαμορφωμένες πριν την εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 110/2012».

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡ. 3 ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 47 ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ:

Η διάταξη, που θα θεσπιστεί πρέπει να αντιμετωπίσει τα εξής ζητήματα: α) Να προσαρμόσει τα σχετικά άρθρα του Κώδικα συμβολαιογράφων σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που δείχνει η απόφαση. β) Με μεταβατική διάταξη να φροντίσει για την τύχη των διορισθέντων συμβολαιογράφων κατόπιν του συγκεκριμένου διαγωνισμού, οι οποίοι θα εκτοπιστούν από τον διορισμό των δικαιωθέντων με την

απόφαση.

Κατά την άποψή μου η προτεινόμενη διάταξη δεν επιλύει το πρόβλημα, αφού και πάλι περιορίζει τους επιτυχόντες υποψηφίους να επιλέξουν μία και μόνο έδρα, οπότε αν την συγκεκριμένη έδρα την επιλέξει κάποιος με υψηλότερη βαθμολογία και πάλι θα μείνουν εκτός διορισμού και συνεπώς σε άλλες ειρηνοδικειακές περιφέρειες και πάλι θα διοριστούν επιτυχόντες υποψήφιοι με χαμηλότερη βαθμολογία από αυτούς, λόγω του τυχαίου γεγονότος ότι την συγκεκριμένη έδρα δεν την επέλεξαν υποψήφιοι με μεγαλύτερη βαθμολογία. Η συμμόρφωση στην απόφαση του ΣΤΕ απαιτεί την παροχή δυνατότητας στους υποψηφίους να δηλώνουν όσες κενές θέσεις συμβολαιογράφων επιθυμούν να διοριστούν με σειρά προτίμησης, με ένα σύστημα ανάλογο με τα μηχανογραφικά δελτία, που υποβάλλουν οι υποψήφιοι των πανελλαδικών εξετάσεων για την εισαγωγή στα Α.Ε.Ι. και τα Τ.Ε.Ι.

Συνεπώς η προτεινόμενη διάταξη πρέπει κατά την άποψή μου να διαμορφωθεί ως εξής

«Επιτυχόντες θεωρούνται εκείνοι που έλαβαν βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο με δέκα (10) μονάδες σε κάθε μάθημα. Οι ανωτέρω υποβάλλουν αίτηση προτίμησης για τον διορισμό τους σε κενές έδρες συμβολαιογράφων ανεξαρτήτως ειρηνοδικειακής περιφέρειας και διορίζονται με σειρά προτεραιότητας ανάλογα με τη βαθμολογία τους και κατά την σειρά προτίμησης έδρας που θα δηλώσουν».

Παράλληλα θα πρέπει να προστεθεί μεταβατική διάταξη στον Κώδικα με το εξής περιεχόμενο:

«Οι διορισθέντες σε θέση συμβολαιογράφου κατόπιν επιτυχίας σε διαγωνισμό, των οποίων ο διορισμός ακυρώνεται συνεπεία δικαστικών αποφάσεων για λόγο, που δεν οφείλεται στους ίδιους ή σε έλλειψη των απαιτούμενων προϋποθέσεων, παραμένουν ως υπεράριθμοι στην θέση, που διορίστηκαν, καταλαμβάνοντας σύμφωνα με τη σειρά αρχαιότητας τις κενές θέσεις, που κενώνονται».

Ίσως θα πρέπει στην παραπάνω μεταβατική διάταξη να υπάρξει αναφορά για την τύχη του αρχείου, που ανέλαβαν οι ανωτέρω διορισθέντες, τον οποίων ακυρώνεται ο διορισμός και παραμένουν στις θέσεις τους ως υπεράριθμοι. Οι επιλογές είναι δύο: «ενώ το αρχείο, που τυχόν είχαν αναλάβει με τον ακυρωθέντα διορισμό τους παραμένει στους ίδιους» ή «ενώ το αρχείο, που τυχόν είχαν αναλάβει με τον ακυρωθέντα διορισμό τους παραδίδεται στους νεοδιοριζόμενους στις συγκεκριμένες θέσεις κατόπιν της δικαστικής απόφασης».

Χρήστος Τερζίδης
Πρόεδρος Συμβολαιογραφικού
Συλλόγου Εφετείου Θράκης

ΑΡΘΡΟ 51

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 48)

20 Νοεμβρίου 2015, 13:39 | Ιωάννα Σ.

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η παραπάνω αναγκαστικού δικαίου διάταξη επιβαρύνει τόσο την οικονομική όσο και την επαγγελματική κατάσταση του συμβολαιογράφου. Με το να επωμίζεται το βάρος των εξόδων λειτουργίας του υποθηκοφυλακείου από την δική του προσωπική περιουσία και χωρίς καμία κρατική εγγύηση ότι, αν όχι θα αμοιφθεί, τουλάχιστον θα αποζημιωθεί για την περιουσία που χάθηκε, μιας και τα έξοδα ξεπερνούν κατά πολύ έσοδα στα άμισθα Υποθηκοφυλακεία σήμερα, ο συμβολαιογράφος βαδίζει με μαθηματική ακρίβεια προς την οικονομική του κατάρρευση.

Η αοριστία, επιπλέον, του χρόνου για τον οποίο διορίζεται ως αναπληρωτής υποθηκοφύλακας επιδεινώνει ακόμη περισσότερο την υφιστάμενη κατάσταση. Γνωρίζουμε πολλές περιπτώσεις, που η «προσωρινότητα» της θέσης μετατράπηκε σε μονιμότητα, αναγκάζοντας τον συμβολαιογράφο να παραμελήσει τα επαγγελματικά και οικογενειακά του καθήκοντα, ασκώντας ένα επάγγελμα που δεν το διάλεξαν, αλλά ... τους διάλεξε. Εντελώς απαράδεκτο και, κυρίως, ευθέως αντισυνταγματικό.

Το παρόν νομοσχέδιο αντί να λύσει το πρόβλημα που ήδη υπάρχει, το διαιωνίζει. Μια σταθερή και βέβαιη λύση στο πρόβλημα αυτό είναι αρχικά η συγχώνευση και βασικά η ΕΜΜΙΣΘΟΠΟΙΗΣΗ όλων των Υποθηκοφυλακείων της επικράτειας, ώστε να αρχίσουν να λειτουργούν ουσιαστικά αυτές οι τόσο σημαντικές και χρήσιμες δημόσιες υπηρεσίες, στις οποίες απασχολούνται εκατοντάδες εργαζόμενοι, οι οποίοι υπό το καθεστώς αυτό εξαρτώνται από την τύχη και την οικονομική ευμάρεια του εκάστοτε συμβολαιογράφου.

20 Νοεμβρίου 2015, 10:56 | Ευγενία Πάκου

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Θεωρώ ότι οι διατάξεις αυτές είναι κατάφωρα αντισυνταγματικές!!!!Γιατί δεν συγχωνεύετε και δεν εμμισθοποιείτε, ΑΜΕΣΑ μάλιστα, τα προβληματικά υποθηκοφυλακεία??? (και ίσως όχι μόνο αυτά.....).

Εξάλλου, αν κάποιος συμβολαιογράφος ήθελε να γίνει υποθηκοφύλακας, θα το έκανε δίνοντας τις σχετικές εξετάσεις. Αλήθεια, από πότε έχουν να γίνουν, από το 2002???? Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε και την απίστευτη γραφειοκρατία που έχουν ν' αντιμετωπίσουν οι συμβολαιογράφοι καθημερινά, προκειμένου να διεκπεραιώσουν και την πιο απλή πράξη. Αυτό σημαίνει άπειρες ώρες δουλειάς με πενιχρή, κατά κανόνα, αμοιβή. Πότε λοιπόν θα προλάβει να ασχοληθεί υπεύθυνα, και ποιές ώρες!!!!!!, με ένα τόσο σοβαρό αντικείμενο, όπως είναι το υποθ/κείο ή το κτηματολόγιο??

Πως θα επιβιώσει αυτός και η οικογένειά του, με κατακερματισμένα καθήκοντα??? Και οι δικηγόροι?? Γιατί να μένουν απέξω από αυτόν τον χορό?? Μήπως γιατί κατά κανόνα έχουν πίο ισχυρό και πολυάριθμο Σύλλογο σε σχέση με τον αντίστοιχο των Συμβολαιογράφων?? Στο κάτω κάτω, την ίδια σχολή έχουμε τελειώσει.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να προσθέσω ότι συμφωνώ με τους συναδέλφους συμβολαιογράφους Αμαλιάδας με τα όσα και με τον τρόπο που τα εξέθεσαν.

Ευγενία Πάκου

19 Νοεμβρίου 2015, 23:27 | ΜΑΡΙΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Είναι πασίγνωστο ότι λόγω της κρίσης και των capital controls οι συναλλαγές ακινήτων έχουν σταματήσει και ως εκ τούτου, πλέον μεγάλος αριθμός αμίσθων Υποθηκοφυλακείων, των οποίων η επιβίωση εξαρτάται από τις εισπράξεις δικαιωμάτων από τις μεταγραφές των αγοραπωλητηρίων, γονικών παροχών και λοιπών συμβολαίων, είναι ήδη χρεωκοπημένα ή πρόκειται σύντομα να χρεωκοπήσουν. Η χρεωκοπία έχει χτυπήσει όχι μόνο τα «μικρά», αλλά και τα «μεγάλα» Υποθηκοφυλακεία, που εδρεύουν σε πρωτεύουσες νομών (π.χ. Πύργου Ηλείας, Μεσολογγίου κ.ά) και σε μεγάλους δήμους (π.χ. Περιστερίου Αττικής). Λόγω της αποχώρησης πολλών υποθηκοφυλάκων (συνταξιοδότηση, παραίτηση αυτών) και με δεδομένο ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν πρόκειται να προκηρύξει άλλον διαγωνισμό για την κάλυψη των κενών θέσεων, ένεκα της σταδιακής κατάργησης των υποθηκοφυλακείων από τα κτηματολογικά γραφεία, το Υπουργείο βρήκε την εύκολη λύση εφαρμόζοντας διάταξη Κανονιστικού Διατάγματος του 1941!!!, την οποία ελαφρώς τροποποιημένη περιλαμβάνει και το σχέδιο νόμου αυτό. Δηλαδή αναθέτει στον αρχαιότερο συμβολαιογράφο της περιοχής (στις περιπτώσεις βέβαια που έχει τηρηθεί η νόμιμη διαδικασία) τα καθήκοντα του υποθηκοφύλακα οριζοντάς τον αναπληρωτή και του «φορτώνει» όλο το κόστος λειτουργίας του υποθηκοφυλακείου. Ανάλογη ανάληψη έργου σήμερα ισοδυναμεί με οικονομική αυτοκτονία, διότι το κόστος συντήρησης (μισθοί υπαλλήλων, ασφαλιστικά δικαιώματα και λογαριασμοί ΔΕΚΟ) υπερβαίνει κατά πολύ τα όποια έσοδα και ο συμβολαιογράφος υπόλογος αστικά, πονικά και πειθαρχικά, υποχρεούται να τα καλύπτει εξ ιδίων και εις βάρος της περιουσίας του. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μη θέλει κανείς συμβολαιογράφος να αναλάβει αυτά τα καθήκοντα και έτσι έχει δημιουργηθεί τεράστιο πρόβλημα στη λειτουργία των υποθηκοφυλακείων.

Η μέχρι σήμερα αποσπασματική αντιμετώπιση του προβλήματος, ενίοτε με αμείβετους αυτοσχεδιασμούς από τα Πρωτοδικεία, προκειμένου να ανευρεθεί «ΤΟ ΘΥΜΑ» που θα ΥΠΟΧΡΕΩΘΕΙ ν' αναλάβει ΠΑΡΑ ΤΗ ΘΕΛΗΣΗ του το χρεύσαν υποθηκοφυλακείο, οδήγησε μέχρι και σε διεξαγωγή ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ για ανάδειξη του «ΑΤΥΧΟΥ» συμβολαιογράφου -αναπληρωτή υποθηκοφύλακα, χωρίς να λείψουν μάλιστα και περιπτώσεις όπου ασκήθηκαν ΠΟΙΝΙΚΕΣ και ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ διαδικασίες σε ΒΑΡΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΥ ΠΟΥ ΑΡΝΗΘΗΚΕ την ανάληψη αυτών των καθήκοντων! Ποιος όμως λογικός άνθρωπος θα τους κατηγορούσε που αρνήθηκαν να υπογράψουν την οικονομική τους καταδίκη;

Το υπό διαβούλευση νομοσχέδιο καλείται να δώσει λύσεις στο πρόβλημα αυτό. Δυστυχώς οι προτεινόμενες λύσεις ουσιαστικά επιτείνουν το πρόβλημα και δεν το λύνουν. Ούτε η εκ περιτροπής ανάληψη της θέσης αποτελεί λύση, ούτε οτιδήποτε άλλο προτείνεται, διότι δεν επιλύεται το βασικό πρόβλημα της χρηματοδότησης των χρευσάντων υποθηκοφυλακείων.

Εχει παραβλεφθεί επίσης μια πολύ σημαντική παράμετρος του προβλήματος: Η συνταγματικότητα της επιβολής σε οποιονδήποτε πολίτη να αναλάβει έργο παρά τη θέλησή του και εις βάρος της περιουσίας του. Είναι προφανές σε οποιονδήποτε έχει στοιχειώδη γνώση των Συνταγματικών διατάξεων, ότι τόσο η βλάβη της περιουσίας του πολίτη χάριν έργου του Δημοσίου όσο και η επιβολή στην ανάληψη έργου παρά τη θέληση του πολίτη αντίκειται σαφώς σε ρητές διατάξεις του Συντάγματος. Συγκεκριμένα: Α) Το άρθρο 25 παρ.1 εδ.γ' Συντ. προστατεύει το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και την περιουσία, στρέφεται κατά πάντων (erga omnes) και προστατεύει τον πολίτη από επιθετικές ενέργειες τόσο του Κράτους όσο και των ιδιωτών. Κατά

συνέπεια δεν μπορεί να επιβληθεί στον πολίτη έργο από το οποίο θα βλαφθεί η περιουσία του.

Β) Η παρά τη θέληση του πολίτη ανάθεση έργου υπέρ του Δημοσίου έχει νομικό χαρακτηρισμό και αποκαλείται «επίταξη έργου». Το Σύνταγμα κάνει λόγο για επίταξη προσωπικών υπηρεσιών στο άρθρο 22 παρ. 4 «Οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται. Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της Χώρας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, καθώς και τα σχετικά με την προσφορά προσωπικής εργασίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για την ικανοποίηση των τοπικών αναγκών».

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι δεν μπορεί να επιβληθεί νομίμως στον πολίτη, συμβολαιογράφο εν προκειμένω, η ανάληψη έργου επί τη βλάβη της περιουσίας του και παρά τη θέλησή του, γεγονός που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ' όψη ως προς τη συνταγματικότητα των διατάξεων του εν λόγω νομοσχεδίου. Δεδομένης της δικαιολογημένης απροθυμίας των συμβολαιογράφων να αναλάβουν τα καθήκοντα αναπληρωτή υποθηκοφύλακα κάτω από τις προαναφερόμενες συνθήκες, η μοναδική λύση για τη λειτουργία των συγκεκριμένων υποθηκοφυλακείων είναι να μετατραπούν αυτά σε έμμισθα, αλλά και σταδιακά να μετατρέπονται σε έμμισθα ή να συγχωνεύονται με όμορα έμμισθα και τα εναπομείναντα άμισθα.

ΜΑΡΙΑ ΚΩΝ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Συμβολαιογράφος Πύργου Ηλείας

19 Νοεμβρίου 2015, 11:09 | ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΙ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΕΓΓΡΑΦΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

Ήδη έχει δοθεί στη Δημοσιότητα προς Διαβούλευση το Νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις».

Μέσα σ' αυτό εμπερικλείονται και τα άρθρα 48-51 που ρυθμίζουν τη λειτουργία των Υποθηκοφυλακείων.

Δυστυχώς για πρώτη φορά στην ιστορία των συναλλαγών εμπραγμάτου δικαίου, παρατηρείται το ανησυχητικό φαινόμενο, με αυξητικές τάσεις, της παραιτήσεως υποθηκοφυλακικών, λόγω ελλείψεως εσόδων στήριξης των υποθηκοφυλακείων.

Γεγονός είναι ότι μετεγγραφές δεν γίνονται, γιατί λόγω της γενικότερης οικονομικής κατάστασης (αυξανόμενης ύφεσης) δεν υπάρχουν συναλλαγές ή οι υπάρχουσες αδυνατούν να καλύψουν έξοδα λειτουργίας υποθηκοφυλακείου.

(μισθοδοσίες, ασφαλιστικές εισφορές, ρεύματα ενοίκια κλπ.). Αυτά είναι διαπιστώσεις γνωστές σ' όλους. Εξαιτίας των ανωτέρω λόγων παραιτήθηκε και η υποθηκοφύλακας Αμαλιάδας (13/8/2015) με αποτέλεσμα το Υποθηκοφυλακείο Αμαλιάδας να παραμένει έκτοτε ακέφαλο.

Με το νομοσχέδιο λοιπόν το ρόλο του υποθηκοφύλακα με την ιδιότητα του αναπληρωτή έρχεται να παίξει ο συμβολαιογράφος.

Α) Μας επιβάλλεται ο ρόλος αυτός, που ναι μεν προβλέπεται από τον Κώδικα περί Συμβολαιογράφων, αλλά στις παρούσες συνθήκες, λόγω κατολίθησης των συναλλαγών, κανένα υποθηκοφυλακείο δεν είναι ελκυστικό για την μόνιμη κάλυψή του, (ακόμα και ύστερα από διαγωνισμό). Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι ο διορισθείς αναπληρωτής συμβολαιογράφος, τείνει να καταστεί μόνιμος. Στην

θέσπιση του Νόμου, με τον όρο «αναπλήρωση» σαφώς και δεν υπήρχε τέτοια πρόθεση, γιατί υπό άλλες συνθήκες θεσπίστηκε. Στο Νομοσχέδιο και ειδικότερα στο άρθρο 48 οι συμβολαιογράφοι, καλούνται να καλύψουν τα κενά και να στελεχώσουν τα Υποθηκοφυλακεία και μάλιστα με όρους που επιδεινώνουν την επαγγελματική μας και οικονομική μας θέση.

Β) Στην ουσία επιτασσόμαστε να στηρίξουμε και να υποστηρίξουμε λειτουργία Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, σε σημείο που παραβιάζει συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματά μας, περιορισμό ελευθερίας Βούλησης και χειροτέρευσης Οικονομικής μας Κατάστασης με αναγκαστικού δικαίου διάταξη και μας καλεί να κάνουμε το «αδύνατο», Δηλαδή να είμαστε υπόλογοι και υπόχρεοι για την κάλυψη των εξόδων του χρονικού διαστήματος αναπλήρωσης δι' ιδίων χρημάτων, έχοντας ως δεδομένο ότι τα έξοδα του Υποθηκοφυλακείου δεν πρόκειται να καλυφθούν σε καμία περίπτωση με τα έσοδά του. Να δεχόμαστε ως εναγόμενοι εργατικές αγωγές και πράξεις επιβολής προστίμων και ασφαλιστικών εισφορών από τους εργαζόμενους του Υποθηκοφυλακείου, όταν λόγω της ύφεσης οι περισσότεροι από εμάς δεν μπορούμε να συντηρήσουμε υπαλλήλους στα γραφεία μας, ούτε για μειωμένο ωράριο. Όταν λόγω της παρατεταμένης και πιο βαθιάς ύφεσης έχουμε φτάσει να οφείλουμε και εμείς οι ίδιοι στα ασφαλιστικά ταμεία και να προσπαθούμε με ρυθμίσεις ν' ανταποκριθούμε και να λειτουργήσουμε. Ήδη έχει μειωθεί το ετήσιο εισόδημά μας πλέον του 80% (λόγω μείωσης του κύκλου εργασιών) και με νύχια και με δόντια να προσπαθούμε να συντηρηθούμε, συνυπολογίζοντας σ' όλα αυτά την υπερβολική φορολόγηση και την υφιστάμενη μηδενική κλίμακα. Πώς λοιπόν μας εξαναγκάζετε και μας υποβάλλετε σε τέτοια κατάσταση, που θα μας εξοντώσει οικονομικά και μας οδηγείτε εμμέσως στην υποχρεωτική έξοδο από την εργασία μας?

Γ) Στη Δημοκρατία ο Νόμος υπάρχει για να εξυπηρετεί και να διευκολύνει τον Πολίτη και κατ' επέκταση και εμάς. Για το λόγο αυτό και δεν παραμένει στατικός, αλλά αλλάζει, τροποποιείται ή καταργείται ή εισάγεται ανάλογα με την εξέλιξη της κοινωνίας και τις πραγματικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν κάθε φορά. Αυτή τη στιγμή ετοιμάζετε ένα νομοσχέδιο που στερείται, όσον αφορά την αντιμετώπισή μας, κάθε έννοια δικαίου, αφού μας υποχρεώνετε σε κάτι πέραν των δυνατοτήτων μας.

Για τους λόγους λοιπόν ανωτέρω εμείς οι συμβολαιογράφοι Ειρηνοδικείου Αμαλιάδας, Δήμου Ήλιδας Ηλείας, ΑΡΝΟΥΜΑΣΤΕ να επωμιστούμε ένα τέτοιο βάρος, στην ουσία παράνομο, στις παρούσες συνθήκες διότι:

α) Θέλουμε να λειτουργήσει το Υποθηκοφυλακείο με μόνιμη και οριστική λύση για να υπάρξει και η ασφάλεια των συναλλαγών, η οποία έχει εντελώς διαταραχθεί και αυτό μπορεί να γίνει, μόνο, με Ρύθμιση ωφέλιμη ως προς όλους από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Απ' ότι γνωρίζουμε προτάσεις ήδη έχουν κατατεθεί και από τον Σύλλογό μας και από το Δικηγορικό Σύλλογο Αμαλιάδας, με λιγότερο κόστος για το Δημόσιο, που εγγυώνται και το θέμα της ασφάλειας των συναλλαγών.

β) Δεν επιθυμούμε να περιέλθουμε σε οικονομική εξόντωση ημών και των οικογενειών μας, και να επωμιστούμε με εξαναγκασμό και δεύτερο ρόλο εργασίας,

ΣΥΜΒΟΛΙΑΟΓΡΑΦΟΙ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΓΑΣΠΑΡΗ

ΔΑΓΛΑ ΜΑΡΙΑ

ΣΚΑΝΔΑΜΗ ΕΥΑΝΘΙΑ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΣΣΑ-ΛΙΟΣΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΣΚΑΝΔΑΜΗ ΕΥΑΝΘΙΑ

ΝΤΙΚΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΛΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΧΑΤΖΗ ΜΑΡΙΑ-ΕΙΡΗΝΗ

19 Νοεμβρίου 2015, 10:22 | ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Σε σχέση με τα -εύστοχα κατά τα λοιπά- σχόλια του συναδέλφου κου Μπράμου επί του άρθρου 48, θεωρώ απαραίτητες τις εξής παρατηρήσεις:

1. Από τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου πράγματι προκύπτουν δύο χρονικές περίοδοι ανάθεσης καθηκόντων σε συμβολαιογράφο (και όχι «αναπλήρωσης υποθηκοφύλακα», η έκφραση αυτή έχει παραλειφθεί στην προτεινόμενη διάταξη). Το γεγονός ότι στη διατύπωση της νέας διάταξης δεν υπάρχει η έκφραση της σήμερα ισχύουσας «...προσωρινά και μέχρι του διορισμού ειδικού αμίσθου υποθηκοφύλακα», σημαίνει ότι δεν τίθεται πλέον κανένα χρονικό όριο στην ανάθεση των καθηκόντων υποθηκοφύλακα σε συμβολαιογράφο. Αυτό, σε συνδυασμό με το προτεινόμενο άρθρο 50 σχετικά με το διαγωνισμό, τον οποίο πλέον ο Υπουργός προκηρύσσει όποτε και για όσες θέσεις κρίνει (ενώ σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο οφείλει να τον προκηρύσσει ετησίως για όλες τις κενές θέσεις), οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πλέον μιλούμε για ανάθεση καθηκόντων σε συμβολαιογράφο που ενδέχεται να έχει μόνιμο χαρακτήρα. Και μάλιστα με κριτήριο την αρχαιότητα αυτού!

Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι με την προτεινόμενη ρύθμιση δεν ρυθμίζονται απλώς ζητήματα αναπλήρωσης, αλλά ουσιαστικά μετατρέπονται τα ειδικά άμισθα υποθηκοφυλακεία σε μη ειδικά, όπου ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος ενεργεί πλέον με διττή ιδιότητα. Πώς αλλιώς να εξηγήσει κανείς τη μη αναφορά σε προσωρινή αναπλήρωση μέχρι το διορισμό νέου υποθηκοφύλακα και την κατάργηση της δέσμιας αρμοδιότητας για προκήρυξη διαγωνισμού που οδηγεί στο διορισμό νέων υποθηκοφυλάκων;

2. Πράγματι, σύμφωνα με το νόμο και τη νομολογία, τα άμισθα υποθηκοφυλακεία αποτελούν αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες υπό λειτουργική έννοια (και όχι υπό οργανική, αφού δεν συγκροτούνται από δημοσίους υπαλλήλους) και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η οποία ασκείται «με σκοπό τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας τους (άρθρο 7 παρ. 3 περ. γ' π.δ. 36/2000). Οι άμισθοι υποθηκοφύλακες να μην επιτελούν δημόσια λειτουργία, πλην όμως είναι ταυτόχρονα και ελεύθεροι επαγγελματίες με ό,τι αυτό συνεπάγεται από άποψη υποχρεώσεων (τηρούν βιβλία και στοιχεία β' κατηγορίας, υπάγονται σε ΦΠΑ, φέρουν όλες τις υποχρεώσεις του εργοδότη σε σχέση με το προσωπικό που απασχολούν, το εισόδημά τους είναι εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα κλπ.). Εν όψει όλων αυτών των ευθυνών και υποχρεώσεων, φαντάζει εξωφρενικό το φαινόμενο της αναπλήρωσης, πόσο μάλλον αυτό της εκ περιτροπής ανάληψης υποχρεώσεων και δη ανά μήνα! Δηλαδή όλες οι ανωτέρω υποχρεώσεις θα αναλαμβάνονται από άλλο πρόσωπο κάθε μήνα; Αν πράγματι υπήρχε εμπεδωμένη γνώση για το τι σημαίνει «άμισθος υποθηκοφύλακας», αυτές οι λύσεις δε θα συζητούνταν καν.

2. Επίσης, αναφέρει ότι κος Μπράμος ότι οι υπάλληλοι χαρακτηρίζονται από το ΣτΕ ως δικαστικοί υπάλληλοι παραθέτοντας την ΣτΕ 2573/2015 χωρίς περαιτέρω ανάλυση. Να επισημάνω, λοιπόν, ότι η πρόσφατη αυτή απόφαση, όχι μόνο δεν αναφέρει κάτι τέτοιο, αλλά αντίθετα περιέχει της εξής σαφέστατη διατύπωση (στη σελ. 16): «Το εν λόγω προσωπικό [των άμισθων υποθηκοφυλακείων] συνδέεται με τον άμισθο υποθηκοφύλακα με σχέση εξαρτημένης εργασίας και δε διατελεί σε

δημοσιοϋπαλληλική σχέση προς το Δημόσιο (ΣτΕ 974/1970), ανεξαρτήτως εάν ειδικές διατάξεις αναγνωρίζουν, υπό προϋποθέσεις, ως πραγματική δημόσια υπηρεσία των προϋπηρεσία υπαλλήλων σε άμισθο υποθηκοφυλακείο (π.χ. άρθρα 42 παρ. 2 κωδ. δ/τος της 19/23.7.1941, 26 παρ. 3 Ν. 1968/1991 και 23 παρ. 7 εδ. ε' Ν. 2664/1998)». Επίσης, στη σελ. 4 της ως άνω απόφασης ΣτΕ 2573/2015 αποσαφηνίζεται ότι η διάταξη του άρθρου 92 παρ. 4 του Συντάγματος που αναφέρει ότι «οι υπάλληλοι των υποθηκοφυλακείων είναι δικαστικοί υπάλληλοι», δεν αφορά το προσωπικό των άμισθων υποθηκοφυλακείων και δη τον διευθύνοντα άμισθο υποθηκοφύλακα, αλλά μόνο τους υπαλλήλους των εμίσθων υποθηκοφυλακείων».

Και, τέλος, μία παρατήρηση αναγόμενη επίσης στο Σύνταγμα, το οποίο στην παραπάνω διάταξη (άρθρο 92 παρ. 4) επίσης αναφέρει ότι «...οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών είναι μόνιμοι εφόσον υπάρχουν οι σχετικές υπηρεσίες ή θέσεις»: Με τις προτεινόμενες διατάξεις να μην δεν καταργείται εν ενεργεία άμισθος υποθηκοφύλακας, ωστόσο η αντίθεση στη συνταγματική κατοχύρωση είναι προφανής: Στη θέση υποθηκοφύλακα (καθώς η υπηρεσία του άμισθου υποθηκοφυλακείου παραμένει) δε διορίζουμε το δημόσιο λειτουργό που το Σύνταγμα το ίδιο έχει προβλέψει (διότι άλλο το λειτούργημα/επάγγελμα του συμβολαιογράφου και άλλο αυτό του υποθηκοφύλακα), αλλά αναθέτουμε σε συμβολαιογράφο τα σχετικά καθήκοντα! Και μάλιστα στον αρχαιότερο εξ αυτών χωρίς καμία αξιολόγηση της κατάρτισης και της καταλληλότητάς του! Πώς θα φαινόταν άραγε από άποψη συνταγματικής νομιμότητας, ο μη διορισμός πλέον συμβολαιογράφων και η ανάθεση των καθηκόντων τους σε δικηγόρους και δη στον αρχαιότερο της αντίστοιχης περιφέρειας ή το αντίστροφο;

Τα πράγματα αυτά είναι απαράδεκτα και συνιστούν το ακριβώς αντίθετο της χρηστής διοίκησης.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ Δ.Σ.Α.

18 Νοεμβρίου 2015, 23:27 | ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΠΠΕ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Εχουν αναφερθεί από τους προλαλήσαντες με πολύ αναλυτικό τρόπο οι νομικές ανακολουθίες και κυρίως ας μου επιτραπεί το «άηθες» της άνω ρυθμίσεως. Τα πράγματα δυστυχώς είναι απλά και ταυτόχρονα απολύτως τραγικά. Όλα τα απόνερα των παλαιών (και παλαιοκομματικών) γνωστών ελληνικών ημερών των παχιών αγελάδων της τελευταίας τριακονταετίας (τουλάχιστον) μετακυλίνουνται σήμερα στις πλάτες ανθρώπων που δεν είχαν ποτέ απολύτως καμία σχέση με αυτά (και είμαι σίγουρη πως δεν θα ήθελαν να έχουν και ποτέ) ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΣ με διάταξη νόμου. Ως λοιπόν και εγώ μία εν ενεργεία Συμβολαιογράφος (ακόμη) και (ως συνήθως) κατά μόνας (αλήθεια που είναι οι Συμ/κοί Σύλλογοι της χώρας να τοποθετηθούν θα αναρωτηθώ και εγώ με τη σειρά μου?) που τυγχάνει να γνωρίζω καλά το θέμα ως παροικούσα στην Ιερουσαλήμ, θεωρώ υποχρέωσή μου να δώσω την ανθρώπινη διάσταση του, κατά την οποία ΟΛΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ συνάδελφοι μας, στη θέση των οποίων θα μπορούσαμε να είμαστε Η ΝΑ ΒΡΕΘΟΥΜΕ και οι ίδιοι έχουν ΗΔΗ κυριολεκτικά γονατίσει και καταστραφεί οικονομικά όταν διορίστηκαν μόνο κατ' όνομα π.χ «αναπληρωτές κτηματολογικών γραφείων», ενώ για την ταυτότητα του νομικού λόγου έπρεπε να

διοριστούν με την πραγματική τους ιδιότητα ως «άμισθοι όμηροι αορίστου χρόνου» (κυριολεκτικώς και ουδόλως μεταφορικώς), αφού παρότι παραιτήθηκαν από τη θέση τους λόγω των δυσβάστακτων οικονομικών υποχρεώσεων που τους υπέβαλε ο - εκ των υστέρων - καταναγκαστικός διορισμός τους, ακόμη και σήμερα το Υπουργείο δεν κάνει αποδεκτή την παραίτησή τους και παλεύουν με συμπληγάδες και κύκλωπες ώστε να απαλλαγούν από τα δεσμά τους. Και οι άνθρωποι αυτοί σήμερα όχι μόνο δε βλέπουν το θέμα τους να επιλύεται, αντίθετα ειπράττουν τη θεσμοθέτησή της άνω «πρακτικής» ως κανόνα δικαίου που ορίζει για το μέλλον. Κύριε Υπουργέ θερμότερη παράκληση να ξαναδείτε το όλο θέμα με τη δέουσα ευαισθησία και το περί δικαίου αίσθημα που πιστεύω ότι σας διακρίνει. Υπάρχουν λύσεις (όχι όμως στο άρθρο 48) για τον εξορθογισμό και την επανασύσταση των ανωτέρω υπηρεσιών, που είναι αναγκαία. Αντιλαμβανόμαστε οι περισσότεροι τις δυσκολίες για ένα τέτοιο εγχείρημα, πλην όμως αξίζει να επιχειρηθεί μια τέτοια σοβαρή προσπάθεια (στην οποία είναι σίγουρο ότι θα βρίσκατε πολλούς συμμάχους και υποστηρικτές) και όχι μια «λύση» που τοποθετεί το πρόβλημα κάτω από το χαλί (ή αν προτιμάτε στις πλάτες ανθρώπων που δεν φέρουν ουδεμία ευθύνη γι' αυτό) διότι αυτή η «λύση» θα μου επιτρέψετε να πω ότι πέραν του ότι είναι αδιέξοδη, προδίδει στην ουσία τους τις αξίες του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών κανόνων του κράτους δικαίου που γνωρίζω ότι πάντα υπηρετήσατε με συνέπεια.

Με τιμή

Χρυσούλα Καππέ

Συμβολαιογράφος Αθηνών

18 Νοεμβρίου 2015, 18:55 | ΕΝΩΣΗ ΑΜΙΣΘΩΝ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Αναφορικά με το προτεινόμενο άρθρο 48, κατ' αρχήν διαπιστώνεται η εξής θεμελιώδης διαφοροποίηση σε σχέση με την τροποποιούμενη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 4 του Κ.Δ. της 19/23 Ιουλ. 1941: Απαλείφεται εξ ολοκλήρου η διατύπωση «ανατίθεται προσωρινώς και μέχρι διορισμού .... ειδικού αμίσθου υποθηκοφύλακος». Εν ολίγοις, πέρα από τις επιμέρους ρυθμίσεις που εισάγει η νέα διάταξη, η βασική κανονιστική της εισφορά είναι η ξεκάθαρη κατάργηση του προσωρινού χαρακτήρα της αναπλήρωσης από συμβολαιογράφο! Επομένως, μιλάμε ουσιαστικά για την κατάργηση του επαγγέλματος του υποθηκοφύλακα και την αντικατάσταση αυτού από τον συμβολαιογράφο, πράγμα που αποτελεί σοβαρότατη θεσμική στρέβλωση αντίθετη στο Σύνταγμα που προβλέπει και κατοχυρώνει το θεσμό του υποθηκοφύλακα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι εξ αρχής η αναπλήρωση από συμβολαιογράφο προβλέφθηκε ως προσωρινή λύση στις περιπτώσεις που για διάφορους λόγους ήταν αδύνατος ο άμεσος διορισμός νέου υποθηκοφύλακα. Και μόνο ως προσωρινή λύση θα μπορούσε να θεσπισθεί, καθώς η σύμπτωση καθεαυτή της ιδιότητας του συμβολαιογράφου και του υποθηκοφύλακα στο ίδιο πρόσωπο είναι προβληματική σε κάθε περίπτωση. Πρόκειται για διακριτά λειτουργήματα, με διαφορετικές απαιτήσεις και ευθύνες, που μπορεί να αφορούν εν πολλοίς στο ίδιο αντικείμενο, πλην όμως σε καμία περίπτωση δεν ταυτίζονται. Άραγε θα εισηγούνταν ποτέ κανείς να αναπληρώνεται συμβολαιογράφος από

υποθηκοφύλακα; Αυτό που φαντάζει αδιανόητο στην αντίστροφη του όψη, γιατί γίνεται αποδεκτό με τόση ευκολία και μάλιστα όχι μόνο ως προσωρινή λύση, αλλά ως μόνιμη κατάσταση; Να σημειωθεί δε ότι και πρόσφατη γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (174/2013) έκρινε ότι η αναπλήρωση σε καμία περίπτωση δε δύναται να ξεπερνά έναν εύλογο χρόνο, ορίζοντάς αυτόν σε ένα έτος.

Παρά τα ανωτέρω, το Υπουργείο προτείνει, σε περίπτωση οριστικής αποχώρησης ή θανάτου ειδικού αμίσθου υποθηκοφύλακα, η λειτουργία του υποθηκοφυλακείου να ανατίθεται σε συμβολαιογράφο, καταργώντας ουσιαστικά την έννοια της αναπλήρωσης. Δεν αναφερόμαστε πλέον σε αναπλήρωση, μέχρι τον ορισμό νέου υποθηκοφύλακα με διαγωνισμό όπως προέβλεπαν οι διατάξεις μέχρι σήμερα, αλλά σε ανάθεση του έργου του υποθηκοφύλακα σε συμβολαιογράφο! Καθώς, λοιπόν, δεν μιλούμε για αναπλήρωση, εξ ου και δεν υπάρχει πουθενά η έννοια της προσωρινότητας.

Η προτεινόμενη διάταξη όχι μόνο δε ρυθμίζει τα πολυάριθμα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί από την επί μία εξαετία μη προκήρυξη διαγωνισμού για την κάλυψη κενών θέσεων αμίσθων υποθηκοφυλάκων, αντίθετα επικυρώνει και θεσμοθετεί μία ανώμαλη κατάσταση που επικρατεί σε δεκάδες υποθηκοφυλακεία της χώρας:

Στα μεν οικονομικά βιώσιμα γραφεία, τα οποία ως γνωστόν είναι ελάχιστα στην παρούσα δυσμενέστατη οικονομική συγκυρία, ο συμβολαιογράφος που εκτελεί χρέη υποθηκοφύλακα, στον οποίο ανατίθεται η λειτουργία αυτή με μοναδικό κριτήριο την αρχαιότητα (την ίδια στιγμή που ένας μεγάλος αριθμός αμίσθων υποθηκοφυλάκων κατέχει τη θέση αυτή μετά από συμμετοχή σε άκρως απαιτητικές και ανταγωνιστικές εξετάσεις), δραστηριοποιείται σε δύο επαγγέλματα ταυτόχρονα και μάλιστα σε συνθήκες σύγκρουσης καθηκόντων, αφού καλείται ο συμβολαιογράφος να ελέγχει τη νομιμότητα των συμβολαίων των δικών του και συναδέλφων του. Αυτό το φαινόμενο που ήταν απαράδεκτο ακόμη και ως προσωρινή λύση, όχι μόνο δεν αποδοκιμάζεται από το Υπουργείο, αλλά επικυρώνεται δια νόμου ως κανονική και μόνιμη κατάσταση, χωρίς να απασχολεί διόλου το γεγονός της προφανούς σύγκρουσης καθηκόντων, του βέβαιου αθέμιτου ανταγωνισμού που ασκείται σε βάρος των λοιπών συμβολαιογράφων της περιοχής, καθώς επίσης και το γεγονός ότι ο συμβολαιογράφος που αναλαμβάνει δεν έχει περάσει από καμία διαδικασία αξιολόγησης για το νομικό έργο που του ανατίθεται και απλά τυγχάνει να είναι ο αρχαιότερος. Καταργούμε, λοιπόν de facto το διαγωνισμό, που αναμφισβήτητα αναβάθμισε ποιοτικά τον κλάδο και αποτέλεσε καινοτομία η θέσπισή του το 2002, και επαναφέρουμε το κριτήριο της αρχαιότητας του Κ.Δ. του 1941. Με τη μόνη διαφορά ότι προπολεμικά το κριτήριο της αρχαιότητας προβλέφθηκε για την προσωρινή αναπλήρωση, ενώ σήμερα θεσμοθετείται για την ανάθεση καθηκόντων υποθηκοφύλακα καθεαυτή!

Αντίθετα, στα υποθηκοφυλακεία που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, που είναι η συντριπτική πλειοψηφία των γραφείων σήμερα, η προτεινόμενη διάταξη συντηρεί και επικυρώνει νομοθετικά μία άλλη ανώμαλη κατάσταση, απαράδεκτη από άποψη όχι μόνο συνταγματική, αλλά και ηθική, αυτή του «εξαναγκασμού» συμβολαιογράφων να αναλάβουν χρέη υποθηκοφύλακα παρά τη θέλησή τους. Διότι περί εξαναγκασμού πρόκειται όταν γίνεται αναφορά σε «δυνατότητα υποβολής αίτησης παραίτησης» (άραγε, εάν δεν το προέβλεπε ο νόμος, δεν θα υπήρχε το δικαίωμα παραίτησης, όπως για κάθε δημόσιο λειτουργήμα;) και ακόμη περισσότερο σε αποδοχή η μη της παραίτησης αυτής από τον Υπουργό. Αναφέρει λοιπόν ρητά ο νόμος ότι ο αναλαμβάνων χρέη υποθηκοφύλακα ενδέχεται να μην μπορεί να παραιτηθεί! Η αντισυνταγματικότητα των ρυθμίσεων αυτών είναι καταφανής και θεωρούμε ότι δεν χρήζει περαιτέρω ανάλυσης.

Τέλος η θεσμοθέτηση της δυνατότητας εκ περιτροπής ανάληψης καθηκόντων από τους συμβολαιογράφους της ειρηνοδικειακής περιφέρειας συνιστά μία ακόμη ατυχέστατη ρύθμιση που μόνο προβλήματα μπορεί να δημιουργήσει. Διότι είναι

δυνατόν να ασχοληθεί κανείς σοβαρά με τα ζητήματα λειτουργίας ενός υποθηκοφυλακείου, είτε αυτά αφορούν στην άσκηση καθεαυτή του ελέγχου νομιμότητας των εμπραγμάτων συναλλαγών, είτε σε ζητήματα εργασιακά, κάλυψης δαπανών κλπ. και τα οποία συνεπάγονται ευθύνες και υποχρεώσεις που προφανώς το Υπουργείο ουδόλως έχει λάβει υπόψη του. Παραδείγματος χάριν, έναντι του Ι.Κ.Α. θα αλλάξει ο εργοδότης του προσωπικού ανά τρεις μήνες; Ομοίως θα μεταβάλλεται το πρόσωπο του μισθωτή του γραφείου ανά τακτά διαστήματα ή του υποχρέου έναντι της ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ και άλλες ΔΕΚΟ; Είναι, επίσης, αποδεκτό να εξαναγκάζεται ένας συμβολαιογράφος να εκτελεί χρέη υποθηκοφύλακα έστω και για λίγους μήνες, αναλαμβάνοντας πλήρη αστική ευθύνη (άρ. 1344 Α.Κ.) για κάθε πράξη ή παράλειψη δική του ή του προσωπικού του; Ως άμισθοι υποθηκοφύλακες γνωρίζουμε πολύ καλά τι συνεπάγεται η ευθύνη αυτή σε επίπεδο διακινδύνευσης της προσωπικής μας περιουσίας και συχνών δικαστικών εμπλοκών, καθώς προφανώς δεν έχει γίνει αντιληπτό ότι έναντι των τρίτων συναλλασσομένων με τα άμισθα υποθηκοφυλακεία δεν βρίσκεται ούτε το Δημόσιο ούτε οι υπάλληλοι των γραφείων, αλλά ο ίδιος ο υποθηκοφύλακας με πλήρη προσωπική ευθύνη, όχι μόνο πειθαρχική και ποινική (όπως και οι δημόσιοι υπάλληλοι εξάλλου) αλλά και αστική, γεγονός που τους διαφοροποιεί από κάθε έμισθο δημόσιο υπάλληλο ή λειτουργό. Δυστυχώς, όσο το μείζον αυτό ζήτημα της ευθύνης αντιμετωπίζεται ως επουσιώδες «τεχνικό» θέμα, θα βλέπουμε απίθανες ρυθμίσεις, όπως αυτό της «εκ περιτροπής» ανάληψης καθηκόντων υποθηκοφύλακα που θα οδηγήσουν νομοτελειακά σε αδιέξοδο.

18 Νοεμβρίου 2015, 17:41 | ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ΜΠΑΡΛΑΜΑ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Στα πλαίσια της παράλογης συνεχιζόμενης τακτικής που περιέχεται στο άρθρο 48 του σχεδίου νόμου «ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» με το οποίο «ρυθμίζεται» η λειτουργία των άμισθων Υποθηκοφυλακείων της Χώρας έχω να παρατηρήσω:

«Ο Έλληνας Συμβολαιογράφος είναι άμισθος δημόσιος λειτουργός, ενώ ταυτόχρονα ασκεί το λειτούργημά του στα πλαίσια ενός ελεύθερου επαγγέλματος που του προσδίδει ανεξαρτησία χωρίς, ενώ παρέχει νομική ασφάλεια στους δικαιοπρακτούντες με τις αμερόληπτες συμβουλές του και την σύνταξη των αυθεντικών εγγράφων, να επιβαρύνει το Κράτος, αλλά αντιθέτως να συνδράμει στην εύρυθμη λειτουργία του προλαβαίνοντας με την παρέμβαση του ενδεχόμενες δικαστικές αμφισβητήσεις. Επομένως ο συμβολαιογράφος είναι ταυτόχρονα νομικός, δημόσιος λειτουργός και ελεύθερος επαγγελματίας. Πως λοιπόν είναι δυνατόν να κληθεί να υπηρετήσει ένα άλλο επάγγελμα, «αυτό του Υποθηκοφύλακα» σε χρόνο που δεν τον επιλέγει ο ίδιος, καλούμενος εντός συντόμου «ευλόγου» διαστήματος να εγκαταλείψει το επάγγελμά του « αυτό του συμβολαιογράφου» και όσα αυτό συνεπάγεται, δηλαδή να εγκαταλείψει το γραφείο του και την πελατεία του και κατά συνέπεια να περιέλθει σε οικονομικό αδιέξοδο και οικονομική καταστροφή και μάλιστα σε μια περίοδο τελείας οικονομικής απραξίας.

Εύλογα περαιτέρω ερωτήματα για τους ιθύνοντες:

- Πως θα επιτελέσει το ύψιστο καθήκον του «την ασφάλεια των συναλλαγών», όταν ο ίδιος θα καταχωρεί στο Υποθηκοφυλακείο και στο Κτηματολόγιο τα συμβόλαια

που ο ίδιος συντάσσει?

- Πως θα καλύψει τις οικονομικές υποχρεώσεις που οι προηγούμενοι και αποχωρήσαντες ήδη έχουν δημιουργήσει (μισθούς υπαλλήλων, ασφαλιστικές εισφορές, λειτουργικά έξοδα και τόσες άλλες) με την υπάρχουσα οικονομική κρίση και έλλειψη πόρων, όταν μάλιστα κανείς δεν σκέφθηκε να συμπεριλάβει στο επίμαχο άρθρο 48, ότι οι αποχωρούντες πρέπει υποχρεωτικά να παραδίδουν τα υποθηκοφυλακεία τους σε πλήρη τάξη και όχι να τα εγκαταλείπουν σχεδόν χωρίς να έχουν φροντίσει προηγουμένως να τακτοποιήσουν τις υποχρεώσεις τους, (οικονομικές και Αρχαιοθέρησης) .

Υπάρχει κενό νόμου στην σχετική διάταξη όταν ο Νόμος προβλέπει ότι « οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα βαρύνονται μόνο με τις οικονομικές υποχρεώσεις του υποθηκοφυλακείου οι οποίες προκύπτουν κατά την περίοδο άσκησης των καθηκόντων τους» γιατί απλούστατα οι οικονομικές υποχρεώσεις που καλούνται να αναλάβουν και να αποδώσουν μετά την ανάληψη των καθηκόντων τους είναι δυσανάλογες με τα σημερινά οικονομικά δεδομένα και έσοδα τα οποία σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν προηγούμενο αριθμό υπαλλήλων και εξόδων.

Εν κατακλείδι πρέπει οι νομοθετούντες να προβαίνουν σε ενέργειες με στόχο την θεσμοθέτηση δικαιών κανόνων που απαιτούνται για την λειτουργία του Κράτους και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών και όχι να προβαίνουν σε ενέργειες που καταλύουν τα δικαιώματα των πολιτών, των εργαζομένων και της συμβολαιογραφίας, την έννοια της Δημοκρατίας και του Κράτους Δικαίου.

Ελπίζω σε μια υγιή χωρίς αντιπαραθέσεις συνεργασία με γνώμονα μόνο την εύρυθμη λειτουργία του Κράτους και της Ελληνικής Συμβολαιογραφίας σε αυτή την εποχή της καταστροφικής λαίλαπα από την οικονομική κρίση.

Μελπομένη Μπαρλαμά, Μέλος του Δ.Σ. Σ.Σ.Ε.Α.Π.Α.Δ.

17 Νοεμβρίου 2015, 20:57 | ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΡΑΜΟΣ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 48 ΤΟΥ ΑΠΟ 9.11.2015 ΥΠΟ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΝΕΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΟΣ

Το Υποθηκοφυλακείο είναι η δημόσια υπηρεσία στην οποία κατατίθενται επίσημα και φυλάσσονται οι τίτλοι ιδιοκτησίας των ακινήτων καθώς και τα βάρη (υποθήκες, προσημειώσεις, κατασχέσεις) που τα βαρύνουν, και ανήκει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Κατά τα έτη που υφίστατο ομαλή οικονομική ζωή, ένας βασικός αναπτυξιακός μοχλός της ελληνικής οικονομίας ήταν η κατασκευή και η αγοραπωλησία ακινήτων, γεγονός το οποίο μεταφραζόταν ότι τα άμισθα υποθηκοφυλακεία είχαν μεγάλο κύκλο εργασιών, είχαν ανάγκη από υπαλλήλους για την διεκπεραίωση των υποθέσεων, και είχαν τη δυνατότητα κάλυψης όλων των λειτουργικών εξόδων τους, των μισθών των υπαλλήλων τους και των ασφαλιστικών εισφορών αυτών. Ήδη όμως με τη είσοδο της χώρας στην περίοδο της οικονομικής ύφεσης, το πρώτο

οικονομικό πεδίο που επλήγη ανεπανόρθωτα ήταν αυτό των μεταβιβάσεων ακινήτων, γεγονός που προκάλεσε κάθετη μείωση στις οικονομικές εισροές όλων των υποθηκοφυλακείων.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα σε αρκετά άμισθα υποθηκοφυλακεία της ελληνικής επικράτειας να σωρεύονται χρέη καθώς τα έξοδά τους, όπως είχαν διαμορφωθεί πριν την κρίση, ήταν περισσότερα από τα έσοδά τους, όπως αυτά διαμορφώθηκαν μετά την κρίση. Άμεση συνέπεια του φαινομένου αυτού ήταν η παραίτηση υπερχρεωμένων υποθηκοφυλάκων, οι οποίοι αδυνατούσαν πλέον να παρέχουν τις δημόσιες υπηρεσίες, και να μην δύναται να ανταπεξέλθουν στα έξοδά τους. Έτσι κατέστη αναγκαία η εκ νέου νομοθέτηση από την ελληνική πολιτεία σχετικά με την επίλυση του ζητήματος της λειτουργίας των άμισθων υποθηκοφυλακείων.

Β. ΤΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η παράγραφος 4 του άρθρου 5, με τίτλο «ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΟΣ» του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους» ορίζει ότι: «4. Εν περιπτώσει οριστικής εκ της υπηρεσίας αποχωρήσεως ή θανάτου του ειδικού άμισθου Υποθηκοφύλακος ή του τοιούτα έργα εκτελούντος Συμβολαιογράφου, τα έργα του Υποθηκοφύλακος, υπαρχόντων εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου πλειόνων Συμβολαιογράφων, ανατίθενται προσωρινώς και μέχρι διορισμού κατά το άρθρ. 39 του παρόντος ειδικού άμισθου Υποθηκοφύλακος εις ένα τούτων δια Δ/τος μετά σύμφωνον γνωμοδότησιν της ολομελείας του αρμοδίου Πρωτοδικείου, προτιμωμένου του έχοντος άδειαν δικηγορείν από του στερουμένου τοιαύτης. Μέχρι της τοιαύτης αναθέσεως τα έργα του Υποθηκοφύλακος εκτελεί ο εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου αρχαιότερος συμβολαιογράφος ή μη υπάρχοντος τούτου ο εν τη αυτή έδρα ασκών χρέη συμβολαιογράφου». ***Η παρ. 4 αντικαταστάθηκε ως άνω διά του άρθρου 2 του Ν. 2224/1952.»

Από την γραμματική ερμηνεία της ως άνω διάταξης προκύπτει ότι ο νομοθέτης ξεχώρισε δύο χρονικές περιόδους μετά την αποχώρηση του άμισθου Υποθηκοφύλακος. Η πρώτη είναι αυτή που έπεται άμεσα μετά την αποχώρησή του και στην περίπτωση αυτή διορίζεται ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος. Η δεύτερη περίοδος είναι αυτή κατά την οποία εκδίδεται διάταγμα μετά από σύμφωνη γνωμοδότηση της ολομελείας του οικείου Πρωτοδικείου, όπου επιλέγεται και διορίζεται εις εκ του υπηρετούντων συμβολαιογράφων της ειρηνοδικειακής περιφέρειας.

Συνεπώς κατά την πρώτη περίοδο, η οποία αφορά το άμεσο διάστημα μετά την αποχώρηση αναλαμβάνει ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος, ενώ στη συνέχεια αναλαμβάνει ένας από τους συμβολαιογράφους της περιφέρειας, με διάρκεια καθκόντων ως τον διορισμό νέου άμισθου υποθηκοφύλακα.

Γ. ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ

Ο νομοθέτης ανέθεσε στα άμισθα υποθηκοφυλακεία έργο το οποίο, ως εκ της φύσεως της αποστολής τους (ταυτόσημης με εκείνη των έμμισθων υποθηκοφυλακείων που αποτελούν οργανικές μονάδες-υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης), συνάπτεται άμεσα με την εκτέλεση δημόσιας υπηρεσίας και την εξυπηρέτηση σκοπών δημοσίου συμφέροντος αναγομένων στη διασφάλιση των συναλλαγών. Συναφώς, τα άμισθα υποθηκοφυλακεία αποτελούν αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες υπό λειτουργική έννοια (κατ'άλλη διατύπωση: δημόσιες υπηρεσίες σε περιορισμένο βαθμό κατά παραχώρηση, αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες ή υπηρεσίες εξηρημένες από τις δικαστικές αρχές, βλ. Σ.τ.Ε. 1991/1951 Ολ., γνμδ. Εισ. Α.Π. 2/1987) και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η οποία ασκείται «με σκοπό τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας τους» (βλ. άρθρο 7 παρ. 3 περ. γ' του π.δ. 36/2000,

Οργανισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Α' 29).
Ενόψει δε της σπουδαιότητας των καθηκόντων του άμισθου υποθηκοφύλακα από απόψεως δημοσίου συμφέροντος, τα οποία είναι σύμφυτα με την κατά νόμον αποστολή του υποθηκοφυλακείου και δεν διαφέρουν από τα καθήκοντα του έμισθου υποθηκοφύλακα (βλ. και το άρθρο 23 παρ. 5 εδ. α' του ν. 2664/1998, στο οποίο ο άμισθος υποθηκοφύλακας χαρακτηρίζεται ως «άμισθος δημόσιος λειτουργός»), ο νομοθέτης ρύθμισε ειδικώς το υπηρεσιακό καθεστώς του και υπέβαλε σε έντονη κανονιστική ρύθμιση την οργάνωση των άμισθων υποθηκοφυλακείων (ΣτΕ 2573/2015).

Δ. Η ΝΕΑ ΔΙΑΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ

Δ1. Η ΝΕΑ ΔΙΑΤΑΞΗ

Ακολουθώντας, στο άρθρο 48 του υπό διαβούλευση σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις» ορίζεται ότι: «Η παράγραφος 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Σε περίπτωση οριστικής αποχώρησης ή θανάτου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή συμβολαιογράφου που εκτελεί έργα υποθηκοφύλακα σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, η λειτουργία του υποθηκοφυλακείου ανατίθεται σε συμβολαιογράφο της έδρας του Ειρηνοδικείου με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της ολομέλειας του αρμόδιου Πρωτοδικείου. Αν στην ίδια ειρηνοδικειακή περιφέρεια υπηρετούν περισσότεροι του ενός συμβολαιογράφοι, η επιλογή γίνεται με κριτήριο την αρχαιότητα άλλως τα έτη προηγούμενης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και κατόπιν αιτήματος του οικείου Συμβολαιογραφικού Συλλόγου η ανάθεση μπορεί να γίνει και εκ περιτροπής σε όλους τους συμβολαιογράφους της ειρηνοδικειακής περιφέρειας. Μέχρις ότου αναλάβει τα καθήκοντά του ο συμβολαιογράφος που ορίστηκε με την ανωτέρω διαδικασία τη λειτουργία του υποθηκοφυλακείου αναλαμβάνει ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος της ειρηνοδικειακής περιφέρειας με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο. Οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα βαρύνονται μόνο με τις οικονομικές υποχρεώσεις (ιδίως καταβολή μισθοδοσίας, ασφαλιστικών εισφορών και λειτουργικών εξόδων) του υποθηκοφυλακείου, οι οποίες προκύπτουν κατά την περίοδο άσκησης των καθηκόντων τους, και όχι για οφειλές που ανάγονται στο προηγούμενο της ανάληψης της υπηρεσίας τους διάστημα.

Ο συμβολαιογράφος στον οποίο, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, ανατέθηκαν προσωρινά τα έργα του υποθηκοφύλακα, δύναται να υποβάλει αίτηση παραίτησης στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η αποδοχή ή μη της αίτησης αυτής, καθώς και ο ορισμός νέου αναπληρωτή γίνονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μετά από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας του οικείου Πρωτοδικείου. Ο συμβολαιογράφος στον οποίο ανατέθηκαν καθήκοντα σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου δύναται να παραιτηθεί και η αποδοχή ή μη της αίτησης παραίτησής του, καθώς και ο ορισμός του επόμενου σε σειρά αρχαιότητας συμβολαιογράφου ως αναπληρωτή υποθηκοφύλακα, γίνεται από τον Πρόεδρο του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή τον Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο. Η υποβολή αίτησης παραίτησης δεν αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού».

Δ2. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟ

Από τη γραμματική ερμηνεία όσων προβλέπονται στην πρώτη παράγραφο της ως άνω διάταξης, το σχέδιο νόμου διακρίνει δύο χρονικές περιόδους για την

αναπλήρωση του αποχωρούντος ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα.

Η πρώτη χρονική περίοδος είναι αυτή που ακολουθεί άμεσα της αποχωρήσεως ή θανάτου του υποθηκοφύλακος, κατά την οποία αναπληρώνεται από τον αρχαιότερο συμβολαιογράφο: («Μέχρις ότου αναλάβει τα καθήκοντά του ο συμβολαιογράφος που ορίστηκε με την ανωτέρω διαδικασία τη λειτουργία του υποθηκοφυλακείου αναλαμβάνει ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος της ειρηνοδικειακής περιφέρειας με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο»).

Η δεύτερη χρονική περίοδος είναι αυτή που αφού έχει διορισθεί εντελώς προσωρινά ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος, διορίζεται άλλος με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της ολομέλειας του αρμόδιου Πρωτοδικείου με γνώμονα την αρχαιότητα του Συμβολαιογράφου. Συνεπώς και σε αυτή την περίπτωση διορίζεται προς αναπλήρωση ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος. Η δε περίοδος αυτή εκτείνεται ως τον διορισμό ειδικού άμισθου Υποθηκοφύλακος μετά από επιτυχία στον πανελλήνιο διαγωνισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Εις αμφότερες τις χρονικές περιόδους αναπλήρωσης προκύπτει ότι θα αναπληρώνει ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος της περιφέρειας. Επομένως δεν έχει λογική και νομική συνοχή ο διαχωρισμός σε δύο χρονικές περιόδους καθώς και στις δύο καλείται ο αρχαιότερος να αναπληρώσει, και να επωμιστεί όλες τις δυσμενείς συνέπειες της μη εύρυθμης λειτουργίας ενός μη κερδοφόρου υποθηκοφυλακείου. Έτσι στην προκειμένη περίπτωση δεν τηρείται η από το Σύνταγμα προβλεπόμενη αρχή της αναλογικότητας, κατά την οποία η πολιτεία όφειλε να καταλείψει ισομερώς την αναπλήρωση, διότι αυτή κατ' ουσίαν είναι ένας δυσμενής, επαχθής και οικονομικά ασύμφορος διορισμός. Βέβαια, ακόμα και αυτή την αρχή να λάμβανε υπόψη του ο συντάξας το σχέδιο νόμου, δεν επιλύεται το πρόβλημα της αναπλήρωσης, διότι το οικονομικό πρόβλημα που επιβάλλεται στον αρχαιότερο συμβολαιογράφο, απλά θα μοιραζόταν σε περισσότερους συναδέλφους, οι οποίοι λόγω των οικονομικών προβλημάτων θα αναγκάζονταν ο διαρκώς να δηλώνουν παραιτήσεις.

Δ3. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ Ο ΕΚΤΕΛΩΝ ΧΡΕΗ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΟΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

Στη συνέχεια, ορίζεται ότι «οι συμβολαιογράφοι που εκτελούν έργα υποθηκοφύλακα βαρύνονται μόνο με τις οικονομικές υποχρεώσεις (ιδίως καταβολή μισθοδοσίας, ασφαλιστικών εισφορών και λειτουργικών εξόδων) του υποθηκοφυλακείου, οι οποίες προκύπτουν κατά την περίοδο άσκησης των καθηκόντων τους, και όχι για οφειλές που ανήκονται στο προηγούμενο της ανάληψης της υπηρεσίας τους διάστημα».

Δηλαδή ο συντάξας το σχέδιο νόμου δηλώνει απερίφραστα ότι τα έξοδα και οι οφειλές των άμισθων υποθηκοφυλακείων πρέπει να καταβάλλονται. Αυτός ακριβώς είναι ο σκοπός του σχεδίου, να μην υφίστανται πλέον κλειστά υποθηκοφυλακεία αλλά να λειτουργούν με κάθε μέσο, να καταβάλλονται τα μισθώματά τους, να πληρώνονται οι υπάλληλοί τους, και να καταβάλλονται οι ασφαλιστικές εισφορές αυτών.

Μάλιστα είναι το πλέον λογικό ότι τα έξοδα των υποθηκοφυλακείων πρέπει να πληρώνονται, καθώς ο εργαζόμενος που παρέχει την εργασία του πρέπει να αμείβεται και να λαμβάνει τις ασφαλιστικές του εισφορές, αλλά και ο εκμισθωτής που παρέχει το ακίνητό του για την παροχή των υπηρεσιών του υποθηκοφυλακείου έναντι ανταλλάγματος πρέπει να λαμβάνει το συμφωνηθέν μίσθωμα.

Αυτό όμως που δεν έλαβε υπόψη του ο συντάξας το σχέδιο νόμου είναι ότι εάν ένας Υποθηκοφύλακας ή εκτελών χρέη επιθυμεί να μειώσει τα έξοδα δεν δύναται, καθώς οι υπάλληλοι έχουν προσληφθεί με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης. Το μόνο που δύναται είναι είτε να μειώσει το μίσθωμα μετά από σύμφωνη γνώμη του εκμισθωτού, είτε να μετακινηθεί σε νέο

μίσθιο αναλαμβάνοντας τα έξοδα μετακόμισης όλων των αρχείων το οποίο είναι βέβαιο ότι είναι δυσβάσταχτο.

Έτσι, ενώ όλοι οι πολίτες, οι δικηγόροι, οι συμβολαιογράφοι και οι εργαζόμενοι στα υποθηκοφυλακεία επιθυμούν να λυθεί το πρόβλημα της μη λειτουργίας, με αυτό το σχέδιο νόμου δεν επιλύεται το βασικό ζήτημα, που είναι η χρηματοδότηση του Υποθηκοφυλακείου. Με τη διάταξη αυτή απλά μετακινείται το πρόβλημα της χρηματοδότησης από τον αποχωρούντα υποθηκοφύλακα στον εκτελούντα χρέη συμβολαιογράφο.

Ε. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ε1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΣΟ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΥΤΟΥ

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το θεσμικό πλαίσιο που καλύπτει τις παρεχόμενες από τα υποθηκοφυλακεία υπηρεσίες, τις χαρακτηρίζει ως δημόσιες υπηρεσίες. Η ελληνική πολιτεία με το σχέδιο νόμου φαίνεται να μην επιθυμεί να δει ξεκάθαρα τις δυσμενείς επιπτώσεις που επέρχονται από τη μη λειτουργία των αμίσθων υποθηκοφυλακείων, και να αναλάβει τις ευθύνες που προκύπτουν από τις συνεχώς αυξανόμενες παραιτήσεις και των αμίσθων υποθηκοφυλάκων και των εκτελούντων χρέη που τους αναπληρώνουν.

Στην υπό διαβούλευση ρύθμιση πρέπει να απαλειφθεί παντελώς η διάταξη που αναφέρει ότι ο συμβολαιογράφος που αναλαμβάνει να αναπληρώσει τον οριστικώς αποχωρούντα υποθηκοφύλακα θα ευθύνεται για τις οικονομικές υποχρεώσεις (ιδίως καταβολή μισθοδοσίας, ασφαλιστικών εισφορών και λειτουργικών εξόδων) του υποθηκοφυλακείου, οι οποίες προκύπτουν κατά την περίοδο άσκησης των καθηκόντων τους.

Όπως έχει διαμορφωθεί αυτή τη στιγμή η ελληνική οικονομία, τα έσοδα των αμίσθων υποθηκοφυλακείων είναι πραγματικά χαμηλότατα, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να καλύπτονται οι βασικές οικονομικές ανάγκες, όπως αυτές αναλύονται στην διάταξη. Δηλαδή η ελληνική πολιτεία, γνωρίζοντας ότι μία δημόσια υπηρεσία δεν έχει έσοδα και δεν αποδίδει τις υποχρεώσεις της, επιδιώκει να μην αναλάβει την καταβολή αυτών των οικονομικών οφειλών, αλλά κατ' ουσία με νομοθετική διάταξη επιθυμεί να επιστρατεύσει έναν ελεύθερο επαγγελματία, να αναλάβει αυτές τις οφειλές που είναι οφειλές δημόσιας υπηρεσίας, να περιορίσει κατά πολύ τις ήδη λιγιστές συμβολαιογραφικές πράξεις που εκτελεί, και χρεώνεται ο συμβολαιογράφος με την προσωπική του περιουσία για να λειτουργεί μία δημόσια υπηρεσία. Αυτό το φαινόμενο θα αναγκάσει, κάθε αρχαιότερη συμβολαιογράφο να παραιτείται από τον διορισμό για αναπλήρωση και να ζητεί να συνταξιοδοτηθεί για να μην αναλάβει τις δυσμενείς και δυσβάσταχτες οικονομικές υποχρεώσεις ενός οικονομικά κατεστραμμένου υποθηκοφυλακείου.

Με την εφαρμογή της διάταξης αυτής υφίσταται ευθεία σύγκρουση με την αρχή της εύλογης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης, διότι η πολιτεία δεν αναλαμβάνει να καταβάλει τις μελλοντικές οφειλές για μία δημόσια υπηρεσία, αλλά μεταβιβάζει την ευθύνη σε ελεύθερο επαγγελματία. Όπως τίθεται αυτή η διάταξη, επιβάλλει αυτόματα δυσμενείς συνέπειες σε κάθε αρχαιότερο συμβολαιογράφο, καθώς αναλαμβάνει οφειλές δυσανάλογα μεγαλύτερες σε σχέση με τα έσοδα που έχουν τα υποθηκοφυλακεία.

Συνεπώς ο συμβολαιογράφος που εκτελεί χρέη υποθηκοφύλακα θα πρέπει να είναι υπεύθυνος μόνο για την απόδοση των εξόδων του υποθηκοφυλακείου ως του ποσού των μηνιαίων εισπράξεων, το δε υπόλοιπο αναλογούν ποσό οφείλει η ελληνική πολιτεία να το καταβάλλει, καθώς και αυτός ο οποίος παρέχει την εργασία του πρέπει να αμείβεται και να καταβάλλονται οι ασφαλιστικές του εισφορές, και ο εκμισθωτής που διαθέτει το ακίνητό του για την εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού του υποθηκοφυλακείου πρέπει να λαμβάνει το μίσθωμα, και οι λογαριασμοί των ΔΕΚΟ πρέπει να πληρώνονται.

Ε2. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΑΜΙΣΘΩΝ ΣΕ ΕΜΜΙΣΘΑ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ

Σε κάθε περίπτωση, το Συμβούλιο της Επικρατείας χαρακτηρίζει το υποθηκοφυλακείο ως αυτοτελή δημόσια υπηρεσία, ενώ οι υπάλληλοι χαρακτηρίζονται ως δικαστικοί υπάλληλοι (ΣτΕ 2573/2015). Για να είναι βιώσιμα και να λειτουργούν όλα τα υποθηκοφυλακεία της χώρας, η πολιτεία οφείλει να μετατρέψει άμεσα όλα όσα έχουν οικονομικά προβλήματα σε έμμισθα υποθηκοφυλακεία, αναλαμβάνοντας έτσι τις ουσιαστικές ευθύνες για την λειτουργία μίας δημόσιας υπηρεσίας, και διαδραματίζοντας τον ρόλο της πολιτείας που διαφυλάττει την εύρυθμη λειτουργία κάθε δημοσίου φορέα.

Ε3. ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗ ΑΠΟ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΥΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Από την γραμματική ερμηνεία της υπό διαβούλευση διάταξης προκύπτει ότι σε κάθε περίπτωση ο αρχαιότερος συμβολαιογράφος αναλαμβάνει να αναπληρώσει τον αποχωρούντα υποθηκοφύλακα. Επειδή η ανάληψη μίας τέτοιας ευθύνης από ένα μόνο συμβολαιογράφο, και μάλιστα επαγγελματία που πλησιάζει προς την έξοδο από το επάγγελμα, φαίνεται τρομακτική. Δηλαδή η Ελληνική Πολιτεία αναθέτει μόνο στον αρχαιότερο να επωμιστεί όλα τα οικονομικά βάρη, και να παραμελήσει την εργασία του ιδίως στην εποχή αυτή που χρειάζεται μεγάλη περιφρούρηση. Δεν τηρείται η αρχή της αναλογικότητας με τον τρόπο αυτό, και οφείλει η πολιτεία να διορίζει προς αναπλήρωση εκ περιτροπής διαφορετικό Συμβολαιογράφο κάθε μήνα.

ΣΤ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ουσιαστικό πρόβλημα για τη μη λειτουργία των υποθηκοφυλακείων είναι η κατακόρυφη πτώση των εσόδων τους. Εάν η πολιτεία συνεχίσει να εθελουφλεί, και να μην αντιλαμβάνεται ότι δεν μπορεί ένας ελεύθερος επαγγελματίας, όπως ο συμβολαιογράφος να καλύπτει με την προσωπική του περιουσία τα έξοδα λειτουργία μίας δημόσιας υπηρεσίας, τότε θα οδηγήσει όλους τους αρχαιότερους συμβολαιογράφους σε παραίτηση, χωρίς να το θέλουν, αλλά αυτή η οδός θα αποτελεί μονόδρομο για να μην υπερχρεωθούν. Το πρόβλημα λοιπόν θα μετακυλήσει σε πιο νέους συμβολαιογράφους, οι οποίοι θα αδυνατούν κι αυτοί να ανταπεξέρχονται στα έξοδα των υποθηκοφυλακείων και θα αναγκάζονται να παραιτούνται των διορισμών τους.

Η διάταξη αυτή σε καμία περίπτωση δεν επιλύει το πρόβλημα της λειτουργίας των υποθηκοφυλακείων, αλλά αντίθετα το διαιωνίζει.

Οφείλει ο νομοθέτης να σκεφθεί σοβαρά όλα τα ατομικά και συνταγματικά δικαιώματα που θίγει στους συμβολαιογράφους που καλεί να αναπληρώσουν και κατ' ουσίαν συντρίβει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και της επαγγελματικής τους πορείας (άρθρο 5 παρ. 1 Σ) καλώντας τους να αντικαταστήσουν ως οικονομικές οντότητες το ελληνικό κράτος.

Αθήνα, 17η Νοεμβρίου 2015

Μάριος Χ. Μπράμος

Δικηγόρος

Υπ. Διδάκτωρ Νομικής

17 Νοεμβρίου 2015, 13:41 | ΕΝΩΣΗ ΑΜΙΣΘΩΝ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το Βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

ΕΝΩΣΗ ΑΜΙΣΘΩΝ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Προτού κανείς εκφέρει άποψη με έναν τρόπο -κατά το δυνατόν ασφαλή - περί της λύσης ενός προβλήματος, οφείλει να γνωρίζει κάποια βασικά στοιχεία που το αφορούν. Θέτοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις και αναζητώντας απαντήσεις σε αυτές θα οδηγηθεί πιθανόν στη σωστή λύση, εφόσον βεβαίως είναι αυτό που επιθυμεί. Κάποιες από αυτές τις ερωτήσεις μπορεί να είναι οι ακόλουθες:

1. Πότε και γιατί γεννήθηκε ο θεσμός των Αμίσθων Υποθηκοφυλακείων;

Ξεκινώντας από το ν.δ της 15 Οκτωβρίου 1923 «περί εμίσθων υποθηκοφυλακείων» μια σύντομη ιστορική ανάλυση της εξέλιξης του θεσμού των Υποθηκοφυλακείων επικεντρώνοντας στο αριθμητικό κριτήριο των γραφείων, απαντά στην ερώτηση γιατί και πότε ξεκίνησε η ίδρυση και λειτουργία του θεσμού των αμίσθων υποθηκοφυλακείων που εάν δεν την παρακολουθήσει κανείς δεν μπορεί με ασφάλεια να μιλήσει για αναγκαιότητα ή μη υπάρξεώς τους: Η συνθήκη της Λωζάνης οδήγησε στη μαζική ανταλλαγή των πληθυσμών ως επακόλουθο της Μικρασιατικής καταστροφής και την σημαντική αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδος ανάμεσα στο 1920 και το 1928- το 1923 ψηφίστηκε ο ως άνω νόμος - (από 5,5 σε 6,2 εκατομμύρια ήτοι 44,8 κατ/ Km² (Βαλαώρας, Β. 1939 «Το δημογραφικόν πρόβλημα της Ελλάδος και η επίδρασις των προσφύγων»). Την περίοδο 1920-1940 οι τάσεις αστικοποίησης επιβραδύνονται σημαντικά (ο αστικός πληθυσμός αποτελεί το 33% το 1940) για να επιταχυνθούν εκ νέου την περίοδο της κατοχής και του εμφυλίου με αποτέλεσμα, το 1951, 38 στους 100 κατοίκους της χώρας μας να είναι εγκατεστημένοι στα αστικά της κέντρα. Τότε είναι αρχίζει και απότμηση χωρικής αρμοδιότητα και η ίδρυση 18 αμίσθων υποθηκοφυλακείων με πρώτα αυτά του Χαλανδρίου και του Αμαρουσίου, μια απολύτως δικαιολογημένη απάντηση στην ανάγκη των καιρών.

2. Γιατί ο αριθμός των αμίσθων Υποθηκοφυλακείων αυξήθηκε;

Η επόμενη τριακονταετία χαρακτηρίζεται από τα μεγάλο κύμα της εξωτερικής και εσωτερικής μετανάστευσης/αστικοποίησης. Στην απογραφή του 1981 το 58% των κατοίκων της χώρας μας συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα, ιδιαίτερα δε στα Πολεοδομικά Συγκροτήματα Πρωτεύουσας και Θεσσαλονίκης. Έκτοτε οι τάσεις εξόδου από την ύπαιθρο ατονούν και ο αστικός πληθυσμός παρουσιάζει μικρή μόνον αύξηση ανάμεσα στο 1981 και το 2001 (58% το 1981, 60% το 2001). Η άνιση κατανομή και η χωρική υπερ-συγκέντρωσή του αντικατοπτρίζονται σαφώς και στην τελευταία απογραφή (2001), στο βαθμό που τα δύο μεγαλύτερα πολεοδομικά συγκροτήματα (ΠΣΠ και ΠΣΘ) συγκεντρώνουν πλέον το 36% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας και μαζί με τους όμορους δήμους στο 45% του πληθυσμού της χώρας (Β. Κοτζαμάνης 2006). Αυτός είναι ο λόγος που διαχρονικά γεννήθηκε η ανάγκη της λειτουργίας περισσότερων κατ' αριθμό Υποθηκοφυλακείων. Ταυτόχρονα, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την ιδιαίτερα άνιση γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού της (στον νομό Αττικής π.χ που καταλαμβάνει μόλις το 3% της επιφάνειας της χώρας συγκεντρώνονται το 2001 3,8 από τα 11 εκατομμύρια των κατοίκων της χώρας, ήτοι το 35% έναντι του 16% το 1940) (Β. Κοτζαμάνης, Ε. Ανδρουλάκη «Οι δημογραφικές εξελίξεις στη νεώτερη Ελλάδα 1830-2007»). Μιλούμε όμως και για μια χώρα με ιδιαίτερη γεωμορφία -εκτεταμένοι οι ορεινοί όγκοι, αλλά και βραδεία η ανάπτυξη του οδικού δικτύου και της δυνατότητας μετακίνησης με μέσα μαζικών μεταφορών, πολυάριθμα νησιά- που κατέστησε αναγκαία την ίδρυση Υποθηκοφυλακείων προκειμένου να είναι δυνατή η την παροχή της υπηρεσίας του Υποθηκοφυλακείου σε άμεσο χρόνο. Αυτό επιβάλλει η θεμελιώδης αρχή της χρονικής προτεραιότητας, σύμφωνα με την οποία ο πρώτος μεταγράφων ή καταχωρών αποκτά και το δικαίωμα. Τις εξελίξεις αυτές, ορθώς ακολούθησε και η εξέλιξη του θεσμού των Υποθηκοφυλακείων, τα οποία ήταν επιλογή να λειτουργήσουν ως άμισθα, εξασφαλίζοντας στο πάντοτε πτωχό Ελληνικό Δημόσιο την απαλλαγή του από το βάρος της οργάνωσης και της πολυέξοδης διαχείρισης της λειτουργίας μίας

επιπλέον δημόσιας υπηρεσίας, η οποία επί δύο σχεδόν αιώνες με ομαλότητα τροφοδότησε με χρήμα τα Ταμεία του Δημοσίου.

3. Γιατί τα άμισθα Υποθηκοφυλακεία αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα;

Οι μετέπειτα νομοθετικές ρυθμίσεις από την πλευρά της πολιτείας παρακολούθησαν τις ανάγκες της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του τόπου, προσαρμόζοντας την νομοθεσία που διέπει την λειτουργία των υποθηκοφυλακείων στις ανάγκες των καιρών (νέες μορφές συμβάσεων, όπως χρηματοδοτικές μισθώσεις, δημιουργία και τήρηση του θεσμού του πλασματικού ενεχύρου, διοικητικές πράξεις απαλλοτρίωσης, πράξεις εφαρμογής για ένταξη περιοχών στο σχέδιο πόλεως, αναλογισμοί, ρυμοτομίες κλπ) και ένα πολυάριθμο κατάλογο επενδυτικών νόμων, οι οποίοι όμως, εσφαλμένως, στο όνομα της επένδυσης και προσδοκώμενης διαχρονικά ανάπτυξης συνέβαλαν συστηματικά στην τεράστια απώλεια προσόδων για το Ελληνικό Κράτος και στην εκ του αποτελέσματος κρινόμενη θαλασσοεπιδοτημένη και χιλιοδανεισμένη οικονομική ανάπτυξη και επενδυτική πολιτική του τόπου. Στην συντριπτική δε πλειοψηφία αυτών των νόμων και διατάξεων, ο άμισθος υποθηκοφύλακας ο οποίος φέρει πλήρη και προσωπική ευθύνη σύμφωνα με τον Αστικό μας Κώδικα, προβλέφθηκε να μην λαμβάνει οιαδήποτε αμοιβή, έχοντας όμως ήδη ανειλημμένη την ευθύνη για τεραστίου ύψους χρηματικά ποσά και χωρίς κανείς και ποτέ να σκεφτεί ότι πίσω από την φράση «άμισθος υποθηκοφύλακας» υπάρχει και μία ολόκληρη υπηρεσία, δηλαδή το Υποθηκοφυλακείο του οποίου προϊστάται, με έξοδα στέγασης, συντήρησης, προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού, πάγια έξοδα λειτουργίας και, πρωτίστως, με μικρότερο ή μεγαλύτερο αριθμό υπαλλήλων οι οποίοι τελούν σε σχέση ιδιωτικού δικαίου με τον υποθηκοφύλακα, δηλαδή προσελήφθησαν και αμείβονται ως ιδιωτικοί υπάλληλοι. Από τα ίδια ως άνω χρήματα δηλαδή από ένα ελάχιστο κομμάτι του κατ' όνομα μόνο αναλογικού «δικαιώματος υποθηκοφύλακα», αμείβεται ο άμισθος υποθηκοφύλακας, επιφορτισμένος με την ευθύνη και λειτουργία μια δημόσιας υπηρεσίας - όχι μιας ιδιωτικής επιχείρησης - ασκώντας κατά το νόμο δημόσιο λειτουργήμα και όχι ελεύθερο επάγγελμα, σε στενό και ιδιαίτερος αυστηρό νομικό πλαίσιο και χωρίς την δυνατότητα ανάληψης ιδιωτικής πρωτοβουλίας και δράσης. Από το ίδιο όμως ως άνω εισπραττόμενο δικαίωμα αμείβονται και οι υπάλληλοι του Άμισθου Υποθηκοφύλακα. Εάν αυτό το ποσό επαρκεί, δεν γεννάται ζήτημα. Εάν περισσεύει, το ποσό που περισσεύει αποδίδεται στο Ελληνικό Δημόσιο. Εάν δεν επαρκεί, κάπως θα πρέπει αυτό να καλυφθεί εφόσον βάσει συλλογικής συμβάσεως εργασίας -διετούς σήμερα διάρκειας, την οποία απεφάσισε ο ΟΜΕΔ, για τις προβλέψεις της οποίας είναι ευχερές να ενημερωθεί οιοσδήποτε- οι υπάλληλοι πρέπει να αμειφθούν ή να αποζημιωθούν. Επιπλέον η ΚΥΑ Οικονομικών Εργασίας και κοινωνικής ασφαλίσεως -Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 37480/4.5.2012, η οποία μάλιστα εκρίθη ως συνταγματική από το ΣτΕ, έθεσε ως προϋπόθεση την εργασία των υπαλλήλων των υποθηκοφυλακείων σε πλήρες ωράριο, αφαιρώντας δηλαδή το διευθυντικό δικαίωμα από τον εργοδότη άμισθο υποθηκοφύλακα και επιβάλλοντάς του το ακατόρθωτο, δηλαδή να λειτουργεί την υπηρεσία ωσάν να υπήρχαν τα αναγκαία για την λειτουργία της χρήματα, ενώ στην πραγματικότητα και στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, αυτά τα χρήματα δεν υπάρχουν. Εφόσον, λοιπόν, το Δημόσιο διά των συναρμοδίων Υπουργών του επενέβη και ρύθμισε εξαιρετικά για την εργασιακή σχέση του Υποθηκοφύλακα και των υπαλλήλων του Υποθηκοφυλακείου, οφείλει να καλύψει εκείνο, δηλαδή το Δημόσιο, το ελλείπον των ως άνω καταβολών μισθών και δικαιωμάτων αποζημίωσης κλπ όταν αυτά δεν επαρκούν. Διότι που ακούστηκε ξανά να χορηγεί ιδιώτης την δημόσια υπηρεσία υποχρεωτικώς και παρά την θέλησή του; Ρητορικό το ερώτημα. Και διότι χρήματα μπορεί να μην υπάρχουν, ωστόσο οι ευθύνες και το πεδίο ελέγχου του Υποθηκοφύλακα, έχει αυξηθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε το εργασιακό αντικείμενο διαρκώς να αυξάνεται ενώ τα έσοδα διαρκώς μειώνονται. Ήδη η πτώση στην αγορά

κατοικίας μόνο υπερβαίνει το 50% με την υποχώρηση των τιμών να καταγράφεται εντονότερη στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα: -40,4% και Θεσσαλονίκη: -42,2%) έναντι των άλλων μεγάλων πόλεων (-36,0%) και των λοιπών περιοχών (-33,4%), καθώς και για τα μεγαλύτερου εμβαδού ακίνητα στις σχετικά ακριβότερες περιοχές της χώρας (Εκθεση Τράπεζας της Ελλάδος Ιουνίου 2015) με την υπερφορολόγηση, την παντελή απουσία των τραπεζών από την χρηματοδότηση των συναλλαγών επί των ακινήτων και την ραγδαία αύξηση των κόκκινων δανείων να δημιουργούν το πλέον ευνοϊκό κλίμα για περαιτέρω πτώση της κτηματαγοράς. Αυτό λοιπόν αυτομάτως σημαίνει ότι με την παρούσα κατάσταση αλλά και την αναμενόμενη έτι περαιτέρω μείωση των συναλλαγών επί των ακινήτων, το οικονομικό πρόβλημα θα επιδεινωθεί, άρα και το ζήτημα του κατά πόσο μπορεί κανείς να συμβιβάζει τα ασυμβίβαστα πρέπει να εξετασθεί με μεγάλη προσοχή.

4. Γιατί δεν επιτρέπεται η επί μακρόν αναπλήρωση του Άμισθου Υποθηκοφύλακα από συμβολαιογράφο;

Σύμφωνα με το άρθρο 92 παρ. 5 του Συντάγματος, ο άμισθος Υποθηκοφύλακας αποχωρεί υποχρεωτικώς άμα τη συμπλήρωσής του 70ου έτους της ηλικίας του. Σύμφωνα δε με το άρθρο 13 παρ. 2 του Ν. 2993/2002, ως ισχύει σήμερα, οι κενές θέσεις των άμισθων υποθηκοφυλακείων καλύπτονται με πανελλήνιο διαγωνισμό, ο οποίος προκηρύσσεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης που εκδίδεται εντός του πρώτου τετραμήνου κάθε έτους. Ωστόσο οι εξετάσεις για τον διορισμό υποθηκοφυλάκων αναιτιολόγητα δεν προκηρύσσονται επί μία πενταετία, αντίθετα προς τον ίδιο το νόμο, αλλά και την υπ' αριθμ. 174/2013 γνωμοδότησή του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Το τελευταίο (Τμήμα Ε'), κατόπιν σχετικού ερωτήματος του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Αντ. Ρουπακιάτη, ομοφώνως γνωμοδότησε ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 13 του Ν. 2993/2002, το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει υποχρέωση να προκηρύξει διαγωνισμό για την πλήρωση των κενών θέσεων άμισθων υποθηκοφυλάκων εντός του έτους που έπεται της κένωσης των θέσεων. Έτσι έως και σήμερα σαράντα (40) και πλέον υποθηκοφυλακεία (μεταξύ των οποίων πολλά μεγάλα Υποθηκοφυλακεία της Αττικής όπως της Ελευσίνας, του Ζωγράφου, της Ν. Ιωνίας, του Περιστερίου, των Αχαρνών, της Κηφισιάς, αλλά και περιφερειακών), όπου δεν έχει διοριστεί υποθηκοφύλακας, ασκούν χρέη υποθηκοφύλακα αναπληρωτές συμβολαιογράφοι, παρά το γεγονός ότι το ΝΣΚ στην ως άνω γνωμοδότησή του έκρινε ότι «η νομοθετική πρόβλεψη της αναπλήρωσης του υποθηκοφύλακα από συμβολαιογράφο αποσκοπεί στην πρόσκαιρη κάλυψη ενός αιφνιδίου προκύψαντος κενού και μόνο. Ο αναπληρωτής δεν διαθέτει κατά τεκμήριο την απαραίτητη κατάρτιση και αναγκαία εξειδίκευση, προκειμένου να μπορεί να ανταποκρίνεται με επιτυχία στις πολλαπλές και δύσκολες υποχρεώσεις του Υποθηκοφύλακα με συνέπεια να διακυβεύεται άμεσα και διαρκώς η ασφάλεια των συναλλαγών και η δημόσια πίστη των εγγραφών και μεταγραφών....» Συμβαίνει, λοιπόν, ο αναπληρωτής συμβολαιογράφος λαμβάνοντας εντολή από πελάτες του για σύνταξη συμβολαίων επ' αμοιβή, να κρίνει εν συνεχεία ο ίδιος με την ιδιότητα του αναπληρωτή Υποθηκοφύλακα εάν πληρούν τις προϋποθέσεις της μεταγραφής ή καταχώρησης στο υποθηκοφυλακείο, προκύπτει δηλαδή προφανής σύγκρουση καθηκόντων και σύγκρουση συμφερόντων, εφόσον η ιδιότητα του ελεγχόμενου και του ελέγχοντος συγκεντρώνονται στο ίδιο πρόσωπο. Ταυτόχρονα δε δημιουργούνται συχνά συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των συμβολαιογράφων της περιφέρειας του εκάστοτε υποθηκοφυλακείου, δεδομένου ότι ο συμβολαιογράφος πού ενεργεί ως αναπληρωτής υποθηκοφύλακας βρίσκεται σε δεσπόζουσα θέση έναντι των άλλων συναδέλφων του, οι οποίοι δεν μπορούν οι ίδιοι να εξασφαλίσουν στον πελάτη τους τη μεταγραφή των συμβολαίων τους. Η ως άνω σύγκρουση καθηκόντων ισχύει και για τους συμβολαιογράφους που προΐστανται μη ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων. Εξάλλου πληθαίνουν οι περιπτώσεις Υποθηκοφυλακείων άνευ υποθηκοφύλακα ή

Προϊσταμένου Κτηματολογικού Γραφείου, όπου κανείς συμβολαιογράφος δεν δέχεται να αναλάβει καθήκοντα αναπληρωτού Υποθηκοφύλακα με συνέπεια να γεννάται άμεσο ζήτημα για την έγκαιρη και νόμιμη μεταγραφή, εγγραφή και καταχώριση σε αυτά τα υποθηκοφυλακεία.

Η κατάργηση της χρονικής προθεσμίας της προκήρυξης των εξετάσεων εντός του πρώτου τετραμήνου εκάστου έτους, εκτός από το να πολλαπλασιάζει τα προβλήματα και να θέτει ένα άλλοθι στον εκάστοτε κ. Υπουργό της Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την αντίθετη με το νόμο σύμφωνα με το ΝΣΚ ενέργεια της ήδη μη προκήρυξης επί πέντε έτη του διαγωνισμού, δεν εξυπηρετεί σε τίποτε απολύτως. Αντιθέτως αφήνει έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς και θεωρητικά ένα μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας, έρμαιο της αδιαφορίας των αρμοδίων πολιτικών αρχόντων.

5. Ποια μπορεί να είναι η λύση του προβλήματος;

Μια πρώτη λύση και άμεσα υλοποιήσιμη είναι η κατάργηση των μη ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων και η συνένωσή τους με τα όμορα ειδικά άμισθα.

Το αυτό μπορεί να ισχύσει και για τα χρεύοντα ήδη «ακέφαλα» άμισθα υποθηκοφυλακεία που αναπληρώνονται από συμβολαιογράφους, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά έχουν την οικονομική δυνατότητα να σηκώσουν το βάρος του προσωπικού που τυχόν έχει το «ακέφαλο» ειδικό άμισθο υποθηκοφυλακείο και μάλιστα αφού συνυπολογιστεί και ένα επιπλέον ποσοστό μείωσης των συναλλαγών σύμφωνα με τις επίσημες εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.

Άμεση επανεξέταση όλων των ατελειών που αφορούν στα -κατ' όνομα επαναλαμβάνουμε και τονίζουμε- δικαιώματα Υποθηκοφύλακα από τα οποία συντηρούνται τα Υποθηκοφυλακεία.

Μελετημένη και με κοινωνικό πρόσημο αύξηση των παγίων δικαιωμάτων μεταγραφόμενων και καταχωριζόμενων πράξεων. Σημειωτέον ότι τα πάγια δικαιώματα των υποθηκοφυλακείων -τα περισσότερα των οποίων ορίζονται σε δραχμές- δεν έχουν μεταβληθεί εδώ και δεκαετίες.

Εισαγωγή παγίου δικαιώματος για διορθώσεις γεωμετρικών στοιχείων και διορθώσεις προδήλου σφάλματος στα λειτουργούντα κτηματολογικά γραφεία εφόσον πρόκειται για υπηρεσία που σήμερα οι υποθηκοφύλακες προσφέρουν αμισθί για λάθη ή παραλείψεις που οφείλονται είτε στους δηλούντες τα δικαιώματά τους στο Κτηματολόγιο ιδιώτες είτε στους αναδόχους μελετητές.

Κατάργηση της τριμηνιαίας απόδοσης των δικαιωμάτων στο Ελληνικό Δημόσιο και υποβολή ετήσιας εκκαθαριστικής δήλωσης, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να απορροφηθεί η ζημία ενός χρονικού διαστήματος ενός ή περισσότερων μηνών μέσα στο έτος -όπως συνέβη στην περίπτωση της εισαγωγής του φόρου υπεραξίας κατά το πρώτο τετράμηνο του 2014, οπότε σχεδόν δεν πραγματοποιούνταν συναλλαγές, ή με την εφαρμογή των capital controls του τρέχοντος έτους - και παράλληλα θέσπιση της δυνατότητας μεταφοράς της ζημίας χρήσης ενός έτους στο επόμενο, εφόσον πρόκειται για Δημόσια υπηρεσία, η οποία έχει συνέχεια στην λειτουργία της και πρέπει να εργάζεται απρόσκοπτα.

Να επιτραπεί η άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος αναφορικά με την εφαρμογή μειωμένου ωραρίου και εκ περιτροπής εργασίας, προκειμένου να αποφευχθεί ή έστω να μειωθεί το φαινόμενο της απόλυσης υπαλλήλων σε περιπτώσεις είτε παροδικής είτε μόνιμης οικονομικής αδυναμίας τήρησης πλήρους ωραρίου εργασίας.

Σε κάθε περίπτωση, εάν παρά την λήψη των ανωτέρω μέτρων προκύπτει έλλειμμα, να γίνεται συμπλήρωση του ελλείμματος που προκύπτει από την λειτουργία του Υποθηκοφυλακείου από το Δημόσιο.

Στην πιθανή απάντηση ότι αυτή η ρύθμιση ανταποκρίνεται στην μελλοντική μετατροπή των μεταβατικών σε οριστικά Κτηματολογικά γραφεία, γνωρίζουν οι ιθύνοντες ότι το έργο του Κτηματολογίου έχει μεγάλο μέλλον μπροστά του εωσότου

ολοκληρωθεί και ότι κανείς πρέπει να αντιμετωπίζει τα τρέχοντα ζητήματα και όχι μελλοντικές και αβέβαιες καταστάσεις. Όταν το έργο του Κτηματολογίου θα έχει έρθει σε ένα ικανό και αντιπροσωπευτικό για τον θεσμό σημείο, θα γίνουν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις της πλήρους και οριστικής μετάβασης στον νέο θεσμό, οι οποίες εξάλλου ήδη έχουν προβλεφθεί από τον νομοθέτη. Ας μην παραλείψουμε όμως το γεγονός ότι η πρόοδος που έχει ήδη σημειωθεί στο έργο του Κτηματολογίου οφείλεται στο μεγαλύτερο του ποσοστό στην λειτουργία των μεταβατικών κτηματολογικών γραφείων που λειτουργούν με την ευθύνη των Υποθηκοφυλακείων και την εργασία των υπαλλήλων του Υποθηκοφυλακείου. Στην Ελλάδα έχει έως σήμερα κτηματογραφηθεί ποσοστό μικρότερο του 10% της συνολικής επιφάνειας της χώρας και το έργο του Κτηματολογίου θεωρείται από τους όλους αλλά και από τους Ευρωπαίους εταίρους και δανειστές έργο αιχμής και ανάπτυξης της χώρας. Ωστόσο το κτηματολόγιο στηρίζεται στο αρχείο του Υποθηκοφυλακείου και στην έκδοση των αναγκαίων πιστοποιητικών από αυτό προκειμένου για την συγκέντρωση των αναγκαίων στοιχείων ώστε να πραγματοποιηθούν οι αρχικές εγγραφές, αλλά και οι αναγκαίες διορθώσεις στα μεταβατικά κτηματολογικά γραφεία στηρίζονται στο Υποθηκοφυλακείο και βεβαίως η ασφάλεια των συναλλαγών μόνο από τα Υποθηκοφυλακεία σήμερα είναι δυνατόν να εξασφαλισθεί. Το κυριότερο- ελλείπει περιουσιολογίου- το Ελληνικό Δημόσιο ενημερώνεται για τους οφειλέτες του μόνο μέσω των πιστοποιητικών που εκδίδονται από τα Υποθηκοφυλακεία- μία υπηρεσία που παρέχεται χωρίς την καταβολή χρημάτων, ήτοι ανέξοδα εντελώς, από τον Υποθηκοφύλακα και το προσωπικό του.

16 Νοεμβρίου 2015, 17:27 | ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΑΜΙΣΘΩΝ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Το καθεστώς των Άμισθων Υποθηκοφυλακείων και ο θεσμός του άμισθου υποθηκοφύλακα απαλλάσσει το δημόσιο από κάθε ευθύνη λειτουργική και μισθολογική. Το ελληνικό δημόσιο ευθύνεται μόνο για τα Έμισθα Υποθηκοφυλακεία!!

Τα Άμισθα Υποθηκοφυλακεία είναι ένα πελατειακό μόρφωμα!! Συντηρείται χρόνια τώρα σε βάρος των Ελλήνων πολιτών και των υπαλλήλων των Άμισθων Υποθηκοφυλακείων!!

Η προτεινόμενη διάταξη έχει ως μοναδικό σκοπό να συνεχιστεί το μπάλωμα των αναπληρώσεων στα ειδικά άμισθα υποθηκοφυλακεία. Ταυτόχρονα η κατάτμηση της ενιαίας ετήσιας χρήσης σε τρίμηνα δημιουργεί περαιτέρω προβλήματα και ταυτόχρονα αντίκειται στις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας περί ενιαίας ετήσιας χρήσης.

Είναι καιρός να σταματήσει ο εμπαιγμός και να δοθεί ΕΠΙΣΗΜΩΣ μια ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

1. Ποιος είναι τελικά υπεύθυνος για την καταβολή αποζημιώσεων σε περίπτωση συνταξιοδότησης ή απόλυσης εργαζομένου, ποιος είναι τελικά υπεύθυνος για την καταβολή μισθοδοσίας και ασφαλιστικών εισφορών.

2. Μπορεί να υπάρχει απλήρωτη εργασία (δηλαδή αναγκαστική εργασία από τους υπαλλήλους) επειδή το ένα τρίμηνο έχει εισπράξεις και το προηγούμενο ή το επόμενο τρίμηνο δεν επαρκούν οι εισπράξεις. Έχουμε μπλέξει ήδη 3 αναπληρωτές στο παράδειγμα μας και κανένας δεν φέρει ευθύνη για τίποτα, ούτε και το δημόσιο φυσικά.

3. Η διάταξη είναι απολύτως φωτογραφική και προσπαθεί ανεπιτυχώς να επιλύσει το πρόβλημα αναπλήρωσης 2-3 υποθηκοφυλακείων αφού ΚΑΝΕΝΑΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ δεν θέλει να αναλάβει αναπληρωτής, με το δέλεαρ ότι η ευθύνη του αναπληρωτή αρχίζει και τελειώνει σε ένα τρίμηνο.

Εμείς αναμένουμε με ενδιαφέρον την επίσημη τοποθέτηση για την συγκεκριμένη διάταξη του άρθρου 48, των Συμβολαιογραφικών Συλλόγων, των Δικηγορικών Συλλόγων και των Συλλόγων Δικαστικών Επιμελητών.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΑΡΘΡΟ 54

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 51)

18 Νοεμβρίου 2015, 18:32 | ΕΝΩΣΗ ΑΜΙΣΘΩΝ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η προτεινόμενη διάταξη διαφοροποιείται από την ισχύουσα σήμερα (άρ. 3 ΝΔ 811/1971) κατ' αρχήν ως προς την δυνατότητα συγχωνεύσεων εντός της ίδιας, όχι μόνο ειρηνοδικειακής, αλλά πλέον και πρωτοδικειακής περιφέρειας. Η ρύθμιση αυτή, εφόσον η συζήτηση περί συγχωνεύσεων γίνει επί τη βάσει ορθολογικών και αντικειμενικών κριτηρίων και όχι προς την κατεύθυνση αποσπασματικών λύσεων σε μεμονωμένες και φωτογραφικές περιπτώσεις, δύναται να δώσει μεγαλύτερη ευχέρεια σε ενδεχόμενες συνενώσεις.

Ωστόσο, μας προκαλεί εντύπωση η απαλοιφή του δεύτερου εδαφίου της τροποποιούμενης διάταξης (όπως αυτή ίσχυε μετά την τελευταία τροποποίησή της με το άρθρο 8 παρ. 11 Ν. 4205/2013), το οποίο είχε ως εξής «Με την ανωτέρω διαδικασία δύναται να συγχωνευθεί έμμισθο υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο υποθηκοφυλακείο, καθώς και μη ειδικό υποθηκοφυλακείο με όμορο έμμισθο ή άμισθο υποθηκοφυλακείο». Και προκαλεί εντύπωση διότι, ενώ υποτίθεται ότι, εν όψει της συζήτησης περί συγχωνεύσεων, πρόθεση του Υπουργείου είναι να διευρυνθεί η δυνατότητα αυτών (εξ ου και η ως άνω πρόβλεψη περί πρωτοδικειακής περιφέρειας), δε δικαιολογείται γιατί να μην είναι δυνατή η συγχώνευση εμμίσθων υποθηκοφυλακείων και ιδίως η συγχώνευση μη ειδικών αμίσθων, η οποία μάλιστα πολύ πρόσφατα (με το Ν. 4205/2013) εισήχθη ως προβλεπόμενη από το νόμο δυνατότητα.

Σε σχέση δε με την ύπαρξη μη ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλακείων (138 στον αριθμό σήμερα), όπου συμβολαιογράφοι εκτελούν ταυτόχρονα και χρέη υποθηκοφύλακα, ισχύουν τα ίδια επιχειρήματά μας σε σχέση με την ανάθεση καθηκόντων σε συμβολαιογράφο κατόπιν αποχώρησης του υποθηκοφύλακα (βλ. σχόλια στο άρθρο 48). Η σύμπτωση των δύο λειτουργιών στο ίδιο πρόσωπο δε

μπορεί να γίνεται αποδεκτή και δεν απαντάται σε καμία άλλη ευρωπαϊκή χώρα, όπου υπάρχει ο θεσμός του υποθηκοφυλακείου (land registry) και του συμβολαιογράφου (notary). Κατά την άποψή μας η όλη συζήτηση περί συγχωνεύσεων θα έπρεπε να ξεκινήσει όχι μόνο από τα «ακέφαλα» ειδικά άμισθα υποθηκοφυλακεία, αλλά και από τα μη ειδικά που συγχωνεύονται με όμορα ειδικά άμισθα, και μην έχοντας προσωπικό, θα μπορούσε να αποτελέσει μία λύση προς την κατεύθυνση της δημιουργίας περισσότερο βιώσιμων γραφείων. Ποιος άραγε είναι σήμερα ο δικαιολογητικός λόγος της διατήρησης 138 υποθηκοφυλακείων στα γραφεία συμβολαιογράφων; Και γιατί στην προτεινόμενη διάταξη δεν προβλέπεται τίποτα σχετικά με τη δυνατότητα συγχώνευσης αυτών;

16 Νοεμβρίου 2015, 17:23 | ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΑΜΙΣΘΩΝ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

Μόνιμος Σύνδεσμος

Το Βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Όπως αναφέρουμε και στο σχόλιό μας στο άρθρο 48. Το καθεστώς των Άμισθων Υποθηκοφυλακείων και ο θεσμός του άμισθου υποθηκοφύλακα απαλλάσσει το δημόσιο από κάθε ευθύνη λειτουργική και μισθολογική.

Το ελληνικό δημόσιο ευθύνεται μόνο για τα Έμισθα Υποθηκοφυλακεία!!

Τα Άμισθα Υποθηκοφυλακεία είναι ένα πελατειακό μόρφωμα!! Συντηρείται χρόνια τώρα σε βάρος των Ελλήνων πολιτών και των υπαλλήλων των Άμισθων Υποθηκοφυλακείων!!

Σήμερα ο πανελλαδικός χάρτης των υποθηκοφυλακείων περιλαμβάνει 394 υποθηκοφυλακεία και κτηματολογικά γραφεία τριών τύπων (τριφασικό σύστημα):

1. 17 Έμισθα υποθηκοφυλακεία (στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα 2 κτηματολογικά γραφεία Ρόδου και Κω-Λέρου. 13 (11+2) κτηματολογικά γραφεία και 4 Υποθηκοφυλακεία με 246 υπαλλήλους (226 δικαστικούς υπαλλήλους και 20 Ι.Δ.Α.Χ.).

2. 239 Ειδικά άμισθα υποθηκοφυλακεία. 83 εξ αυτών λειτουργούν ως κτηματολογικά γραφεία για τους δήμους της αρμοδιότητάς τους που έχει ολοκληρωθεί η κτηματογράφηση και 156 υποθηκοφυλακεία. Στο σύνολό τους απασχολούνται 750 υπάλληλοι (Ι.Δ.Α.Χ.) και 187 Υποθηκοφύλακες - Προϊστάμενοι. Ο αριθμός των Άμισθων Υποθηκοφύλακων εμφανίζεται μειωμένος λόγω των αποχωρήσεων-συνταξιοδοτήσεων και το πάγωμα των διαγωνισμών από το 2011, κυρίως λόγω της διαδικασίας μετάβασης στο Κτηματολόγιο.

3. 138 Μη ειδικά άμισθα υποθηκοφυλακεία. 10 εξ αυτών λειτουργούν ως κτηματολογικά γραφεία για τους δήμους της αρμοδιότητάς τους που έχει ολοκληρωθεί η κτηματογράφηση και 128 Υποθηκοφυλακεία. (τα οποία δεν απασχολούν προσωπικό και υποθηκοφύλακας είναι ο Συμβολαιογράφος της περιοχής στην οποία έχει συσταθεί το Υποθηκοφυλακείο)

Η προτεινόμενη διάταξη ακόμα και με την προσθήκη δυνατότητας συγχωνεύσεων σε Πρωτοδικειακή αρμοδιότητα είναι πιαστικό αφού έχει αγνοηθεί η διάταξη του ν.4205/2013 άρθρο 8 παράγραφος 11 στην οποία υπήρχε η δυνατότητα κατάργησης και συγχώνευσης για τα ΜΗ ΕΙΔΙΚΑ ΑΜΙΣΘΑ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ.

Όπως είναι διατυπωμένη η διάταξη μπορεί να προκύψει η συγχώνευση ενός ΕΙΔΙΚΟΥ ΑΜΙΣΘΟΥ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ με ΜΗ ΕΙΔΙΚΟ ΑΜΙΣΘΟ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΟ αφού

υπάρχει η δυνατότητα συγκώνευσης με όμορο άμισθο υποθηκοφυλακείο, χωρίς όμως να εξειδικεύεται αν πρόκειται για ΕΙΔΙΚΟ ΑΜΙΣΘΟ ή ΜΗ ΕΙΔΙΚΟ ΑΜΙΣΘΟ. Αυτό μας βάζει σε σκέψεις μήπως δεν πρόκειται απλά για κακοδιατύπωση ή λεκτική αστοχία αλλά για διάταξη σκούπα (κυρίως για την επαρχία) αφού από την διάταξη απουσιάζει τελείως οποιαδήποτε αναφορά για την διασφάλιση και την μεταφορά του υπάρχοντος προσωπικού. (αναφέρουμε ότι στα ΜΗ ΕΙΔΙΚΑ ΑΜΙΣΘΑ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ δεν υπάρχουν οργανικές θέσεις υπαλλήλων)

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΑΣ για την μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό:

1. Κατάργηση των τριών τύπων υποθηκοφυλακείων (ΕΜΜΙΣΘΑ, ΕΙΔΙΚΑ ΑΜΙΣΘΑ, ΜΗ ΕΙΔΙΚΑ ΑΜΙΣΘΑ) και θεσμοθέτηση ενός τύπου: ΕΜΜΙΣΘΟ υποθηκοφυλακείο.
2. Συνενώσεις υποθηκοφυλακείων με ΕΝΙΑΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ και ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ Βάση του διπλού κριτηρίου α. ένα ΕΜΜΙΣΘΟ υποθηκοφυλακείο σε κάθε ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ και β. ένα ΕΜΜΙΣΘΟ υποθηκοφυλακείο σε κάθε Πρωτοδικείο.
3. Πρόβλεψη νησιωτικότητας (κυρίως στις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου) με κριτήριο ένα ΕΜΜΙΣΘΟ υποθηκοφυλακείο στα νησιά με πληθυσμό μεγαλύτερο από 4.000 κατοίκους.
4. Πρόβλεψη για 8 έως 10 ΕΜΜΙΣΘΑ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ στην Περιφέρεια Αττικής (με πληθυσμό 3.000.000 κατοίκους - απογραφή 2011).
5. Άμεση απλοποίηση του τρόπου υπολογισμού των εισπραττομένων τελών για την μεταγραφή των πράξεων και θεσμοθέτηση της ηλεκτρονικής πληρωμής (e-παράβολο).
6. Κάλυψη και διασφάλιση του υπηρετούντος προσωπικού (υποθηκοφύλακες και υπάλληλοι).

Η πρόταση μας οδηγεί σε 100 (ή 150 αν μείνουμε στην Ειρηνοδικαιακή αρμοδιότητα σε κάποιες περιπτώσεις) βιώσιμα υποθηκοφυλακεία ενός τύπου με θετικό δημοσιονομικό αποτύπωμα, με εξυπηρέτηση του πολίτη χωρίς γεωγραφικούς αποκλεισμούς και με την πλήρη διασφάλιση του προσωπικού.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ (Α. 55 -61)

ΑΡΘΡΟ 55

(Στη Διαβούλευση είχε το άρθρο 52)

18 Νοεμβρίου 2015, 14:10 | Μαρίνα Γαλανού (Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών - ΣΥΔ)Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Προτείνουμε την εισαγωγή δύο άρθρων μετά το Άρθρο 52, ως ακολούθως, ώστε η αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου να επεκταθεί και για λόγους ταυτότητας φύλου και χαρακτηριστικών φύλου:

Άρθρο 53. Στο Άρθρο 4 του Νόμου 3769/2009 (Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών και άλλες διατάξεις), μετά τη Παράγραφο 3 προστίθεται Παράγραφος 4, ως ακολούθως:

«4. Διάκριση λόγω φύλου συνιστά, επίσης, οποιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου λόγω της ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου του.»

Άρθρο 54. Το Άρθρο 2, παρ. 2, περίπτωση β) του Νόμου 3896/2010 (Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης), τροποποιείται, ως ακολούθως:

«β) Διάκριση λόγω φύλου συνιστά, επίσης, οποιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου λόγω της ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου του.»

Εκ μέρους του Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ),
Μαρίνα Γαλανού.

17 Νοεμβρίου 2015, 10:54 | Ειρήνη Πετροπούλου Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Εν ολίγοις, αναγνωρίζονται ως μέλη οικογένειας οι σύντροφοι ατόμων που ανήκουν στο διπλωματικό σώμα ή είναι μέλη διεθνών οργανισμών με έδρα ή γραφείο στην Ελλάδα, αλλά το ελληνικό κράτος ζητά από τα υπόλοιπα ζευγάρια που έχουν παντρευτεί η συνάψει σύμφωνο συμβίωσης στο εξωτερικό να το διαλύσουν και να προσανατολιστούν στη σύναψη του ελληνικού, με ότι και αν αυτό δημιουργήσει στα ζευγάρια και κατά παραβίαση κάθε αρχής περί ίσης μεταχείρισης.

Να προσθέσω εδώ ότι από τον Σεπτέμβριο του 2011 ισχύει η κοινή υπουργική απόφαση 23443 μεταξύ των Υπουργείων Εσωτερικών, Εξωτερικών, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Προστασίας του Πολίτη με θέμα: «Καθορισμός του τύπου άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντρόφους πολίτη της Ε.Ε. ή Έλληνα, με τον οποίο διατηρούν σταθερή σχέση προσηκόντως αποδεδειγμένη» (http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/afrof23443_07092011.pdf) και έχει δημοσιευτεί στο ΦΕΚ Β' 2225/04/10/2011

(<http://www.metanastefsi.net/uploads/7/6/8/3/7683554/23443-2011.pdf>) .

Σύμφωνα με αυτή την υπουργική απόφαση, που υπογράφεται από τους Π. Κουκουλόπουλο, Σ. Λαμπρινίδη, Γ. Κουτρουμάνη και Χ. Παπουτσή, αναγνωρίζεται σαφέστατα ο γάμος και το σύμφωνο συμβίωσης που τελέστηκαν στο εξωτερικό, τη στιγμή που τα ζευγάρια του ίδιου φύλου που είναι έλληνες και ελληνίδες και ζουν στην Ελλάδα δεν είχαν καμία απολύτως προστασία και νομική κατοχύρωση.

Ειρήνη Πετροπούλου
Αντιπρόεδρος
Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

15 Νοεμβρίου 2015, 12:39 | Γρηγόριος Γιάκας μέλος Ν.Σ.Κ.Μόνιμος Σύνδεσμος

Το βλέπω Θετικά/Αρνητικά:

Η διατύπωση «Πρόσωπα του ίδιου ή άλλου φύλου» είναι νομοτεχνικά άστοχη και θα πρέπει να αντικατασταθεί με τη διατύπωση «πρόσωπα ανεξαρτήτως φύλου» όπως προβλέπεται και στη διάταξη του άρθρου 1 του νομοσχεδίου. Ο λόγος είναι ότι η προτεινόμενη διατύπωση εμμένει σε μια δυαδική (binary) αντιμετώπιση των φύλων, η οποία είναι παρωχημένη, αγνοώντας τις διεθνείς εξελίξεις αναφορικά με την έννοια και τον προσδιορισμό του φύλου (τρανς, ίντερσεξ άτομα κλπ. βλ. σχετικά <http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-focus-04-intersex.pdf>).

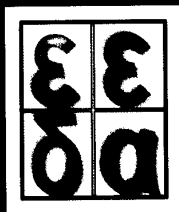
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ναούτου Βαμβία 6, 106 74 Αθήνα, Τηλ.: 210 72 33 221-2, 210 72 33 216, Fax: 210 72 33 217.

Website:

E-mail:

Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης

«Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»

3 Δεκεμβρίου 2015

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»¹

I. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Με την από 5 Νοεμβρίου 2015 επιστολή του Γενικού Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων, εστάλη στην ΕΕΔΑ το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο «Σύμφωνο συμβίωσης και άλλες διατάξεις». Ζητήθηκε, δε, από την ΕΕΔΑ η διατύπωση παρατηρήσεων επί του ως άνω σχεδίου νόμου.

Το παρόν Σχέδιο Νόμου (εφεξής ΣχΝ) τέθηκε σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης από τις 9 Νοεμβρίου 2015 έως τις 20 Νοεμβρίου 2015² και η κατάθεσή του στη Βουλή επίκειται εντός των επόμενων ημερών.

Λόγω μάλιστα της σπουδαιότητας των ζητημάτων που ρυθμίζει, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (εφεξής ΕΕΔΑ), ως το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου, έκρινε αναγκαίο να διατυπώσει τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

II. Γενικές παρατηρήσεις επί της διαδικασίας νομοθέτησης

Αρχικά, η ΕΕΔΑ οφείλει να επισύρει την προσοχή της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής στην ευθεία παράβαση της συνταγματικής διάταξης του άρθρου 74, παρ. 5, εδ. β', η οποία ορίζει ότι «*νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που περιέχει διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους δεν εισάγεται για συζήτηση*»· διάταξη η οποία μάλιστα επαναλαμβάνεται και στο άρθρο 85, παρ. 2, του Κανονισμού της Βουλής (δυνάμει της οποίας «*τα νομοσχέδια και οι προτάσεις νόμων δεν πρέπει να περιέχουν διατάξεις άσχετες προς το κύριο αντικείμενό*

¹ Οι παρούσες Παρατηρήσεις εγκρίθηκαν από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ. Επιμέλεια σύνταξης: Α. Μπάκα, Α. Τσαμπή και Ρ. Φράγκου, Επιστημονικές Συνεργάτιδες της ΕΕΔΑ. Στην επεξεργασία του κειμένου ελήφθησαν υπόψη οι συμβολές των μελών της ΕΕΔΑ: Γ. Σταυρόπουλου, Πρόεδρος της ΕΕΔΑ (Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου), Ε. Βαρχαλαμά, Β' Αντιπρόεδρος της ΕΕΔΑ (Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από τη ΓΣΕΕ), Λ. Παπαδοπούλου, Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από το Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Α. Αθανασίου, Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν ως πρόσωπο εγνωσμένου κύρους από τον Πρωθυπουργό, Β. Καρύδη, Συνήγορο του Πολίτη, Φ. Ιατρέλλη, Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας, Σ. Απέργη, Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από το Συνασπισμό Ριζοσπαστικής Αριστεράς, Μ. Τσαπόγα και Λ. Μπολάνη, Μέλη της ΕΕΔΑ ορισθέντα από την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και Β. Τζούφη, Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από το Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών.

² Δημόσια Διαβούλευση για το σχέδιο νόμου «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις», ανάρτηση 9 Νοεμβρίου 2015 έως 20 Νοεμβρίου 2015, 14:00. Διαθέσιμη σε: <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=6153>.

τους)). Η ενσωμάτωση σε ένα, ενιαίο, νομοθετικό κείμενο με τίτλο «Σύμφωνο συμβίωσης και άλλες διατάξεις» επτά ακόμη κεφαλαίων που περιλαμβάνουν ρυθμίσεις εξίσου σημαντικές με το Σύμφωνο συμβίωσης, όπως, μεταξύ άλλων, η δημιουργία Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας ή οι τροποποιήσεις διατάξεων περί αστικής ευθύνης του τύπου, πέραν του ότι συνιστά παραβίαση της συνταγματικά προβλεπόμενης νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας (τυπική αντισυνταγματικότητα), η οποία δεν μπορεί ούτε να προσβληθεί από τον πολίτη, ούτε να ελεγχθεί αλλιώς δικαστικά, εγκυμονεί τον κίνδυνο της υποβάθμισης των πολύ σοβαρών αυτών θεμάτων.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι η ως άνω περιγραφόμενη προβληματική διαδικασία νομοθέτησης όχι μόνο έχει ενταθεί κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και των μέτρων λιτότητας, αλλά τείνει πλέον να αποτελεί κατάσταση με μόνιμα χαρακτηριστικά. Είναι επομένως επιτακτικό η Πολιτεία να εξασφαλίσει τρόπους στάθμισης της ανάγκης αφενός για τακτή, αφετέρου για ορθή νομοθέτηση.

Εν προκειμένω, και ως μία ενδιάμεση προσπάθεια εξασφάλισης της ορατότητας των υπό νομοθέτηση ζητημάτων και αποτροπής της υποβάθμισης ορισμένων από αυτά, θα ήταν πρόσφορο στον τίτλο του νομοθετήματος να εμφανίζονται παραπάνω του ενός. Θα μπορούσε επομένως αντί για «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις» να διερευνηθεί η δυνατότητα ευρύτερης διατύπωσης. Μάλιστα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (στο εξής ΕΔΔΑ), σε καταδικαστική σε βάρος της χώρας μας απόφαση, έχει ρητά παρατηρήσει ότι η επίδικη, στην συγκεκριμένη εκείνη υπόθεση, διάταξη περιλαμβανόταν σε νόμο ο τίτλος του οποίου δεν είχε καμία σχέση με αυτήν, κατά παράβαση του άρθρου 74, παρ. 5, Σ³.

III. Γενικές παρατηρήσεις για το τμήμα του ΣχΝ που αφορά στο Σύμφωνο Συμβίωσης

A. Ιστορικό

Η ΕΕΔΑ έχει επανειλημμένως ασχοληθεί στο παρελθόν με το ζήτημα της εξάλειψης των διακρίσεων σε βάρος της κοινότητας των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και διεμφυλικών ατόμων (εφεξής ΛΟΑΔ) και την κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους βάσει των υπερνομοθετικών κανόνων που επιβάλλουν την εξάλειψη των στερεοτύπων και των κοινωνικών προκαταλήψεων», τασσόμενη υπέρ της νομικής κατοχύρωσης της ομόφυλης συμβίωσης.

³ ΕΕΔΑ, Παπαγεωργίου κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 24628/94, 22.10.1997, παρ. 38.

Ήδη από το 2004, με την απόφασή της *Διακρίσεις σε βάρος σεξουαλικών μειονοτήτων στην Ελλάδα και η επέκταση του πολιτικού γάμου σε ζευγάρια του ίδιου φύλου*⁴, η ΕΕΔΑ έχει τονίσει την ανάγκη νομικής αναγνώρισης της ομόφυλης συμβίωσης βάσει των αρχών του διεθνούς δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου που αφορούν στο σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου και απαγορεύουν τις διακρίσεις ως προς την πλήρη απόλαυση όλων των δικαιωμάτων, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών.

Στη συνέχεια, και με αφορμή τη δημόσια συζήτηση σχετικά με το Σχέδιο Νόμου περί Συμφώνου Ελεύθερης Συμβίωσης, το Μάρτιο του 2008, η ΕΕΔΑ έκρινε σκόπιμο να υπενθυμίσει στους αρμόδιους πολιτειακούς φορείς τις θέσεις και προτάσεις της σχετικά με τη νομική αναγνώριση της συμβιωτικής σχέσης μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, με την από 26.3.2008 επιστολή που απηύθυνε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης και το σχετικό Δελτίο Τύπου που τη συνόδευε⁵. Λίγους μήνες αργότερα, η ΕΕΔΑ υπέβαλε εγγράφως τα σχόλιά της επί του Σχεδίου Νόμου με τίτλο «Μεταρρυθμίσεις για την οικογένεια, το παιδί και την κοινωνία (Σύμφωνο Ελεύθερης Συμβίωσης και τροποποίηση Οικογενειακού Δικαίου)», τα οποία είχε απευθύνει στον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Σ. Χατζηγάκη (Α.Π. 254/11-07-2008)⁶.

Πιο πρόσφατα ακόμα, και με αφορμή τις τότε δηλώσεις του Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Χ. Καστανίδη αναφορικά με τη σύσταση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, η οποία θα κατέθετε προτάσεις σχετικά με το Σύμφωνο Συμβίωσης ατόμων του ίδιου φύλου, η ΕΕΔΑ είχε καλέσει με επιστολή της τον Υπουργό (ΑΠ 321/27.09.2010) να προχωρήσει «στην κατάρτιση σχεδίου νόμου που θα κατοχυρώνει νομικά την ομόφυλη συμβίωση».

Λίγα χρόνια αργότερα, κατόπιν της καταδικαστικής για την Ελλάδα απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) της 7ης Νοεμβρίου 2013 στην υπόθεση *Βαλλιανάτος και λοιποί*⁷, η ΕΕΔΑ απεύθυνε επιστολή στον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Αθανασίου, με την οποία υπενθύμιζε τις παλαιότερες θέσεις της σχετικά με την ανάγκη νομικής αναγνώρισης της ομόφυλης συμβίωσης. Με αφορμή μάλιστα τις δηλώσεις του Υπουργού, κατά τη συζήτηση του αντιρατσιστικού νομοσχεδίου στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής αναφορικά με την ανάγκη εξέτασης από το Υπουργείο των παραδοχών

⁴ ΕΕΔΑ, «Απόφαση-Γνωμάτευση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ για ζητήματα σχετικά με τις διακρίσεις σε βάρος σεξουαλικών μειονοτήτων στην Ελλάδα και την επέκταση του πολιτικού γάμου σε ζευγάρια του ίδιου φύλου», *Έκθεση 2004*, σελ. 183 επ.

⁵ Βλ. Δελτίο Τύπου στην ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ, www.nchr.gr.

⁶ ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου 'Μεταρρυθμίσεις για την Οικογένεια, το Παιδί και την Κοινωνία'», *Έκθεση 2008*, σελ. 56.

⁷ ΕΔΔΑ, *Γ. Β. κατά Ελλάδας*, αρ. προσφ. 29381/09 και 32684/09, 7 Νοεμβρίου 2013.

της απόφασης, η ΕΕΔΑ τον κάλεσε να προχωρήσει άμεσα στην προώθηση νομοθετικής ρύθμισης που θα κατοχυρώνει νομικά την ομόφυλη συμβίωση.

Αξίζει, δε, να επισημανθεί ότι στην ως άνω απόφαση του ΕΔΔΑ, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης πολλαπλώς μνημονεύει και λαμβάνει υπόψη τις σχετικές θέσεις της ΕΕΔΑ (παρ. 12, 15, 21-24, 87 και 89)⁸.

Σε πιο πρόσφατη Έκθεσή της, με αφορμή τις Συντάσεις της για τα *Διεμφυλικά άτομα και τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου*⁹, η ΕΕΔΑ εξέφρασε την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία του Υπουργείου Δικαιοσύνης για τη σύσταση ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής με αντικείμενο την κατάρτιση σχεδίου νόμου για την τροποποίηση της νομοθεσίας περί συμφώνου συμβίωσης και τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου¹⁰, υπογραμμίζοντας ότι αποτελεί ένα πρώτο πολύ σημαντικό βήμα της Πολιτείας προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης προστασίας των δικαιωμάτων της ΛΟΑΔ κοινότητας. Η συσταθείσα νομοπαρασκευαστική επιτροπή, ωστόσο, δεν ολοκλήρωσε το διττό σκοπό για τον οποίο συστάθηκε, δηλαδή την κατάρτιση σχεδίου νόμου, αφενός, για την τροποποίηση της νομοθεσίας περί συμφώνου συμβίωσης και, αφετέρου, για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου. Η ΕΕΔΑ διατυπώνει, για το λόγο αυτό, το φόβο ότι η διακοπή των εργασιών της ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής προτού ολοκληρώσει την αποστολή για την οποία συστάθηκε συνεπάγεται άσκοπες καθυστερήσεις που δεν εξυπηρετούν το σκοπό της αποτελεσματικής θεσμικής προστασίας των διεμφυλικών ατόμων και καλεί την Πολιτεία να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων τους.

Υπό το φως των ανωτέρω επισημάνσεων, η ΕΕΔΑ δεν μπορεί παρά να χαιρετίσει και προσυπογράψει τόσο το πνεύμα, όσο και το γράμμα του παρόντος ΣχΝ με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις», με το οποίο πράγματι επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου που διέπει το σύμφωνο συμβίωσης όχι μόνο με την άρση της διάκρισης κατά των ομόφυλων ζευγαριών που είχε νομοθετήσει ο Ν 3719/2008, αλλά και γενικότερα με την ενίσχυση του θεσμού του συμφώνου συμβίωσης. Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι ο

⁸ Βλ. σχετικά και «Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)», Ιανουάριος 2015, σελ. 9-10, διαθέσιμο σε: http://www.nchr.gr/images/banners/2015gennarhs_nchr_citation_ECtHR_ell.pdf.

⁹ ΕΕΔΑ, «Διεμφυλικά άτομα και νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου», 1.9.2015, διαθέσιμο σε: <http://www.nchr.gr/index.php/el/2013-04-03-10-23-48/176-diki-2>.

¹⁰ Υπ. Απόφ. αριθμ. 20692/7.4.2015 για τη Σύσταση και συγκρότηση ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής με αντικείμενο την κατάρτιση σχεδίου νόμου για την τροποποίηση της νομοθεσίας περί συμφώνου συμβίωσης και για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης και της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων (ΦΕΚ Β' 696/24.4.2015).

νέος νόμος φιλοδοξεί να επιτύχει, όπως αναφέρει και η αιτιολογική του έκθεση, «μια ισορροπία μεταξύ αφενός της ιδιωτικής αυτονομίας και αφετέρου της ανάγκης προστασίας των οικογενειακών σχέσεων» και διατυπώνει την ευχή η Πολιτεία να μεριμνήσει για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων εφαρμογής των προβλέψεών του. Δράττεται μάλιστα της ευκαιρίας για να διαβεβαιώσει για την ετοιμότητά της, στο πλαίσιο της αποστολής της ως συμβουλευτικού οργάνου της Πολιτείας, να συνδράμει τις αρμόδιες Αρχές στο έργο τους για τη λήψη των αναγκαίων και πρόσφορων νομοθετικών μέτρων.

B. Επιμέρους διατάξεις

Άρθρο 1 – Σύσταση:

Εδάφιο α': Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αντικατάσταση της διατύπωσης του Ν 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης «*η συμφωνία δύο ενήλικων ετερόφυλων προσώπων*» με τη διατύπωση «*η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους*», διατυπώνοντας την ισχυρή πεποίθησή ότι η νομική αναγνώριση της ομόφυλης συμβίωσης, βάσει των αρχών του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου που αφορούν στο σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου, θα συμβάλει στην εξάλειψη των διακρίσεων και την πλήρη απόλαυση όλων των δικαιωμάτων, ατομικών, πολιτικών, πολιτισμικών, οικονομικών και κοινωνικών. Η συμπερίληψη ομόφυλων ζευγαριών στο σύμφωνο συμβίωσης αποκαθιστά κατάφωρη διάκριση του παρελθόντος.

Άρθρο 4 – Επώνυμο των μερών

Το άρθρο 4 του παρόντος ΣχΝ ρυθμίζει το επώνυμο των μερών του συμφώνου συμβίωσης, διατηρώντας την ρύθμιση που είχε εισαγάγει το άρθρο 5 του ισχύοντος νόμου, δηλαδή την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων περί γάμου σχετικά με το επώνυμο των συζύγων (άρθρο 1388 ΑΚ). Η διατύπωση φαίνεται να είναι ημιτελής, ωστόσο, εισάγοντας αδικαιολόγητη διάκριση σε βάρος των συμφωνούντων τη συμβίωση, καθώς δεν περιλαμβάνει ρύθμιση αντίστοιχη με εκείνη της τρίτης παραγράφου του άρθρου 1388 ΑΚ, η οποία διευκρινίζει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για την επιλογή του επωνύμου των μερών. Προς το σκοπό της συμπλήρωσης της συγκεκριμένης διάταξης, η ΕΕΔΑ προτείνει την προσθήκη στο άρθρο 4 της ακόλουθης παραγράφου: «*Με συμφωνία των συμφωνούντων ο καθένας από αυτούς μπορεί να προσθέτει στο επώνυμο του το επώνυμο του άλλου. Η προσθήκη γίνεται με κοινή δήλωση ενώπιον του Ληξιάρχου και ισχύει μέχρι να ανακληθεί ενώπιον του ληξιάρχου με κοινή δήλωση των συμφωνούντων ή με μονομερή δήλωση οποιουδήποτε των συμφωνούντων, η οποία κοινοποιείται στον άλλο συμφωνούντα*».

Επίσης, προτείνεται η συμπλήρωση του τίτλου του άρθρου 4, ώστε να είναι ξεκάθαρο ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση αφορά στο επώνυμο των μερών του συμφώνου, όπως άλλωστε γίνεται και πιο κάτω στο άρθρο 10 με το οποίο ρυθμίζεται το επώνυμο των τέκνων που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια συμφώνου συμβίωσης.

Άρθρα 5, 6 και 8 – Σχέσεις των μερών και Κληρονομικό δικαίωμα:

Η ΕΕΔΑ θεωρεί σημαντική εξέλιξη τη ρύθμιση των προσωπικών και μη προσωπικών σχέσεων, των αποκτημάτων σε περίπτωση ελεύθερης συμβίωσης χωρίς σύμφωνο και του κληρονομικού δικαιώματος, καθώς επίσης και την υπαγωγή τους στις διατάξεις για τις σχέσεις των συζύγων από το γάμο, εάν δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση που να προβλέπεται από το νόμο.

Άρθρο 7 – Λύση:

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, παρ. 1, του παρόντος ΣχΝ «[τ]ο σύμφωνο σύμβωσης λύνεται α) με συμφωνία των μερών, που γίνεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο, β) με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση, εφόσον έχει επιδοθεί προηγουμένως με δικαστικό επιμελητή πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση, και γ) αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος μεταξύ των μερών», η λύση δε αυτή ισχύει, σύμφωνα με τις διατάξεις της αμέσως επόμενης παραγράφου (7, παρ. 2) «από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου, που περιέχει τη συμφωνία ή τη μονομερή δήλωση, στο ληξίαρχο όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του». Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αλλαγή του τρόπου της μονομερούς λύσης του συμφώνου συμβίωσης, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 4, παρ. 1β', του Ν 3719/2008 και την αντικατάσταση της ισχύουσας ρύθμισης, που εξαρτά τη λύση του συμφώνου συμβίωσης από την απλή κοινοποίηση της μονομερούς συμβολαιογραφικής δήλωσης στο αντισυμβαλλόμενο μέρος, από μια πιο σύνθετη διαδικασία που αναμένεται ότι θα συμβάλει στην αποφυγή του αιφνιδιασμού των μερών του συμφώνου.

Η ΕΕΔΑ θεωρεί θετική εξέλιξη για την προστασία των μερών την αλλαγή σχετικά με την τρίτη περίπτωση λύσης συμφώνου συμβίωσης (άρθρο 7, παρ. 1γ'), σύμφωνα με την οποία λόγω αυτοδίκαιης λύσης του συμφώνου αποτελεί μόνο ο γάμος μεταξύ των μερών του συμφώνου και όχι και ο γάμος του ενός μέρους με τρίτο πρόσωπο (άρθρο 4, παρ. 1 γ', Ν 3719/2008). Η ΕΕΔΑ είχε και στο παρελθόν σχολιάσει τη διάταξη αυτή εκφράζοντας τότε την αντίθεσή της, αφενός, γιατί η αυτοδίκαιη λύση του συμφώνου συμβίωσης χωρίς γνωστοποίησή της στο άλλο μέρος έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της καλής πίστης (ΑΚ

288) και, αφετέρου, γιατί η σύναψη γάμου ενός εκ των δύο συμβαλλομένων με τρίτο συνιστά κατά κάποιο τρόπο υπαναχώρηση από το σύμφωνο, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 390 ΑΚ πρέπει να γίνεται με δήλωση αυτού που υπαναχωρεί προς το άλλο μέρος¹¹.

Άρθρο 9 – Τεκμήριο πατρότητας:

Σε ό,τι αφορά στις διατάξεις του άρθρου 9 του παρόντος ΣχΝ, η ΕΕΔΑ επανέρχεται στις από 10.7.2008 Συστάσεις της για να επισημάνει ότι το μαχητό τεκμήριο πατρότητας και η ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 1466 επ. ΑΚ και 614 επ. ΚΠολΔ περί προσβολής πατρότητας δεν προστατεύουν επαρκώς τα παιδιά. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η οικογένεια μπορεί να συνίσταται και σε άλλες, *de facto* σχέσεις ή εναλλακτικά σχήματα, χωρίς απαραίτητα να περιορίζεται σε σχέσεις βασισμένες στο γάμο¹² και προς αποφυγή αντισυνταγματικών και αντίθετων προς την ΕΣΔΑ διακρίσεων λόγω γέννησης, πρέπει να αντικατασταθεί με διάταξη που να προβλέπει, κατ' αναλογία όσων ισχύουν σε περίπτωση γάμου (άρθρα 1473 ΑΚ – *Επιγενόμενος γάμος των γονέων*, 1382 ΑΚ – *Αποτελέσματα ακύρωσης γάμου, δικαιώματα τρίτων*), ώστε να ορίζεται ρητά ότι «*τα τέκνα που γεννήθηκαν από τα συμβαλλόμενα με το σύμφωνο πρόσωπα, είτε πριν είτε μετά τη σύναψη του συμφώνου, εξομοιώνονται ως προς όλα με τέκνα γεννημένα σε γάμο και διατηρούν την ιδιότητα αυτή και μετά τη με οποιοδήποτε τρόπο λύση του συμφώνου ή την ακύρωσή του*»¹³.

Αναγκαία κρίνεται και η ανάλογη εφαρμογή άρθρου 1465 ΑΚ (Τεκμήριο καταγωγής από γάμο, ελεύθερη συμβίωση, επιγενόμενος γάμος, σύγκρουση τεκμηρίων) σχετικά με τη μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση.

Σε ό,τι αφορά τις λοιπές διατάξεις των άρθρων 1455 επ. ΑΚ για την ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή, η ΕΕΔΑ επαναφέρει τις προτάσεις της για αναλογική εφαρμογή τους. Ειδικότερα, αναφορικά με την παροχή συναίνεσης της άγαμης γυναίκας η οποία συζεί σε ελεύθερη ένωση, σύμφωνα με το άρθρο 1456 ΑΚ, η συναίνεση των δύο υποβοηθούμενων προσώπων παρέχεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο. Συνεπώς, εφόσον αναγνωρίζεται η δυνατότητα απόκτησης τέκνων με τεχνητή γονιμοποίηση από

¹¹ *Idem*, σελ. 61.

¹² Βλ. ΕΕΔΑ, *Marckx κατά Βελγίου*, αρ. προσφ. 6833/74, 13.6.1979, *Johnston και άλλοι κατά Ιρλανδίας*, αρ. προσφ. 9697/82, 18.12.1986.

¹³ Βλ. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου 'Μεταρρυθμίσεις για την Οικογένεια, το Παιδί και την Κοινωνία'», *op.cit.*, σελ. 62-63.

ζευγάρια που ζουν σε ελεύθερη ένωση, θα πρέπει να επεκταθεί η εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων και στα άτομα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης¹⁴.

Άρθρο 12 – Ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων, Εξουσιοδοτήσεις:

Παρά τα θεμελιώδους σημασίας βήματα που πραγματοποιεί το παρόν ΣχΝ προς την κατεύθυνση της προστασίας κατά των διακρίσεων, παρατηρείται ότι επιδεικνύει διστακτικότητα στο ζήτημα της επέκτασης άλλων δικαιωμάτων και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης – πέραν των συζύγων –, τα οποία δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης στα δικαιώματα αυτά. Ειδικότερα:

Παράγραφος 1: Σε ό,τι αφορά στη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 12, παρ. 1, του παρόντος ΣχΝ, η οποία ορίζει ότι «[ά]λλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο», η ΕΕΔΑ έχει την πεποίθηση ότι συγκεκριμένη διατύπωση, παρά τη μείζονα σημασία της διάταξης, είναι γενική και αφηρημένη, χωρίς ευθεία αναφορά στις επίμαχες διατάξεις παραδείγματος χάριν δημοσιούπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού και δημοσιονομικού δικαίου, οι οποίες θα έπρεπε να εφαρμόζονται αντιστοίχως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης. Η απουσία από το ΣχΝ ρητής ρύθμισης της ανάλογης εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, κατ' αναλογία των ισχυουσών διατάξεων μεταξύ συζύγων, σε πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης δεν φαίνεται να είναι επαρκώς δικαιολογημένη. Για το λόγο αυτό και προκειμένου να μην καταλήξει νεκρό γράμμα η εν λόγω διάταξη, συνιστάται η προσθήκη στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 12 ρητής αναφοράς στις «[ά]λλες διατάξεις νόμων» με εξειδίκευσή τους.

Παράγραφος 2: Για τον ίδιο λόγο, άλλωστε, η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η διάταξη της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 12 του παρόντος ΣχΝ, η οποία προβλέπει για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου «την έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου», πρέπει να εξαλειφθεί ώστε να ρυθμίζονται τα θεμελιώδους και ουσιαστικής σημασίας αυτά δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα μέρη του συμφώνου από τον ίδιο το νόμο, χωρίς να απαιτείται νομοθετική εξουσιοδότηση. Αντίθετα, με τη νομοθετική εξουσιοδότηση παρατηρείται το παράδοξο ο νομοθέτης να εξουσιοδοτεί

¹⁴ Βλ. ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου 'Μεταρρυθμίσεις για την Οικογένεια, το Παιδί και την Κοινωνία'», *op.cit.*, σελ. 62-63.

την εκτελεστική εξουσία για τη λήψη μέτρων που δεν εξειδικεύουν απλά το παρόν νομοθετικό κείμενο, ούτε μεριμνούν για την εκτέλεσή του.

Η ΕΕΔΑ έχει την ισχυρή πεποίθηση ότι η διάταξη αυτή, πέραν του ότι αφήνει περιθώρια στο νομοθέτη να περιορίσει την ανάλογη εφαρμογή διατάξεων που αφορούν τους συζύγους στα μέρη του συμφώνου, θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε άσκοπες καθυστερήσεις, πολύ περισσότερο που η παρεχόμενη εξάμηνη νομοθετική εξουσιοδότηση στην κανονιστικώς δρώσα διοίκηση, έχει κατά τα παγίως νομολογούμενα από το Συμβούλιο της Επικρατείας ενδεικτικό χαρακτήρα. Προς το σκοπό αυτό η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι ο νομοθέτης πρέπει να ασκήσει την αρμοδιότητά του ευθέως και όχι με εξουσιοδότηση. Οφείλει δηλαδή να ορίσει ο ίδιος τα δικαιώματα που θα αναγνωρίσει στους συμβιούντες.

Γ. Αναγνώριση του δικαιώματος τεκνοθεσίας στα μέρη του συμφώνου

Η ΕΕΔΑ διαπιστώνει ότι στο παρόν ΣχΝ δεν περιλαμβάνεται καμία ρύθμιση για το ακανθώδες θέμα της τεκνοθεσίας από ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης και επιφυλάσσεται να το εξετάσει σε βάθος προκειμένου να συνδράμει την Πολιτεία στη λήψη των προσφορότερων μέτρων με κριτήριο το συμφέρον του παιδιού. Θεωρεί, παρόλα αυτά, ότι, δεδομένης της σοβαρότητας αλλά και των προεκτάσεων του ζητήματος, διαφαίνεται ως επιτακτική η ανάγκη άμεσης διεξαγωγής δημόσιου διαλόγου με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς και εκπροσώπους των οικείων επιστημονικών κλάδων με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο του νομοθέτη, όσο και της κοινής γνώμης για όλες τις πτυχές του ζητήματος, με γνώμονα, αφενός, την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, αφετέρου, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

IV. Γενικές παρατηρήσεις για το τμήμα του ΣχΝ που αφορά στο Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Άρθρα 15 – Σύσταση:

Η ΕΕΔΑ χαιρετίζει τη σύσταση συλλογικού συμβουλευτικού - γνωμοδοτικού οργάνου υπό την ονομασία «Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας». Αποτελεί, κατά το ουσιαστικό της μέρος, μία θετική πρωτοβουλία, στην ολοκλήρωση της

οποίας πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, όπως άλλωστε έχει επισημάνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το Ρατσισμό και τη Μισαλλοδοξία (στο εξής ECRI)¹⁵.

Σε τυπικό επίπεδο, είναι ιδιαίτερα σημαντική η νομοθετική κατοχύρωση ενός τέτοιου οργάνου. Η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει στα κείμενα της την ανάγκη νομοθετικής κατοχύρωσης διυπουργικών συνεργασιών σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η διαχρονικότητα της θεσμικής δέσμευσης¹⁶.

Άρθρα 16 και 19 – Σύνθεση, Συνεργασία με φορείς και κοινωνικός διάλογος:

Παράγραφος 1: Η ECRI έχει συστήσει στις ελληνικές αρχές να δημιουργήσουν μια Ομάδα Δράσης για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας. Μια τέτοια Ομάδα Δράσης θα πρέπει να αποτελείται από τις αρμόδιες αρχές, τους δυο ανεξάρτητους φορείς (Συνήγορο του Πολίτη και Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου) και ΜΚΟ, ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των αρχών και της κοινωνίας των πολιτών για το θέμα αυτό. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΕΔΑ συμμετέχει στο υπό σύσταση όργανο, ανταποκρινόμενη παράλληλα στο θεσμικό της ρόλο. Μάλιστα, μέλος του υπό σύσταση Συμβουλίου προβλέπεται να είναι και το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας, που τελεί υπό την αιγίδα της ΕΕΔΑ και της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για του Πρόσφυγες, φορέας που όχι μόνο διαθέτει εξειδικευμένη εμπειρία στα θέματα αλλά και του οποίου μέλη είναι πάνω από 35 ΜΚΟ και λοιποί σχετικοί με τα θέματα φορείς.

Όντως, τόσο η σύνθεση του υπό σύσταση οργάνου όσο και το γεγονός ότι στο Συμβούλιο δύναται να καλούνται και άλλα πρόσωπα, ιδίως εμπειρογνώμονες με συναφή εξειδίκευση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ή φορείς για την παροχή πληροφοριών ή συνεργασία, ανταποκρίνονται στην ανάγκη συμμετοχικής δράσης για τα θέματα. Με αφορμή το Προσχέδιο Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η ΕΕΔΑ είχε επισημάνει τη σπουδαιότητα συμμετοχικών διαδικασιών που δεν αποκλείουν την έγκαιρη και ουσιαστική συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων με την προστασία των δικαιωμάτων φορέων, συμπεριλαμβανομένων πανεπιστημιακών, μη κυβερνητικών οργανώσεων ή ερευνητικών κέντρων. Εξίσου σημαντική είναι η συμμετοχή φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης που επίσης διασφαλίζεται με την παρούσα σύνθεση.

¹⁵ Council of Europe, European Commission Against Racism and Intolerance (ECRI), *Report on Greece* (fifth monitoring cycle), 24 Φεβρουαρίου 2015, CRI(2015)1, διαθέσιμη σε: <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Greece/GRC-CbC-V-2015-001-GRC.pdf>.

¹⁶ ΕΕΔΑ, «Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού», 15.1.2015 διαθέσιμη σε: http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/paidia/parathrhseis_eeda_gia_esddp.pdf.

Επίσης, η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει ότι οι προσδοκίες που προκύπτουν από τη συμμετοχή των ως άνω φορέων πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τρόπο ώστε η συμμετοχή ΜΚΟ και λοιπών φορέων να μην καθίσταται προσχηματική. Το άρθρο 19, παρ. 2, του παρόντος ΣχΝ προβλέπει ότι «Το Συμβούλιο μπορεί να προσκαλεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε διαβούλευση, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του». Η ΕΕΔΑ καλεί την Πολιτεία να μην αφήσει την παρούσα ρύθμιση κενό γράμμα, να διασφαλίσει στην πράξη όντως το συμμετοχικό χαρακτήρα της πρωτοβουλίας αυτής και να ενθαρρύνει την επιστράτευση σωρείας μέσων προς αυτή την κατεύθυνση όπως συναντήσεις, ηλεκτρονικές πλατφόρμες και κοινωνικά μέσα δικτύωσης.

Πάντως, ειδικότερα για τη σύνθεση του υπό σύσταση οργάνου, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι θα ήταν κρίσιμο να προβλεφθεί και η συμμετοχή του Υπουργείου Εργασίας, ιδίως στο μέτρο που αυτό εποπτεύει ελεγκτικούς μηχανισμούς (ΣΕΠΕ, ΙΚΑ) και θα μπορούσε άρα να εισφέρει στοιχεία και γνώση σχετικά με τα φαινόμενα ρατσισμού στους χώρους εργασίας¹⁷.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τη σύνθεση του νέου οργάνου, η ΕΕΔΑ επισημαίνει την τυχόν δυσαρμονία που θα μπορούσε να δημιουργηθεί από την παράλληλη συμμετοχή του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης με αρμοδιότητα σε θέματα Προστασίας του Πολίτη (στοιχείο γ.) και της ΕΛΑΣ (στοιχείο η.). Αντιλαμβανόμενη την αξία της συμμετοχής σε ένα τέτοιο όργανο εκπροσώπων από τις εξειδικευμένες υπηρεσίες της ΕΛΑΣ για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας¹⁸, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι θα μπορούσε να επέλθει μία προσαρμογή στη σύνθεση του οργάνου κατάλληλη να εγγυηθεί την αρμονική εκπροσώπηση των αρμοδίων για θέματα προστασίας του πολίτη δημοσίων φορέων με γνώμονα την απρόσκοπτη συνδρομή τους στην προστασία των δικαιωμάτων που καλείται να διασφαλίσει το υπό σύσταση όργανο.

Παράγραφος 2: Με σκοπό τη διασφάλιση της πλέον αποτελεσματικής λειτουργίας του υπό σύσταση οργάνου, η ΕΕΔΑ εκτιμά ότι είναι αναγκαίο να προβλεφθεί ότι ο ορισμός των τακτικών και αναπληρωματικών μελών από τους αρμόδιους Υπουργούς και φορείς να διενεργείται με γνώμονα την εξοικείωση των προσώπων με τα ζητήματα δικαιωμάτων που

¹⁷ Το ζήτημα των ρατσιστικών περιστατικών στο χώρο της εργασίας έχει απασχολήσει τους εθνικούς κοινωνικούς εταίρους, στο μέτρο που το 2014 οι εθνικοί εκπρόσωποι εργαζομένων και εργοδοτών (ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ, ΣΕΤΕ) με τη συμβολή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) υλοποίησαν κοινές πανελλαδικές δράσεις για την προώθηση της ισότητας και την καταπολέμηση των απαγορευμένων διακρίσεων στους χώρους εργασίας. Βλ. Άρθρο 1 Εθνικής Γενικής ΣΣΕ 2014 και ανάρτηση του κοινού δελτίου τύπου κατά των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε <http://www.inegsee.gr/o-kosmos-tis-ergasias-mazi-gia-tin-isotita/>.

¹⁸ Βλ. Τμήματα και Γραφεία αντιμετώπισης ρατσιστικής βίας που συστήθηκαν με το ΠΔ 132/2012.

αφορούν το Συμβούλιο¹⁹. Η έως τώρα εμπειρία ανάλογων πρωτοβουλιών της διοίκησης αποδεικνύει ότι η αποτελεσματικότητα του έργου αντίστοιχων οργάνων συναρτάται άμεσα με το βαθμό εξειδίκευσης των συμμετεχόντων σε αυτά. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ συστήνει να τεθεί σαφές κριτήριο για τον ορισμό των μελών του Συμβουλίου η τεχνογνωσία και εμπειρία στα θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου, αλλά και ειδικά στα θέματα ρατσισμού και να περιοριστεί χρονικά η διάρκεια της θητείας τους, από τριετή σε διετή, προκειμένου να διασφαλιστεί η εναλλαγή των προσώπων στις θέσεις αυτές.

Με την ως άνω παρατήρηση συναρτάται άμεσα και η αναγκαιότητα επιστημονικής στήριξης του Συμβουλίου από πρόσωπο ή πρόσωπα κατάλληλα καταρτισμένα και με εμπειρία. Η συμμετοχή εκπροσώπων της διοίκησης και άλλων φορέων οπωσδήποτε καλύπτει την ανάγκη αποτύπωσης της συνολικής εμπειρίας των αρμοδίων στα θέματα ρατσισμού. Δεν διασφαλίζει όμως την πλήρη ανταπόκριση του Συμβουλίου τις αναφερόμενες στο άρθρο 17 του ΣχΝ αρμοδιότητες. Η ΕΕΔΑ ενδεικτικά αναφέρει ότι η εκπόνηση μελετών για τα θέματα (άρθρο 17 παρ. 2 α'), η συγκέντρωση στοιχείων (άρθρο 17 παρ. 2 ε'), ακόμα δε περισσότερο η σύνταξη Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού (άρθρο 17 παρ. 2 η') δεν δύνανται να πραγματοποιηθούν χωρίς την ad hoc συνδρομή προσωπικού που να διαθέτει την απαραίτητη εξειδίκευση και το οποίο να απασχολείται ειδικά για τα σχετικά θέματα.

Παράγραφος 3: Στο σημείο αυτό το ΣχΝ προβλέπει την, σε κάθε συνεδρίαση του Συμβουλίου, πρόσκληση και συμμετοχή του Συνηγόρου του Πολίτη, με εκπρόσωπό του και χωρίς δικαίωμα ψήφου. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι η διαφοροποίηση του τρόπου συμμετοχής του Συνηγόρου του Πολίτη στο Συμβούλιο σε σχέση με αυτόν των λοιπών φορέων δεν δικαιολογείται επαρκώς. Η διαφορετική αντιμετώπιση της ανεξάρτητης αυτής αρχής σε σχέση με άλλες ανεξάρτητες Αρχές, όπως το ΕΣΡ (άρθρο 16 παρ. 1 ια' του ΣχΝ), ενδεχομένως να θέτει και θέματα συνταγματικότητας. Άλλωστε, η συμμετοχή του Συνηγόρου του Πολίτη σε ένα τέτοιο όργανο, η χρησιμότητα της οποίας δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, συνιστάται και από την ECRI.

Άρθρο 17 – Αρμοδιότητες:

Οι αρμοδιότητες του υπό σύσταση οργάνου είναι πράγματι ευρείες και ικανές να οδηγήσουν σε απτά αποτελέσματα. Η ΕΕΔΑ, στο σημείο αυτό, επισημαίνει την ανάγκη η δράση του Συμβουλίου να γίνεται στη βάση μίας συνεκτικής αποτίμησης και οριοθέτησης

¹⁹ Βλ. κατ' αναλογία τους δείκτες αποτελεσματικότητας λειτουργίας των δομών του κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό επίπεδο, τους οποίους, έχει επεξεργαστεί το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO), National Tripartite Social Dialogue, An ILO guide for improved governance, ILO 2013.

των ζητημάτων στα οποία αυτό καλείται να απαντήσει όπως αυτές οριοθετούνται από συγκεκριμένα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία. Στο μέτρο, δε, που στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου περιλαμβάνεται η σύνταξη Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού είναι αναγκαίο να προκριθεί η σύνταξη μίας «μελέτης-βάσης» (baseline study), γεγονός που η ΕΕΔΑ έχει και στο παρελθόν υπογραμμίσει²⁰.

Το γεγονός αυτό επισημαίνεται και από την ECRI στο μέτρο που ρητά προβλέπει ότι «Η εθνική στρατηγική θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνει μια ανάλυση της κατάστασης, μια επισκόπηση των υφιστάμενων μέτρων, των κενών και των αναγκών, καθώς και τις στρατηγικές συστάσεις για τον τρόπο αντιμετώπισής τους, συμπεριλαμβανομένων στόχων και μετρήσιμων δεικτών».

Τέλος, η ΕΕΔΑ χαιρετίζει την πρωτοβουλία σύνταξης Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού. Υπενθυμίζει όμως την ανάγκη αυτές οι πρωτοβουλίες να ολοκληρώνονται εντός ευλόγου χρόνου κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται και η αποτελεσματική υλοποίηση των δράσεων που περιέχονται. Στο πρόσφατο παρελθόν η ΕΕΔΑ με αφορμή το Προσχέδιο Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σύστησε στην Πολιτεία την ολοκλήρωση της εκπόνησης του ΕΣΔΔΠ και με συναίσθηση της ανάγκης, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της, επεσήμανε την ετοιμότητα και προθυμία της να σταθεί και πάλι αρωγός της Γενικής Γραμματείας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, με επιμέρους σχολιασμό και προτάσεις, κατά τη διαδικασία επικαιροποίησης, εξειδίκευσης, αξιολόγησης και υλοποίησης των στόχων που έχουν τεθεί για την αποτελεσματικότερη προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού²¹.

V. Γενικές παρατηρήσεις για το τμήμα του ΣχN που αφορά στις τροποποιήσεις στον Ποινικό Κώδικα

A. Επιμέρους διατάξεις

Άρθρο 20 – Άρθρο 81A του Ποινικού Κώδικα:

Η ΕΕΔΑ αποτιμά θετικά την προτεινόμενη αντικατάσταση του άρθρου 81A του Ποινικού Κώδικα, καθώς με τη νέα διατύπωση απαλείφεται η ανεπιτυχής αναφορά στην έννοια του μίσους ως κίνητρο του δράστη, η οποία άλλωστε καθιστούσε δυσχερή την εφαρμογή της διάταξης. Η διεθνής βιβλιογραφία έχει επισημάνει, άλλωστε, ότι παρόλο που

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

έχει επικρατήσει ο όρος «έγκλημα μίσους» είναι ακριβέστερο να προσδιορίζεται ως κίνητρο του δράστη όχι το μίσος αλλά η προκατάληψη²².

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι είναι αναγκαίο οι επιλογές του γράμματος του νόμου αφενός να είναι όσο το δυνατόν κατάλληλες για την εφαρμογή του από τους εφαρμοστές του δικαίου, αφετέρου να μην περιορίζουν το προστατευτικό πεδίο των ήδη υφιστάμενων διατάξεων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι η νέα διατύπωση του άρθρου 81Α ΠΚ που προβλέπει την εφαρμογή της γενικής επιβαρυντικής περίπτωσης «εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου», δεν είναι βέβαιο ότι διευκολύνει την εφαρμογή της διάταξης από τους εφαρμοστές του δικαίου χωρίς να περιορίζει το προσδοκώμενο προστατευτικό πλαίσιο.

Προς την ίδια κατεύθυνση, η ΕΕΔΑ προτείνει στην διατύπωση της διάταξης του άρθρου 81Α ΠΚ να προστεθούν οι εξής λέξεις: « [...] λόγω των πραγματικών ή νομιζόμενων χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου».

Η ΕΕΔΑ αντιλαμβάνεται ότι από τη λειτουργία του συνιστώμενου Συμβουλίου θα προκύψουν προτάσεις για τη βελτίωση και της νομοθεσίας στα σχετικά θέματα. Εντούτοις, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι με αφορμή την τροποποιούμενη διάταξη, ο νομοθέτης θα μπορούσε να λάβει υπόψη του την ίδια αυτή στιγμή ορισμένες τροποποιήσεις του νομοθετικού καθεστώτος που προτείνει η ECRI. Η ECRI συνιστά συγκεκριμένα η γλώσσα και η υπηκοότητα να περιλαμβάνονται στον κατάλογο των λόγων του άρθρου 81Α ΠΚ (ομοίως, βλ. τη σύσταση η γλώσσα και η υπηκοότητα να περιλαμβάνονται και στον κατάλογο των λόγων του άρθρου του νόμου 927/1979)²³.

Συνίσταται, τέλος, η προσθήκη διευκρινιστικής περιπτώσεως δ' ή η προσθήκη εδαφίου στην περίπτωση γ' ως εξής: «Σε περίπτωση εγκλήματος που τιμωρείται και με ποινή φυλάκισης και με χρηματική ποινή, επιβάλλεται αθροιστικώς και διπλασιασμός του ορίου της χρηματικής ποινής κατά την περ. γ' του άρθρου 81Α ΠΚ και αύξηση του ανωτάτου ορίου ποινής σύμφωνα με την περ. α' ή την περ. β' του άρθρου 81Α ΠΚ».

²² Βλ. ενδεικτικά OSCE-ODIHR, *Hate Crime Laws A Practical Guide*, <http://www.osce.org/odihr/36426?download=true>, σελ. 17 επ.

²³ Council of Europe, European Commission Against Racism and Intolerance (ECRI), *Report on Greece* (fifth monitoring cycle), *op.cit.*, σελ. 12-13.

Άρθρο 21 – Κατάργηση περ. θ' παρ. 3 άρθρου 100 ΠΚ:

Η κατάργηση της δυνατότητας εξάρτησης της αναστολής εκτέλεσης της ποινής υπό όρους από την προσφορά ποσού μέχρι 10.000 ευρώ σε κοινωφελές ίδρυμα κρίνεται από την ΕΕΔΑ ως θετική, δεδομένης της οικονομικής κρίσης. Άλλωστε η καταργούμενη διάταξη ήγειρε ζητήματα συμβατότητάς της με την αρχή της ισότητας.

Άρθρο 26 – Τροποποίηση άρθρου 290 ΠΚ, «Διατάραξη ασφάλειας των συγκοινωνιών»:

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι η προτεινόμενη ρύθμιση δημιουργεί σύγχυση: Το έγκλημα του άρθρου 290 ΠΚ είναι έγκλημα επικινδυνότητας (έγκλημα δυνητικής διακινδύνευσης). Συνεπώς, για τη στοιχειοθέτησή του αρκεί απλώς να υπάρχει η δυνατότητα του κινδύνου. Η προτεινόμενη ρύθμιση, με την οποία επιδιώκεται η προσθήκη τρίτης παραγράφου στο άρθρο 290 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία: «αν από την πράξη δεν προέκυψε δυνατότητα κινδύνου για άνθρωπο επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι έξι μηνών» είναι δογματικά ατυχής για τους ακόλουθους λόγους: α) Εφ' όσον δεν διαπιστώνεται η δυνατότητα κινδύνου στο έγκλημα της παρ. 1 του άρθρου 290 ΠΚ, τότε δεν στοιχειοθετείται καν η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Η προτεινόμενη διάταξη κατ' ουσίαν επεκτείνει το αξιόποινο, αφού με την προτεινόμενη παράγραφο 3 προστίθεται νέο έγκλημα και μάλιστα αφηρημένης διακινδυνεύσεως. β) Με την επιφύλαξη των ανωτέρω (υπό α.) αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας το γεγονός ότι η μεν δολία πράξη της παρ. 3 του άρθρου 290 ΠΚ θα τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι 6 μηνών, ενώ η αμελής της παρ. 2 του άρθρου 290 ΠΚ θα τιμωρείται με φυλάκιση (δηλ. μέχρι και 5 έτη).

Άρθρο 27 – Τροποποίηση άρθρου 291 ΠΚ, «Διατάραξη ασφάλειας σιδηροδρόμων, πλοίων και αεροσκαφών»:

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι προτεινόμενη ρύθμιση δημιουργεί σύγχυση: Το έγκλημα του άρθρου 291 ΠΚ είναι έγκλημα επικινδυνότητας (έγκλημα δυνητικής διακινδύνευσης). Συνεπώς, για τη στοιχειοθέτησή του αρκεί απλώς να υπάρχει η δυνατότητα του κινδύνου. Η προτεινόμενη ρύθμιση, με την οποία επιδιώκεται η προσθήκη τρίτης παραγράφου στο άρθρο 291 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία: «αν από την πράξη δεν προέκυψε δυνατότητα κοινού κινδύνου για ξένα πράγματα ή κινδύνου για άνθρωπο επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι έξι μηνών» είναι δογματικά ατυχής για τους ακόλουθους λόγους: α) Εφ' όσον δεν διαπιστώνεται η δυνατότητα κινδύνου στο έγκλημα της παρ. 1 του άρθρου 291 ΠΚ, τότε δεν στοιχειοθετείται καν η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Η προτεινόμενη διάταξη κατ' ουσίαν επεκτείνει το αξιόποινο, αφού με την προτεινόμενη παράγραφο 3 προστίθεται

νέο έγκλημα και μάλιστα αφηρημένης διακινδυνεύσεως. β) Με την επιφύλαξη των ανωτέρω (υπό α.) αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας το γεγονός ότι η μεν δολία πράξη της παρ. 3 του άρθρου 291 ΠΚ θα τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι 6 μηνών, ενώ η αμελής της παρ. 2 του άρθρου 291 ΠΚ θα τιμωρείται με φυλάκιση (δηλ. μέχρι και 5 έτη).

Άρθρο 31 – Νέο άρθρο 361 Β ΠΚ:

Με το άρθρο 31 του παρόντος ΣχΝ εισάγεται στον ΠΚ νέα διάταξη 361 Β με την οποία ποινικοποιείται η προμήθεια αγαθών ή η προσφορά υπηρεσιών ή η αναγγελία με δημόσια πρόσκληση της παροχής ή προμήθειας²⁴ αυτών αποκλείοντας από καταφρόνηση πρόσωπα λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.

Η ΕΕΔΑ αποτιμά θετικά, καταρχήν, τη νομοθετική αυτή πρωτοβουλία που έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό νομοθετικό κενό, δεδομένης της έκτασης που έχουν λάβει οι ως άνω συμπεριφορές στην χώρα μας.

Παρατηρεί εντούτοις, ότι υπάρχει κίνδυνος να είναι συστημικώς άστοχη, δεδομένου ότι αυτή εντάσσεται στο κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της τιμής. Ωστόσο, το έννομο αγαθό της τιμής αφορά στην εξατομικευμένη προσβολή της τιμής ενός ανθρώπου. Το ορθότερο από συστημικής και δικαιολογικής απόψεως θα ήταν να προστεθεί σχετικό εδάφιο στο άρθρο 1 Ν 927/1979, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4285/2014 και ισχύει, όπου θα προβλεφθεί ως επιβαρυντική περίπτωση στο έγκλημα του άρθρου 1 Ν 927/1979, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4285/2014 και ισχύει, η περίπτωση της «προμήθειας αγαθών, προσφοράς υπηρεσιών κ.λπ.».

Επίσης, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι ο όρος «από καταφρόνηση» που προτείνεται συνιστά αξιολογική έννοια με ασαφές περιεχόμενο που θα μπορούσε να καθιστά την εν λόγω διάταξη αόριστη.

Πάντως, και με αφορμή αυτή την νέα πρόβλεψη, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι θα ήταν μία καλή ευκαιρία για το νομοθέτη να τη συμπληρώσει προτείνοντας αντίστοιχη πρόβλεψη για την αντιμετώπιση της δημόσιας διάδοσης, δημόσιας διανομής ή παραγωγής ή αποθήκευσης

²⁴ Νομοτεχνικά, θα ήταν προσφορότερο η διάταξη να διατυπώνεται ως: «1. Όποιος προμηθεύει αγαθά ή προσφέρει υπηρεσίες ή αναγγέλλει με δημόσια πρόσκληση την προμήθεια ή προσφορά αυτών [...]» αντί για «1. Όποιος προμηθεύει αγαθά ή προσφέρει υπηρεσίες ή αναγγέλλει με δημόσια πρόσκληση την παροχή ή προμήθεια αυτών [...]».

ρατσιστικού υλικού²⁵. Στις πρόσφατες, άλλωστε, καταληκτικές παρατηρήσεις της για την Ελλάδα, η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ (Human Rights Committee) συστήνει την αναθεώρηση της ελληνικής νομοθεσίας κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζει ότι κάθε είδους ενθάρρυνση συμπεριφορών που υποκινούνται από προκατάληψη λόγω φύλου, εθνικότητας, φυλής, θρησκείας ή και άλλων ακόμη χαρακτηριστικών απαγορεύεται από το νόμο²⁶.

Τέλος, η ΕΕΔΑ παρατηρεί, ότι η προτεινόμενη με το άρθρο 31 του ΣχΝ διάταξη έρχεται να προστεθεί στις διατάξεις της ελληνικής έννομης τάξης που αντιμετωπίζουν ποινικά συμπεριφορές σχετιζόμενες με το ρατσισμό (βλ. άρθρο 81Α ΠΚ, Ν 927/1979 και, κατά μία άποψη, άρθρο 16 παρ. 1 του Ν 3304/2005)²⁷. Είναι γεγονός ότι η πανσπερμία τέτοιων διατάξεων δικαιολογείται από την ποικιλομορφία των συμπεριφορών που πρέπει να αντιμετωπίζονται ποινικά²⁸, τίθεται εντούτοις ζήτημα για το κατά πόσο είναι ευχερής εκ του λόγου αυτού η κατάλληλη εφαρμογή τους στην πράξη από τα αρμόδια όργανα. Εξάλλου, όπως παρατηρεί και Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ, η αναθεώρηση της ελληνικής νομοθεσίας πρέπει να διενεργηθεί και προς την κατεύθυνση που διασφαλίζει τη συστηματική διερεύνηση των υποκινούμενων από ρατσισμό εγκλημάτων και τη δίωξη και τιμωρία των δραστών²⁹.

Προβαίνοντας επομένως, σε γενική παρατήρηση, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι είναι σημαντικό το νομοθετικό πλαίσιο να διευρυνθεί όπου είναι αναγκαίο αλλά και να θωρακιστεί σε επίπεδο διατύπωσης (με νομοτεχνικές διατυπώσεις που διευκολύνουν την εφαρμογή των διατάξεων χωρίς να απομειώνουν την προστατευτική τους αξία, με τροποποιήσεις για λόγους ομογενοποίησης όπου αυτό είναι αναγκαίο κ.λπ.) και γενικότερα να συστηματοποιηθεί, ενδεχομένως και δια κωδικοποίησης, κατά τρόπο ώστε η εφαρμογή του στην πράξη να καθίσταται ευχερέστερη και άρα αποτελεσματικότερη. Είναι ευτυχές ότι στις αρμοδιότητες

²⁵ Council of Europe, European Commission Against Racism and Intolerance (ECRI), *Report on Greece* (fifth monitoring cycle), *op. cit.*, σελ. 11-12.

²⁶ Human Rights Committee, *Concluding observations on the second periodic report of Greece*, CCPR/C/GRC/CO/2, Νοέμβριος 2015, διαθέσιμες και από τον ιστότοπο της ΕΕΔΑ, παρ. 14.

²⁷ Σημειώνεται και η διάταξη του άρθρου 19^Α, παρ. 1 β', του Ν 4332/2015 για την προστασία των θυμάτων και οσσιωδών μαρτύρων ρατσιστικών εγκλημάτων.

²⁸ Στο σημείο αυτό όντως η παρούσα διάταξη ποινικοποιεί συμπεριφορά διαφορετική ακόμη και από αυτήν του άρθρου 16, παρ. 1, του Ν 3304/2005 σύμφωνα με την οποία «Όποιος παραβιάζει την κατά τον παρόντα νόμο απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης για λόγους εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής ή θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, κατά τη συναλλακτική διάθεση αγαθών ή προσφορά υπηρεσιών στο κοινό τιμωρείται με φυλάκιση έξι (6) μηνών μέχρι τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή χιλίων (1.000) έως πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ».

²⁹ Human Rights Committee, *Concluding observations on the second periodic report of Greece*, *op. cit.*, παρ. 14.

του Συμβουλίου το οποίο θεσπίζεται με το παρόν ΣχΝ περιλαμβάνονται δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Άρθρο 35 – Τροποποίηση άρθρου 279 ΚΠΑ:

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι η προτεινόμενη ρύθμιση κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, δεδομένου ότι αρκετές φορές στις πλημμεληματικές παραβάσεις προκύπτει εξ αρχής ξεκάθαρα η ανάγκη παραπομπής της υπόθεσης σε τακτική δικάσιμο λόγω της ανάγκης συλλογής περαιτέρω στοιχείων, ωστόσο ο συλληφθείς είναι αναγκασμένος να υποστεί την διαδικασία του αυτοφώρου, έστω και για να ζητήσει αναβολή.

Όμως, προκειμένου να ανταποκριθεί η διάταξη στο σκοπό της πληρέστερα, πρέπει να προστεθεί στη διάταξη αυτή ότι η ενημέρωση του Εισαγγελέα και η απόλυση του κρατούμενου πρέπει να λάβει χώρα εντός κάποιων ωρών (6 ή 12) και σε καμία περίπτωση να μην προσεγγίζει τις 24 ώρες, διότι τότε θα είχαμε προβλήματα: α) ευθείας μεν παραβίασεως του Συντάγματος, σε περίπτωση που αφηνόταν ελεύθερος μετά από 24 ώρες, β) εκ πλαγίου παραβίασεως του Συντάγματος σε περίπτωση που ο κρατούμενος δεν προσήγετο στον Εισαγγελέα, αλλά θα ήταν δυνατόν να κρατηθεί π.χ. 20 ώρες στο αστυνομικό τμήμα, χωρίς να προσαχθεί καν στον Εισαγγελέα, θα ενομιμοποιείτο έτσι δηλαδή εκ πλαγίου η πάγια αστυνομική τακτική των «προσαγωγών».

B. Προτάσεις επί μη ρυθμιζόμενων από το παρόν ΣχΝ θεμάτων

Η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας προκειμένου να επαναφέρει σχετική της σύσταση που έχει διατυπώσει ήδη από το 2004³⁰ αναφορικά με την κατάργηση της διάταξης του άρθρου 347 ΠΚ, η οποία τιμωρεί την «ασέλγεια παρά φύση» (μεταξύ αρρένων)³¹. Όπως έχει επισημάνει και στο παρελθόν η ΕΕΔΑ, δεν φαίνεται να συντρέχει λόγος εξειδικευμένης ρύθμισης των προβλεπόμενων στο εν λόγω άρθρο προϋποθέσεων, δεδομένου ότι οι πράξεις αυτές τιμωρούνται ή ρυθμίζονται στο πλαίσιο του κολασμού αδικημάτων που αφορούν τις ετεροφυλοφιλικές σχέσεις (η αποπλάνηση παιδιών, η κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια και η ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας συνιστούν ποινικά αδικήματα που ρυθμίζονται από τα

³⁰ ΕΕΔΑ, «Απόφαση-Γνωμάτευση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ για ζητήματα σχετικά με τις διακρίσεις σε βάρος σεξουαλικών μειονοτήτων στην Ελλάδα και την επέκταση του πολιτικού γάμου σε ζευγάρια του ίδιου φύλου», *op.cit.*, σελ. 183 επ.

³¹ ΠΚ 347 (Ασελγεια παρά φύση): «1. Η παρά φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων που τελέστηκε: α) με κατάχρηση μιας σχέσης εξάρτησης που στηρίζεται σε οποιαδήποτε υπηρεσία β) από ενήλικο με αποπλάνηση προσώπου νεώτερου από 17 ετών ή από κερδοσκοπία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών. 2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος ασκεί την ασέλγεια της παρ. 1 κατ' επάγγελμα».

άρθρα 339, 342 και 343 ΠΚ)³². Επιπλέον, στο άρθρο υπάρχει σαφής διακριτική μεταχείριση έναντι της ανδρικής ομοφυλοφιλικής πορνείας, τη στιγμή που η ίδια πράξη στην περίπτωση ετεροφυλοφιλικών σχέσεων δεν συνιστά ποινικό αδίκημα.

Η ύπαρξη της συγκεκριμένης διάταξης, εκτός του ότι στιγματίζει ποινικά μια κατηγορία προσώπων, υπό έναν εξαιρετικά υποδηλωτικό μάλιστα τίτλο, προκαλεί δραστηριότητες των αστυνομικών Αρχών (έλεγχοι στοιχείων, έφοδοι σε χώρους όπου συχνάζουν ΛΟΑΤ κ.λπ.), οι οποίες καθίστανται επικίνδυνες για τους ομοφυλόφιλους (έχει παρατηρηθεί πως αυτού του είδους οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις έχουν προκαλέσει αυτοκτονίες ή απόπειρες αυτοκτονίας κ.λπ.). Ενώ δηλαδή η συμμετοχή των ομοφυλόφιλων σε άλλες μορφές παράνομης δραστηριότητας είναι εντελώς ασήμαντη για να τεκμηριώσει πρόβλημα κοινωνικής επικινδυνότητας, η ύπαρξη της συγκεκριμένης διάταξης έχει σαν αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των προβλημάτων τους, ακόμα κι αν αυτοί σπάνια υφίστανται τις προβλεπόμενες κυρώσεις.

VI. Γενικές παρατηρήσεις για το τμήμα του ΣχΝ που αφορά στις τροποποιήσεις διατάξεων περί αστικής ευθύνης του τύπου

Άρθρο 38

Παράγραφος 1: Η ΕΕΔΑ χαιρετίζει την αντικατάσταση της παραγράφου 2 του Αρθρου μόνου του Νόμου 1178/1981 το οποίο ορίζει πως «[η] κατά το άρθρον 932 του Αστικού Κώδικος χρηματική ικανοποίησις λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος εκ τίνος των υπό της προηγουμένης παραγράφου προβλεπομένων πράξεων ορίζεται, εφόσον ετελέσθη δια του τύπου, κατά την κρίσιν του δικαστού ουχί κατωτέρα των 300.000 δραχμών δι'εφημερίδας και περιοδικά εκδιδόμενα εις την λοιπήν Χώραν, εκτός εάν υπό του ενάγοντος εξητήθη μικρότερον ποσόν και τούτο ανεξαρτήτως της απαιτήσεως προς αποζημίωσιν δια περιουσιακήν ζημίαν». Η ΕΕΔΑ κρίνει πως η διάταξη του ΣχΝ είναι στην σωστή κατεύθυνση καθώς αντικαθιστά την επιβολή κατώτατου ορίου επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης στον αδικηθέντα με ουσιαστικά κριτήρια για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης δηλαδή α) τις επιπτώσεις του δημοσιεύματος στον αδικηθέντα, καθώς και στο οικογενειακό, κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον του, β) το είδος, τη φύση, τη σπουδαιότητα, τη βαρύτητα και την απαξία των γεγονότων, πράξεων ή χαρακτηρισμών που αποδόθηκαν στον

³² ΕΕΔΑ, «Απόφαση-Γνωμάτευση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ για ζητήματα σχετικά με τις διακρίσεις σε βάρος σεξουαλικών μειονοτήτων στην Ελλάδα και την επέκταση του πολιτικού γάμου σε ζευγάρια του ίδιου φύλου», *op.cit.*, σελ. 192-194, 198.

αδικηθέντα με το δημοσίευμα, γ) το είδος της προσβολής που υπέστη, δ) την ένταση του πταίσματος του εναγομένου, ε) τις συνθήκες τέλεσης της αδικοπραξίας και στ) την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των διαδίκων.

Παράγραφος 2: Η ΕΕΔΑ επικροτεί, επί της αρχής, την αντικατάσταση της παραγράφου 5 του Άρθρου μόνου του Ν 1178/1981 βάσει του οποίου «[η] εκδίκασις των κατά το παρόν άρθρον αγωγών χωρεί ανεξαρτήτως της ασκήσεως ποινικής δίωξεως δια την αυτήν πράξιν, ως και της τυχόν, δι' οιονδήποτε λόγον, αναβολής ή αναστολής της αρξαμένης ποινικής διαδικασίας, η δε απόφασις του δικαστηρίου δέον όπως εκδίδεται εντός δύο μηνών από της κατ' αρθρ. 281 Κ.Πολ.Δικ. πρώτης επ' ακροατηρίω συζητήσεως της υποθέσεως. Εάν δια την ζημιογόνον πράξιν επελήφθη το ποινικόν δικαστήριον, ή κατά το παρόν άρθρον αγωγή ασκείται ενώπιον αυτού και εκδικάζεται υπό τούτου υποχρεωτικώς, μη επιτρεπομένης εν ουδεμία περιπτώσει της παραπομπής της εις τα πολιτικά δικαστήρια». Η ΕΕΔΑ θεωρεί πως η αντικατάσταση του ως άνω άρθρου και η αντ' αυτού προσθήκη στο ΣχΝ της υποχρεωτικής εξώδικης πρόσκλησης του αδικηθέντος για αποκατάσταση της προσβολής από τον ιδιοκτήτη του εντύπου ως ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, δηλαδή επί ποινή απαραδέκτου της αγωγής αποζημίωσης, προάγει επί της αρχής την ελευθερία του τύπου χωρίς να υπονομεύει τα δικαιώματα του αδικηθέντος και ειδικότερα την προστασία της προσωπικότητας του τελευταίου. Η διάταξη γεννά, ωστόσο, ορισμένα σημαντικά ερωτηματικά ως προς το εύλογο της επιλογέας από το νομοθέτη προθεσμίας αποκατάστασης της προσβολής των είκοσι (20) ημερών, ειδικά ελλείψει αιτιολογικής έκθεσης που να δικαιολογεί την αναγκαιότητα του εν λόγω διαστήματος, το οποίο σε κάθε περίπτωση η ΕΕΔΑ αντιλαμβάνεται ως υπερβολικό. Η ΕΕΔΑ κρίνει ειδικότερα πως, κατά περίπτωση, το διάστημα των είκοσι ημερών μπορεί να εφελκύει καταχρηστικές εφαρμογές ειδικά σε περιπτώσεις που αποδεικνύεται, ή ο ίδιος ο συντάκτης παραδέχεται, το ψευδές των δημοσιευθέντων.

Κατά τα λοιπά, η ΕΕΔΑ κρίνει θετική την πρόβλεψη ότι δε δύναται να υπάρξει αστική αξίωση για συκοφαντική δυσφήμιση εάν λάβει χώρα η δημοσίευση της ανάκλησης της προσβολής εκτός εάν παρά τη δημοσίευση της ανάκλησης έχει αποδεδειγμένα προκληθεί στον αδικηθέντα περιουσιακή ζημία που οφείλεται στο επιλήψιμο δημοσίευμα. Αντιστοίχως, η ΕΕΔΑ συμφωνεί με το συνυπολογισμό από τον νομοθέτη περιπτώσεων όπου η αποκατάσταση της σχετικής προσβολής δεν θεωρείται πλήρης και συνεπώς διατηρείται η αξίωση ανάλογης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, ο δε ενάγων δικαιούται να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο μόνο για την αξίωση αυτή.

-260-

Παράγραφος 4: Η ΕΕΔΑ συμφωνεί με την κατάργηση του τέταρτου και το πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 10 του άρθρου 4 του Ν 2328/1995. Η κατάργηση των δύο εδαφίων αποτελεί συνέχεια του άρθρου 38, παρ. 1, του ΣχΝ που προβλέπει κατάργηση κατώτατου ορίου επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης στα έντυπα δημοσιεύματα και ουσιαστικά προεκτείνει τη ρύθμιση στους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς.

**Ζητήματα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου (ΙδΔΔ) ενόψει του Αρθρ. 13 Ν.
3719/2008**

Δημήτριος Α. Κούρτης

Δικηγόρος,

Μεταπτυχιακό Διπλ. Ειδίκευσης Διεθνούς Δικαίου, Υποψ. Δρ. Διεθνούς
Δικαίου ΑΠΘ,

Ασκληπιού 36, 41222, Λάρισα, Τηλ. 2410532132, Κιν. 6971758192, Τηλεομ.
2410539111, Email demetriusix81@gmail.com

Κατ' Αρθρ. 13, εδ. α' Ν. 3719 ρυθμίζεται αποκλειστικά, αλλά όχι κι εξαντλητικά, η προβληματική περί συγκρούσεως νόμων στο πεδίο των εννόμων σχέσεων που προκύπτουν εκ της συνάψεως συμφώνου συμβίωσης (ΣΣ). Σύμφωνα με τους ορισμούς της κρίσιμης διάταξης (πεδίο εφαρμογής) το ελληνικό δίκαιο εφαρμόζεται στα ΣΣ τα οποία καταρτίστηκαν είτε εντός της ελληνικής επικρατείας είτε ενώπιον προξενικής αρχής, ασκούσας εν προκειμένω (*argumentum ex Arthr. 1, εδ. α'* το οποίο επιβάλλει τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου ως συστατικό - *ad solemnitatem*) κατ' Αρθρ. 52§1, περ. στ' Οργαν.ΥΠΕΞ (Ν. 3566/2007) χρέη συμβολαιογραφικής αρχής.

Πρόκειται, όπως καθίσταται προφανές, για λανθάνοντα κανόνα σύγκρουσης (κανόνα του ελληνικού ΙδΔΔ ο οποίος καθορίζει το εφαρμοστέο επί πλέγματος εννόμων σχέσεων δίκαιο), ο οποίος φέρει περαιτέρω την ποιότητα της «μονομέρειας», δηλ. καθορίζει μόνον τα εξώτερα όρια εφαρμογής της ημεδαπής έννομης τάξης. Ο μονομερής κανόνας σύνδεσης δεν προβαίνει σε επίπεδο γενικό στην κατάσταση ενός μηχανισμού ΙδΔΔ ο οποίος αντικειμενικά κι αφηρημένα θα σύναπτε προς ορισμένη συνδετέα έννοια (εδώ «έννομες σχέσεις εκ του ΣΣ») ορισμένον ή ορισμένους συνδέσμους με σκοπό την -μέσω αυτών- ανεύρεση του εφαρμοστέου δικαίου. Η πρακτική των μονομερών κανόνων συγκρούσεως ανατρέχει στον πρώτο περι ΙδΔΔ Νόμο του Ελληνικού Κράτους (ΤΣΑ/1865), θεωρείται δε πλέον από

την επιστήμη και πράξη του Δικαίου Συγκρούσεως Νόμων παρωχημένη και αναποτελεσματική. Η συγκεκριμένη νομοτεχνική επιλογή καθιστά τα προβλήματα του ΙδΔΔ προβλήματα κυριαρχικής σύγκρουσης παραβλέποντας ότι στο πεδίο της σύγχρονης διεθνούς ζωής στόχος των κανόνων σύνδεσης είναι η έμμεση και οριζόντια εναρμόνιση των επιμέρους εννόμων λύσεων. Ακόμα και σε διακαιοταξίες όπου παραδοσιακά το σύστημα του ΙδΔΔ ακολουθεί την αρχή της μονομέρειας, νομολογία κι επιστήμη αλλοιώνουν αυτή την επιλογή εξακτινώνοντας δι' αναλογική εφαρμογής το πεδίο εμβέλειας των κανόνων σύγκρουσης (αυτό έγινε εν πολλοίς και στην Ελλάδα υπό τον Ν. ΤΣΑ). Στο παρ' ημίν δίκαιο, η αρχή της πολυμέρειας των κανόνων συνδέσεως αποτελεί θεμελιακό στοιχείο συστήματος ΙδΔΔ και προσμετράται μεταξύ των ιδιαίτερα θετικών και προοδευτικών του στοιχείων.

Αντίστοιχα, το β' εδάφιο του Αρθρ. 13 δεν επιλύει κανένα από τα ζητήματα που θέτει ο μονομερής κανόνας συνδέσεως του Αρθρ. 13, εδ. α'. Αυτό δε διότι δι' απλής και άνευ διευκρινίσεων παραπομπής καλεί σε εφαρμογή του ελληνικό ΙδΔΔ, παραβλέποντας ότι το τελευταίο τούτο δεν διαλαμβάνει στο ρυθμιστικό του πλάτος κανέναν κανόνα ρυθμιστικό των σχέσεων με στοιχείο αλλοδαπότητας που άπτονται του ΣΣ.

Επομένως βάσει του Αρθρ. 13 προκύπτουν τα εξής: Για όσα ΣΣ συνάπτονται ενώπιον ελληνικής συμβολαιογραφικής αρχής μεταξύ Έλληνα κι αλλοδαπού ή μεταξύ Ελλήνων ή/και αλλοδαπών νόμιμα διαμενόντων στην Ελληνική επικράτεια καθώς ΚΑΙ όσα ΣΣ συνάπτονται μεταξύ Ελλήνων ή Έλληνα κι αλλοδαπού ενώπιον ημεδαπής προξενικής αρχής στο εξωτερικό υπάγονται στις διατάξεις του ελληνικού δικαίου.

Εξ αντιδιαστολής προκύπτει κενό ρύθμισης το οποίο διαμορφώνεται ειδικότερα ως ακολούθως: Τα ΣΣ που συνάπτονται από αλλοδαπούς (ή Έλληνα κι αλλοδαπό) στην ημεδαπή ενώπιον ξένων προξενικών αρχών, αλλά και τα ΣΣ που συνάπτονται μεταξύ Ελλήνων ή/και αλλοδαπών στην αλλοδαπή κι ενώπιον των εκεί αρμοδίων κατά περίπτωση αρχών (και για

ορισμένο λόγο αναιτιύσσουν έννομες συνέπειες και στην ημεδαπή έννομη τάξη) υπάγονται στους κανόνες του ελληνικού ΙδΔΔ με σκοπό την ανεύρεση της *lex causae*, δηλ. του ουσιαστικά εφαρμοστέου δικαίου. Ποιοι όμως είναι τούτοι οι κανόνες σύνδεσης καθώς το ημεδαπό σύστημα δεν γνωρίζει άλλη δικαιοπραξία συστάσεως κοινότητας βίου και συμφερόντων πέραν του γάμου; Για να απαντήσουμε στο ερώτημα ας εξετάσουμε τα ακόλουθα επιμέρους θέματα.

1. Τύπος της Δικαιοπραξίας: Ως δικαιοπραξία προσωπικής κατάστασης το ΣΣ εξαιρείται εκ του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού Ρώμη Ι (Καν. ΕΚ 539/2008). Αντίστοιχα δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής ούτε του Καν. ΕΕ 1259/2010 για το εφαρμοστέο δικαιο στο διαζύγιο και τις γαμικές διαφορές από τον οποίον δεσμεύεται και η χώρα μας πλέον (από 29^{ης} Ιουλίου 2015). Άρα απομένουν οι διατάξεις του ελληνικού συστήματος του ΑΚ και μόνον. Εν προκειμένω τίτλο εφαρμογής θα διεκδικούσαν είτε η ΑΚ 11 είτε η ΑΚ 13. Η πρώτη αποτελεί τον βασικό κανόνα σύνδεσης για τον τύπο των εν γένει δικαιοπραξιών. Η δεύτερη (ΑΚ 13§1, εδ. β') αποτελεί τον κανόνα σύνδεσης που ρυθμίζει τις τυπικές προϋποθέσεις του γάμου. Η σχέση μεταξύ των ως άνω ρυθμίσεων (φαινομένη συρροή) διακανονίζεται βάσει της αρχής της ειδικότητας. Αναλυτικότερα, για όσες έννομες σχέσεις ο νομοθέτης του ΙδΔΔ θέλησε να καθορίσει κάτι το ειδικότερο ή διαφορετικό σε επίπεδο τύπου (π.χ. εμπράγματα δικαιοπραξίες, ΑΚ 12) προέβη στη θέσπιση αυτοτελούς ρύθμισης η οποία απωθεί την γενικότερη (ΑΚ 11) και αποκλείει τη σωρευτική εφαρμογή. Στην περίπτωση του ΣΣ, ωστόσο, το δίλημμα παραμένει. Για όσον χρόνο δεν εξειδικεύεται η δικαιοπολιτική επιλογή (σχηματικά «είναι το ΣΣ περισσότερο κοντινό στην ιδιόρρυθμη αστική δικαιοπραξία του γάμου ή, αντίθετα, προσεγγίζει τις ενοχικές συμβάσεις του εν γένει Αστικού Δικαίου»), ο εφαρμοστής του δικαίου θα καλείται να επιλέξει μεταξύ δύο συνδεδετών εννοιών, «τύπος (της όποιας) δικαιοπραξίας» (ΑΚ 11) και «τύπος του γάμου» (ΑΚ 13§1, εδ. β'), μην

γνωρίζοντας θετικά που θα έπρεπε να εντάξει την κρίσιμη έννοια (τύπος του ΣΣ). Λέγεται δε στην επιστήμη ότι σε επίπεδο τυπικού κύρους, μιας και η έννομή μας τάξη γνωρίζει μόνον δύο τύπους γάμου (πολιτικό και δι' ιερολογίας τελούμενο/θρησκευτικό), ορθότερο συστηματικά θα ήταν να υπαχθεί η κρίσιμη έννοια στον κανόνα της ΑΚ 11. Μια τέτοια επιλογή, εφόσον το Αρθρ. 13, εδ. β' Ν. 3719 δεν διακρίνει, δεν φαίνεται απόλυτα δικαιολογημένη, καθώς παραβλέπει την ουσιαστική στο εσωτερικό δίκαιο προσέγγιση του ΣΣ στις έννομες συνέπειες του γάμου, αλλά και τις ασυνέπειες που γεννά η σύνδεση του ΣΣ με την ΑΚ 11. Από τη λογική του όλου νομοθετήματος προκύπτει, γενικά, τάση εξίσωσης -τηρουμένων των αναλογιών- σε επίπεδο συνεπειών των δύο θεσμών (ΣΣ/γάμος). Επίσης η εφαρμογή της ΑΚ 11 φαίνεται να περιπλέκει τα πράγματα καθώς καλεί σε εφαρμογή (υπαλλακτικά) α) το δίκαιο που διέπει την ουσία/περιεχόμενο της δικαιοπραξίας (*lex causae* - ποιο θα είναι αυτό στην περίπτωση του ΣΣ που δεν εμπίπτει στο πεδίο του Αρθρ. 13, εδ. α' Ν. 3719 αμφισβητείται), β) το δίκαιο του τόπου εν ω επιχειρείται η δικαιοπραξία (*lex loci actus*), γ) σωρευτικά το δίκαιο των κρατών ιθαγενείας όλων των συμβαλλομένων μερών (επιλογή η οποία καταλήγει, τελικά, στην εφαρμογή της αυστηρότερης *lex patriae*). Αντίθετα, η εφαρμογή (αναλογική) της ΑΚ 13§1, εδ. β' προωθούσα τη *favor validitatis* (αρχή της εύνοιας υπέρ του τυπικού κύρους των δικαιοπραξιών προσωπικής κατάστασης) καθιστά το ΣΣ έγκυρο εάν τηρήθηκαν οι περί τύπου κανόνες είτε του δικαίου μίας (όποιας εκ των δύο *leges patriae*, και προδήλως της ευμενέστερης) εκ των πολιτειών ιθαγενείας των συμβαλλομένων είτε του δικαίου του τόπου τέλεσης (*lex loci actus*). Του νόμου μη διορίζοντος περαιτέρω είναι άδηλο εάν η επιλογή της αναλογικής εφαρμογής της ΑΚ 13§1, εδ. β' είναι πιο δικαιολογημένη βάση της ιστορικο-βουλευτικής ερμηνείας. Ωστόσο, συστηματικά παρίσταται ορθότερη διότι, όπως προκύπτει και εκ των ακολούθως

τιθέμενων σχολίων, το όλο εύρος των εννόμων συνεπειών του ΣΣ ρυθμίζεται (ελλείπει άλλων κανόνων) με αναλογική εφαρμογή των περί γαμικών σχέσεων κανόνων σύγκρουσης, με μόνη «παραφωνία» το ζήτημα του τύπου. Εξάλλου, εάν καθιστούσαμε τον μονομερή κανόνα του Αρθρ. 13, εδ. α' Ν. 3719 πολυμερή θα διαπιστώναμε ότι γενικώς τα περί ΣΣ θα έπρεπε να ρυθμίζονται είτε από τη *lex loci actus* (ΣΣ συναπτόμενο εντός της ελληνικής επικράτειας) είτε από τη *lex causae* (ΣΣ συναπτόμενο ενώπιον προξενικής αρχής) επιλογή η οποία φαίνεται να εναρμονίζεται προς τις ρυθμίσεις της ΑΚ 11. Η παρατήρηση αυτή, όμως, δεν αναιρεί την δογματική ορθότητα της επιλογής περί αναλογικής εφαρμογής των κανόνων σύνδεσης των ΑΚ 13 επ. επί των ΣΣ που δεν ρυθμίζονται από τον μονομερή κανόνα του Αρθρ. 13, εδ. α' Ν. 3719, αλλά καταδεικνύει την νομοτεχνική αστοχία του Αρθρ. 13 του ως άνω νόμου (Ν. 3719) εν συνόλω. Εξηγώντας, στη σπουδή του ο νομοθέτης του Ν. 3719 προκειμένου να περιχαρακώσει το χωρικό και προσωπικό πεδίο εφαρμογής των ελληνικού ενδιαφέροντος ΣΣ παράβλεψε ότι το φαινόμενο της «καταχωρισμένης συμβίωσης» παρουσιάζει και ιδιωτικο-διεθνολογικό ενδιαφέρον, πρέπει δε να ρυθμισθεί ανάλογα με τις θεμελιακές αρχές του ημεδαπού συστήματος, δηλ. την *favor validitatis* και την αρχή της διάκρισης μεταξύ τυπικού και ουσιαστικού κύρους.

2. Ουσιαστικά έννομα αποτελέσματα: Στην επιστήμη δεν αμφισβητείται ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις σύναψης του ΣΣ, οι συνέπειες αυτού στις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συμβίων και τα περί λύσεως αυτού υπάγονται εξ αναλογίας στην κανονιστική εμβέλεια των αντίστοιχων διατάξεων του ΙδΔΔ (κανόνων σύνδεσης) που αφορούν τον γάμο (βλ. ΑΚ 13§1, εδ. α', 14, 15 και 16 αντίστοιχα). Αυτή η λύση τελεί, *mutatis mutandis*, σε αρμονία με την εσωτερική δογματική λογική του Ν. 3719 ο οποίος καταστρώνει με τρόπο συνάλληλο προς

τον γάμο (με εξαίρεση το ζήτημα της λύσης) τις έννομες συνέπειες ΣΣ στις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συζύγων.

3. Το νέο ΣχΝ περί ΣΣ το οποίο τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση την 9η Νοεμβρίου 2015 δεν επαναλαμβάνει την άστοχη διατύπωση του παλαιού Αρθρ. 13 Ν. 3719. Το προτεινόμενο νέο Αρθρ. 13 διαλαμβάνει, όμως, μόνον ένα εδάφιο («Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε κάθε σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον τούτο καταρτίζεται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικής προξενικής αρχής»), ενώ στις σχεδιαζόμενες τροποποιήσεις του ΑΚ (προτεινόμενο Αρθρ. 14) δεν πραγματοποιείται καμία επέμβαση στις ΑΚ 11 ή ΑΚ 13 επ., δηλ. στο ημεδαπό σύστημα ΙδΔΔ.

Αποτέλεσμα: τα ΣΣ που δεν εμπίπτουν στις ρυθμίσεις του νέου Αρθρ. 13/ παλαιού Αρθρ. 13, εδ. α' παραμένουν απόλυτα αρρυθμιστά, χωρίς καμία ένδειξη για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπισθούν τα πολυδιάστατα προβλήματα του ΙδΔΔ. Για παράδειγμα, στο ζήτημα των τυπικών προϋποθέσεων κύρους του ΣΣ που δεν ρυθμίζει το νέο Αρθρ. 13 ερωτάται εάν θα πρέπει 1. Να τρέψουμε τον μονομερή κανόνα του νέου Αρθρ. 13 σε πολυμερή ή 2. Να καταφύγουμε στην ΑΚ 11 ή 3. Να εφαρμόσουμε αναλογικά την ΑΚ 13§1, εδ. β'; Η 1^η επιλογή καλεί σε εφαρμογή τη *lex causae* ή τη *lex loci actus*. Η 2^η είτε τη *lex causae* είτε τη *lex loci actus* ή τέλος σωρευτικά τις *leges patriae* των συμβίων (με αποτέλεσμα την εφαρμογή της αυστηρότερης). Η 3^η επιλογή προωθεί την αρχή της εόνιας του κύρους και επιτρέπει είτε την εφαρμογή της ευμενέστερης *lex patriae* είτε την ενεργοποίηση της *lex loci actus*. Όπως είναι φανερό και πάλι ζητήματα ουσιαστικού κύρους αλλά και προσωπικών-περιουσιακών συνεπειών ή λύσης μένουν μετέωρα. Η έλλειψη νομολογιακής επεξεργασίας του προβλήματος υπό τον Ν. 3719 θα συσκοτίσει ακόμη περισσότερο την εφαρμογή του νέου Αρθρ. 13.

Για τους λόγους αυτούς προτείνεται η προσθήκη και δεύτερου εδαφίου στο νέο Αρθρ. 13 το οποίο θα διαρρυθμίζει ειδικά τα θέματα του ΣΣ που δεν

εμπίπτουν στο πεδίο του (ούτω συνιστάμενου) πρώτου εδαφίου, 1. επιλέγοντας είτε α) την εφαρμογή σε ζητήματα τύπου του ΣΣ της ΑΚ 11 είτε β) την συνεπέστερη λύση της αναλογικής εφαρμογής σε ζητήματα τυπικού κύρους του ΣΣ της ΑΚ 13§1, εδ. β' και 2. για όλα τα υπόλοιπα ζητήματα (ουσιαστικές προϋποθέσεις σύναψης, προσωπικές-περιουσιακές σχέσεις, λύση, ζητήματα τέκνων κλπ.) αγγέλλοντας την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων των ΑΚ 13 επ. και επί των ΣΣ που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΣχΝ.

**Σχόλια της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου επί του
Σχεδίου Νόμου «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»**

I) Γενικά Σχόλια

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θεωρεί ότι το σχέδιο νόμου αναφορικά με το Σύμφωνο Συμβίωσης άρει μία διάκριση κατά των ομόφυλων ζευγαριών, η οποία είχε νομοθετηθεί με τον προηγούμενο νόμο και μέσω αυτού συμμορφώνεται η ελληνική έννομη τάξη με τις σχετικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Παρά το σημαντικό αυτό βήμα, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θεωρεί ότι η πλήρης απόλαυση ίσων δικαιωμάτων στον τομέα αυτό της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής θα επερχόταν με τη θεσμοθέτηση του πολιτικού γάμου και για τα ομόφυλα ζευγάρια και καλεί την Πολιτεία να κινηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση.

Επίσης, η Ελληνική Ένωση θεωρεί σημαντικό βήμα τη σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας και ελπίζει το εν λόγω όργανο να ασκήσει επί της ουσίας του τις αρμοδιότητές του και να μην έχει την τύχη αντίστοιχων οργάνων που έχουν συσταθεί στο παρελθόν.

II) Σχόλια επί συγκεκριμένων διατάξεων

A) Άρθρο 7

Στην παρ. 1 του άρθρου 7 προβλέπεται ότι το σύμφωνο συμβίωσης λύνεται «[...] β) με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση, εφόσον έχει επιδοθεί προηγουμένως με δικαστικό επιμελητή πρόσκληση για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση [...]», ενώ στην παρ. 2 προβλέπεται ότι η λύση του συμφώνου ισχύει από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου που περιέχει τη μονομερή δήλωση στο ληξιαρχό όπου έχει καταχωριστεί και η σύστασή του. Κατά την άποψή μας θα πρέπει να προβλεφθεί ότι από το περιεχόμενο της μονομερούς συμβολαιογραφικής δήλωσης θα πρέπει να προκύπτει η προηγούμενη επίδοση πρόσκλησης για συναινετική λύση στο άλλο μέρος και η παρέλευσης τριών μηνών από την επίδοσης αυτής, έτσι ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια παρερμηνείας και κατάχρησης της εν λόγω διάταξης με αποτέλεσμα τον αιφνιδιασμό του άλλου συμβαλλόμενου μέρους.

B) Άρθρο 12

Στην παρ. 1 του άρθρου 12 προβλέπεται ότι άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, ενώ με την παρ. 2 προβλέπεται η έκδοση π.δ. μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους στα μέρη του συμφώνου. Κατά την άποψη της Ένωσης η διάταξη αυτή αφήνει περιθώρια στο νομοθέτη να περιορίσει την ανάλογη εφαρμογή διατάξεων που αφορούν συζύγους στα μέρη του συμφώνου. Η Ένωση προτείνει τη διαγραφή της παρ. 2 και την πρόβλεψη στο παρόν σχέδιο νόμου των τυπικών προϋποθέσεων (π.χ. προσκόμιση του συμβολαιογραφικού εγγράφου στις αρμόδιες υπηρεσίες) που απαιτούνται προκειμένου να εφαρμοστούν αναλόγως στα μέρη του συμφώνου οι διατάξεις που αφορούν συζύγους. Οι λοιπές λεπτομέρειες θα μπορούν να ρυθμιστούν με την έκδοση Εγκυκλίων από τα Υπουργεία για τα θέματα αρμοδιότητάς τους.

Γ) Άρθρο 17

Στην παρ. 1 (α) γίνεται αναφορά στους όρους «χρώμα» και «γενεαλογικές καταβολές» μεταξύ των λόγων στοχοποίησης ατόμων και ομάδων. Η Ελληνική Ένωση θεωρεί ότι ο όρος «χρώμα» παρόλο που απαντάται και σε σημαντικό αριθμό διεθνών συμβάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα) ίσως είναι παρωχημένος, ενώ ταυτόχρονα καλύπτεται από τον όρο «φυλή». Επιπλέον, δεν είναι πλήρως αντιληπτό ποιες περιπτώσεις καλύπτει ο όρος «γενεαλογικές καταβολές», δεδομένου ότι υπάρχουν οι όροι «εθνική ή εθνοτική καταγωγή». Ως εκ τούτου, η Ένωση θεωρεί ότι το Υπουργείο θα έπρεπε ίσως να αναθεωρήσει τη χρήση αυτών των δύο όρων.

Δ) Άρθρο 20

Το ως άνω σχόλιο ισχύει και για το άρθρο 20 του σ/ν που τροποποιεί το άρθρο 81^A του Ποινικού Κώδικα.

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με αφορμή την τροποποίηση του άρθρου 81Α του Π.Κ. που τιτλοφορείται «Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά» θα ήθελε να επαναφέρει το αίτημά της περί τροποποίησης του άρθρου 2 του ν. 927/1979 όπως τροποποιήθηκε από το ν. 4285/2014 κατά το μέρος που ποινικοποιεί την άρνηση διεθνών εγκλημάτων που έχουν αναγνωριστεί ως τέτοια με απόφαση του Ελληνικού Κοινοβουλίου.

Ε) Παραβατικότητα ανηλίκων

Με τα άρθρα 24-25 επιχειρείται αναμόρφωση της σωφρονιστικής μεταχείρισης ανήλικων παραβατών. Με αφορμή αυτές τις διατάξεις η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καλεί το Υπουργείο Δικαιοσύνης να εντάξει στο παρόν σ/ν τις προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για την αναμόρφωση του ποινικού μητρώου ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων στις 26/2/2009.

(http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/paidia/poiniko_mitrwo_anilikwn_2009.pdf)

ΣΤ) Άρθρο 52

Στο άρθρο 52 του σ/ν προβλέπεται ότι «Πρόσωπα του ίδιου ή άλλου φύλου τα οποία έχουν τελέσει γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης που προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής του, με μέλη διπλωματικών αποστολών, μέλη έμμισθων προξενικών αρχών, καθώς και υπαλλήλους διεθνών οργανισμών που έχουν την Έδρα τους ή Γραφείο στην Ελλάδα, θεωρούνται μέλη της οικογένειας αυτών για τους σκοπούς της εφαρμογής της Σύμβασης της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις, [...]».

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θεωρεί ότι θα πρέπει να υπάρξει αντίστοιχη πρόβλεψη και για την περίπτωση πολιτών Ε.Ε. και αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα στη χώρα στο πλαίσιο εφαρμογής των διατάξεων του π.δ. 106/2007 σχετικά με την «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» και του π.δ. 131/2006 «Εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

Συνοπτικές Παρατηρήσεις στο ΣχΝ για το Σύμφωνο Συμβίωσης

- **άρθρο 5 παρ.2 εδ. α** Προτείνω να απαλειφθεί η φράση «με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης» διότι:

α) μπορεί να προκαλέσει ανασφάλεια δικαίου ως προς την εγκυρότητα της σχετικής συμφωνίας, αφού οι αρχές της ισότητας και αλληλεγγύης συνιστούν αόριστες νομικές έννοιες (η δεύτερη μάλιστα ιδιαίτερα ρευστού περιεχομένου) και η παραβίαση ή μη των αρχών αυτών σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση μόνο δικαστικά και εκ των υστέρων είναι δυνατόν να κριθεί.

β) αντιβαίνει κατά τη γνώμη μου στη «φιλοσοφία» του συμφώνου συμβίωσης και μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά στη σύναψη τέτοιου συμφώνου.

γ) οι γενικές αρχές της καλής πίστης, των χρηστών ηθών, και άλλες ενδεχομένως γενικές ρήτρες, καθώς και το β εδάφιο της ίδιας παραγράφου, που απαγορεύει την παραίτηση από την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα πριν από τη γέννησή της, διασφαλίζουν επαρκώς τα οικονομικά συμφέροντα των μερών.

-**Άρθρο 7 παρ.1 εδ. β** Στο τέλος του εδαφίου αυτού προτείνω να προστεθεί συγκεκριμένη προθεσμία εντός της οποίας θα πρέπει να γίνει η μονομερής συμβολαιογραφική δήλωση. Καταρχάς η επιδίωξη με την πρόσκληση επίτευξης συναινετικής λύσης, όπως αναφέρει ο νόμος, δεν έχει νόημα. Στην πραγματικότητα με την προβλεπόμενη στην εν λόγω διάταξη «πρόσκληση» ενημερώνεται επισήμως το ένα μέρος του συμφώνου για την πρόθεση του άλλου να προκαλέσει τη λύση αυτού και έτσι αποτρέπεται ο αιφνιδιασμός του, ενώ ταυτόχρονα παρέχεται ένα χρονικό διάστημα για τυχόν συνδιαλλαγή των μερών. Ο σκοπός όμως αυτός θα ματαιωνόταν στην περίπτωση, καθόλου ασυνήθιστη, που παρά την «πρόσκληση» αποκαθίστατο και συνέχιζε η συμβίωση, αλλά μετά πάροδο και μακρού ακόμη χρόνου το μέρος που είχε προβεί στην «πρόσκληση» επεδίωκε και πάλι τη μονομερή λύση, οπότε σύμφωνα με τη ρύθμιση του σχ.Ν δεν θα απαιτείτο νέα «πρόσκληση». Κατ' ακολουθίαν των πιο πάνω προτείνω το εδάφιο β να διαμορφωθεί ως εξής «β) **με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση, εφόσον έχει προηγηθεί γνωστοποίηση της πρόθεσης για λύση του συμφώνου με επίδοση της γνωστοποίησης στο άλλο μέρος με δικαστικό επιμελητή, έχουν παρέλθει τρεις μήνες από την επίδοση και η μονομερής συμβολαιογραφική δήλωση γίνει εντός προθεσμίας ..... από την πάροδο των πιο πάνω τριών μηνών**».

-**Άρθρο 7 παρ.2** Εφόσον στην περίπτωση της μονομερούς λύσης, την απόλυτη πρωτοβουλία για αυτήν έχει το ένα μέρος του συμφώνου, θα πρέπει να τίθεται ένα χρονικό όριο για την ολοκλήρωση από αυτό της διαδικασίας, ώστε να αίρεται η αβεβαιότητα και το άλλο μέρος να μπορεί να ενημερωθεί και διαπιστώσει (από τον ληξιαρχο) την επέλευση της λύσης του συμφώνου. Προς το σκοπό αυτό προτείνω στην παρ. 2 να προστεθεί δεύτερο εδάφιο ως εξής: «**Στην περίπτωση μονομερούς δήλωσης το σχετικό αντίγραφο του συμβολαιογραφικού εγγράφου κατατίθεται στο ληξιαρχο εντός προθεσμίας ..... από την ημερομηνία που φέρει η μονομερής συμβολαιογραφική δήλωση**»

-Άρθρο 12 παρ.2 Η εφαρμογή και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν τους συζύγους είναι θέμα εξαιρετικής σημασίας, ιδιαίτερα για τα ομόφυλα ζευγάρια που δεν έχουν τη δυνατότητα να συνάψουν γάμο και να αποκτήσουν έτσι τα αντίστοιχα δικαιώματα. Ως εκ τούτου οι ρυθμίσεις του συγκεκριμένου θέματος (οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης) δεν θα έπρεπε να παραπέμπονται, πλην βεβαίως τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων, σε προεδρικό διάταγμα, αλλά να περιλαμβάνονται τουλάχιστον σε γενικές γραμμές στο νόμο, ώστε να προηγηθεί διαβούλευση, να γίνει συζήτηση στη Βουλή κλπ. αλλά και να αποφευχθεί ο κίνδυνος καθυστέρησης επίλυσης του ζητήματος, καθώς η εξάμηνη προθεσμία που τίθεται για την έκδοση του προεδρικού διατάγματος δεν είναι δεσμευτική για τη Διοίκηση. Η διστακτικότητα του σχΝ να αντιμετωπίσει άμεσα το ζήτημα οφείλεται προφανώς στους οπωσδήποτε υπαρκτούς κινδύνους σύναψης εικονικών συμφώνων (χωρίς δηλ. πραγματική συμβίωση) προκειμένου να αποκτηθούν ασφαλιστικά και εργατικά δικαιώματα, καθώς και το ενδεχόμενο να αυξηθούν κάθετα για τον ίδιο λόγο τα γνήσια σύμφωνα συμβίωσης (από άτομα όμως που απλώς συζούν και αρκούνται σε αυτή τη χαλαρή σχέση), πράγμα που αναπόφευκτα θα επιβαρύνει τα ασφαλιστικά ταμεία και ιδρύματα και μάλιστα σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη για την επιβίωσή τους περίοδο. Ωστόσο τα προβλήματα αυτά υφίστανται και θα πρέπει ούτως ή άλλως να αντιμετωπισθούν και κατά την κατάρτιση του προεδρικού διατάγματος και επομένως δεν συντρέχει λόγος να μη γίνει η σχετική ρύθμιση στον ίδιο το νόμο. Επισημαίνεται ότι με τον ισχύοντα νόμο για το σύμφωνο συμβίωσης (ν. 3719/2008) αποκλείεται (έμμεσα) η επέκταση των δικαιωμάτων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης.

Φοίβος Ιατρέλλης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΔ ΕΠΙ ΤΟΥ Ν/Σ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ.

Άρθρο 2. Προϋποθέσεις

Στο παρόν άρθρο δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης σε χώρα εκτός Ελλάδος. Συνεπώς, σύμφωνα με το 2., εξαναγκάζει τα ζευγάρια που έχουν ρυθμίσει τη συμβίωσή τους εκτός Ελλάδος, αν επιστρέψουν, να τελέσουν εκ νέου σύμφωνο συμβίωσης, αφού λύσουν πρώτα το σύμφωνο συμβίωσης που τέλεσαν εκεί. Προτείνουμε πρόσθεση άρθρου μεταξύ 2 και 3 με την ακόλουθη διατύπωση:
«Τα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης στην αλλοδαπή καταθέτουν το απόσπασμα της σύναψης από τη χώρα που τελέστηκε όταν προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής της, προς το αρμόδιο σχετικό ληξιαρχείο. Το αρμόδιο ληξιαρχείο το καταχωρεί και η πράξη αναγνωρίζεται αυτοδικαίως».

Άρθρο 3. Άκυρο και ακυρώσιμο σύμφωνο

Θεωρούμε πως πρέπει να αφαιρεθεί η φράση: «αν το σύμφωνο αντίκειται στη δημόσια τάξη». Είναι αδύνατο να φανταστούμε με ποιο τρόπο μπορεί να αντίκειται στη δημόσια τάξη η ρύθμιση της συμβίωσης δύο ανθρώπων. Δεύτερη παρατήρηση: στην παράγραφο 3, πρέπει η λέξη «πατρότητα» να αλλάξει με τη λέξη γονεϊκότητα, που καλύπτει με ακρίβεια και σαφήνεια και τους δύο γονείς. Περαιτέρω, θεωρούμε ότι ακριβώς επειδή το σύμφωνο συμβίωσης ως νόμος έρχεται να καλύψει προβλήματα διάκρισης, η μη έμφυλη γλώσσα, δίνει ακόμη περισσότερο τη κατεύθυνση της κατάργησης των διακρίσεων, τόσο λόγω φύλου, όσο και λόγω ταυτότητας φύλου. Συνεπώς, εφόσον η λέξη γονεϊκότητα καλύπτει με απολύτως σαφή τρόπο και τους δύο γονείς, αυτή είναι η ορθή.

Άρθρο 7. Λύση

Προτείνουμε σε συνέχεια της πρότασής μας για το άρθρο 2, πρόσθεση παραγράφου για τη λύση των συμφώνων συμβίωσης που έχουν συναφθεί στην αλλοδαπή:
«Λύση συμφώνου συμβίωσης που έχει γίνει νομίμως στην αλλοδαπή, σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου τέλεσής της, αναγνωρίζεται αυτοδικαίως με την κατάθεση αποσπάσμάτος της στο αρμόδιο ληξιαρχείο»

Άρθρο 9. Τεκμήριο πατρότητας

Επαναλαμβάνουμε το σχόλιο που κάναμε στο άρθρο 3 και αφορά τη χρήση της λέξης «πατρότητα»: η λέξη «πατρότητα» να αλλάξει με τη λέξη γονεϊκότητα, που καλύπτει με ακρίβεια και σαφήνεια και τους δύο γονείς. Περαιτέρω, θεωρούμε ότι ακριβώς επειδή το σύμφωνο συμβίωσης ως νόμος έρχεται να καλύψει προβλήματα διάκρισης, η μη έμφυλη γλώσσα, δίνει ακόμη περισσότερο τη κατεύθυνση της κατάργησης των διακρίσεων, τόσο λόγω φύλου, όσο και λόγω ταυτότητας φύλου. Συνεπώς, εφόσον η λέξη γονεϊκότητα καλύπτει με απολύτως σαφή τρόπο και τους δύο γονείς, αυτή είναι η ορθή. Προσθέτουμε, τέλος, πως η διάκριση αυτή, εξαιρεί και διατηρεί τις διακρίσεις για τα διεμφυλικά πρόσωπα.
Επίσης θεωρούμε πως πρέπει να προστεθεί άρθρο για τα τέκνα που τυχόν έχουν αποκτηθεί ή και παιδοθετηθεί σε αλλοδαπή χώρα σε συνέχεια της πρότασής μας για το Άρθρο 2. Προτείνουμε την ακόλουθη διατύπωση:
«Τέκνα που τυχόν έχουν αποκτηθεί ή παιδοθετηθεί στην αλλοδαπή από πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης σε άλλη χώρα που προβλέπεται από το δίκαιο του τόπου τέλεσής της, τεκμαίρεται αυτοδικαίως ότι έχουν γονείς τα δύο πρόσωπα, με τη καταχώρηση του σχετικού αποσπάσματος της αλλοδαπής στο αρμόδιο ληξιαρχείο όπως ορίστηκε στο Άρθρο 2».

Άρθρο 12. Ανάλογη εφαρμογή άλλων διατάξεων – Εξουσιοδοτήσεις

Θεωρούμε πως η παραπομπή σε μεταγενέστερο Προεδρικό Διάταγμα δημιουργεί εύλογα προβλήματα τα οποία μπορούν να προκύψουν άμεσα σε ζευγάρια που θα συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης (ιδίως σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης), και τούτο δεν μπορεί να παραπέμπεται στο μέλλον, έστω κι αν αυτό ενδέχεται να είναι κοντινό.
Προτείνουμε, την διατύπωση που είχε επελεγεί στη πρόταση νόμου που είχε κάνει ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. τον Νοέμβριο του 2015. Ήτοι:

“Διατάξεις δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού, και δημοσιονομικού δικαίου, που αναφέρονται σε συζύγους, εφαρμόζονται αντιστοίχως και στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνα ελεύθερης συμβίωσης. Οι αρμόδιοι φορείς δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού, φορολογικού, και δημοσιονομικού δικαίου, που σχετίζονται με την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων, υποχρεούνται στην ίση και απολύτως ισότιμη μεταχείριση των προσώπων που έχουν συνάψει σύμφωνα ελεύθερης συμβίωσης με τα πρόσωπα που έχουν τελέσει γάμο”

Άρθρο 17. Αρμοδιότητες

Προτείνουμε στον ορισμό των εγκλημάτων μίσους, να προστεθούν μετά τη ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, έννοια που ορίζει τους ίντερσεξ ανθρώπους (ανθρώπους με μη σαφή χαρακτηριστικά φύλου). Δηλαδή:

«...που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, χαρακτηριστικών φύλου, ή αναπηρίας.»

Άρθρο 20.

Προτείνουμε στον ορισμό των εγκλημάτων μίσους, να προστεθούν μετά τη ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, έννοια που ορίζει τους ίντερσεξ ανθρώπους (ανθρώπους με μη σαφή χαρακτηριστικά φύλου). Δηλαδή:

«η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, ή χαρακτηριστικών φύλου...»

Επίσης προτείνουμε μετά το άρθρο 20, να προστεθεί άρθρο 21 που θα καταργεί το 347ΠΚ, που θέτει διαφορετικά όρια συναινεσης μεταξύ ετεροφυλοφιλών και ομοφυλοφίλων καθώς τούτο παραβιάζει την αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων.

«Άρθρο 21. Καταργείται το Άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα.»

ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.

Άρθρο 52

Προτείνουμε την εισαγωγή δύο άρθρων μετά το Άρθρο 52, ως ακολούθως, ώστε η αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου να επεκταθεί και για λόγους ταυτότητας φύλου και χαρακτηριστικών φύλου:

Άρθρο 53. Στο Άρθρο 4 του Νόμου 3769/2009 (Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών και άλλες διατάξεις), μετά τη Παράγραφο 3 προστίθεται Παράγραφος 4, ως ακολούθως:

«4. Διάκριση λόγω φύλου συνιστά, επίσης, οποιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου λόγω της ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου του.»

Άρθρο 54. Το Άρθρο 3, παρ. 2, περίπτωση β) του Νόμου 3896/2010 (Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης), τροποποιείται, ως ακολούθως:

«β) Διάκριση λόγω φύλου συνιστά, επίσης, οποιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου λόγω της ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου του.»

Συμβολή στη διαβούλευση για το σύμφωνο συμβίωσης

Σχόλια στο νομοσχέδιο όπως έχει αναρτηθεί στο opengov.gr για διαβούλευση, ανά προτεινόμενο άρθρο.

Άρθρο 1 – Σύσταση

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του ισχύοντος νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων (ν.344/1976), οι ληξιαρχικές πράξεις γεννήσεως, γάμου και θανάτου καταρτίζονται στο ληξιαρχείο με απλή δήλωση. Στη συνέχεια, αναγράφεται ότι το σύμφωνο συμβίωσης δύναται να δηλωθεί στον Ληξιαρχο του τόπου κοινής κατοικίας των συμβαλλομένων. Ενώ δηλαδή για την μείζονα δέσμευση που είναι ο γάμος αρκεί πρακτικά άδεια γάμου και ληξιαρχική πράξη γάμου, για το σύμφωνο συμβίωσης που αποτελεί ηπιότερη δέσμευση, πρέπει να απευθυνθούν οι ενδιαφερόμενοι σε συμβολαιογράφο και μετά να το προσκομίσουν στο ληξιαρχείο. Πρόκειται για περιττή γραφειοκρατική διαδικασία: ο συμβολαιογράφος δεν χρειάζεται σε τίποτα καθώς θα αρκούσε μια απλή δήλωση στον ληξιαρχο ότι τα δύο πρόσωπα βρίσκονται σε σχέση συμβίωσης και υπάγονται αυτομάτως στις οικείες διατάξεις. Εξάλλου και για τον γάμο, εάν οι σύζυγοι επιλέγουν το σύστημα της κοινοκτημοσύνης, το ρυθμίζουν με χωριστή σύμβαση (1403 ΑΚ), αλλιώς ισχύουν οι γενικές διατάξεις των σχέσεων των συζύγων από το γάμο (κεφάλαιο 4ο του οικογενειακού δικαίου). Το συμβολαιογραφικό έγγραφο είναι παντελώς άχρηστο και μειωμένης δημοσιότητας, με κίνδυνο αφενός να μείνουν σύμφωνα μη ληξιαρχικά καταχωρημένα (τί γίνεται αν στο ενδιάμεσο διάστημα από την υπογραφή και πριν την καταχώρηση πεθάνει ο ένας;;;) και αφετέρου να μπορούν εύκολα να καταστρατηγηθούν άλλες αρχές του νομοθετήματος (όπως η αρχή του ενός συμφώνου συμβίωσης). Γι' αυτό και στις άλλες έννομες τάξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης προβλέπεται δήλωση σε ληξιαρχείο.

Άρθρο 2 - Προϋποθέσεις

Ενώ για τον γάμο, που είναι η μείζον δέσμευση δύο ατόμων, δεν απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα (δηλαδή πρακτικά ενηλικότητα, αφού στο άρθρο 1350 Α.Κ. ρητώς ορίζεται ότι και οι ανήλικοι μπορούν να συνάψουν γάμο με άδεια του δικαστηρίου) για την ελάχιστο δέσμευση που είναι το σύμφωνο συμβίωσης δεν μπορεί να απαιτείται "πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα". Η διάκριση είναι σαφέστατα ομοφοβική και βασίζεται στην διαφορετική ηλικία επιτρεπόμενου συναινετικού σεξ που προβλέπει ο Ποινικός Κώδικας: 17 έτη συμπληρωμένα για τους ομόφυλους ερωτικούς συντρόφους (347 παρ. 1 (β) Π.Κ.), αλλά μόνο 15 έτη συμπληρωμένα για τους ετερόφυλους ερωτικούς συντρόφους (339 παρ. 1 ΠΚ).

Δεν έχει ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν ημεδαπά ομόφυλα ζευγάρια που έχουν ήδη συνάψει μεταξύ τους σύμφωνο συμβίωσης ή και γάμο στην αλλοδαπή. Θα πρέπει και αυτά τα ζευγάρια να έχουν δικαίωμα να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης στην ημεδαπή, χωρίς να θεωρείται κώλυμα τυχόν σύναψη συμφώνου συμβίωσης ή γάμου στην αλλοδαπή. Πρέπει ο νόμος να προβλέψει ρητή εξαίρεση, ώστε να μην υποχρεωθούν, για λόγους ασφάλειας δικαίου, ζευγάρια που έχουν ήδη συνάψει τέτοιες συμβάσεις στην αλλοδαπή να τις λύσουν για να συνάψουν σύμφωνο στην ημεδαπή.

Άρθρο 3 – Άκυρο και ακυρώσιμο σύμφωνο

Ο εισαγγελέας πρέπει να έχει σαφώς καθορισμένο πλαίσιο δυνατότητας άσκησης αγωγής ακύρωσης συμφώνου συμβίωσης, περιοριζόμενο αποκλειστικά και μόνο στα στοιχεία των προϋποθέσεων για την σύναψή του που μπορεί να μην έχουν τηρηθεί. Όχι να μπορεί να παρεμβαίνει γενικά και αόριστα όταν το σύμφωνο “αντίκειται στην δημόσια τάξη”. Δημόσια τάξη για το σύμφωνο συμβίωσης είναι όσα ορίζει το νομοσχέδιο και μόνον.

Στο άρθρο περί ακυρότητας πρέπει να προστεθεί διάταξη για την ληξιαρχική καταχώριση της αμετάκλητης δικαστικής απόφασης με την οποία ακυρώνεται το σύμφωνο.

Άρθρο 9 – Τεκμήριο πατρότητας

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Ελληνικής Κυβέρνησης στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κατά την εκδίκαση των προσφυγών Βαλλιανάτου κ.α. κατά Ελλάδας, το σύμφωνο συμβίωσης θεσπίστηκε μόνο για ετερόφυλα ζευγάρια επειδή η μόνη *ex lege* νόμιμη συνέπεια που προέβλεπε ήταν αυτή του τεκμηρίου πατρότητας. Με αυτό το επιχείρημα, η Ελλάδα επιχείρησε να πείσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ότι δεν παραβίαζε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, επειδή ο θεσμός που είχε καθιερώσει αφορούσε εξ ορισμού – τάχα – ετερόφυλα ζευγάρια, αφού τα ομόφυλα δεν μπορούν να αποκτήσουν δικά τους βιολογικά παιδιά. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απάντησε στην συγκεκριμένη ένσταση, με την απόφασή του, ως εξής:

“89. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο σημειώνει πρώτα ότι τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης εστιάζουν στην κατάσταση των ετερόφυλων ζευγαριών με παιδιά, χωρίς να δικαιολογούν τις διαφορές στην μεταχείριση που απορρέουν από την επίμαχη νομοθεσία μεταξύ των ομόφυλων ζευγαριών και των ετερόφυλων ζευγαριών που δεν είναι γονείς. Δεύτερον, το Δικαστήριο δεν έχει πειστεί από τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης ότι με τον Ν.3719/2008 εξυπηρετούνται οι στόχοι στους οποίους αναφέρεται, με την εξαίρεση των

ομόφυλων ζευγαριών από το πεδίο εφαρμογής του. Δεν θα ήταν αδύνατο για τον νομοθέτη να περιλάβει κάποιες διατάξεις που αφορούν ειδικώς τα παιδιά εκτός γάμου, ενώ ταυτόχρονα να προβλέψει την επέκταση της γενικής δυνατότητας θέσπισης συμφώνου συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αιτιολογική έκθεση της επίμαχης νομοθεσίας δεν παρέχει εξηγήσεις για την απόφαση του νομοθέτη να περιορίσει το σύμφωνο συμβίωσης στα ετερόφυλα ζευγάρια (βλ. ανωτ. παρ. 10). Περαιτέρω, σημειώνει ότι η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι το νομοσχέδιο εισάγει αρνητική διάκριση, καθώς δεν εφαρμόζεται σε ομόφυλα ζευγάρια (βλ. παρ. 23-24 ανωτ.) και ότι το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής ακολούθησε όμοια θέση (βλ. παρ. 13 ανωτ.)

90. Τέλος, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι κατά το Ελληνικό δίκαιο, όπως η ίδια η Κυβέρνηση εκθέτει (βλ. ανωτ. παρ. 64), τα ετερόφυλα ζευγάρια, αναντίστοιχα προς τα ομόφυλα, μπορούσαν να έχουν νομική αναγνώριση της σχέσης τους ακόμη και πριν την θέση σε ισχύ του Ν.3719/2008, είτε σε πλήρη βάση, με τον θεσμό του γάμου ή με έναν πιο περιορισμένο τύπο, κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα που διέπουν τις ελεύθερες ενώσεις. Συνεπώς, τα ομόφυλα ζευγάρια έχουν ένα ιδιαίτερο συμφέρον να μπορούν να συνάψουν αστική ένωση, εάν τους δινόταν η δυνατότητα, αφού, αντίθετα με τα ετερόφυλα ζευγάρια, θα ήταν η μοναδική βάση στο Ελληνικό δίκαιο για την νομική αναγνώριση των σχέσεών τους. “

Οι παραπάνω νομικές σκέψεις του ΕΔΔΑ συντείνουν στο ότι η αναγνώριση του “τεκμηρίου πατρότητας” ως ένα προνόμιο των ετερόφυλων ζευγαριών εισάγει μια διάκριση που δεν καλύπτει μια πραγματική ανάγκη, αφού ούτως ή άλλως τα ετερόφυλα ζευγάρια μπορούν να προβούν σε συμβολαιογραφική αναγνώριση των τέκνων τους εκτός γάμου. Αυτό σημαίνει ότι το “τεκμήριο πατρότητας” θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα “τεκμήριο γονεϊκότητας”, έτσι ώστε εάν γεννήσει μία γυναίκα που βρίσκεται σε σύμφωνο συμβίωσης με μία άλλη γυναίκα, η σύντροφός της να έχει γονεϊκά δικαιώματα, ακριβώς λόγω του συμφώνου συμβίωσης.

Άρθρο 10 – Επώνυμο τέκνων

Δεν υπάρχει κανένας λόγος για ειδική και διαφορετική ρύθμιση του επωνύμου των τέκνων, με όρο στο ίδιο το σύμφωνο συμβίωσης ή μεταγενέστερο συμβολαιογραφικό έγγραφο. Αρκεί κι εδώ η αναλογική εφαρμογή των τέκνων γεννημένων σε γάμο.

Άρθρο 12 – Αναλογική εφαρμογή άλλων διατάξεων – Εξουσιοδοτήσεις.

-218-

Η διατύπωση του άρθρου επιτρέπει την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την από κοινού υιοθεσία, όπως το άρθρο 1545 ΑΚ: “δεν επιτρέπεται να υιοθετηθεί το ίδιο πρόσωπο ταυτόχρονα από περισσότερους εκτός αν αυτοί είναι σύζυγοι”. Αυτό σημαίνει ότι πλέον τα ζευγάρια που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης θα μπορούν να υιοθετούν από κοινού ή να υιοθετεί ο ένας το βιολογικό τέκνο του άλλου. Επειδή όμως η τεκνοθεσία (ορθότερος όρος) δεν πρέπει να συνάγεται από την απλή αναλογική εφαρμογή διατάξεων, καλό θα ήταν να διατυπωθεί ρητά αυτό που ούτως ή άλλως κατοχυρώνεται με το άρθρο 12. Σε περίπτωση εξάλλυσης που αφαιρεθεί η δυνατότητα αυτή στη βάση ότι ο νομοθέτης θέλει να αποκλείσει τα ομόφυλα ζεύγη από την τεκνοθεσία λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, θα σημειωθεί άλλη μια παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ όπως ήδη έχει κρίνει το ΕΔΔΑ με την απόφαση Ε.Β. κατά Γαλλίας (βλ. εδώ: <http://elawyer.blogspot.gr/2008/03/h.html>).

Ως προς την εφαρμογή των ίδιων κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η απόφαση Maruko του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (νυν Δ.Ε.Ε.) που διαπίστωσε παραβίαση της ίσης μεταχείρισης από την Γερμανία λόγω μη αναγνώρισης ίδιων δικαιωμάτων σε ομόφυλα ζευγάρια σε σχέση με τα ετερόφυλα. Αυτό δεν μπορεί να εξαρτάται από έκδοση προεδρικού διατάγματος, αλλά πρέπει να ισχύει από την πρώτη στιγμή.

Σωτηρόπουλος

Συμμετοχή των μελών ΔΕΠ του Α' Τομέα Ιδιωτικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στη δημόσια διαβούλευση για το νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»

A. Γενική Παρατήρηση

Με τις ρυθμίσεις που προτείνονται, δηλαδή την σχεδόν πλήρη εξομοίωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με το γάμο και την ευθεία ή ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του αστικού κώδικα για το γάμο, η συμβίωση βάσει συμφώνου παύει να αποτελεί αντισυμβατική μορφή συμβίωσης και καταλύεται ο χαρακτήρας της συμβίωσης ως εκδήλωση της ιδιωτικής αυτονομίας. Η εφαρμογή των αναγκαστικού δικαίου, ως επί το πλείστον, διατάξεων του γάμου στο σύμφωνο συμβίωσης, θα αποθαρρύνει τους συντρόφους να προσδιορίζουν τις σχέσεις τους με το δικό τους ρυθμιστικό πλαίσιο, αφού θα επαφίενται στο νόμο.

Επίσης, περιθωριοποιείται ο πολιτικός γάμος, γιατί το σύμφωνο είναι ελκυστικότερο, αφού παρέχει τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με το γάμο και λύνεται εύκολα και γρήγορα χωρίς προσφυγή δε δικαστική διαδικασία διαζυγίου. Πιθανολογείται ότι από τους μέλλοντες να συμβιώσουν, είτε θα επιλέγεται θρησκευτικός γάμος, εφόσον επιθυμούν το μυστήριο, είτε σύμφωνο συμβίωσης από τους υπόλοιπους.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

B. Παρατηρήσεις κατ' άρθρο

Άρθρο 1

Παρατήρηση 1η

Με το άρθρο 1 του νομοσχεδίου επεκτείνεται η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης και σε άτομα του ίδιου φύλου. Η επέκταση αυτή γίνεται σε συμμόρφωση προς διεθνή υποχρέωση της χώρας μας μετά την καταδικαστική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στην υπόθεση *Βαλλιανάτος και άλλοι κατά της Ελλάδος*. Η παροχή ωστόσο της δυνατότητας σε ενήλικα πρόσωπα ανεξαρτήτως φύλου να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης δεν αποτελεί τη μόνη οδό, προκειμένου να μην παραβιάζει η χώρα μας τις διατάξεις του άρθρου 14 σε συνδυασμό

με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Προτιμότερη θα ήταν η λύση που ακολουθείται στη Γερμανία, δηλαδή η πρόβλεψη του συμφώνου συμβίωσης ως μιας συμφωνίας για τη ρύθμιση της συμβίωσης δύο προσώπων αποκλειστικώς του ίδιου φύλου (κατά το πρότυπο του γερμανικού *Lebenspartnerschaftsgesetz*). Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να αποφευχθεί η δημιουργία ενός θεσμού «ανταγωνιστικού» προς τον γάμο για τα ετερόφυλα ζευγάρια, ενώ ταυτόχρονα θα προβλεπόταν ένας αντίστοιχος θεσμός καταχωρημένης συμβίωσης μόνο για τα ομόφυλα ζευγάρια. Συνεπώς τα ετερόφυλα ζευγάρια θα είχαν να επιλέξουν ανάμεσα στον πολιτικό και τον θρησκευτικό γάμο, ενώ για τα ομόφυλα ζευγάρια θα προβλεπόταν η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης. Η μεταρρύθμιση αυτή θα αποτελούσε και μια πρώτη τάξεως ευκαιρία για να εκσυγχρονισθούν οι περί γάμου διατάξεις, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις σημερινές αντιλήψεις και ανάγκες. Η τύχη βέβαια όσων συμφώνων συμβίωσης έχουν ήδη συναφθεί μεταξύ ετεροφύλων από την έναρξη ισχύος του νόμου 3719/2008 μέχρι σήμερα θα έπρεπε να τύχει ιδιαίτερης ρύθμισης με μεταβατικές διατάξεις.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Άρθρο 5

Παρατήρηση 1η

Η προτεινόμενη ρυθμίσεις για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις μεταξύ των συμβίων είναι πολύ απλούστερες εν συγκρίσει με τις υφιστάμενες στον νόμο 3719/2008. Εκ πρώτης όψεως φαίνονται ορθές και μεθοδολογικά συνεπείς, καθώς για τις προσωπικές σχέσεις εισάγεται νομοθετική παραπομπή για την (ανάλογη) εφαρμογή όσων ισχύουν μεταξύ συζύγων, ενώ για τις περιουσιακές σχέσεις προκρίνεται η ελευθερία των συμβάσεων. Η νομοθετική αυτή επιλογή βέβαια θα μπορούσε καταρχήν να αναδείξει το σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ετεροφύλων ως έναν θεσμό ευθέως «ανταγωνιστικό» προς τον γάμο, καθώς η δυνατότητα που φαίνεται να παρέχεται για την σχεδόν απόλυτα ελεύθερη διαμόρφωση των περιουσιακών σχέσεων θα λειτουργούσε δελεαστικά για πολλά ετερόφυλα ζευγάρια.

Από την ενδελεχέστερη ωστόσο μελέτη της ρύθμισης δημιουργούνται πολλές επιφυλάξεις. Αν εξαιρέσει κανείς το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ δικαιωμάτων προσωπικού και περιουσιακού χαρακτήρα, αλλά ούτως ή άλλως ρυθμίζεται ρητώς στο άρθρο 7 § 3 του νομοσχεδίου, το μοναδικό πρακτικά σημαντικό δικαίωμα περιουσιακού χαρακτήρα που απομένει είναι αυτό της συμμετοχής στα αποκτήματα. Και αυτό όμως εξαιρείται από

την ελευθερία των μερών να το ρυθμίσουν συμβατικώς, αφού ο νόμος αποκλείει τη δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα στα αποκτήματα πριν από τη γέννησή του. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς τι απομένει στη ρυθμιστική ευχέρεια των μερών με βάση το πρώτο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 5 του νομοσχεδίου. Περαιτέρω είναι απορίας άξιο ποιος λόγος επέβαλε τον αποκλεισμό της παραίτησης από το πρακτικά σημαντικότερο (αν όχι μοναδικό) δικαίωμα περιουσιακής φύσης της στιγμή που ο νόμος ευαγγελίζεται στο αμέσως προηγούμενο εδάφιο την ελευθερία ρύθμισης των περιουσιακών σχέσεων. Αλλά και πέραν αυτού, δεν είναι κατανοητό για ποιον λόγο επιτρέπεται (με το άρθρο 7 § 3 του νομοσχεδίου) η εκ των προτέρων παραίτηση από το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση της συμβίωσης (που εξάλλου έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα και βρίσκεται στα όρια μεταξύ προσωπικού και περιουσιακού δικαιώματος), αλλά αποκλείεται η παραίτηση από το ξεκάθαρα περιουσιακό δικαίωμα για συμμετοχή στα αποκτήματα. Πρόκειται για ανεξήγητη αξιολογική αντινομία.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 2η

Η ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 1393, 1394 και 1395 ΑΚ πρέπει να εξαιρεθεί, διότι δε νοείται διακοπή συμβίωσης στο σύμφωνο και οι περιουσιακές ρυθμίσεις των άρθρων αυτών αφορούν μόνο την περίοδο της διακοπής συμβίωσης.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 6

Παρατήρηση 1η

Με τη ρύθμιση του άρθρου 6 «επικυρώνεται» νομοθετικά η πρόσφατη θέση του Αρείου Πάγου ότι στην ελεύθερη συμβίωση μπορεί να αναζητηθούν περιουσιακές επιδόσεις μεταξύ των συμβίων με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Βεβαίως παραμένει (και ορθά) προς επίλυση από τη νομολογία το ζήτημα πότε υφίσταται στις περιπτώσεις αυτές νόμιμη αιτία για τη διατήρηση του πλουτισμού από τον σύμβιο. Η σπουδή του νομοθέτη να ενσωματώσει τη νέα αυτή νομολογιακή θέση στη νομοθεσία είναι δυσεξήγητη και κατά τη γνώμη μου μη αναγκαία, μπορεί δε να οδηγήσει σε παρερμηνεία.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 2η

Στο τέλος της διάταξης να προστεθεί το ακόλουθο εδάφιο: «Αγωγές που ασκήθηκαν βάσει του άρθρου 904 του αστικού κώδικα και απορρίφθηκαν αμετάκλητα, μπορούν να ασκηθούν εκ νέου βάσει της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, εφόσον η αξίωση δεν έχει παραγραφεί». Η προσθήκη είναι αναγκαία δεδομένου ότι η νομολογία ήταν αρνητική ως προς την εφαρμογή των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού στην ελεύθερη ένωση μέχρι τη δημοσίευση της υπ' αριθ. 1751/2014 απόφασης του Αρείου Πάγου.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 7

Παρατήρηση 1η

Πρέπει να απαλειφθεί η δυνατότητα παραίτησης εκ των προτέρων από το δικαίωμα διατροφής.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Παρατήρηση 2η

Η καινοτομία της πρώτης παραγράφου του άρθρου 7 του νομοσχεδίου σε σύγκριση προς τον υφιστάμενο νόμο 3719/2008 συνίσταται στη δυσχέραση της διαδικασίας μονομερούς λύσης του συμφώνου συμβίωσης. Με την προτεινόμενη ρύθμιση δεν θα αρκεί η κοινοποίηση με δικαστικό επιμελητή συμβολαιογραφικής δήλωσης περί της μονομερούς λύσης και καταχώριση αυτής στο ληξιαρχείο. Αντιθέτως με δικαστικό επιμελητή θα επιδίδεται πρόσκληση για συναινετική λύση του συμφώνου και μόνο μετά την πάροδο τριών μηνών από την επίδοση θα είναι δυνατή η λύση με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση που θα πρέπει να καταχωρηθεί στο ληξιαρχείο. Η επιμήκυνση αυτή της διαδικασίας μονομερούς λύσης αξιολογείται θετικά καθώς η υπερβολικά απλοποιημένη διαδικασία λύσης του συμφώνου συμβίωσης υπό του καθεστώ του νόμου 3719/2008 είχε αποτελέσει σημείο κριτικής και εύλογου προβληματισμού.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 3η

Η περίπτωση γ της παραγράφου 1 πρέπει να τροποποιηθεί ως εξής «αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος μεταξύ των ετερόφυλων μερών», γιατί με την παρούσα διατύπωση θα μπορεί να υποστηριχθεί ότι θεσπίζεται και γάμος ομοφύλων, που δεν είναι στις προθέσεις του νομοθέτη.

Άρθρο 8

Παρατήρηση 1η

Πρέπει να απαλειφθεί η δυνατότητα παραίτησης εκ των προτέρων από το δικαίωμα νόμιμης μοίρας.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Παρατήρηση 2η

Το άρθρο 8 του νομοσχεδίου εισάγει δυο ρυθμίσεις που αφορούν τα κληρονομικά δικαιώματα του συμβίου. Με τις ρυθμίσεις αυτές επιχειρείται να θεραπευθούν δυο αστοχίες του υφιστάμενου νόμου 3719/2008, τις οποίες δημοσίως είχα επισημάνει με εισήγησή μου στο πλαίσιο των εργασιών του 10ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων, που έλαβε χώρα στις 22 και 23 Φεβρουαρίου 2013, στη Θεσσαλονίκη και έχουν δημοσιευθεί στο τεύχος Οκτωβρίου 2013 του περιοδικού «Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου».

Πρώτον, το εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα του συμβίου έχει ορισθεί με τη διάταξη του άρθρου 11 § 1 του ν. 3719/2008 στο 1/6 της κληρονομίας αντί του 1/4 που ορίζεται στην ΑΚ 1820 για τον επιζώντα σύζυγο. Η διαφοροποίηση της κληρονομικής μερίδας του συμβίου έναντι αυτής του συζύγου είναι αδικαιολόγητη και μικρόψυχη και παραπέμπει στο ιστορικά στιγματισμένο κληρονομικό ποσοστό (1/6) της επιβίωσης παλλακίδος που είχε πρωτοεισαχθεί επί Ιουστινιανού με τη Νεαρά 98. Ορισμένοι χαιρετίζουν τη διαφοροποίηση αυτή ως κίνητρο για να προτιμήσει κανείς τη σύναψη γάμου αντί συμφώνου συμβίωσης. Το κίνητρο αυτό όμως μπορεί να λειτουργεί και αντίστροφα: Η διαφοροποίηση μπορεί να προκαλεί πιέσεις από το στενό οικογενειακό περιβάλλον του προσώπου (π.χ. γονείς ή τέκνα από προηγούμενο γάμο) για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης αντί γάμου, προκειμένου να μειωθεί κατά το δυνατόν λιγότερο η εξ αδιαθέτου κληρονομική τους μερίδα.

Ορθά λοιπόν προτείνεται με τη ρύθμιση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 8 του νομοσχεδίου η πλήρης εξομοίωση των κληρονομικών δικαιωμάτων του συμβίου με τα δικαιώματα του συζύγου, καθώς δεν συντρέχει λόγος για τη διαφοροποίηση που είχε εισαχθεί με τον ν. 3719/2008.

Η δεύτερη αστοχία στο πεδίο των κληρονομικών σχέσεων αφορά την απονομή με τις διατάξεις των άρθρων 11 §§ 2 και 3 του ν. 3719/2008 δικαιώματος νόμιμης μοίρας του

επιζώντος συμβίου στην περιουσία του θανόντος συμβίου. Πολλάκις έχει επισημανθεί πως η πρόβλεψη νόμιμης μοίρας υπέρ προσώπου που συνδέεται μόνο με σύμφωνο συμβίωσης με τον κληρονομούμενο αντιφάσκει με την ιδεολογική αφετηρία του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου. Είναι παράδοξο ο νόμος να μην περιέχει οποιαδήποτε ρύθμιση αναγκαστικού χαρακτήρα για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συμβίων εν ζωή, αλλά να επιβάλλει αναγκαστική διαδοχή μετά τον θάνατο ενός από αυτούς. Πέραν όμως της ιδεολογικής αντίφασης, η υποχρεωτική απονομή νόμιμης μοίρας μειώνει σημαντικά την ελκυστικότητα του θεσμού του συμφώνου συμβίωσης για τους «αντιρρησίες του γάμου».

Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού προτείνεται στο νομοσχέδιο να παρέχεται η δυνατότητα σε καθένα από τους συμβίους να επιλέξει κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης αν θα εμείνει στο δικαίωμα της νόμιμης μοίρας ή αν θα παραιτηθεί από αυτό. Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι σαφώς καλύτερη από την υφιστάμενη: Η νόμιμη μοίρα παύει να επιβάλλεται ετερόνομα στους συμβίους και τους δίνεται η δυνατότητα να επιλέξουν (άραγε κατόπιν διαπραγματεύσεων;) αν θα παραιτηθούν εκ των προτέρων από αυτήν ή όχι. Ευλόγως όμως θα αναρωτηθεί κανείς, αν αυτό το δικαίωμα επιλογής είναι σύμφωνο με τον χαρακτήρα της νόμιμης μοίρας ως θεσμού αναγκαστικού δικαίου. Είναι νοητό να μιλάμε για «νόμιμη μοίρα», δηλαδή για αναγκαστική διαδοχή πέρα και ανεξάρτητα από τη βούληση του κληρονομούμενου, όταν δίνεται στον μελλοντικό κληρονόμο η δυνατότητα να παραιτηθεί από το δικαίωμά του ήδη κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης, δηλαδή πριν από τη γέννηση του δικαιώματος; Η δυνατότητα ή μη παραίτησης από τη νόμιμη μοίρα μετά τη γέννηση του δικαιώματος απασχολεί από παλιά τη νομολογία αλλά και τη θεωρία. Ο νομοθέτης επιχειρεί πλέον να τάμει το ζήτημα νομοθετικά και μάλιστα για τον χρόνο πριν από τη γέννηση του δικαιώματος. Το πώς θα επιδρούσε μια τέτοια νομοθετική ρύθμιση στον επιστημονικό διάλογο ως προς τη δυνατότητα παραίτησης από τη νόμιμη μοίρα σε όλες τις άλλες περιπτώσεις μένει να φανεί στο μέλλον. Ωστόσο, παραμένει αμφίβολο κατά πόσο είναι χρήσιμη μια τόσο τολμηρή νομοθετική πρωτοβουλία που επεμβαίνει δραστικά στο δόγμα του αστικού δικαίου. Ορθότερο φαίνεται να εξαιρεθούν οι διατάξεις περί νομίμου μοίρας από τη νομοθετική παραπομπή που επιχειρείται με το πρώτο εδάφιο του άρθρου 8 του νομοσχεδίου και να προβλεφθεί ρητώς ότι στον επιζώντα σύμβιο δεν απονέμεται δικαίωμα νόμιμης μοίρας. Η λύση αυτή είναι συνεπέστερη και προς τον θεσμό του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου αλλά και προς τον θεσμό της νόμιμης μοίρας ως θεσμού αναγκαστικού δικαίου.

Εξάλλου, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα που θα παρέχεται πλέον με το άρθρο 1 του νομοσχεδίου να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης άτομα του ίδιου φύλου, αν δεν υπάρξει κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα κατ' άρθρο 8 εδ. β' του νομοσχεδίου, θα οδηγηθούμε στο παράδοξο μεταξύ των νόμιμων μεριδούχων κατά την κληρονομήση ενός προσώπου να συγκαταλέγονται υποχρεωτικά οι κατιόντες, οι γονείς και ο/η συνδεόμενος με σύμφωνο συμβίωσης ομόφυλος σύντροφος. Αναρωτιέμαι κατά πόσο είναι ώριμη η ελληνική κοινωνία να υποδεχθεί τον ομόφυλο σύντροφο στον κύκλο των νόμιμων μεριδούχων και αν είναι αντίστοιχα ο θεσμός της νόμιμης μοίρας, που αποτελεί εκδήλωση της συνταγματικής προστασίας της οικογένειας, η οποία κατοχυρώνεται θεσμικά στο άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, κατάλληλος και πρόσφορος για να προστατεύσει τα κληρονομικά δικαιώματα του ομόφυλου συμβίου.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 3η

Το δεύτερο εδάφιο να τροποποιηθεί ως εξής: «Τα μέρη του συμφώνου δεν έχουν δικαίωμα νόμιμης μοίρας». Η αναγκαστική κληρονομική διαδοχή δεν συνάδει με το χαρακτήρα ιδιωτικής αυτονομίας του συμφώνου συμβίωσης.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 9

Παρατήρηση Μόνη

Στο τεκμήριο πατρότητας θα πρέπει να προστεθούν διατάξεις ανάλογες προς τη 2η και 3η παράγραφο της ΑΚ 1465 για το τεκμήριο καταγωγής από γάμο.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Άρθρο 10

Παρατήρηση 1η

Η ρύθμιση για το επώνυμο των τέκνων είναι όμοια με την ήδη υφιστάμενη του άρθρου 9 του ν. 3719/2008, με μία μόνο προσθήκη: Ο νομοθέτης κρίνει σκόπιμο να ρυθμίσει τη σειρά των επωνύμων για την περίπτωση που οι γονείς παραλείψουν τη σχετική δήλωση και το τέκνο έχει σύνθετο επώνυμο αποτελούμενο από το επώνυμο και των δύο γονέων του, ορίζοντας πως πρώτο θα τίθεται το επώνυμο με αρχικό που προηγείται στο

αλφάβητο. Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για περίπτωση υπερρύθμισης εκ μέρους του νομοθέτη και μάλιστα με την εισαγωγή κριτηρίων (τη σειρά των γραμμάτων της αλφαβήτου) που διεκδικούν μεν δάφνες ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων αλλά δεν απαντώνται πουθενά αλλού στο δίκαιο. Εξάλλου η επιλογή διπλού επωνύμου δεν γνώρισε μεγάλη απήχηση στην ελληνική κοινωνία, καθώς δεν υπάρχει παράδοση σύνθετων επωνύμων, όπως απαντάται για παράδειγμα στις λατινογενείς χώρες. Θεωρώ λοιπόν τη ρύθμιση του άρθρου 1505 § 3 του Αστικού Κώδικα περί λήψης του επωνύμου του πατέρα, αν παραλειφθεί η δήλωση, επιτυχεστέρα και τις αιτιάσεις περί αντίθεσης αυτής στο Σύνταγμα υπερβολικές.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 2η

Οι λέξεις «οι γονείς», «από τους γονείς» και «των δύο γονέων» να τροποποιηθούν σε «ο πατέρας και η μητέρα», «από τον πατέρα και τη μητέρα» και «του πατέρα και της μητέρας», για να είναι σαφές ότι αφορούν μόνο ετερόφυλα μέρη.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 11

Παρατήρηση Μόνη

Οι λέξεις «στους δύο γονείς» να τροποποιηθούν σε «στον πατέρα και τη μητέρα» για τον ίδιο λόγο, όπως και στο άρθρο 10.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 12

Παρατήρηση 1η

Η ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του εργατικού και ασφαλιστικού δικαίου για το γάμο στο Σύμφωνο Συμβίωσης πρέπει να είναι άμεση. Ουδείς λόγος συντρέχει για την αναμονή προεδρικού διατάγματος, το οποίο μπορεί να μην εκδοθεί και ποτέ.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Παρατήρηση 2η

281-

Η ρύθμιση για την ανάλογη εφαρμογή διατάξεων νόμων εκτός του Αστικού Κώδικα που απονέμουν δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελεί κατά τη γνώμη μου τη σημαντικότερη και πρακτικά χρησιμότερη καινοτομία του προτεινόμενου νομοθετήματος. Η επιφύλαξη ωστόσο της παραγράφου 2, για την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος, και η παρούσα δημοσιονομική στενότητα δεν επιτρέπουν να αισιοδοξεί κανείς για τη ταχεία εξομοίωση των συζύγων με τους συμβίους όσον αφορά το εργατικό δίκαιο και το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Αθήνα, 17 Νοεμβρίου 2015

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα, 23 Νοεμβρίου 2015
Αριθ. Πρωτ. Φ. 1000.2/43823/2015

Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Κύριο Νικόλαο Παρασκευόπουλο
Λεωφ. Μεσογείων 96
11527, Αθήνα

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, υπό την ιδιότητά του ως φορέα προώθησης της ίσης μεταχείρισης, κατ' αρχάς συγχαίρει το Υπουργείο Δικαιοσύνης για τις διατάξεις εκσυγχρονισμού του συμφώνου συμβίωσης, τις οποίες συμπεριέλαβε στο νομοσχέδιο *«Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»*.

Υπενθυμίζεται ότι ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη συστήσει τη νομοθετική επέκταση του συμφώνου σε αμόφυλους¹, καθώς αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας η εξασφάλιση ισονομίας και η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής όλων των πολιτών. Η αναγκαιότητα αυτή, άλλωστε, κατέστη επιτακτική μετά από σχετική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου².

Αντιλαμβανόμαστε ότι ο νομοθέτης υποχρεούται ν' αναζητεί την εκάστοτε ισχύουσα κοινή συνισταμένη ανάμεσα στις υπάρχουσες κοινωνικές, ηθικές, ιδεολογικές αλλά και πολιτισμικές τάσεις, ούτως ώστε το έργο του να κινείται σε πραγματιστικά επίπεδα και να έχει, εν τέλει, σοβαρές ελπίδες αδιατάρακτης εφαρμογής. Υπ' αυτό το δεδομένο, αν και οι σύγχρονες αντιλήψεις περί δικαιωμάτων αλλά και οι συναφείς διεθνείς δεσμεύσεις τείνουν προς την εξίσωση όλων των τύπων συμφώνου και γάμου ως προς τα νομικά αποτελέσματά τους, παρίστανται κατανοητοί οι νομοθετικοί δισταγμοί σε σχέση με το ενδεχόμενο αυτό. Άλλωστε το ίδιο το νομοσχέδιό σας, ως έχει, θέτει τις βάσεις για τη σταδιακή εξοικείωση της ελληνικής κοινωνίας προκειμένου εκείνη, σε μεταγενέστερο χρόνο, να δεχθεί περισσότερο προωθημένες ρυθμίσεις. Με αυτό ακριβώς το σκεπτικό, ο Συνήγορος του Πολίτη θέτει, επί του παρόντος, υπ' όψη σας μόνο μίαν ενδιάμεση πρόταση βελτίωσης, ελάσσονα ως προς το όλο σύστημα του νομοσχεδίου και του Αστικού Κώδικα αλλ' απολύτως κρίσιμη ως προς το κοινωνικό δεδομένο το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει..

¹ «Οδηγός Διαφορετικότητας» 21.3.2014, δελτίο τύπου 6.11.2014, ετήσια έκθεση 2014 (31.3.2015), δελτίο τύπου 14.5.2015

² «Βαϊλιανάτος κ.α. κατά Ελλάδος», 7.11.2013 (προσφυγές 29381/2009 & 32684/2009)

Προτείνεται ειδικότερα, για τη νομική θέση των τέκνων σε περιπτώσεις συμβίωσης ομοφύλων, πεδίο το οποίο παραμένει αρρυθμιστο. Όπως γνωρίζετε, πολλοί συμβιούντες ομόφυλοι έχουν γεννήσει ή υιοθετήσει τέκνα, πριν και μετά την έναρξη της συμβίωσής τους (αφού το ισχύον δίκαιο ουδόλως απαγορεύει την υιοθεσία υπό αγάμου). Τα τέκνα αυτά, θετά ή φυσικά, υπήρχαν, υπάρχουν και θα υπάρχουν, ανεξάρτητα από το βαθμό κοινωνικής αποδοχής, και πάντως συμβιούν εν τοις πράγμασι με το ομόφυλο ζεύγος ανεξάρτητα από τη νομική αναγνώριση του συγκεκριμένου τύπου συμβίωσης. Υπό τις διατάξεις του εν λόγω νομοσχεδίου, θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν ποικίλα νομικά και πραγματικά προβλήματα από την έλλειψη έννομης σχέσης τους με τον συμβίο του νομικού ή φυσικού γονέα τους, ιδίως σε περίπτωση απώλειας του τελευταίου, καθώς ο συμβίος δεν θα διαθέτει την παραμικρή νομική δυνατότητα να επληφθεί των συμφερόντων του παιδιού στο πλαίσιο οποιασδήποτε συντεταγμένης διαδικασίας. Αντίστοιχο πρόβλημα δεν αντιμετωπίζουν τα φυσικά ή θετά τέκνα ενός εκ των συμβίων σε περιπτώσεις συμφώνου μεταξύ ετεροφύλων.

Προκειμένου ν' αποφευχθεί ευρύτερη αναδιάρθρωση του συστήματος του οικογενειακού δικαίου, η οποία θα απαιτούσε συστηματικότερη νομοτεχνική προεργασία σε βάθος χρόνου, ο Συνήγορος προτείνει τη μερική, έστω, αντιμετώπιση του επίμαχου ζητήματος με μικρής κλίμακας βελτιωτική ρύθμιση όχι στο πεδίο της υιοθεσίας, αλλά σ' εκείνο της επιμέλειας. Ειδικότερα, το άρθρο 11 «Γονική μέριμνα» του νομοσχεδίου και μετά την § 1 αυτού προτείνεται ν' αναδιατυπωθεί ως εξής:

§ 2. Σε περίπτωση συμφώνου μεταξύ ομοφύλων, η επιμέλεια του προσώπου του φυσικού ή θετού τέκνου του ενός μέρους, το οποίο είτε είχε γεννηθεί, αναγνωριστεί ή υιοθετηθεί πριν τη σύναψη του συμφώνου, είτε γεννήθηκε, αναγνωρίστηκε ή υιοθετήθηκε κατά τη διάρκειά του, μπορεί, με δικαστική απόφαση, να ανατεθεί από κοινού και στο άλλο μέρος του συμφώνου, εφόσον ο άλλος γονέας συναινεί ή δεν υπάρχει. Αν το μέρος του συμφώνου που είναι γονέας αποβιώσει ή παύσει να ασκεί τη γονική μέριμνα ή αδυνατεί να την ασκήσει για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, αυτή μπορεί, με δικαστική απόφαση, να ανατεθεί στο άλλο μέρος του συμφώνου, εφόσον ο άλλος γονέας συναινεί ή δεν υπάρχει.

§ 3 [τροποποίηση και αναρίθμηση της § 2 του υπάρχοντος νομοσχεδίου]. Αν το σύμφωνο συμβίωσης λυθεί ή ακυρωθεί, για την άσκηση της γονικής μέριμνας ή της επιμέλειας του προσώπου του τέκνου εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 1513 ΑΚ.

Στην προτεινόμενη αναδιατύπωση γίνεται κατ' αρχήν λόγος μόνο για επιμέλεια και όχι για γονική μέριμνα, ακριβώς επειδή το άλλο «μέρος του συμφώνου» δεν είναι γονέας ούτε μπορεί ποτέ να θεωρηθεί τέτοιος με βάση την παραδεδομένη ορολογία του οικογενειακού μας δικαίου, ενώ τυχόν υπεισέλευσή του στη γονική μέριμνα θα μπορούσε να οδηγήσει σε καταστάσεις τριών γονέων, εφόσον ζει και ο άλλος φυσικός γονέας. Κατ' εξαίρεση, στη γονική μέριμνα υπεισέρχεται ο συμβίος μόνον αν εκλείπει ο αρχικός φυσικός ή θετός γονέας, ενώ για προφανείς λόγους ορίζεται ως αναγκαία η ρητή συναίνεση τυχόν υπάρχοντος έτερου φυσικού ή θετού γονέα.

απόφαση απαιτείται δικαστική απόφαση, ούτως ώστε η προτεινόμενη ρύθμιση να μην ενοχληθεί η συμβολική εύνοια υπέρ του συμφώνου συμβίωσης και κατά του θεσμού του γάμου, αφού η απόφαση απαιτείται δικαστική απόφαση υιοθεσίας προκειμένου να ιδρυθεί έννομη σχέση ανάμεσα στον ή στη σύζυγο του γονέα. Επί πλέον, και κατ' αναλογία προς το άρθρο 3 § 1, η παρεμβολή δικαστικής απόφασης αποτελεί εγγύηση για την αποτροπή καταστάσεων που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, συνιστούν κίνδυνο για το πραγματικό συμφέρον του τέκνου.

Με την ελπίδα ότι τα παραπάνω θα τύχουν της προσοχής σας, παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε τυχόν αναγκαία διευκρίνιση.

Με τιμή,

Βασίλης Καρύδης

Αναπλ. Συνήγορος του Πολίτη

Ακριβές Αντίγραφο

Καρπαθοπούλου Μαρία

Συμμετοχή των μελών ΔΕΠ του Α' Τομέα Ιδιωτικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στη δημόσια διαβούλευση για το νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τίτλο «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»

A. Γενική Παρατήρηση

Με τις ρυθμίσεις που προτείνονται, δηλαδή την σχεδόν πλήρη εξομοίωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με το γάμο και την ευθεία ή ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του αστικού κώδικα για το γάμο, η συμβίωση βάσει συμφώνου παύει να αποτελεί αντισυμβατική μορφή συμβίωσης και καταλύεται ο χαρακτήρας της συμβίωσης ως εκδήλωση της ιδιωτικής αυτονομίας. Η εφαρμογή των αναγκαστικού δικαίου, ως επί το πλείστον, διατάξεων του γάμου στο σύμφωνο συμβίωσης, θα αποθαρρύνει τους συντρόφους να προσδιορίζουν τις σχέσεις τους με το δικό τους ρυθμιστικό πλαίσιο, αφού θα επαφίενται στο νόμο.

Επίσης, περιθωριοποιείται ο πολιτικός γάμος, γιατί το σύμφωνο είναι ελκυστικότερο, αφού παρέχει τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με το γάμο και λύνεται εύκολα και γρήγορα χωρίς προσφυγή δε δικαστική διαδικασία διαζυγίου. Πιθανολογείται ότι από τους μέλλοντες να συμβιώσουν, είτε θα επιλέγεται θρησκευτικός γάμος, εφόσον επιθυμούν το μυστήριο, είτε σύμφωνο συμβίωσης από τους υπόλοιπους.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

B. Παρατηρήσεις κατ' άρθρο

Άρθρο 1

Παρατήρηση 1η

Με το άρθρο 1 του νομοσχεδίου επεκτείνεται η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης και σε άτομα του ίδιου φύλου. Η επέκταση αυτή γίνεται σε συμμόρφωση προς διεθνή υποχρέωση της χώρας μας μετά την καταδικαστική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στην υπόθεση *Βαλλιανάτος και άλλοι κατά της Ελλάδος*. Η παροχή ωστόσο της δυνατότητας σε ενήλικα πρόσωπα ανεξαρτήτως φύλου να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης δεν αποτελεί τη μόνη οδό, προκειμένου να μην παραβιάζει η χώρα μας τις διατάξεις του άρθρου 14 σε συνδυασμό

με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Προτιμότερη θα ήταν η λύση που ακολουθείται στη Γερμανία, δηλαδή η πρόβλεψη του συμφώνου συμβίωσης ως μιας συμφωνίας για τη ρύθμιση της συμβίωσης δύο προσώπων αποκλειστικώς του ίδιου φύλου (κατά το πρότυπο του γερμανικού *Lebenspartnerschaftsgesetz*). Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να αποφευχθεί η δημιουργία ενός θεσμού «ανταγωνιστικού» προς τον γάμο για τα ετερόφυλα ζευγάρια, ενώ ταυτόχρονα θα προβλεπόταν ένας αντίστοιχος θεσμός καταχωρημένης συμβίωσης μόνο για τα ομόφυλα ζευγάρια. Συνεπώς τα ετερόφυλα ζευγάρια θα είχαν να επιλέξουν ανάμεσα στον πολιτικό και τον θρησκευτικό γάμο, ενώ για τα ομόφυλα ζευγάρια θα προβλεπόταν η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης. Η μεταρρύθμιση αυτή θα αποτελούσε και μια πρώτη τάξεως ευκαιρία για να εκσυγχρονισθούν οι περί γάμου διατάξεις, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις σημερινές αντιλήψεις και ανάγκες. Η τύχη βέβαια όσων συμφώνων συμβίωσης έχουν ήδη συναφθεί μεταξύ ετεροφύλων από την έναρξη ισχύος του νόμου 3719/2008 μέχρι σήμερα θα έπρεπε να τύχει ιδιαίτερης ρύθμισης με μεταβατικές διατάξεις.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Άρθρο 5

Παρατήρηση 1η

Η προτεινόμενη ρυθμίσεις για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις μεταξύ των συμβίων είναι πολύ απλούστερες εν συγκρίσει με τις υφιστάμενες στον νόμο 3719/2008. Εκ πρώτης όψεως φαίνονται ορθές και μεθοδολογικά συνεπείς, καθώς για τις προσωπικές σχέσεις εισάγεται νομοθετική παραπομπή για την (ανάλογη) εφαρμογή όσων ισχύουν μεταξύ συζύγων, ενώ για τις περιουσιακές σχέσεις προκρίνεται η ελευθερία των συμβάσεων. Η νομοθετική αυτή επιλογή βέβαια θα μπορούσε καταρχήν να αναδείξει το σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ετεροφύλων ως έναν θεσμό ευθέως «ανταγωνιστικό» προς τον γάμο, καθώς η δυνατότητα που φαίνεται να παρέχεται για την σχεδόν απόλυτα ελεύθερη διαμόρφωση των περιουσιακών σχέσεων θα λειτουργούσε δελεαστικά για πολλά ετερόφυλα ζευγάρια.

Από την ενδελεχέστερη ωστόσο μελέτη της ρύθμισης δημιουργούνται πολλές επιφυλάξεις. Αν εξαιρέσει κανείς το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση του συμφώνου συμβίωσης, το οποίο βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ δικαιωμάτων προσωπικού και περιουσιακού χαρακτήρα, αλλά ούτως ή άλλως ρυθμίζεται ρητώς στο άρθρο 7 § 3 του νομοσχεδίου, το μοναδικό πρακτικά σημαντικό δικαίωμα περιουσιακού χαρακτήρα που απομένει είναι αυτό της συμμετοχής στα αποκτήματα. Και αυτό όμως εξαιρείται από

την ελευθερία των μερών να το ρυθμίσουν συμβατικώς, αφού ο νόμος αποκλείει τη δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα στα αποκτήματα πριν από τη γέννησή του. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς τι απομένει στη ρυθμιστική ευχέρεια των μερών με βάση το πρώτο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 5 του νομοσχεδίου. Περαιτέρω είναι απορίας άξιο ποιος λόγος επέβαλε τον αποκλεισμό της παραίτησης από το πρακτικά σημαντικότερο (αν όχι μοναδικό) δικαίωμα περιουσιακής φύσης της στιγμή που ο νόμος ευαγγελίζεται στο αμέσως προηγούμενο εδάφιο την ελευθερία ρύθμισης των περιουσιακών σχέσεων. Αλλά και πέραν αυτού, δεν είναι κατανοητό για ποιον λόγο επιτρέπεται (με το άρθρο 7 § 3 του νομοσχεδίου) η εκ των προτέρων παραίτηση από το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση της συμβίωσης (που εξάλλου έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα και βρίσκεται στα όρια μεταξύ προσωπικού και περιουσιακού δικαιώματος), αλλά αποκλείεται η παραίτηση από το ξεκάθαρα περιουσιακό δικαίωμα για συμμετοχή στα αποκτήματα. Πρόκειται για ανεξήγητη αξιολογική αντινομία.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 2η

Η ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 1393, 1394 και 1395 ΑΚ πρέπει να εξαιρεθεί, διότι δεν νοείται διακοπή συμβίωσης στο σύμφωνο και οι περιουσιακές ρυθμίσεις των άρθρων αυτών αφορούν μόνο την περίοδο της διακοπής συμβίωσης.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 6

Παρατήρηση 1η

Με τη ρύθμιση του άρθρου 6 «επικυρώνεται» νομοθετικά η πρόσφατη θέση του Αρείου Πάγου ότι στην ελεύθερη συμβίωση μπορεί να αναζητηθούν περιουσιακές επιδόσεις μεταξύ των συμβίων με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Βεβαίως παραμένει (και ορθά) προς επίλυση από τη νομολογία το ζήτημα πότε υφίσταται στις περιπτώσεις αυτές νόμιμη αιτία για τη διατήρηση του πλουτισμού από τον σύμβιο. Η σπουδή του νομοθέτη να ενσωματώσει τη νέα αυτή νομολογική θέση στη νομοθεσία είναι δυσεξήγητη και κατά τη γνώμη μου μη αναγκαία, μπορεί δε να οδηγήσει σε παρερμηνεία.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 2η

Στο τέλος της διάταξης να προστεθεί το ακόλουθο εδάφιο: «Αγωγές που ασκήθηκαν βάσει του άρθρου 904 του αστικού κώδικα και απορρίφθηκαν αμετάκλητα, μπορούν να ασκηθούν εκ νέου βάσει της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, εφόσον η αξίωση δεν έχει παραγραφεί». Η προσθήκη είναι αναγκαία δεδομένου ότι η νομολογία ήταν αρνητική ως προς την εφαρμογή των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού στην ελεύθερη ένωση μέχρι τη δημοσίευση της υπ' αριθ. 1751/2014 απόφασης του Αρείου Πάγου.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 7

Παρατήρηση 1η

Πρέπει να απαλειφθεί η δυνατότητα παραίτησης εκ των προτέρων από το δικαίωμα διατροφής.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Παρατήρηση 2η

Η καινοτομία της πρώτης παραγράφου του άρθρου 7 του νομοσχεδίου σε σύγκριση προς τον υφιστάμενο νόμο 3719/2008 συνίσταται στη δυσχέραση της διαδικασίας μονομερούς λύσης του συμφώνου συμβίωσης. Με την προτεινόμενη ρύθμιση δεν θα αρκεί η κοινοποίηση με δικαστικό επιμελητή συμβολαιογραφικής δήλωσης περί της μονομερούς λύσης και καταχώριση αυτής στο ληξιαρχείο. Αντιθέτως με δικαστικό επιμελητή θα επιδίδεται πρόσκληση για συναινετική λύση του συμφώνου και μόνο μετά την πάροδο τριών μηνών από την επίδοση θα είναι δυνατή η λύση με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση που θα πρέπει να καταχωρηθεί στο ληξιαρχείο. Η επιμήκυνση αυτή της διαδικασίας μονομερούς λύσης αξιολογείται θετικά καθώς η υπερβολικά απλοποιημένη διαδικασία λύσης του συμφώνου συμβίωσης υπό του καθεστώτος του νόμου 3719/2008 είχε αποτελέσει σημείο κριτικής και εύλογου προβληματισμού.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 3η

Η περίπτωση γ της παραγράφου 1 πρέπει να τροποποιηθεί ως εξής «αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος μεταξύ των ετερόφυλων μερών», γιατί με την παρούσα διατύπωση θα μπορεί να υποστηριχθεί ότι θεσπίζεται και γάμος ομοφύλων, που δεν είναι στις προθέσεις του νομοθέτη.

Άρθρο 8

Παρατήρηση 1η

Πρέπει να απαλειφθεί η δυνατότητα παραίτησης εκ των προτέρων από το δικαίωμα νόμιμης μοίρας.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Παρατήρηση 2η

Το άρθρο 8 του νομοσχεδίου εισάγει δυο ρυθμίσεις που αφορούν τα κληρονομικά δικαιώματα του συμβίου. Με τις ρυθμίσεις αυτές επιχειρείται να θεραπευθούν δυο αστοχίες του υφιστάμενου νόμου 3719/2008, τις οποίες δημοσίως είχα επισημάνει με εισήγησή μου στο πλαίσιο των εργασιών του 10ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων, που έλαβε χώρα στις 22 και 23 Φεβρουαρίου 2013, στη Θεσσαλονίκη και έχουν δημοσιευθεί στο τεύχος Οκτωβρίου 2013 του περιοδικού «Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου».

Πρώτον, το εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα του συμβίου έχει ορισθεί με τη διάταξη του άρθρου 11 § 1 του ν. 3719/2008 στο 1/6 της κληρονομίας αντί του 1/4 που ορίζεται στην ΑΚ 1820 για τον επιζώντα σύζυγο. Η διαφοροποίηση της κληρονομικής μερίδας του συμβίου έναντι αυτής του συζύγου είναι αδικαιολόγητη και μικρόψυχη και παραπέμπει στο ιστορικά στιγματισμένο κληρονομικό ποσοστό (1/6) της επιβιώσασας παλλακίδος που είχε πρωτοεισαχθεί επί Ιουστινιανού με τη Νεαρά 98. Ορισμένοι χαιρετίζουν τη διαφοροποίηση αυτή ως κίνητρο για να προτιμήσει κανείς τη σύναψη γάμου αντί συμφώνου συμβίωσης. Το κίνητρο αυτό όμως μπορεί να λειτουργεί και αντίστροφα: Η διαφοροποίηση μπορεί να προκαλεί πιέσεις από το στενό οικογενειακό περιβάλλον του προσώπου (π.χ. γονείς ή τέκνα από προηγούμενο γάμο) για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης αντί γάμου, προκειμένου να μειωθεί κατά το δυνατόν λιγότερο η εξ αδιαθέτου κληρονομική τους μερίδα.

Ορθά λοιπόν προτείνεται με τη ρύθμιση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 8 του νομοσχεδίου η πλήρης εξομείωση των κληρονομικών δικαιωμάτων του συμβίου με τα δικαιώματα του συζύγου, καθώς δεν συντρέχει λόγος για τη διαφοροποίηση που είχε εισαχθεί με τον ν. 3719/2008.

Η δεύτερη αστοχία στο πεδίο των κληρονομικών σχέσεων αφορά την απονομή με τις διατάξεις των άρθρων 11 §§ 2 και 3 του ν. 3719/2008 δικαιώματος νόμιμης μοίρας του

επιζώντος συμβίου στην περιουσία του θανόντος συμβίου. Πολλάκις έχει επισημανθεί πως η πρόβλεψη νόμιμης μοίρας υπέρ προσώπου που συνδέεται μόνο με σύμφωνο συμβίωσης με τον κληρονομούμενο αντιφάσκει με την ιδεολογική αφετηρία του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου. Είναι παράδοξο ο νόμος να μην περιέχει οποιαδήποτε ρύθμιση αναγκαστικού χαρακτήρα για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συμβίων εν ζωή, αλλά να επιβάλλει αναγκαστική διαδοχή μετά τον θάνατο ενός από αυτούς. Πέραν όμως της ιδεολογικής αντίφασης, η υποχρεωτική απονομή νόμιμης μοίρας μειώνει σημαντικά την ελκυστικότητα του θεσμού του συμφώνου συμβίωσης για τους «αντιρρησίες του γάμου».

Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού προτείνεται στο νομοσχέδιο να παρέχεται η δυνατότητα σε καθένα από τους συμβίους να επιλέξει κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης αν θα εμείνει στο δικαίωμα της νόμιμης μοίρας ή αν θα παραιτηθεί από αυτό. Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι σαφώς καλύτερη από την υφιστάμενη: Η νόμιμη μοίρα παύει να επιβάλλεται ετερόνομα στους συμβίους και τους δίνεται η δυνατότητα να επιλέξουν (άραγε κατόπιν διαπραγματεύσεων;) αν θα παραιτηθούν εκ των προτέρων από αυτήν ή όχι. Ευλόγως όμως θα αναρωτηθεί κανείς, αν αυτό το δικαίωμα επιλογής είναι σύμφωνο με τον χαρακτήρα της νόμιμης μοίρας ως θεσμού αναγκαστικού δικαίου. Είναι νοητό να μιλάμε για «νόμιμη μοίρα», δηλαδή για αναγκαστική διαδοχή πέρα και ανεξάρτητα από τη βούληση του κληρονομούμενου, όταν δίνεται στον μελλοντικό κληρονόμο η δυνατότητα να παραιτηθεί από το δικαίωμά του ήδη κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης, δηλαδή πριν από τη γέννηση του δικαιώματος; Η δυνατότητα ή μη παραίτησης από τη νόμιμη μοίρα μετά τη γέννηση του δικαιώματος απασχολεί από παλιά τη νομολογία αλλά και τη θεωρία. Ο νομοθέτης επιχειρεί πλέον να τάμει το ζήτημα νομοθετικά και μάλιστα για τον χρόνο πριν από τη γέννηση του δικαιώματος. Το πώς θα επιδρούσε μια τέτοια νομοθετική ρύθμιση στον επιστημονικό διάλογο ως προς τη δυνατότητα παραίτησης από τη νόμιμη μοίρα σε όλες τις άλλες περιπτώσεις μένει να φανεί στο μέλλον. Ωστόσο, παραμένει αμφίβολο κατά πόσο είναι χρήσιμη μια τόσο τολμηρή νομοθετική πρωτοβουλία που επεμβαίνει δραστικά στο δόγμα του αστικού δικαίου. Ορθότερο φαίνεται να εξαιρεθούν οι διατάξεις περί νομίμου μοίρας από τη νομοθετική παραπομπή που επιχειρείται με το πρώτο εδάφιο του άρθρου 8 του νομοσχεδίου και να προβλεφθεί ρητώς ότι στον επιζώντα σύμβιο δεν απονέμεται δικαίωμα νόμιμης μοίρας. Η λύση αυτή είναι συνεπέστερη και προς τον θεσμό του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου αλλά και προς τον θεσμό της νόμιμης μοίρας ως θεσμού αναγκαστικού δικαίου.

Εξάλλου, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα που θα παρέχεται πλέον με το άρθρο 1 του νομοσχεδίου να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης άτομα του ίδιου φύλου, αν δεν υπάρξει κατά την κατάρτιση του συμφώνου συμβίωσης παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα κατ' άρθρο 8 εδ. β' του νομοσχεδίου, θα οδηγηθούμε στο παράδοξο μεταξύ των νόμιμων μεριδούχων κατά την κληρονόμηση ενός προσώπου να συγκαταλέγονται υποχρεωτικά οι κατιόντες, οι γονείς και ο/η συνδεόμενος με σύμφωνο συμβίωσης ομόφυλος σύντροφος. Αναρωτιέμαι κατά πόσο είναι ώριμη η ελληνική κοινωνία να υποδεχθεί τον ομόφυλο σύντροφο στον κύκλο των νόμιμων μεριδούχων και αν είναι αντίστοιχα ο θεσμός της νόμιμης μοίρας, που αποτελεί εκδήλωση της συνταγματικής προστασίας της οικογένειας, η οποία κατοχυρώνεται θεσμικά στο άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, κατάλληλος και πρόσφορος για να προστατεύσει τα κληρονομικά δικαιώματα του ομόφυλου συμβίου.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 3η

Το δεύτερο εδάφιο να τροποποιηθεί ως εξής: «Τα μέρη του συμφώνου δεν έχουν δικαίωμα νόμιμης μοίρας». Η αναγκαστική κληρονομική διαδοχή δεν συνάδει με το χαρακτήρα ιδιωτικής αυτονομίας του συμφώνου συμβίωσης.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 9

Παρατήρηση Μόνη

Στο τεκμήριο πατρότητας θα πρέπει να προστεθούν διατάξεις ανάλογες προς τη 2η και 3η παράγραφο της ΑΚ 1465 για το τεκμήριο καταγωγής από γάμο.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Άρθρο 10

Παρατήρηση 1η

Η ρύθμιση για το επώνυμο των τέκνων είναι όμοια με την ήδη υφιστάμενη του άρθρου 9 του ν. 3719/2008, με μία μόνο προσθήκη: Ο νομοθέτης κρίνει σκόπιμο να ρυθμίσει τη σειρά των επωνύμων για την περίπτωση που οι γονείς παραλείψουν τη σχετική δήλωση και το τέκνο έχει σύνθετο επώνυμο αποτελούμενο από το επώνυμο και των δύο γονέων του, ορίζοντας πως πρώτο θα τίθεται το επώνυμο με αρχικό που προηγείται στο

αλφάβητο. Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για περίπτωση υπερρύθμισης εκ μέρους του νομοθέτη και μάλιστα με την εισαγωγή κριτηρίων (τη σειρά των γραμμάτων της αλφαβήτου) που διεκδικούν μεν δάφνες ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων αλλά δεν απαντώνται πουθενά αλλού στο δίκαιο. Εξάλλου η επιλογή διπλού επωνύμου δεν γνώρισε μεγάλη απήχηση στην ελληνική κοινωνία, καθώς δεν υπάρχει παράδοση σύνθετων επωνύμων, όπως απαντάται για παράδειγμα στις λατινογενείς χώρες. Θεωρώ λοιπόν τη ρύθμιση του άρθρου 1505 § 3 του Αστικού Κώδικα περί λήψης του επωνύμου του πατέρα, αν παραλειφθεί η δήλωση, επιτυχέστερη και τις αιτιάσεις περί αντίθεσης αυτής στο Σύνταγμα υπερβολικές.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Παρατήρηση 2η

Οι λέξεις «οι γονείς», «από τους γονείς» και «των δύο γονέων» να τροποποιηθούν σε «ο πατέρας και η μητέρα», «από τον πατέρα και τη μητέρα» και «του πατέρα και της μητέρας», για να είναι σαφές ότι αφορούν μόνο ετερόφυλα μέρη.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 11

Παρατήρηση Μόνη

Οι λέξεις «στους δύο γονείς» να τροποποιηθούν σε «στον πατέρα και τη μητέρα» για τον ίδιο λόγο, όπως και στο άρθρο 10.

Λέκτορας Πάνος Νικολόπουλος

Άρθρο 12

Παρατήρηση 1η

Η ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του εργατικού και ασφαλιστικού δικαίου για το γάμο στο Σύμφωνο Συμβίωσης πρέπει να είναι άμεση. Ουδείς λόγος συντρέχει για την αναμονή προεδρικού διατάγματος, το οποίο μπορεί να μην εκδοθεί και ποτέ.

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χριστίνα Σταμπέλου

Παρατήρηση 2η

Η ρύθμιση για την ανάλογη εφαρμογή διατάξεων νόμων εκτός του Αστικού Κώδικα που απονέμουν δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελεί κατά τη γνώμη μου τη σημαντικότερη και πρακτικά χρησιμότερη καινοτομία του προτεινόμενου νομοθετήματος. Η επιφύλαξη ωστόσο της παραγράφου 2, για την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος, και η παρούσα δημοσιονομική στενότητα δεν επιτρέπουν να αισιοδοξεί κανείς για τη ταχεία εξομοίωση των συζύγων με τους συμβίους όσον αφορά το εργατικό δίκαιο και το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης.

Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Γεωργιάδης

Αθήνα, 17 Νοεμβρίου 2015